

Jl. Wagenaaris. liber M.d.cccxxviii

JOHANNIS BUXTORFI
DE
ABBREVIATURIS HEBRAICIS

Liber novus & copiosus.

Cui accesserunt

OPERIS TALMUDICI

Brevis recensio, cum ejusdem librorum & capitum Indice.

Item

BIBLIOTHECA RABBINICA

nova, cum Appendice, ordine Alphabethico disposita.

EDITIONE hac ULTIMA:

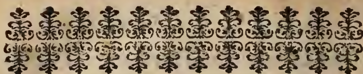
Omnia castigatiora & locupletiora.

FRANEQUERÆ,

Apud JACOBUM HORREUM,

M. DC. XCVI.

VIRIS REVERENDIS
ET CLARISSIMIS,

D. CONSTANTINO
L'EMPEREUR ab OPPYCK,
D. HENRICO A DIEST,
Sacrarum & Hebraicarum literarum
DOCTORIBUS & PROFESSORIBUS
Celeberrimis, Amicis honorandis,

JOHANNES BUXTORFIUS FIL.
S. P. D.

Ovam hujus libelli, ante viginti ſeptem annos primùm à Patre meo b. m. in lucem emiſſi; editionem, ſub Veſtro, Amici honorandi, nomine hac vice conſpici & prodire volui. Nam ut illi primùm naſcenti, Illuſtrem

H. Nagenaarus. liber M.D.CCCXXVIII

JOHANNIS BUXTORFI
DE
ABBREVIATURIS HEBRAICIS

Liber novus & copiosus.

Cui accesserunt

OPERIS TALMUDICI

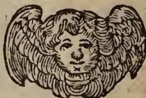
Brevis recensio, cum ejusdem librorum & capitum Indice.

Item

BIBLIOTHECA RABBINICA

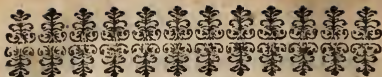
nova, cum Appendice, ordine Alphabethico disposita.

EDITIONE hac ULTIMA:
Omnia castigatiora & locupletiora.

FRANEQUERÆ,

Apud JACOBUM HORREUM,
M. DC. XCVI.

VIRIS REVERENDIS
ET CLARISSIMIS,

D. CONSTANTINO L'EMPEREUR ab OPPYCK, D. HENRICO A DIEST,

Sacrarum & Hebraicarum literarum
DOCTORIBUS & PROFESSORIBUS
Celeberrimis, Amicis honorandis,
JOHANNES BUXTORFIUS FIL.
S. P. D.

Ovam hujus libelli, ante viginti ſeptem annos primùm à Patre meo b. m. in lucem emiſſi; editionem, ſub Veſtro, Amici honorandi, nomine hac vice conſpici & prodire volui. Nam ut illi primùm naſcenti, Illuſtrem

elegit Parens meus Patronum, D. Philip. Mornæum: ita, cùm ille fato jam pridem deceſſerit, & tædioſam hujus vitæ negotiorum curam depoſuerit, eidem nunc renaſcenti, nobilium quoque & celebrium Theologorum nomina præſcribere, haud abs re fore viſum eſt. Neque verò, dum hoc facio, vel defuncto quicquam aufero, vel aliena vobis offero. Quod prius tanto Viro dicatum, omninò inviolatum cupio & linquo: quod nunc meâ quali quali induſtriâ, novi vel ornatus vel apparatus acceſſit, illud eſt, quod Vobis, Viri Clariſſimi, nuncupo & conſecro. Acceſſerunt enim ei hac παλιγγενεσία additiones & emendationes variæ, cùm in Abbreviaturarum ſerie, tum inprimis in Bibliothecæ Rabbinicæ recenſione, utpote materiis, quæ à quovis & ſemper, ex jugi lectione & continuâ experientiâ, augeri poſſunt. Additiones illæ profectæ ſunt partim ex Paternis reliquiis, partim ex propriis ſcriniis. Reliquit enim ille exemplar, cujus magini (ut quivis authores facere conſueverunt)

runt) adſcripſerat, quæ ipſemet adjicienda obſervârat. Tale exemplar habebam & ego, in quo nonnulla adnotaram, quæ mihi progreſſu temporis ſeſe obtulerunt. Ad hæc, accedebant ad Bibliothecæ Rabbinicæ augmentum ſubſidia externa, Catalogi nimirùm varii librorum Rabbinicorum, ex diverſis locis, cùm à Chriſtianis, tum à Judæis, nobis transmiſſi. Illi diligenter cum noſtris conferendi erant, & quæ nova exhiberent, his addenda. Sed in plerisque, Judaicis præſertim, hoc deſiderabatur, quòd nudos tantùm titulos, non etiam argumenta librorum, indicarent. Judæi hæc nobis invident ut plurimùm: ex Chriſtianis pauci ſunt, qui copiâ librorum Hebraicorum abundant; pauciores, qui eam habeant vel peritiam, ut poſſint, vel patientiam, ut velint iſtiusmodi, ſitu, ſqualore & fœtore horridos plerumque & abominabiles Judæorum codices, pervolvere. Hinc nonnullus mihi labor natus, totam hanc Bibliothecam Rabbinicam de novo inſtruendi, & deſcribendi. Paſſim

etiam haud paucorum librorum, qui jam in priore editione producti erant, argumenta, tunc minùs adhuc cognita & perſpecta, accuratiùs nunc ſunt expoſita. Exſpectaveram ante abſolutam editionem adhuc Catalogum librorum in Oriente extantium, ſed fruſtra: ſi poſthac recepero, curabo, ut per appendicem huic annectatur.

Cur verò Vobis, Viri Clariſſimi, laborem huncce inſcribere & dedicare voluerim; ipſimet haud obſcurè poteſtis colligere. Nam, ut nihil nunc dicam de Veſtra Pietate, Eruditione, Nominis celebritate, & magnis erga Rempublicam literariam meritis, quibus jure hæc & majora debentur, veſtra privatim in me merita, veſtraque ſyncera amicitia, jam dudum publicum aliquod mei in vos affectus teſtimonium requirebant. Etenim ex quo Tu, Clariſſ. D. *Conſtantine*, me Amicorum Tuorum Catalogo adſcripſiſti, quot quantisque inuſitatæ benevolentiæ officiis me tibi devinxeris, non eſt hujus loci referre. Tantum conſilio & auxilio

â te

à te accepi hactenus, quantum amicus ab amico accipere & expetere unquam possit: ea in me amando tua est constantia, ea pro meis rebus cura, ut in posterum quoque non minora constanter à te sperem. Tantum itaque etiam me tibi debere profiteor, quantum Amicus amico unquam debuit, vel debere poterit. Te verò, *Diesti* charissime, quod attinet, plures nosti esse caussas, cur meritò, sub Parentis & meo nomine, aliquod affectus in te nostri *μνημόσυνον* extare debeat. Si eas recensere vellem, longiùs eæ mihi essent repetendæ. Meministi, quàm syncero affectu Pater meus b. m. ante hos 24. annos, à primo statim aspectu & complexu tuo, te sit prosecutus, quantâ curâ tuis rebus, tuisque studiis cautum & prospectum esse voluerit. Gratior in paternas ædes hospes nullus unquam venit: magis desideratus nullus unquam discessit: nullius etiam ac Tui memoria æquè recens unquam permansit. Jam, si de nostra privatim necessitudine, & perpetuâ

cùm animorum tum ſtudiorum conjunctione, Baſileæ & Heidelbergæ, per plures annos ſuaviſſimè olim continuatâ, vellem verba facere, plures mihi paginæ complendæ eſſent. Quem privatim à nobis audient, legant aliquando & hîc publicè, amorem noſtrum indiſſolubilem, filii noſtri, eumque ſimili affectu, ſimilibus ſtudiis, & paribus etiam, aut etiam majoribus ſucceſſibus, per Dei gratiam, imitentur, æmulentur. Valete, Viri Clariſſimi, & publicum hoc alloquium boni conſulite. Dabam Baſileæ 20. Febr. Anno 1640.

Illuſtri

Illuſtri & verè Generoſo Viro
D. PHILIPPO MORNÆO PLESSIACI
MARLIANI DOMINO, &c.
JOHANNES BUXTORFIUS
S. P. D.

Pro eximia tuâ & ſingulari erga bonas literas earumque cultores benevolentia, VIR ILLUSTRIS, hanc, quæſo, publicæ ſalutationis meæ; patienter ſuſtine audaciam, quæ quanto in me major, tanto ad eam magis mitigandam, illuſtris tua & præclara ſeſe extendat gratia. Me certè ad amicum tui per literas alloquium, jam pridem ſolicitè titillavit animus, ſed obſtitit præcelſum tuarum virtutum faſtigium, meæ tenuitatis ſtatus depreſſior, locorum diſtantia maxima. Nunc tamen & conſtans de inſigni Tua benignitate concepta ſententia, & literarum quas tracto, & in quarum ſacratius adytum Tu quoque ingreſſus es, dignitas ac præſtantia, iſta omnia obſtacula mihi excuſſerunt, & intrepidè accedere perſuaſerunt. At verò, ut divinum eſt oraculum: NULLI CORAM ME VACUI

COMPARENTO, *Exod.* 23. 15. *ſic & in humanis, coram magnatib. vacuos comparere, ipſa vetat humanitas. Debet enim eſſe, quòd gratiam acceſſui conciliet, quod eundem muniat. En ergo, Vir illuſtris; primitias meſſis meæ hiſce canicularibus collectæ, quas (ut munera ſua Jacobus fratri Eſavo placando) ante me præmitto, ut ſic tutiorem in conſpectum tuum receptum habeam. Minutiora hæc, fateor, quàm ut in tantum uſum adhibeantur: ſed, quæ tua eſt Generoſa virtus, & excellens in literis Hebraicis peritia, noſti illud vulgare veterum Sapientum*, אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו כי יש קנקן חדש מלא ישן וכו׳ *id eſt*, Ne reſpicito cantharum, ſed potius id quod in eo continetur: nam quandoque eſt cantharus novus, repletus vino veteri, &c. *Non ſemper vilia, quæ in ſpeciem externam tenuia. Noſti etiam illud, quòd Achivis oraculum ſciſcitantibus fuit reſponſum*, ὀρθὸν δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. *Cæterùm veteribus quoque in uſu*, Sine farina non ſacrificandum; *immò nec ſine ſale. Sic enim*

&

& טעם & קיום *sapor & stabilitas tanto melius accedebat. Hujusmodi quædam & ego hîc admiscui. Animus erat,* Abbreviaturas *Hebraicas duntaxat, post alios omnes lucidiùs explicatas, & dilatatas, hoc tempore proponere. His per accidens in media via accessere, Operis Talmudici recensio, & Bibliotheca Rabbinica. Animadvertebam enim, plura ex his abbreviatè proponi apud Scriptores, quam à me inter Abbreviaturas relata. Ut ergò quàm minimum in talibus desideraretur, libros & capita Talmudica perfectè; Rabbinicos libros, quot cursim potui, in aciem disposui.*

Ut verò etiam hocce meum alloquium apud te, Vir illustris, tanto sit acceptius, lubet in illud conferre examen loci cujusdam ex sacra Lege veteri, cujus explanatio lucem inferet loco in Lege nova.

Præceptum Divinum est, de quadraginta plagis, *infligendis iis, qui capitalem pœnam non incurrerant. Traditio humana est, de* quadraginta minus unâ, *id est, triginta novem, quas Apostolus Paulus quinquies à Judæis se ac-*

cepiſſe ſcribit, 2 *ad Cor.* 11.24. *Hujus rei ratio quæritur: nec enim ſine ratione Patres Traditionum Judaicarum id ſtatuerunt. Habent autem ſemper ſua rationum momenta, abſtruſa, aperta, lubrica, ſolida, ſtraminea, ficulnea, quibus ſuas Traditiones ſuffulciunt.*

Verba legis divinæ ſunt: והיה אם בן הכות הרשע והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר: ארבעים יכנו לא יוסיף להכותו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך: *id est*, Erit autem ſi dignus ſit flagris improbus iſte, faciet Judex ut poſternatur ille, & cædatur coram ipſo, juxta improbitatem ſuam cum certo numero: Quadragenis (plagis) percutiet eum, neque addito cædere ipſum ſupra illas plagis pluribus, ne vilis fiat frater tuus in oculis tuis, Deuter. 25.2. *Hoc Patres Traditionum non de quadraginta plagis plenè, ſed minus unâ, id eſt, triginta novem, intellexerunt. Textus hac de re expreſſus in Corpore juris Talmudico, libro* מכות Maccoth, cap. 3. in Miſchna, *hiſce verbis*: כמה מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנאמר במספר ארבעים מנין

מניין שהוא סמוך לארבעי׳ ר׳ יהודה אומר ארבעים שלימות הוא לוקה / *id est*, Quot (plagis) cædunt eum? quadraginta minus unâ, juxta id quod dicitur: *Cum numero quadraginta*, h. e. numero qui proximus est numero quadragesimo. R. Jehuda autem statuit, quadraginta integris flagellandum esse. *Ratio hujus Traditionis plenius explicatur & deciditur in subjecta ipsi Gemarà, his verbis*, מ״ט אי כתיב ארבעים במספר הוה אמינא ארבעים במניינא דכתיב במספר ארבעים מניין שהוא סוכם את הארבעים *i. e.* Quæ ratio est? (*quis sensus rationis, quam Mischna sive Traditio adfert?*) Si scriptum esset; *Quadraginta in numero*, dicerem, (*intelligenda esse*) quadraginta numero (*pleno:*) nunc verò, quia scriptum legitur, *Cum numero quadraginta*, intelligitur numerus, qui numerat (*statim post se*) quadraginta. *Notandum hîc, distinctionem versus per Sophpasuk, sive duo majora puncta, inter* במספר & ארבעים / *hîc à Talmudicis negligi*; & במספר ארבעים *conjunctim legi, sub forma constructionis*

nis substantivorum, quasi dicas, Cum numero quadragesimi, id est, ut Mischna interpretatur, qui proximus est quadragesimo: vel, ut Gemara, qui numerat quadraginta: vel, ut R. Salomon Gallus, qui perficit numerum של ארבעים *qui in causa est, ut post eum statim numerentur quadraginta; & iste est numerus Triginta novem. Majemon post R. Salomonem in eundem sensum scribit, inquiens: Si dixißet* ארבעים במספר *Quadraginta numero, æquum esset, ut intelligerentur quadraginta plenè, quia verò præmittit* במספר *vult dicere, ne verberetur plagis infinitis, sed* במנין ידוע *numero certo & definito, prout poßit ferre, sicut dicitur,* כדי רשעתו במספר *Juxta improbitatem suam numero certo: & quando postea statim subjicitur, Quadraginta cædet eum, sensus est, usque ad quadraginta. Id tempore Apostolorum sic usitatum fuisse, Paulus suo exemplo testatus est, & confirmavit Josephus lib. Antiq. 4. cap. 8. Atque hoc subtile est Patrum circumcisorum de triginta novem plagis*

gis inventum, & firmissimum scil. Traditionis istius fundamentum. Subtiliùs postea de eo philosophati sunt quidam posteriores Rabbini, ut R. Bechai, R. Abraham in Fasciculo myrrhæ, & alii, quorum subtilitates prudens omitto: non enim hîc est locus ipsarum. Nostri interpretes plerique, clementiæ aut humanitatis majoris causâ, subtractam unam plagam existimant, sed ex præcedentibus satis apparet, Judæis id esse de genuino Legis sensu. Nam si videretur non posse omnes plagas ferre, detrahebant quasdam. Id liquet ex Mischna eadem; quæ sic ait: אמדוהו לקבל ארבעים לוקה מקצת ואמרו אין יכול לקבל ארבעים פטור / אמדוהו לקבל שמונה עשרה משלקה אמרו יכול הוא לקבל ארבעים פטור *id est,* Si (judices) æstimaverint (*condemnaverint*) eum ad recipiendum quadraginta plagas, cæsusque fuerit nonnihil, & dixerint, non posse eum sufferre quadraginta, liber est (*scil. reus à suscipiendis reliquis, & sufficiunt ipsi, quotquot accepit, quia paucis istis jam tantopere deformatus & vulneratus est; ac*

si omnes accepisset plagas) si æstimaverint eum ad recipiendum octodecim plagas, &, postquam cæsus, dixerint, posse eum sufferre quadraginta, liber est. (*quia sententiæ stetit, sed potest reliquas suscipere die sequenti.*) *Bartenora inquit:* Quicunque cædebantur in domo judicii, eos æstimabant prius, (*ad certum numerum condemnabant*) ne morerentur propter plagas, sicut scriptum est: לא יוסיף *Non superaddet istis*, quod docet, si opus sit minuere plagas, minuuntur. *Sic & Majemon statuit, prohibitum esse superaddere plagis quadraginta, non autem detrahere, ne vel minimum reus vulneretur, & despectus ac deformis fiat frater ipsorum; vel ne planè ex ictibus moriatur. Non enim omnes, plagis æqualiter ferendis, ex æquo dispositi sunt. Cum his consentit doctissimus interpres Latinus, qui scribit:* Æqualis quidem non præfigitur modus, ut pariter omnes verberentur: tantùm interdicitur, ne ad summum pro delicto ultra plagas quadraginta judices infligere jubeant.

Ex

Ex eadem mente Lyra ſcribit : Sapientes verò Judæorum, ad prætendendum pietatem ordinaverunt, quod de illo numero aliquid dimitteretur, plus vel minus, prout rationabiliter videretur ratione delicti, vel conditionis verberandi. *Hinc patet, nec Burgenſem, nec Replicatorem, Judæorum ſtatuta intellexiſſe. Chryſoſtomus Hom.* 25. *in cap.* 11. *ep.* 2. *ad Cor. ſubtractam unam plagam ſcribit, ne, ſi reus plus quàm quadraginta accepiſſet, infamis redderetur. At vox Hebræa* נקלה *hoc, ut mihi quidem videtur, non ſignificat. Sic fuerunt rationes Doctorum communium de numero plagarum, à quib. diſceſſit R. Jehuda, qui quadraginta plenè voluit, ſed* אין הלכה כרבי יהודה *non fuit recepta ſententia ſecundum R. Jehudam.*

Videamus & formam, quæ in pœna hac infligenda fuit obſervata. Ex textu Scripturæ apparet, ſontem fuiſſe proſtratum; fuiſſe cæſum coram judice, ut is exceſſum, ſi quis fieret, temperaret: fuiſſe lentè & ſenſim flagellatum, ut plagæ numerari poſſent. Sed producamus

mus historiam Hebraicam antiquam, quâ modus plenè describitur. Libro & loco citato, alia Mischna sive Traditio est, his verbis: כיצד מלקין אותו / כופת שתי ידיו על העמוד הילך ואילך וחזן הכנסת אוחז בבגדו אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבו / והאבן נתונה מאחריו חזן הכנסת עומד עליו ורצועה בידו של עגל כפול אחד לשנים ושנים לארבעה ושתי רצועות עולות ויורדות בה ; ידה טפח ורחבה טפח וראשו מגעת על פי כריסו ומכה אותו שלש אחד מלפניו ושתי ידות מלאחריו / ואינו מכה אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטה שנאמר והפילו השופט / והמכה מכה בידו אחת בכל כחו / והקורא קורא אם לא תשמור לעשות וגו׳ והפלא ה׳ את מכותיך ואת מכות וגו׳ וחוזר לתחילת המקרא ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו׳ וחותם והוא יכפר עון וגו׳ *id est,* Quomodo cædunt ipsum? Ligat lictor ambas manus ejus ad columnam hinc inde: minister cœtus judicialis corripit vestes ejus, si rumpuntur, rumpuntur; si dissuuntur, dissuuntur; eo usque ut revelet pectus ejus. Post eum lapis positus, cui insistit minister, habens in manu sua lorum taurinum duplicatum, unum in duo, &

duo

duo in quatuor, quæ duo lora aſcendebant & deſcendebant in eo. Manubrium ejus palmus erat, & latitudo palmus, ſummitas ejus pertingebat uſque ad os ventris ipſius. Cædebat autem eum tripliciter, uno loro ab anteriore parte, aliis duobus loris à poſteriore parte. Non percutiebat eum neque ſtantem neque ſedentem, ſed inclinatum, ſicut dicitur, והפילו Et proſternet eum judex, Deut. 25. Cædens cædebat eum manu ſuâ unâ ex omnibus virib. ſuis, & præco interea clamabat: Si non obſervaveris, ut omnia facias verba Legis hujus, &c. omnino mirabiles efficiet Dominus plagas tuas, & plagas ſeminis tui, &c. Deut. 28. ℣ſ. 58. 59. repetitque & addit: Quapropter obſervabitis verba fœderis hujus, &c. Deut. 29. 9. Tandem finiens, ait: Ipſe autem miſericors expiabit iniquitatem, &c. Pſ. 78. 38. *Hæc Traditio Patrum, quæ ut melius intelligatur, paucis illuſtranda.* Ad columnam; *lignum terræ infixum, altitudinis ſeſquicubiti, ut reus ipſi incumbere poſſet inclinatus.* Hinc inde;

utrinque ad lignum. Minister cœtus jud. חזן הכנסת *aliâs communiter vocatur minister synagogæ sacræ; hîc autem sumitur pro ministro judiciali, lictore, carnifice, qui sententias latas exsequitur.* Rumpuntur; *extra suturam. Vestes detrahendæ erant usque ad femora, sive per rupturam, sive per scissuram suturæ.* Post eum; *sontem.* Lorum taurinum; *bubulum oblongum, ut ventrem penè circumiret. Bubulum erat, quia, cùm dicitur, Quadraginta cædet eum, statim subjicitur,* Non obturabis os bovi trituranti, *q. d. qui hoc facit, sentiet pellem bovis in sua pelle.* Duplicatum; *Vtrinque loro bubulo additum lorum minus asininum, sed bifidum utrumque, quod dicit Gemara, Vnum in duo, & duo in quatuor.* Ascendebant; *promoveri poterant sursum vel deorsum, prout necessitas postulabat, non secus ac cingula & stapedes ephippii contrahuntur & laxantur. Breviora erant, quia femora tantùm debebant attingere. Ex asino, juxta illud: Agnoscit bos possessorem suum, & asinus præ-*

sepe

ſepe domini ſui, Iſrael autem non cognoſcit, Jeſa. 1. *q. d. Deus: Veniat aſinus, qui agnoſcit præſepe domini ſui, & vindictam ſumat ab eo qui non agnoſcit præſepe domini ſui.* Manubrium; *lignum unde lorum bubulum dependebat, longitudinem habebat palmi. Ipſi foramen erat inditum, unde duo breviora lora aſcendebant vel deſcendebant, id eſt, contrahebantur vel laxabantur, pro ratione corporis cædendi.* Latitudo; *lori majoris bubuli.* Ad os ventris; *Ad umbilicum & pectus.* Tripliciter; *Singuli ictus triplices erant: longius lorum pectus & anteriorem ventrem cædebat, juxta illud;* והכהו לפניו Et cædet eum ad conſpectum ejus: *Ergo triplex hujusmodi ictus loco trium erat, & proinde infligebant duntaxat tredecim plagas, quia ter tredecim ſunt triginta novem. Triplicatio hæc fundata in textu Legis de hac pœna, in quo ter Cædendi verbum repetitur, nempe* להכותו / יכנו / והכהו. *Hinc in eadem Traditione,* אין אומדין אותו אלא במכות ראויות להשתלש *Non condemnant eum niſi pla-*

 gis

gis quæ convenientes sunt ad triplicandum. Et R. Bechai, המכות הן משולשות ושלשה פעמים י"ג הם ט"ל *Plagæ sunt triplicatæ, & ter* 13. *sunt* 39. Manu suâ unâ; *Ambabus attollebat lorum, unâ infligebat ictum, quia id convenientius.* Ex omnibus viribus; *Juxta illud* מכה רבה *Plagâ vehementi.* Præco; *Primarius Judex acclamabat ipsi, legendo vel recitando dicta sequentia Scripturæ, quæ partim ad pœnitentiam, partim ad consolationem instituta: Judex secundus numerabat ictus: tertius monebat ad cædendum, proclamans,* הכהו Cæde eum. *Cùm multi adhuc restarent ictus, Judex primus producebat sermonem; cùm pauci, deproperabat, ut cum fine plagarum, finiret sermonem suum. Cæterùm Consistorium minus & inferius, quod trium erat judicum, tractabat* דיני ממונות *res pecuniarias, lites & similes causas civiles, quæ mortis pœnam non attingebant, & huic quoque flagellatio, quam* מלקות Malkus *vocant, erat subjecta, de cujus forma hæc dixisse sufficiat.*

Ad te nunc, Vir illustris, redeo, ut

initio cœptum alloquium finiam. Tu ex iis, quibus Hebræorum monumenta in pretio, ut præclara tua Scripta ſatis ſuperque teſtantur. Vehementer certè, poſt aliorum tuorum lectionem, delectatus ſum Admonitione tuâ ad Judæos de Meſſia, in qua ſecretiores quosque Hebræorum libros, ad argumenti tui probationem, affluentiſſimè producis. Quem non delectet cum talibus literarum principib. amicè & modeſtè de bonis literis colloqui? At dices מה לאילה בין האריות Quid cervæ inter leones? *immò ſoli leoni ex feris clementia in ſupplices, proſtratis parcit, teſte Plinio lib.* 8. *cap.* 16. *Socium modò non fert. Nec ego me in magnatum ſocietatem familiariùs ingeſſerim, memor ejus;* לא תתודע לרשות Ne familiaris fias principatui. *Sunt tamen Principes & ſuorum ſcutum, & ſupplicum refugium. Quò iſta Hebræorum parœmia facit,* שלחו מתם ליבעי רחמין איתכליא על עליא דאלמלא עליא לא מתקיימין איתכליא / *id eſt*, Mittebant inde (*ex Babylonia*) botri uvarum ad implorandam gratiam pro foliis: quod ſi enim

non essent folia, non possent subsistere botri, *Cholin fol.* 92. 1. *Nempe ut folia botros ab injuriis tempestatum defendunt: sic principes gratiæ & potentiæ scuto obtegunt & tuentur subditos.* די למבין *Sat sapienti. Benignè ergo, vir illustris, patere, ut hocce meo libello tenui, in tuam gratiam me insinuem, & ut liber ipse præclari tui nominis authoritate munitus, tanto liberius in aliorum conspectum prodeat, ac sui studiosos plures occupet. Quod si intellexero, non solum ad majoris Operis, in quo jam per aliquot annos desudo, alacrem continuationem mirificè me accendes, sed faciet quoque Tuæ benevolentiæ aura serenior, ut hæ ipsæ Abbreviaturæ & Bibliotheca Rabbinica,* crescant occulto velut arbor ævo, *ut Horatius Carm. l.* 1. 12. *loquitur. Et* ψεκάδες ὄμβρον γεννῶσαι. *Sic Te Deus præpotens ecclesiæ suæ columen, omnis doctrinæ illustre fastigium, piorum patrocinium immotum, insuperabile, tutissimum, clementer diutissimeque conservet. Vale optimè. Basileæ 7. Aug. Anno Christi* MDCXIII.

Johannis Buxtorfi DE ABBREVIATURIS HEBRÆORUM TRACTATUS.

D rectius intelligendos Mosis & Prophetarum libros sermone Hebræo scriptos, plurimùm profuisse, & adhuc prodesse, sapientum Hebræorum eruditos libros, testati sunt omnibus seculis, & testantur docti omnes, qui voces Veteris Testamenti obscuras, loca perplexa, sententias in varios sensus discerptas, dextrè ex ipsorum libris explicarunt: ac etiamnum explicant. Testes priscæ ecclesiæ Patres nostri, testes Scholæ hodiernæ. D. Hieronymus in Apologia adversus Ruffinum scribit: *Ipse Origenes, & Clemens, & Eusebius, atque alii complures, quando de Scripturis aliqua disputant, & volunt approbare quod dicunt, sic solent scribere:*

 Re-

Referebat mihi Hebræus: Audivi ab Hebræo: Hebræorum ista sententia est. Johannes Mercerus, superioris seculi lumen vivum & clarum, in Commentariis suis doctissimis in Joelem cap. 1. ℣. 17. ait: *Ubi Scripturæ verbis destituimur ad aliquid Hebraicè explicandum & exprimendum, ad Hebræorum scripta recurrendum est, cùm veterum Hebræorum, hac linguâ scriptorum, magnâ laboremus inopiâ. Exempli gratiâ* עָבְשׁ *tantùm semel (dicto loco Joelis) occurrit, in significatione dubia. Illic tutò quis ad Rabbinorum scripta, quandoque etiam ad Chaldæam linguam recurrat, ut inde latiorem significationem depromat.* Hæc ille: alios prætereo. Libros autem Hebræorum legere & intelligere, non est cujusvis. Nam plura adminicula ad id requiruntur, quibus plerique carent; aut quibus consequi datum, vel non ad votum illicò iis juvantur, vel in bonum publicum non utuntur. Inter adminicula ista, quæ lectionem librorum Rabbinicorum percommodè promovent, non postremum Abbreviaturarum dextra cognitio.

Abbreviaturæ sunt aliarum vocum literæ initiales, in vocis formam conjunctæ, & duobus apicibus supernè notatæ, quarum singulæ singulas dictiones alias connotant. Hinc ab Hebræis vocantur רָאשֵׁי תֵיבוֹת *Capita, initia vocum.* Tantoperè hoc scribendo Hebræi gaudent, ut nullus liber, nullum Scri-

tum, nulla epiſtola, nulla pagina aut ſcheda; eo ferè careat. Hæ ſalebræ ſunt, ad quas incauti impingunt & hærent; prudentes ſcitè & impeditè pertranſeunt. Qui autem ſaltu eas prætereunt, verum plerunque ac perfectum loci ſenſum amittunt. Peperit eas partim ſcriptionis celeritas, partim uſus celebritas.

Cæterùm literæ in hunc uſum non ſumuntur quælibet, ſed initiales tantùm, quæ totam vocem ſuam indicant. Talia apud nos ſunt J.U.D. pro, Juris utriuſque Doctor: S.P.Q.R. pro, Senatus Populuſque Romanus: S.P.D. pro, Salutem plurimam dicit, & ſimilia.

Interdum etiam ultimæ vocum literæ pro abbreviaturis colliguntur, quod apud Cabaliſtas non infrequens eſt, & tunc vocantur iſtæ סוֹפֵי תֵּיבוֹת *Finis dictinoum.* Hinc יוה״ך *Juhach* eſt nomen angeli, hominum cuſtodiæ præfecti, deſumptum ex finalibus literis harum vocum, כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ *Nam angelis ſuis præcipiet de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*, Pſal. 92. 11.

Porrò abbreviaturæ ſunt vel *Propriæ*, vel *Impropriæ*, ſive *Perfectæ*, vel *Imperfectæ*.

Propriæ quando duæ pluresve literæ conjunctæ; ſingulas integras dictiones alias ſignificant: ut, ז״ל pro זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה *Memoria ipſorum ſit in benedictionem, id eſt, benedicta:*

dicta: אצ״ל pro אֵין צָרִיךְ לוֹמַר *Non est necesse dicere.* Quandoque tamen duæ vocis alicujus literæ simul sumuntur, ad eam distinctiùs significandam: ut ית״ש pro יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ. *Benedictum sit nomen ejus:* הקב״ה pro הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא *Sanctus benedictus ille Deus.*

Propriæ sunt vel *Generales* vel *Speciales*, aut quod idem, *Communes* vel *Privatæ.*

Generales sive Communes, quarum usus ubique conveniens esse potest: ut, א״ה pro אִם־יַעֲזוֹר הַשֵּׁם Si juverit Dominus, Deo juvante.

Speciales sive privatæ, quæ in authore aliquo certo, certo libro, certa ac speciali aliqua materia magis usurpantur, quarum usus alibi incommodus esset. Sic Grammatici, Masorethæ, Talmudici suas habent privatas abbreviaturas; sic in libris Precum, in libris Ritualibus, in libris Cabalisticis, alliisque similibus, certæ ac speciales abbreviaturæ sunt.

Literas istas symbolicas sic conjunctas, Judæi brevitatis causâ solent communiter per Pathach legere, ac si dictionem per se constituerent: ut, ז״ל Sal, רז״ל Rasal, רד״ק Radak, רמב״ם Rambam. Literæ ו & י vocales sæpius indicant, E. I. O. U: ut, רש״י Raschi, רי״בן Rivan, תיק״ו Teku, יוה״ך Juhach.

Impropria sunt, quando una alterave litera à fi-

à fine vocis refecatur, & refecta indicatur virgulâ obliquâ, ad fummitatem literæ ultimæ pofitâ: ut, 'אמ pro אָמַר Dixit: 'ישר pro יִשְׂרָאֵל Ifrael. In monofyllabis biliteris hoc abbreviandi genus vix unquam contingit. Non enim licet ponere 'א pro אֶת, neque 'ע pro עַל, & fimilia. Unicum excipitur 'ד pro דַּף Folium, pagina libri. Hujus generis funt:

'אונק pro אוּנְקְלוֹס Onkelos, quod eft nomen paraphraftis Chaldæi in Legem.

'בט, id eft, בְּטַעַם Cum accentu: apud Maforethas.

'בפ id eft, בְּפֶרֶק In capite: Rab.

'גו, id eft, גּוֹרֵס Legit.

"גי, id eft, גִּירְסָא Lectio. Sic cum litera fervili ב, "בג In lectione, cum lectione, vel בְּגִמַטְרִיָּא Gematricè, de quo vide גִּנַּת.

'דכו, id eft, דִּכְוָתֵיהּ Quod ficut illud, Simile ipfi Maf.

'וגו, id eft, וְגוֹמֵר Et reliquum, Et cætera. Poft abruptum Scripturæ locum ufurpant tantum.

'וכו, id eft, וְכוּלֵּיהּ Et totum illud, hoc eft, Et cætera, Et reliqua. Ufurpant, quando fententiam abrumpunt. Aliquando apud Moforethas, וְכוּלְּהוֹן Et omnia ifta.

'חס, id eft, חָסֵר Defectivum, Maf.

" Pro Nomine Tetragrammato יהוה. Interdum fcribunt ״. Prifci (ut magni autho-

res volunt) notarunt ',' per tria ', myſterii, ut putatur, causâ.

ית׳ וית׳, id eſt, יִתְבָּרֵךְ וְיִתְעַלֶּה Benedictum ſit & exaltetur. Nomini Dei ſubjici ſolet, quod nunquam ſine reverentia uſurpant. Quandoque unicum tantùm ponitur, quandoque conjunguntur, ut familiter fit in libro מִזְבַּח הַזָּהָב. Sæpè præponitur ש׳ ut שית׳ Quod vel Qui, &c. Sæpè etiam ponitur יח״ש, de quo inter abbreviaturas perfectas.

כג׳ vel כגו׳ id eſt, כְּגוֹן Sicut. Idem valet quod Hebraicè כְּמוֹ.

כל׳ id eſt, כֻּלָּם vel כֻּלְּהוֹן Omnia iſta: Maſ.

כלו׳ id eſt, כְּלוֹמַר Secundum dicere, Ac ſi diceret, Verbi gratiâ: Rab.

כשא׳ id eſt, כְּשֶׁאָמַר Quando, Cùm dicit: Rab.

לד׳ hoc eſt, לְדַעְתִּי Juxta ſententiam meam. In Corcordantiis. In præfatione noſtra aliter legimus. Sed hæc expoſitio vera eſt.

לפי׳ id eſt, לְפִיכָךְ Idcirco. Aliquando לְפֵירוּשׁ Juxta expoſitionem.

לומ׳ id eſt, לוֹמַר Dicere. Infinitivus Rabbinicus Verbi אָמַר pro לֵאמוֹר.

ליו׳ id eſt, לְיוֹנָתָן Secundum Jonathanem.

מגז׳ id eſt, מִגִּזְרָה A Radice vel Themate: Gram.

מדינ׳ id eſt, מַדִּינְחָאֵי Orientales: Maſ.

מיבי לי׳ id eſt, מִיבָּעֵי לֵיהּ Quæritur ipſi, Talm.

פתני" hoc eſt, פַּתְנִיתָא Traditio, Doctrina: Tal.

סבי" hoc eſt, סְבִירִין Exiſtimantur: Maſ.

ס" id eſt, סִימָן σημεῖον, Signum, Caput libri: Rab.

פי" id eſt, פֵּירוּשׁ Expoſitio, vel פֵּירֵשׁ Explicat Rab.

ש" id eſt, שֶׁיִחְיֶה Qui vivat, vel שֶׁיִחְיוּ Qui vivant, vel שֶׁיִתְבָּרֵךְ Quod benedictum ſit. Prius nomini viventis ſubjicere ſolent, poſterius nomini divino, & ſic etiam ת in fine adjicitur, שית'.

שנ' id eſt, שֶׁנֶּאֱמַר Quod dicitur, Sicut dicitur, ſcil. in Sacra Scriptura. Uſurpant, quando dictum aliquod Scripturæ allegant.

שת' id eſt, שֶׁיִחְיֶה Quæ vivat: fœminæ viventis nomini in familiaribus epiſtolis ſubjici ſolet.

תו' id eſt, תּוּב / Præterea, Ampliùs, Porrò, idem quod Hebraicè עוֹד.

תני" id eſt, תִּנְיָן vel תִּנְיָנָא Secundum, Alterum: Hebraicè שֵׁנִי vel שֵׁנִית: Maſor. Ex his ſimiles alias prudens lector æſtimabit & obſervabit.

Diximus antea, abbreviaturas proprias duobus ſupernè apicibus vulgò notari. Id verum, ſed non contrà, duo apices ſemper abbreviaturas indicant, de quo plura notanda ſunt.

Primò, Literæ apicibus notatæ, tam ſingu-

læ, quàm plures, numeros etiam denotant, id quod ex sensu facilè animadverti potest. Præcedere enim aut sequi aliquid solet, ad quod numerus refertur, veluti בדף כ״ה Folio 25: שנת תרי״ג Anno 613: בפרי׳ יב In capite 12: סימן ק״ו Signo 106; עמוד ב׳ Columna vel pagina 2: &c.

Secundò, nomina Alphabethi, τεχνικῶς sumpta, his apicibus quoque notari solent: ut, אל״ף / בי״ת גימ״ל Aleph, Beth, Gimel. Volunt quidam & alia nomina Grammaticalia, veluti ש״ם Nomen, פע״ל Verbum, &c. sic signari, quòd à me non est observatum.

Tertiò, nomina barbara aliarum linguarum, veluti Græca, Latina, Gallica, &c. Item nomina urbium gentilium, nomina propria Christianorum, quæ in lingua Hebræa sunt barbara & peregrina, sic omnino signantur, veluti בז״ל Basel sive בזי״לייאה Basilea, סטראס״בורג Strasburg, ורנקבו״רט Franckfurt, ווני״ציאה Venetia, פלנט״ינוס Plantinus, בומב״ירגו Bombergus, & similia.

Quartò, סִימָנִים Signa, id est, voces quæ certæ alicujus rei signum memoriale sunt; מֹשֶׁה וְכָלֵב / quæ per se sunt nomina propria biblica, apud Grammaticos sumuntur pro vocibus symbolicis literarum servilium, & tunc sic notantur apicibus, מש״ה וכל״ב. Item, הֶאֱמַנְתִּי vox est per se significativa, at cùm est symbolum literarum formativarum No-

minum, tunc notatur האמ״נתי. Sic nomen יֵהוּא Jehu, literarum Quiescentium symbolum, & ita plurimæ aliæ. Sic deinceps Masorethæ habent sua signa ac voces symbolicas, Talmudici sua.

. Ad hanc classem quoque referri possunt voces communes, quæ per se significativæ sunt & in continuata sententia usurpantur, sed præterea certum numerum exprimunt anni, quo aliquid agitur vel actum est. Exempli causâ, Anno Christi 1610, quo belli faces exardere cœperant per Alsatiam & alia loca vicina, usurpabam dictum aliquod Scripturę in fine epistolę Hebraicę, quam tunc ad Rabbinum quendam Francofurtensem exarabam, in cujus una voce continebatur annus, nempe שנת כוננו חצם על יתר״ Anno *Aptarunt sagittam suam nervo*, Psalm. 11. 2. Hîc יתר in numero continet 610, quę vocatur supputatio minor, omisso millenario. Tali aliquâ voce Scripturę eleganti dicto inclusâ, solent uti in titulis librorum, ad indicandum annum impressionis: ut, Talmud judaicum imprimi cœptum Basileę Anno Christi 1578, unde in titulo istius Voluminis, quod tunc excudebatur, ponitur, נדפס שנת פדות של״ח לעמו. Impressum Anno *Redemptionem misit populo suo*, Psal. 111. 9. Hîc שלח continet 338, qui annus (supputatione minore judaicâ) respondet anno prędicto Christi nati.

Item huc pertinent voces, quę à communi ſuo uſu ad myſterium aliquod ſignificandum, aut aliud ſpeciale occultè indicandum, accommodantur, cujus cauſâ etiam apicibus notari ſolent. Verbi gratiâ, שִׂמְחָה eſt nomen appellativum, *Lætitia*, eſt & Nomen proprium virorum inter judęos. Ad talem cùm aliquando darem literas Hebręas, implorans ejus operam in comparando mihi libro Hebraico, euphemię cauſâ uſurpabam in frontiſpicio epiſtolę, illud Salomonis, תוחלת צדיקים שמח״ה *Exſpectatio juſtorum lætitia eſt*, Proverb. 10. 28. Hîc apices denotant, vocem iſtam genuino quidem ſuo ſignificatu uſurpari, ſed pręterea occultè accommodari ad nomen proprium iſtius viri Simchę, qui ſpes bonorum ſit, ſi votis ipſorum annuat. At cùm petito meo non ſatisfeciſſet, denuò ad eum ſcribens, aliud ex eodem Salomone in fronte literarum ponebam, ad negligentiam ejus occultè carpendam, nempe, אחריתה שמח׳ה תוגה, *Extremum lætitiæ mœror eſt*, ex Prov. 14. v. 13. volens dicere, Tandem Simcha dolebit, quòd mihi non ſit gratificatus. Viciſſim judęi ad me ſcribentes, in fronte literarum ponunt ſæpè hęc verba, יח״נך אלהים *Gratiam faciat tibi Deus*, ex Geneſ. 43. ℣ſ. 29. item, יח״נן אֱלֹהֵי צְבָאוֹת יְהוָה *Miſereatur Dominus Deus exercituum*, ex Amos 5. v. 15. ubi apices deſignant, alluſionem fieri iſtis vocibus

ad

ad nomen meum יֹחָנָן / quaſi ſimul eâdeam voce dicant, Gratiam faciat tibi ô Johannes, &c. Item בגדי ישׁע לבושו *Veſtes ſalutis ſunt veſtimentum ejus*, alludendo ad locum Pſalm. 61. ℣ſ. 10. ubi apices notant, vocem iſtam alluſionem continere ad nomen יֵשׁוּעַ / quaſi dicerent, Veſtes ſalutis Salvatoris Jeſu ſunt veſtimentum ejus. De hoc modo ſcribendi vide ampliùs noſtram Inſtitutionem epiſtolarem Hebraicam, capite 3. Sed אַגַּב גְּרָרָא per occaſionem in tranſitu hîc prodam impoſturam Judaicam. Quidam Rabbi Francofurtenſis ישעיה ענו *Jeſaias anaf*, id eſt, humilis, (nunc ivit ad infima terræ,) ante triennium ad me ſcribens, hoc dicto Jeſaiæ prophetæ in fronte literarum utebatur; והיה אמונת עתך חוסן ישו עות *Eritque firmitas temporis tui robur ſalutum, id eſt, omnis ſalutis*, Jeſa. 33. ℣ſ. 6. Voluit ſignificare, me credere in JESUM, & ab eo omnem meam ſalutem exſpectare: ſed obſerva venenatam lanceam in latus Chriſti infixam. „ Vocem יְשׁוּעוֹת divulſit, hoc modo ישו עות / ſupra poſitis apicibus, quibus ſignificatur, non fruſtra hanc vocem ſic à ſe ſcriptam eſſe, nempe quòd ישועות ſit quaſi יְשׁוּ עות Jeſchu (ſic dicunt ipſi pro Jeſus) perverſus, vel, qui pervertit, ſcil. Legem Dei. Ergo voluit ſignificare, Robur meum eſſe perverſum iſtum Jeſum. O malitiam judaicam; ô benignitatem Chriſti, tamdiu blaſphemum hominum

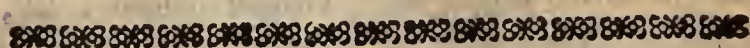
minum genus tolerantem. Perplura hujus generis, quæ in Chriſtum & Chriſtianos evomunt, ſervo in peculiarem librum. Redeo ad propſitum.

Quintò, Literæ primæ plurium vocum quandoque uno, quandoque gemino apice notantur, quæ collectæ nomen aliquod proprium conſtituunt. Sic authores librorum, frequentiſſimè ſua nomina primis vocum literis occultè exprimunt: ſic amici & familiares nomen ejus, quem epiſtolâ ſalutant, (vide Epiſtolas noſtras Hebraicas) ſic alii alia. Hinc author celebris iſtius libri Cabaliſtici, *Schaare orah*, *Portæ lucis*, librum ſuum inchoat talibus verbis י״סוד הח״כמה וע״קר הק״בלה א״מונת הש״ם י״ת האמ״ן א״ם ד״רך נ״כוחה ידרכו וכו׳ Hîc primæ literæ apicibus notatæ, in tres has dictiones colliguntur, quæ conſtituunt tria nomina divina, nempe, יהוה Jehova, אהיה Ehejeh, אדני Adonai. Rambam, id eſt, Rabbi Moſche ben Majemon, librum ſuum יד his verbis incipit: י״סוד הי״סודות וע״מוד הח״כמה, ubi primæ literæ nomen יהוה exprimunt.

Reperias & aliis de cauſis apices adhiberi, quas prudens & peritus lector facilè ex circumſtantiis cognoſcet. Veluti, in Maſora circa textum, quando author, qui eam collegit, & in ordinem redegit, animadverſionem quandam ſpecialem ſuis verbis ad notas maſorethicas adjicit, tum ſingulas voces apicibus notat,

notat, ut sic videatur, ea verba esse authoris, non priscorum Masoretharum.

Denique notandum, abbreviaturis frequentissimè præfigi literas serviles communes, quales sunt, משה וכלב *Mosche vecalef*, & quatuor Præpositiones בכלם *Bachlam*: Pronomen ש Qui, Quæ, Quod: ו Conjunctio copulativa: ד nota genitivi casus ex usu Chaldaico, & quandoque Pronomen, idem quod ש: denique א ex usu Talmudico. Quòd si ergo incideris in abbreviaturam ab una harum literarum incipientem, neque in ea litera eam repereris, tum quære in litera proxima; quod si & illa servilis sit, adi literam tertiam. Sæpè tamen etiam serviles vocem suam principalem, cui serviunt, significant, ut in sequentibus patebit. Hæc præmonuisse nunc satis esto: sequuntur abbreviaturæ juxta ordinem Alphabeti.

א

א״

1. Servile quandoque ab initio esse, paulò antè dictum.

2. אל vel אדני Deus, Dominus, pro nomine tetragrammato apud Cabalistas. Unde & Reuchlinus lib. 3. Cabalæ scribit: א / nota sum-

summarum & altissimarum rerum, quæ primo effluxu divinæ bonitatis subsistunt: vide locum.

3. אֶחָד vel אַחַת Unus, Unum: Primus, Primum, id est, רִאשׁוֹן ut: אין גם אי שיכחיש את זה Non est vel unus, qui id neget. Item, א' בפה וא' בלב Unum in ore, aliud in corde. Item, יהוה א' ושמו א' Dominus unus est; & nomen ejus unum est. Apud Masorethas etiam frequens est.

4. אָמַר Dicit, Inquit. In exordio orationis alicujus usurpari solet; in continuato sermone copula ו præfigitur, וא' Et dicit, vel potiùs ואמ' / resectâ tantùm ultimâ literâ, & sic ad Improprias abbreviaturas pertinet. Sequi autem sic ferè solet nomen ejus, qui dicit, aut cujus verba proferuntur. Aut pluraliter וא' id est, וְאָמְרוּ Et dicunt.

5. אֶלֶף Mille, sed rarissimè: nam hunc numerum integrâ voce eloqui solent: ut, שְׁנַת אֶלֶף לִיצִיאַת מִצְרַיִם Anno millesimo ab exitu Ægypti: משנת ג' אלפים תמ"ח Ab anno ter millesimo 448.

6. אֲוִיר Aër, Aura, secundum elementum, apud Physicos interdum.

7. אָדָם Homo, sed id, sæpiùs in abbreviatura conjuncta, veluti אב"ו / id est, אָדָם בָּשָׂר וָדָם Homo caro & sanguis.

א"א

1. אֲנִי אוֹמֵר Ego dico. Utuntur Rabbini, quando authoris alicujus ſententiam corrigunt vel refutant, aut notam vel animadverſionem in eam ponunt. Cum præfixa copula, וא"א At ego dico.

2. אֲדֹנִי אָבִי Dominus parens meus. Frequens eſt in Kimchii Commentariis, ubi patris ſui R. Joſeph Kimchii expoſitionem ad locum aliquem Scripturæ affert. Subſequi ſolet ז"ל, quod vide ſuo loco.

3. אָמַר אֱלִיָּהוּ Inquit Elias. Interdum אֱלִיָּהוּ אַשְׁכְּנַזִּי Elias Germanus. Obvium paſſim eſt in Eliæ Levitæ ſcriptis, & in Animadverſionibus ejus ad Michlol R. Davidis Kimchi.

4. אֶחָד אָמַר Unus dicit: vel, אַחַר אָמַר Poſtea dicit: vel, אֲחֵרִים אוֹמְרִים Alii dicunt, vel אִי אָמְרִית Si dixiſſem, Si dixero: vel, אִי אֲמַרְתְּ Si dixeris, quæ duo apud Talmudicos ſæpè occurrunt.

5. אוֹפָן אֶחָד vel אוֹפָן אַחֵר Modus unus, vel, Modus alius. In commentariis R. Levi obvium.

6. אִי אֶפְשָׁר Non eſt poſſibile. Cum præfixis ſervilibus, וא"א Et impoſſibile eſt; שא"א Quòd impoſſibile ſit. אִי Non, per Apocopam, ut in illis אִי־כָבוֹד Non gloria, Inglorius, 1 Sam. 4. 21. אִי־נָקִי Innocens, Job. 22. 30. & integrè, וְאַיִן Et nonne, nunquid? 1 Sam. 21. 9.

7. אִי

7. אי בָּעֵית Si volueris, Si mavis, Si cupias. Sequi solet אֵימָא Dicam, quod idem valet atque אוֹמַר Hebraicè. בָּעֵא five בָּעֵי idem quod Hebraicè בַּקֵּשׁ / רְצֵה. Quandoque occurrit sub forma א"א quandoque א"בא. Præponitur ו copula. Talm.

8. אָמֵן / אָמֵן Amen, Amen. In fine precum.

9. אֵשֶׁת אִישׁ Uxor viri. Sic vocatur adultera, quæ uxor unius propria, alterius quoque fit per scortationem aut adulterium. Usus ejus frequens est in materia divortii aut scortationis, apud Rabbinos vulgares & Talmudicos. Cum servili בא"א Cum uxore adultera.

10. אִי אָמְרַתְּ Si dixeris, si dicis, scil. sic, tunc bene est.

11. אברהם אבינו Abraham Pater noster.

אא"א

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ Sed si dicis, scil. ita, tunc objectio mea stat in loco suo, nec dum dissoluta est. Sic proximè præcedenti formæ subjici solet, Talm. Item, אָמֵן Amen repetitum ter, apud Rabbinos.

אא"ב

אי אמרת בשלמא Si ita dicas, in pace, scilicet, quiescit objectio, consentis mecum, nihil contrarii est, vel continet tua sententia, rectè est, bene dicis, Talm.

אא"ול

אא״ול

Vide paulò ante in א״א.

אא״ב

אֶלָּא אִם כֵּן Nisi quòd sic, Nisi alioqui, Sed cùm ita sit, Tantummodo si ita sit. Prior vox sæpè integrè scribitur אלא אם.

אא״ס

אָמֵן אָמֵן סֶלָה Amen, Amen Sela. In fine precum aut piorum votorum poni solet.

אא״ע

אַבְרָהָם אֶבֶּן עֶזְרָא Abraham Aben-Esra: Fuit Theologus & Astronomus insignis, de quo infrà plura dicentur.

אא״עה

אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Abraham pater vel patriarcha noster, super quo sit pax, id est, qui in pace quiescat. Perperam, ut puto, quidam exponunt duas primas literas, אָמַר אַבְרָהָם Dicit Abraham. Nam si hic fuit doctus aliquis insignis, extra patriarcham & Prophetas, non tribuerent ipsi sequentem euphemiam, quam tantùm Mosi, Patriarchis & Prophetis tribuere solent: si patriarcham intelligant, tum repugnat consuetudini Hebræorum, qui de Abrahamo patriarcha non so-

ſolent loqui ſine cognomento אבינו. Pro primo א integrè legitur nomen אַבְרָהָם in libris precum.

א"ב

אַלְפָא בֵּיתָא Alphabetum. Maſorethæ utuntur, quando dicunt, א"ב מאותיות גדולות Alphabetum ex literis majuſculis: vide in principio Geneſeos, & libri primi Paralip. Item, א"ב מן חד חד משמש אב בג גד, Alphabetum vocum ſingularum, quibus ſervit, hoc eſt, quæ incipiunt ab אב / גד / בג &c. Cum litera ſervili ab initio, ח' באב Octo ſunt in Alphabeto. Sic notatum ad vocem עֵדְוֹת Teſtimonia, Pſal. 119. 36. Octies ſcil. iſtam ſic in iſto Pſalmo reperiri, nempe in literis פרץ בן רמ"ת quæ ob id ſigni loco ponuntur.

א"ב א"ב א"ב

אֶחָד בְּתוֹרָה / אֶחָד בִּנְבִיאִים / אֶחָד בִּכְתוּבִים Unum in Lege, unum in Prophetis, unum in Hagiographis. Sic loquuntur Maſorethæ de voce quapiam, quæ hac vel iſtâ formâ ter tantùm in Scriptura occurrit, ſemel in Lege Moſis, ſemel in Prophetis, & ſemel in Hagiographis.

אביא

Vide ſuprà in א"א, num. 7.

אבבי

אֶתְרוֹג / בֵּצִים / בָּשָׂר שָׁמֵן / יַיִן יָשָׁן Malum citreum, ova, caro pinguis, vinum vetus. His non veſcuntur pridie feſti propitiationis, quod vocant יום הכיפור Talmud. Joma fol. 18. 1.

אבד

אַב בֵּית דִּין Pater domus judicii. Ut intelligatur, qualis hic fuerit, paucis conſiſtorii antiqui formam explicabo. Erat olim conſiſtorium judiciale triplex: Ex Tribus, Ex viginti tribus, Ex ſeptuaginta & uno judice. *Conſiſtorium trium*, à ſapientibus inſtitutum fuit in locis, ubi pauciores quàm centum viginti בעלי בתים patres familiâs erant. Unde illud Rabbinorum: אין בית דין פחות משלשה כדי שיהא בו רוב ומיעוט אם וחלוק אחד מהם id eſt, Conſiſtorium non conſtat paucioribus quàm ex tribus, ut ſit in eo plus & minus, ſi unus illorum diſſentiat, id eſt, duo ſemper ſint conſentientes. Item, שנים שדנים אין דיניהם דין Duo qui judicant, ipſorum judicium non eſt judicium, id eſt, legitimum. Item, אל תהי דן יחידי Ne judicato ſolus. Hoc Conſiſtorium judicabat tantùm דיני ממונות lites pecuniarias. *Conſiſtorium viginti trium judicum* erat in locis, ubi centum viginti & plures patres familiâs Iſraelitæ habitabant, judicabatque דיני נפשות

Judicia animarum, id eſt, criminalia, vitam concernentia. Vocatum fuit סנהדרי קטנה Synedrium minus, & exercuit judicium in portis urbis, juxta illud: *Conſtituite in porta jus*, Amoſ. 5. v. 15. *Conſiſtorium Septuaginta & unius* erat tantùm Hieroſolymæ, & vocabatur סנהדרי גדולה Synedrium magnum, item בית דין הגדול שבירושלים Domus judicii magni Hieroſolymitani. Hinc in Talmud: סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד וקטנה של עשרים ושלשה Sanhedrin magnum erat ex ſeptuaginta & uno, parvum autem ex viginti tribus, Sanhed. cap. 1. in initio. Synedrium magnum ex Lege fuit, juxta illud: *Congrega mihi ſeptuaginta viros è ſenioribus Iſraelis, quos noſti eſſe ſeniores populi & moderatores ejus: aſſume eos ad tentorium conventus, ut ſiſtant ſe ibi* TECUM, *Num.* 11. 16. En ſeptuaginta, qui debebant ſe Moſi adjungere, unde facti ſeptuaginta & unus. Moſes autem fuit ipſorum caput, Dux, Præſes, Præfectus, Prætor ſummus. Sic deinceps poſt Moſen ſapientiſſimus omnium electus fuit in caput, qui dicebatur רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה Caput Scholæ vel Academiæ, Caput curiæ, item נָשִׂיא Princeps, fuitque loco Moſis. Qui autem inter LXX. reliquos ſapientiâ & authoritate præcellebat, is adjungebatur מִשְׁנֶה Secundarius Principi, ſedebatque ipſi ad dexteram, ac dicebatur אב בית דין Pater conſiſtorii vel ordinis ſenatorii. Hi duo ſoli ſedebant,

non-

nonnihil à reliquis ſenatoribus ſejuncti, qui deinceps quaſi ſemicirculum conſtituebant, ut duo iſta capita omnes poſſent conſpicere. De hac re textus Juris: סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואין זה את זה / ושני סופרי הדיינין עומדין לפניהם אחד מימין ואחר משמאל וכותבין דברי מחייבין ומזכין id eſt, Sanhedrin erat inſtar dimidiatæ areæ circularis, ut ſe invicem poſſent conſpicere. Duo ſcribæ erant ante ipſos. Unus ad dextram, alter ad ſiniſtram, & ſcribebant verba condemnantium & abſolventium, Sanh. cap. 4. fol. 36. 2. in Miſna. Hinc Rambam ſcribit: והם יושבים בכמו חצי גורן בעיגול כדי שיהיה הנשיא עם אב בית דין רואין כולן Ipſi (ſenatores) ſedebant quaſi formâ ſemicirculari, ut princeps cum prætore videre poſſent omnes. Vide Rambam ſive Majemonem parte quartâ fol. 227. & Rabbi Bechai Numer. 11. folio 206. col. 3. editionis Venetæ in fol. Talmud. Hieroſol. cap. 1. fol. 19. col. 3.

א״בה

אָמַר בָּרוּךְ הוּא Dicit benedictus ille, ſcil. Deus. Sæpius Rabbini dicunt קב״ה vel הקב״ה aut אהב״ה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Dicit Sanctus benedictus ille.

א״בי

אָדָם בָּשָׂר וָדָם Homo caro & ſanguis,

Homo carnalis & mortalis. Pro אדם quandoque dicunt אֱנוֹשׁ.

א״בי

אֶתְרוֹג / בֵּצִים / יַיִן יָשָׁן Malum citreum, ova, vinum vetus: vide paulò antè אבב״י.

א״ביה

אֱלִיעֶזֶר בַּר יוֹסֵי הַגְּלִילִי Eliefer filius Rabbi Jofe Galilæi.

א״ביי

אֲשֶׁר בְּךָ יְרֻחַם יָתוֹם *Quia in te benedictionem consequetur pupillus.* Verfus Biblicus eft ex Hof. 14. verf. 14. Apud Talmudicos eft nomen celebris Doctoris Abhai, qui ex eventu hoc nomen accepit. Antequam nafceretur, moriebatur pater ejus: ubi natus effet, illicò moriebatur mater ejus: Nomen ipfi proprium fuit נחמני Nachmani, q. d. Confolabitur me Deus ob amiffos parentes. At cùm Rabba, alterius Nachmanis filius, eum educandum fufciperet, impofuit ei nomen אביי Abhai, (ב leniter five afpiratè pronunciato) defumptum ex capitalibus literis fuperioris verficuli, boni ominis causâ, tum etiam, ne putaretur effe filius aut nepos iftius Nachmanis, cujus filius Rabba eum educaverat. Legitur in Commentario ad libellum מעמדות Officiorum, in libro הליכות עולם fol. 5. 2.

א״ביע

אֲצִילוּת / בְּרִיאָה / יְצִירָה / עֲשִׂיָּה Emanatio, Creatio, Formatio, Factio five ποίησις. Cabal.

אב״ר

אָב בֵּן רוּחַ הַקֹּדֶשׁ Pater, Filius, Spiritus Sanctus.

א״ג

איכא גָּרְסִין Sunt legentes vel docentes, i. e. Quidam legunt vel docent, Rab.

2. אַגַּב גְּרָרָא Per occafionem.

אג״לא

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי Tu potens es in æternum Domine. Eft nomen divinum Cabalifticum, ipfis Agla dictum, quo Deum ab omnipotentia denominant. Meminit Galatinus de arcanis lib. 2. cap. 15. Sunt qui putant, per primum א indicari אֶחָדוּת Unitatem, fcilicet effentiæ divinæ, per ג שְׁלוֹשׁ Trinitatem perfonarum, per reliquas duas literas nomen אֵל id eft, Deus, q. d. Deus unus effentiâ & trinus perfonis.

אג״ס

אִית גָּרְסֵי סְפָרִים Eft lectio librorum, In quibusdam libris legitur. Ufurpatur, quando diverfa vocis alicujus lectio adducitur.

אג"ר

אִירַת נִפּוּרַת רוּחַ Eſt elatio ſpiritus, apud Rabbinos, quando ſtoliditatem hominis reprehendunt.

אג"ש

אִירַת גְּזֵרָה שָׁוָה Et deciſio æqualis, Par ratio. Sic loquuntur, quando à Paribus ſive Comparatis argumentantur.

א"ד

אִיכָּא דְּאָמְרֵי Sunt qui dicunt, Quidam dicunt. Talmudicis in uſu eſt, quibus pluralis conſtructus pro abſoluto familiaris. איכָּא Talmudicum eſt, idem quod Chaldaicè אִירַת & Hebraicè יֵשׁ. Inde לֵיכָּא Non eſt, non ſunt, ex לא & איכָּא contractum.

אד"ו

Apud Chronologos ſunt literæ numerum ſignificantes, א eſt dies primus: ד quartus: ו ſextus. Hi dies ſunt פסולים rejectitii & reprobi, ut primus dies anni in eos incidat, propter computationem feſti Paſchatis. Vid. de Scaliger. in de Emend. Temp. fol. 603. edit. 1.

אד"ם

Non eſt abbreviatura propria, ſed nomen אָדָם

אָדָם Homo, cujus literæ Cabalisticè designant tres has, אָדָם דָוִד מָשִׁיחַ id est, Adam, David, Messias, dicentes, animam Adami per סוֹד הַגִּלְגּוּל Secretum revolutionis sive metempsychosin, migrasse in Davidem, Davidis in Messiam, qui adhuc lateat propter peccata Judæorum. Talmudici in Tractatu Sota fol. 5. scribunt, אדם dici, quòd sit אֵפֶר דָּם מָרָה Cinis, à corruptibilitate; Sanguis, à vitalitate; Fel, à calamitate. Sic S. Cyprianus Græcam scripturam (Hebraicè enim ignarus fuit) explicans in libro de montibus Sina, adversus judæos scribit, primum hominem à quatuor cardinibus orbis nomen adeptum, ut Ἀδάμ diceretur. Nam A est ἀνατολή Oriens: D, δύσις Occidens: A ἄρκτος Septentrio: M μεσημβρία Meridies.

אֱמוּנָה דִּבּוּר מַעֲשֶׂה Fides, Sermo, Opus.

אד״העה

אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dicit David, super quo sit pax, id est, qui in pace quiescat. David, scil. rex & propheta: vide infrà ע״ה.

א״ה

1. אָמַר הַפָּסוּק Dicit versus, scil. biblicus. Pasuk vocant propriè Versiculum capitis biblici, sed per Synecdochen ad totam Scripturam sacram seu universum textum biblicum extendunt. Inde בַּעַל הַפָּסוּק dicitur, qui in

in lectione textus biblici optimè verſatus & exercitatus eſt, ejus quaſi dominus exiſtens, eumque ad uſum producens quandocunque vult & libet.

2. אֲפִילוּ הָכִי Etiam ſic, Etiamnum, Attamen, Adhuc, „Quanto vel Multo magis. Sic cum ſervili, ואה: quandoque pleniùs ſcribunt ואפה״. Talmud.

3. אִי הָכִי / vel אִי הַיְךְ Si ſic, Num ſic, Num ita ſit. Talmud.

4. אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא Elias Propheta.

5. אֻמּוֹת הָעוֹלָם Nationes mundi. Sic vocantur omnes populi, quicunque non ſunt Judæi ſive Iſraelitæ.

אח״בר״ה

Vide ſuprà in אבר״ה.

א״ו

אִיסּוּר וְהֶיתֵּר Vetitum & licitum. Uſurpant, ubi de cibis vetitis aut licitis agunt.

אוכ״יר. א״ויר

Vide paulò infrà in אכ״יר.

א״ז

אוֹר זָרוּעַ Lux ſata vel orta. Nomen libri eſt ex Pſal. 97. v. 11. Inde הַגָּהוֹת Animadverſiones petitæ ſunt in compendiis Tractatuum Talmudicorum Rabbi Aſcher. Cum

servilibus ab initio מאו״ז Ex Or saruah, באו״ז In libro Or saruah, &c. Author ejus est רבי יצחק מוויאן Rabbi Isaac de Vienna, qui floruit circa annum Christi 1240.

Item אָמַר זֶה Dicit iste.

אִם זֶה Si hoc vel illud est.

אז״ל

אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Dicunt, quorum memoria sit in benedictione. Subaudi, חֲכָמִים Sapientes, vel רַבּוֹתֵינוּ Rabbini nostri: hæc enim vocabula, tanquam nota, compendii causâ omittunt. Cum literis servilibus, ואז״ל Et dicunt, שאז״ל Quod dicunt. Interdum etiam א valet אֲבוֹתֵינוּ Patres, Majores nostri.

א״ח

אֶחָד חָסֵר Unum est deficiens. Masorethæ sic loquuntur de voce, quæ defectivè, id est, sine ו vel י scribitur. De illis enim literis tantùm dicunt חָסֵר וּמָלֵא Defectivè & Plenè, quando scil. in media voce vel exprimuntur vel omittuntur. Pro א quamlibet literam numeri loco ponunt. Invenio in Masora parva cum reliquis literis semper scribi חסי׳ pro plurali חֲסֵרִים Defectivæ. Sic ad vocem וַיֵּצֵא notant, י״ג חסי׳ id est, Tredecim חסרים defectivæ sunt, scil. sine ו in medio.

2. אֹרַח חַיִּים Semita vitæ. Liber magnus est ejus nominis, quem composuit יוסף קארו Joseph

ſeph Karo, magnæ authoritatis. Inde alius compoſitus in formam aphoriſmorum aut theſium, cui titulus שֻׁלְחָן עָרוּךְ Menſa diſpoſita. Ejus ſunt quatuor partes, prima אוֹרַח חַיִּים Semita vitæ, in quo deſcribuntur omnes ritus ſacri: altera יוֹרֶה דֵּעָה Docens ſcientiam, in quo agitur de ritibus, juribus & differentiis circa cibos & potum: circa idololatriam, uſuram & alia. Tertia חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט Pectorale judicii, in quo tractatur jus civile. Quarta אֶבֶן הָעֵזֶר Lapis auxilii, quæ agit de matrimonialibus. Hæ partes abbreviatè ſæpè citari ſolent, ut ſingulis locis indicabitur. Cum ſervili, באח״ח In orach chajim.

אח״זל

Vide paulò antè in אז״ל.

אח״כ. אח״כא

אַחַר כָּךְ Poſtea, deinde. א in fine valet אָמַר Dicit. Notant alii, ה aliquando omitti. Dubito: nam א״כ aliud valet, ut mox videbitur.

אט״בח

Atbach. Non eſt abbreviatura, ſed vox fictitia cabaliſtica, quâ ratio ſcribendi arcana comprehenditur. Atbach vocatur ratio Alphabethi, quâ ט ſumitur pro א / & ח pro ב / & ſic deinceps, ac contrà א pro ט &c. Divi-

viditur hoc modo Alphabetum in tres classes: prima continet literas, quarum binæ semper constituunt in numero 10, altera, quæ centum: tertia, quæ mille, hoc modo:

10	10	10	10
דו	גז	בח	אט
100	100	100	100
יצ	כפ	לע	מס
1000	1000	1000	1000
קץ	רף	שן	תם

En omnes Alphabethi literas, præter ה נ ך / cum quibus nulla alia litera potest combinari, ut superior aliquis numerus exprimatur. Benè quidem in se geminatæ id faciunt, ut duo ה valent 10. duo נ 100, duo ך 1000. Ac sic nulla ipsarum fieret permutatio, sed sumeretur ה pro ה &c. quod esset inconveniens. Ergo pro pari literarum sumuntur נה / quæ invicem permutantur, & remanet ך viduatum. Exemplum: גֵּה *Iste*, Ezech. 47. v. 13. sumitur pro זֶה. Nam נ & ז per modum אטבח inter se commutantur, ut vult Kimchi in Commentariis. Inde Chaldæus reddit quoque per דין Iste. Sic לָבַג *In prædam*, Ezech. 25.7. pro לָבַז. Et אִבְחַת חֶרֶב *Mucronem gladii*, Ezech. 21. 15. al. 20. quidam explicant per Atbach pro טִבְחַת Mactationem. Meminit Rabbi Sal. & Kimchi in Commentariis. In Salomone legitur: *Qui delicatè enutrit servum suum*,

ſummo, finis ejus erit, ut ſit מָנוֹן / Proverb. 29. 21. Quid מָנוֹן? Per Atbach idem eſt quod סַהֲדָה Teſtimonium, hoc eſt, finis ejus teſtabitur de ipſo, q. d. tandem videbit Dominus ejus, ſe delicatâ & remiſsâ educatione; ſervum protervum & contumacem educaſſe. Nempe מ convertitur in ס / ex combinatione מס: utrumque נ in ה & ו in ד. Extat hoc exemplum in Tractatu Talmudico Succa fol. 52. 2. Vide & infrà in אתב״ש.

א״י

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל Terra Iſraëlis, Terra Canaan. Cum literis ſervilibus, בא״י In, לא״י Ad, מא״י Ex, וא״י &c.

א״ג

אָמַר יְהוּדָה גְּדַלְיָה Inquit Jehuda Gedalia. Scripſit animadverſiones quasdam in Zohar.

א״ירה

אִם יַעֲזוֹר הַשֵּׁם Si juverit Dominus, Deo juvante: vel אִם יִגְזוֹר Si decreverit, permiſerit Deus: vel אִם יִרְצֶה Si voluerit, volente Deo. הַשֵּׁם Nomen illud, ſcil. divinum & ineffabile יהוה / quod ſic cognominare ſolent.

2. אִם יֵשׁ הַשָּׁלוֹם Si pax eſt. In Epiſtolis uti ſolent, pro eo quod nos dicimus, Si vales, An rectè valeas.

א״י״ש

אֲדֹנָי יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ Dominus Deus cujus benedictum sit nomen. ' etiam valet יִתְעַלֶּה Exaltetur.

א״כ

אִם כֵּן Si sic, Quòd si ita est. Illationis nota est. In Talmud sæpè præfigitur ד / ut דא״כ Quòd si ita se res habet. Quidam putant, denotare etiam אַחַר כָּךְ Postea. At ego illud nunquam aliter legi, quàm cum inserto ח / hoc modo אח״כ & cum servili ואח״כ Et postea. Diligentissimus Mercerus existimat in initio commentariorum Kimchi in Joëlem, olim scriptam fuisse ואכ / quòd imperitiâ describentium posteà plenè scriptum sit וְאִם כֵּן / quòd sic istæ literæ accipi soleant. Sensus tamen omninò postulat, ut ibi dicatur וְאַחַר כֵּן Et posteà, quòd scribendum fuerat ואח״כ.

אכ״ר

אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן Amen, sic esto voluntas, scil. Dei: Sic fiat, Sic ratum esto. Quandoque interponitur י / ut אוכ״ר pro כֵּן Et sic: quandoque omittitur כ / ut, אי״ר / ubi י valet כֵּן. In fine precum & cujuscunque pii voti usurpari solet.

אכ״מ

אֵין כָּאן מְקוֹמוֹ Non est hic locus ejus. Usurpant,

pant, quando doctrinam aliquam in alium locum tractandam rejiciunt. בָּאֵן in Targum usurpatur pro Hebræo פֹּה / unde & מִכָּאן Hinc, pro מִפֹּה.

אכ״מה

אִם כֵּן מָה הִגִּיד Si ita est, quid indicavit?

אכ״ע

Vide infrà in כ״ע.

א״ל

אָמַר לוֹ Dixit. Respondit ipsi, Talmudicè אֲמַר לֵיהּ vel pluraliter אָמְרוּ לָהֶם Dixerunt, Responderunt ipsis, Talmudicè אֲמַרוּ לְהוֹ / ubi להו per Apocopam pro לְהוֹן / quod Chaldaicè usurpatur pro Hebræo לָהֶם.

ואל״ id est; וְאֵין לוֹמַר Et non est dicendum.

אלב״ם

Albam. Non est abbreviatura, sed species cabalistica, quâ una litera sumitur pro altera, & quidem, א pro ל / ב pro מ & sic deinceps, & contrà; quarum integra constitutio sic est:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

Meminerunt hujus speciei Rabbi Salomon & Aben-Esra, Jesa. 7. v. 6. ubi dicunt, quosdam interpretes nomen proprium טָבְאַל / quod

quod ibi legitur, interpretari per רִמְלָא per ſpeciem commutationis אלבם Albam. Ramla autem iſte fuit filius Remalſjahu. Sed Aben-Eſra addit וזה הבל fumum eſſe eam expoſitionem. Vide & infra in אתב״ש.

א״לכ

אם לא כן Si non ſic, Alioqui. Cum ſervili, ואל״כ Quòd ſi non ita eſt: שאל״כ idem.

א״מ

1. אֶרֶץ מִצְרַיִם Terra Ægypti: Rab.

2. אֶחָד מָלֵא Unum plenum. Apud Maſorethas, quando ſignificant vocem plenè cum, vel, in medio ſcriptam eſſe. Unde א״מ וא״ח, Unum plenum, alterum חָסֵר deficiens eſt. Pluraliter מְלֵאִים. Obſervo & hîc in Maſora parva ſemper ſcribi מ״ל pro מָלֵא vel מְלֵאִים, ut & ſuprà in א״ח dixi, Sic Geneſ. 2. 12. ad vocem וַתּוֹצֵא notant, ג׳ ב׳ מל ואי׳ חסר id eſt, Tria (ſic reperiuntur) duo plena, & unum defectivum.

3. אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ Pater noſter, Rex noſter. In libris precum, & aliàs ubi formæ precum exprimuntur.

4. Apud Chronologos א eſt unum, מ eſt מחציית, nempe hora prima & dimidia eſt initium Tekuphæ ſive Solſtitii æſtivi in menſe Tammus ſive Junio.

אמ״ה

אָמַר הַשֵּׁם Dicit Dominus, & tunc aliquando adjicitur ' in fine, pro יִתְבָּרֵךְ Benedictus sit. Quandoque valet, אָמַר הַכָּתוּב Dicit Scriptura sacra.

אמ״ן

אֲדֹנָי מֶלֶךְ נֶאֱמָן Dominus-Deus rex fidelis. Apud Cabalistas sic exponitur vox אָמֵן. Unde, Benedicent sibi בֵּאלֹהֵי אָמֵן / Jes. 65. ℣s. 14. id est, in Deo Domino rege fideli. Hinc & apud Talmudicos legitur, מאי אמן Quid est אָמֵן? Respondit Rabbi Chanina, אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן Deus rex fidelis: Sanhedrin fol. 111. 1.

אמ״ש

אֵשׁ / מַיִם / שָׁמַיִם Ignis, Aqua, Cœlum sive Aër, quæ tria in libro Jetzira statuuntur rerum in hoc mundo principia.

אמ״ת

אִיּוֹב מִשְׁלֵי תְּהִלִּים Job, Proverbia, Psalmi. Apud Masorethas in usu est, quando vocem aliquam ex tribus hisce libris adducunt. Pro תהלים dicunt etiam contractè תִּלִּים.

2. אֵלֶּה הַדְּבָרִים / מְלָכִים / תְּרֵי עָשָׂר / Deuteronomion, Regum-liber, Duodecim prophetæ minores. Sic sumitur in Masora ad vocem עֹשֵׂה / Exod. 15. 11. ubi obser-

vandum, Tzere illic vocari Kametz parvum.

א״נ

אִם נֹאמַר / quod Talmudici efferunt, אִי נֵימָא Si dixerimus.

אִי נַמִּי Si etiam, sic etiam. Talm.

א״נך

אוֹרַיְתָא / נְבִיאִים / כְּתוּבִים Lex, Prophetæ, Hagiographa. Apud Masorethas in usu est, quando significare volunt, vocem aliquam ter reperiri, semel in Lege (quæ Chaldaicè dicitur אורייתא / Hebr. תּוֹרָה) semel in Prophetis, semel in Hagiographis. Sic ad וְהֶבֶל Genes. 4. 4. notatum ג׳ אנך Tria sunt, &c. Idem significant per א״ב א״ב א״ב ut suprà positum.

א״נ״ס

אָמֵן נֶצַח סֶלָה וָעֶד Amen in secula sempiterna seculorum. Clausulis librorum, quæ in pium votum exeunt, adjici solet.

א״ס

אָמֵן סֶלָה Amen, Sælah, id est, sempiternum: preces sic claudi solent. Quandoque triplicari solent, אא״א סס״ס.

2. אֵין סוֹף Non finis, Sine fine, Infinitus & æternus. Periphrasis Dei infiniti & æterni, apud Cabalistas. Unde sæpè adjungitur ipsi

בה״ pro בָּרוּךְ הוּא Benedictum illud ens infinitum. Sic in libro שְׁפַע טַל ſæpè occurrit.

א״סף

אַתְנַח / סוֹף פָּסוּק Athnach, Sophpaſuk. Apud Maſorethas in uſu eſt, quando notant dictionem aliquam ob accentum minorem pauſantem, veluti Sakeph Katon, Rebhia, Tipcha aut alium, ſcribi cum Kametz; æquè ac in Athnach & Sophpaſuk pauſis majoribus, quarum proprium ſic voces afficere. Exempli cauſâ, ad הַפָּסַח Num. 9. ℣ſ. 2. notatum: ל קמץ וכל אס״ף דכו׳ id eſt, non reperitur ſic amplius, & eſt cum Kametz, & omne Athnach & Sophpaſuk ipſi ſimile eſt: Hoc eſt, פָּסַח ſcribitur hoc tantùm loco cum Kametz loco Sægol, propter accentum Tiphcha, at cum majoribus pauſis Athnach & Sophpaſuk ſemper habet Kametz. Porrò Sophpaſuk ipſis eſt, qui aliâs dicitur Sillùk, virgula ſcilicet recta, ultimæ cujusque verſus voci appoſita. Sic & Grammatici dicunt; Voces indeclinabiles nunquam venire באס״ף / cum pauſis Athnach & Sophpaſuk: ſunt enim מלות הרבק dictiones adhæſionis, quæ aliis ſemper adjunguntur.

א״ע

אַבְּן עֶזְרָא Aben-Eſra. Inſignis fuit Theologus, Aſtronomus & Philoſophus, qui com-

commentaria præclara in tota Biblia ſcripſit. Proprium ejus nomen eſt Rabbi Abraham bar Rabbi Meir ben Eſra, ut ipſemet ſe appellat in fine commentarii ſui in prophetas minores. Patrem habuit Rabbi Meir, avum Eſra. Interea tamen nomine עזרא Eſra reſpicit ad nomen proprium lapidis, cujus mentio 1 Sam. 7. 12. qui dictus fuit אֶבֶן הָעֵזֶר Lapis auxilii. Sic ipſe fuit lapis auxiliaris ad firmandam Theologiam & Philoſophiam in populo ſuo. Has enim duas Scientias maximè ſuæ genti illuſtravit. Commentarium ſuum in duodecim prophetas minores abſolvit in urbe Rhodo, Anno Chriſti 1145. & anno præcedente Commentarium in Danielem. Commentarii in Jeremiam meminit Jeſa. 49. 1. Mortuus anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo quinto. Ob inſignem doctrinam & ſapientiam fuit κατ' ἐξοχὴν dictus הֶחָכָם ὁ σοφὸς, Sapiens. Abben Arabica appellatio eſt, quâ plures Arabes appellantur.

2. אָמַר עוּלָּא Dixit Ula: apud Talmud.

א"עג

אַף עַל גַּב Etiamſi, Tametſi. Additur interdum ב in fine, אעג"ב: ab initio ſerviles, ראעג"ב / ואעג"ב Quòd etſi.

אע"נע

Duæ ſabbreviaturæ ſunt: א"ע jam vidiſti: de נ"ע vide ſuo loco.

אע״פ

אַף עַל פִּי / Quamvis, Etſi, Etiamſi, Licet. A' fine quandoque additur י, ut, אע״פי: additur & כ pro כֵּן Sic, ut אע״פכ Licet ita ſit: Tamen, Nihilominus tamen. Cum ſervilibus, שאע״פ / ואע״פ Quòd etſi.

עפ״ה

Vide ſuprà in א״ה.

אפ״ס

אֶחָד פָּסוּק סִימָן Unus verſus ſignum eſt. Maſorethæ utuntur, quando verſum aliquem biblicum pro memoriali ſigno certarum vocum adducunt, quæ aliter in hoc, & aliter in illo loco reperiuntur. Exempli cauſâ: in uno loco legitur, אֲשֶׁר אָנֹכִי יֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ *In cujus medio ego habito*, Geneſ. 24. 3. & alio in loco, אֲשֶׁר אָנֹכִי יֹשֵׁב בְּאַרְצוֹ *In cujus terra ego habito*, ibid. ℣ſ. 37. Ad priorem locum notarunt, קדמאה אנכי יושב בקרבו תנינא אנכי יושב בארצו ואפ״ס כי אני יהוה בקרב הארץ id eſt, Prius, *Ego habito in medio ejus*: alterum, *Ego habito in terra ejus*, Unus autem verſus ſignum eſt: *Quia ego DOMINUS in medio terræ*. Senſus: in hoc verſu memoriali, qui legitur Exod. 8. ℣ſ. 18. voces ſymbolicæ ſunt בְּקֶרֶב הָאָרֶץ quæ in memoriam revocant, priori loco Geneſeos legi בְּקִרְבּוֹ / in altero, בְּאַרְצוֹ / quia

quia in versu isto memoriali præcedit בְּקֶרֶב & sequitur הָאָרֶץ׃

א״צ

אֵין צָרִיךְ Non est necesse. Sic ferè sequi solet ל, vel Infinitivus, ut mox.

2. אֶרֶץ צְבִי Terra decoris, id est, Judæa, Terra Israëlitica, quæ sic passim in sacris literis vocatur, ut Ezech. 20. 6. Dan. 11. 16.

א״צל

אֵין צָרִיךְ לוֹמַר Non est necesse dicere. Rabbinis passim usitatum, qui in Infinitivo dicunt לוֹמַר pro לֵאמוֹר׃ Sic, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ Non est necesse benedicere.

א״ק

אִיכְּתִיב קָשֶׁה Scriptum durum vel difficile est. Apud Talmudicos in usu est, quando locus aliquis Scripturæ difficilis objicitur, qui in utramque partem disputari potest. קָשֶׁה Durum, Difficile vocant id, quod in contrariam sententiam objicitur: קֻשְׁיָא Objectio, Quæstio contraria: מַקְשָׁן Opponens, objectionem difficilem proponens. אִכְּתִיב per syncopam ex forma passiva Ithpehal dicitur pro אִתְכְּתִיב Idem etiam per Apocopam frequenter dicitur אִיכְּתִי׃

2. אָמַר קְרָא Dicit Scriptura. Cum servili, דְּאָמַר Quod dicit Scriptura. קְרָא vel מִקְרָא

 voca-

vocatur Sacra ſcriptura à Legendo, quaſi Lecturam dicas, quia ab omnibus legi debet. קָרָאִים Lectores ſcripturæ ſacræ. Secta olim fuit, quæ nudo textui Biblico addicta erat, ac Traditiones omnes rejiciebat.

א"קבו

אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ Qui ſanctificavit nos præceptis ſuis, & præcepit nobis. Formula communis eſt, quæ in exordio precum uſurpari ſolet, unde compendii causâ eam in libris precum ſæpè ſic ſignant.

ארא"ריתא

אֶחָד רֹאשׁ אַחְדוּתוֹ / רֹאשׁ יִיחוּדוֹ / תְּמוּרָתוֹ אֶחָד

id eſt, Unum, principium unitatis ſuæ, principium ſingularitatis ſuæ, viciſſitudo ejus unum. Apud Cabaliſtas deſcriptio eſt Dei æterni, immutabilis, unici, & ſemper ſibi ſimilis. Meminit Reuchlinus lib. 3. Cabalæ.

א"ר

אָמַר רַבִּי Inquit Rabbi, vel רַב Raf. Pluraliter, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ Dicunt Rabbini noſtri, & tunc ſequi ſolet ז"ל / de quo ſuo loco.

ארנ"מ

אוּרִיאֵל / רְפָאֵל / גַּבְרִיאֵל / מִיכָאֵל / נוּרִיאֵל

Uriel, Raphael, Gabriel, Michael, Nuriel. Nomina propria angelorum ſunt, quos tra-

tradunt ferre, currum Majeſtatis divinæ, qui etiam Deum comitati ſunt, cùm deſcenderet in montem Sinai, tanquam ſigniferi quatuor, ut Iſraelitæ quatuor vexillis profecti ſunt. Michael dextram occupabat, Gabriel ſiniſtram, præcedebat Nuriel, ſequebatur Raphael. Meminit author libri Zeror hammor, id eſt, Faſciculi myrrhæ, in principio libri Numerorum. Vide etiam Reuchlinum lib. 3. Cabalæ.

א"רזל

Vide paulò antè in א"ר.

אר"יבל

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי Inquit Rabbi Joſua filius Levi. Talm.

א"רל

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ Dicit Reſch Lakis. Nomen proprium inſignis Doctoris Talmudici.

א"רמע

אֵשׁ / רוּחַ / מַיִם / עָפָר Ignis, Aër, Aqua, Terra. Nomina quatuor elementorum apud Phyſicos Hebræorum.

א"רש

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן Dicit Rabbi Schimeon, Talm.

ארש"בג

אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל Inquit R. Schimeon filius Gamalielis. Talm.

א"ש

אָבִינוּ vel אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם Deus noster, vel, Pater noster, qui in cœlis est. Formula exordii in precibus.

2. אֵלֶּה שְׁמוֹת Elle schemoth. Nomen secundi libri Mosis, ex primis ejus verbis desumptum. Cum servili, בא"ש In Exodo, וא"ש Et Exodus.

3. אָתֵי שַׁפִּיר Venit pulchrè, benè, rectè. Quando sententia aliqua approbatur, tamquam recta, Talm. & maximè in Tosephos.

אש"ט

אָמַר שֵׁם טוֹב Inquit Schem tof.

א"שי

אֲדֹנָי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ Dominus Deus, qui sit benedictus.

א"של

Non est abbreviatura, sed Notaricon trium vocum separatarum, אֲכִילָה שְׁתִיָּה לְוָיָה id est, Cibus, Potus, Comitatus. Hæc tria instituisse perhibetur Abraham Patriarcha, quando plantavit אֶשֶׁל / in Beer-

 sche-

ſcheba, Gen. 22. 33. Ibi quidam per אֵשֶׁל intelligunt פרדס hortum, ex quo deſumpſerit fructus pro viatoribus: alii dicunt, eum ædificaſſe פונדק hoſpitium pro hoſpitibus, & inde factum notaricon iſtud illius vocis, ut iſta tria hoſpitibus & viatoribus ſint humanitatis ergò exhibenda.

אש"עה

אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשָּׁלוֹם Inquit Salomon, ſuper quo ſit pax. Salomon ſcil. rex. Vide ע"ה.

אש"ש

אָמַר שְׁמוּאֵל שׁוּלָּם Inquit Samuel Schullam. Sæpè in libro Juchaſin occurrit, ubi ſententiam ſuam author iſte aliorum verbis adjicit. Hic autem eſt, cujus ſtudio liber Juchaſin, cujus author eſt R. Abraham Sachuth, primò editus eſt Conſtantinopoli,

א"ת

אִם תֹּאמַר vel Talmudicè אִי תֵּימָא Si dixeris, vel pluraliter אִם תֹּאמְרוּ Si dicatis vel dixeritis. Cum ſervili, וא"ת Et ſi dixeritis.

2. אִמְרֵי תוֹרָה Verba Legis.

3. Principium & finis, apud Cabaliſtas, ut A & Ω apud Græcos.

את"בש

Athbaſch, & cum ſervili באתב"ש Per Atbaſch.

basch. Sic vocatur apud Cabalistas ratio scribendi arcana, quâ ת cum א / & ש cum ב / & contra, permutantur, & sic deinceps totum Alphabethum, hoc modo:

את בש גר דק הצ וף זע חס טן ים כל
לך מי נט סח עז פו צה קד רג שב תא

Exempla: Jerem. 25. 26. legitur, וּמֶלֶךְ שֵׁשַׁךְ יִשְׁתֶּה אַחֲרֵיהֶם *Et rex* שֵׁשַׁךְ *Schesach bibet post eos.* Id per commutationem Alphabethicam Athbasch, volunt Rabbini ex arte hac Cabalistica idem esse quod בָּבֶל Rex Babel sive Babyloniæ. Nam ש cum ב / & כ cum ל permutatur. Hoc putant ex consilio Prophetæ factum (de quo ego dubito) cui ars hæc Cabalistica fuerit nota, & eâ usum occultè, ne Regem Babyloniæ offenderet. Certè & Chaldæus transtulit וּמַלְכָּא דְבָבֶל Et Rex Babyloniæ. Item, שָׂרָה per Atbasch scribitur בגצ / quæ literæ in numero faciunt non aginta quinque. Totidem continet nomen aliud proprium יִסְכָּה / quod extat Gen. 11. v. 29. Unde colligunt שָׂרָה & יִסְכָּה idem nomen esse, & Saram alio nomine Jiscam dictam fuisse. Item, apud eundem cap. 51. vers. 1. *Ecce ego excitaturus sum contra Babyloniam & contra habitatores* לֵב קָמָי *Lefkamai ventum disperdentem.* Hîc interpretes R. Salomon & Aben-Esra has duas voces explicant per אתבש Atbasch, כַּשְׂדִּים Chaldæi, ut Propheta contra Babylo-

Ionjam & Chaldæos Prophetiam instituat. Sic Chaldæus אַרְעָא דְכַסְדָאֵי contra habitatores terræ Chaldæorum. LXX. καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας χαλδαίους. Vide Reuchlinum lib. 3. Cabalæ. Aliquando literæ vicariæ pro numeralibus duntaxat sumuntur. Sic פֶּרֶץ Genes. 38. 29. per Athbasch est וג״ת quæ valent י״ד / id est, quatuordecim. Totidem דָּוִד David. Occultè ergo per Peretz significatur David, qui ex ejus familia descendit, Notatum hoc in Collectaneis ex Baal Turim ad hunc locum in Bibliis magnis.

את״ל

אִם תִּמְצֵי לוֹמַר Si repereris dicere, si possis dicere. Talmud. מְצֵי vel מְצָא Potuit: היך מצי משבע להו Quomodo potuit jurare ipsis? Usurpatur, quando una quæstio ex altera elicitur: ut, Mensa hæc est lapidea an stannea? את״ל etiamsi posses dicere, etiamsi tibi concederem, esse lapideam, tamen &c. Vide Halich olam, fol. 13. 2.

אִי תֵּימָא לִי Talmudicè / אם תאמר לי . 2. Si dixeris mihi.

ב

ב Litera abbreviaturis sæpissimè loco Præpositionis ab initio servit, unde multæ hîc omit-

omittentur, quæ quærendæ in litera proxima, ut ſuprà dictum.

ב״א

בֵּית אָב Domus Patris; Familia paterna; vel בֵּית אָבִי Familia paterna mea.

2. בֶּן אָשֵׁר Filius Aſcher. Hic voces quasdam Biblicas aliter legit, quàm alii, & ejus lectionem imitantur Judæi occidentales, id eſt, qui in terra Iſraelis habitarunt. Alium ſecuti ſunt orientales, de quo vide in ב״נ.

3. בַּר אוּרְיָן Filius Urjan. Sic quidam inter abbreviaturas adducit. Ego abbreviatè non legi. Reperi autem apud Talmudicos plenè ſcriptum, א״ל חד לחבריה ליקו לקמיה דבר אוריין הוא Dixit alter ad alterum, Surgendum eſſe coram ipſo (honoris causâ) quia Bar Urjan ſit; Gloſſa, בן תורה Filius Legis, id eſt, ſtudio Legis Divinæ deditus, Studioſus Theologiæ, Theologus Legis Dei obſervantiſſimus: Gittin folio 62. 1. Et alibi: ניקו מקמיה דגבר בר אוריין הוא Surgamus coram ipſo, quia Doctor Legalis eſt: Schabbath fol. 31. 2. In Salomone legitur, וְתוֹרָה אוֹר *Et Lex lux eſt*, Proverb. 6. 23. inde אוֹרַיְיתָא Lex, quaſi Lux dicta, & inde אוֹרְיָן Legis obſervans.

ב״אר

בְּאוֹתוֹ דִבּוּר In eodem ſermone vel textu.

Cri-

Criticis usitatum. Cum Vau copula ובא״ר. Quandoque additur ה in fine, בא״רה / ubi ה valet הַמַּתְחִיל Qui incipit, vel, incipientis. Interdum interponitur ה / ut בא״הר / pro הַדִּבּוּר.

בא״י אמ״ה

בָּרוּךְ אַתָּה יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם: Benedictus sis tu DOMINE Deus noster, Rex hujus mundi. Commune exordium precum est, & in libris precum, aut ubi de precibus agitur, usitatum.

בא״י ש״ת

בָּרוּךְ אַתָּה יְהֹוָה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה Benedictus sis, ô Domine, exaudiens preces. In fine precum id dicere solent.

ב״ב

1. בָּבָא בַּתְרָא Bava posterior. Tres libri Talmudici sunt, qui inscribuntur Bava; nempe Bava prima, Bava media, Bava posterior sive ultima. Vide בּ״ם & בּ״ק בָּבָא id est, Janua, Porta. Cum servili בבב״ In Bava posteriore.

2. תְּרֵין תְּרֵין / id est, Duo duo, bina, apud Masorethas, ut cùm dicunt, א״ב מן ב״ב Alphabethum est ex binis vocibus, quarum scil. una talem, altera talem habet formam. Litera numeri ponitur pro ipso Nomine, quo numerus iste denominatur. Sic suprà fuit א pro אֶחָד;

3. בַּר בַּר Filius fuit. Apud Talmudicos, אָמַר רַבָּה בב חַנָּה Dicit Rabba bar bar Channa.

4. בַּעֲלֵי בָּתִּים Domini domus, Heri domestici, Patresfamiliâs. Singulariter, בַּעַל בַּיִת Paterfamiliâs.

5. בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ Citò in diebus nostris: cum servili, שבב״ יפרח כשושנה Ut citò in diebus nostris floreat instar lilii. De urbe Jerusalem votum.

ב״בח

Vide infrà in ב״ח.

ב׳בח

Vide infrà in ב״ח.

ב״ג

1. בִּישׁוּל גּוֹיִם Coctilia gentilium, id est, Christianorum. Cum servili, בב״ג Cum &c. Utuntur in libris vel materia ciborum licitorum & vetitorum.

2. בֶּן גַּמְלִיאֵל Filius Gamalielis.

3. בִּשְׁלֹשָׁה vel Chaldaicè בִּתְלָת Cum tribus. Litera numeri pro ipso nomine numerali, ut suprà in ב. Sic deinceps etiam aliæ literæ sumuntur.

בנ״בג

בֶּן גֵּר בֶּן גִּיוֹרֶת Filius gentilis viri, & filius gentilis fœminæ. Nomen sapientis cujusdam,

dam; parentibus gentilibus, ſed ad fidem judaicam converſis, nati. Ejus mentio in Pirke abhoth cap. 5. in fine, ubi dictum ejus celebratur de indefeſſo ſtudio Legis divinæ. Ante Chriſtum natum vixit tempore Jonathanis paraphraſtę, proprio nomine dictus R. Jochanan ben bag. Tzemach David fol. 35.

בנ"ד

בְּגִין דְּהָא Propterea quòd ecce, Nam ecce: vel בְּגִין דְּא Propterea בג"ד ראיתמר Propterea quod dicitur. Frequens in Zohar. Sæpè cum ſervili. ובג"ד.

בג"ה

בִּגְבוּרַת הַשֵּׁם Per potentiam, Potentiâ Domini, Ope & auxilio Dei: vel בִּגְזֵרַת הַשֵּׁם Decreto, voluntate Dei.

בג"כ

בְּגִין כָּךְ Propterea, Idcirco ſic. Sequitur ferè כְּתִיב Scriptum, vel ſimile. Cum ſervili, ובג"כ Et propterea. Frequens in Zohar, quando præcedens ſententia dicto Scripturæ confirmatur. Pro כָּךְ etiam legitur כָּךְ quod idem.

כ"ד

בֵּית דִּין Domus judicii, Curia, Porta judicialis, (ut olim in portis exercuerunt judicia) Conſiſtorium, & metonymicè Judices,

Senatus, Magiſtratus. Cum ſervili, ש״בר Quod vel quem ſenatus. בב״ר In curia, in conſiſtorio.

2. בְּסַעַד דִשְׁמַיָא Ope, Auxilio divino. שְׁמַיָא ut apud Rabbinos שָׁמַיִם Cœlum pro Cœli inhabitatore Deo. Sic autem ferè interponitur ס׳/ ut infrà in בס״ד.

בר״א

בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים Quibus verbis dicta ſunt, aut dicuntur. In Talmud & Rambam frequens, quando præcedens ſententia melius explicatur.

בר״ה

בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל In ſermone vel textu qui incipit. Sæpè occurrit in libris, in quibus aliorum librorum diverſa lectio vel correctio adducitur. Talis eſt liber יְרִיעוֹת שְׁלֹמֹה *Cortina Salomonis*, qui continet enucleationem locorum difficilium, quæ in Commentariis R. Salomonis in Legem occurrunt. Item liber חָכְמַת מָנוֹחַ *Chochmas Manoach*, qui continet correctiones & elucidationes in pleroſque libros Talmudicos. Item liber יוֹסֵף דַעַת *Joſeph daas*, qui etiam eſt Elucidarius in Raſchi. Vide etiam infrà in ד״ה.

ב״ה

1. בְּדִבְרֵי הַיָּמִים In verbis dierum; id eſt.

In

In libro Chronicorum ſive Paralipomenon, qui ſic appellatur.

2. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ Domus ſanctuarii, Templum Hieroſolymitanum. Cum ſervili, שֶׁבּ״ה Quod &c.

3. בֵּית הַכְּנֶסֶת Domus congregationis, Synagoga judæorum: מחוץ לבּ״ה Extra ſynagogam.

4. בַּעַל הַבַּיִת Dominus domus, Paterfamiliâs.

5. בָּרוּךְ הַמָּקוֹם Benedictus ſit Deus, Gratia ſit Deo. הַמָּקוֹם Locus, eſt nomen Dei Rabbinicum, ſic dicti, quia in omnibus locis præſens eſt. Poſſit & pro eo legi הַשֵּׁם.

6. בֵּיאוּר הַמִּלָּה Declaratio vocis.

7. בֶּדֶק הַבַּיִת Fiſſura, Labes domus: apud Talmudicos, ubi de Templi reſtauratione agitur.

8. בָּרוּךְ הוּא Benedictus ipſe. Sic ferè præcedit קָדוֹשׁ vel הַקָּדוֹשׁ Sanctus, & Sanctus benedictus ille, periphraſis Dei eſt. De אס״בה vide in אס״. Apud Talmudicos, מפי ארון כל המעשים בּ״ה Ex ore Domini omnium operum benedicti illius, id eſt, Dei. Chald. בְּרִיךְ.

9. בֵּית הִלֵּל Domus Hillelis. Domus, id eſt, Schola, Secta, Diſcipuli Hillelis doctrinam ſequentes. Fuit ראש הישיבה Caput, Rector Academiæ, & non longè ante Chriſtum floruit. Aliquot millia diſcipulorum habuit, ſed octoginta longè latéque

celeberrimos, inter quos Jonathan Uzielis filius, qui Prophetarum paraphrasin Chaldaicam dedit. In doctrina opiniones peculiares tenebat: quarum habuit sectatores plurimos. Opposuit se illi alius non minus doctus & celebris, שַׁמַּאי Schammai dictus, qui contrarias planè opiniones sequebatur; qui ipse quoque non pauciores asseclas habuit. Hinc, בֵּית הִילֵּל & בֵּית שַׁמַּאי / Schola Hillelis, Schola Schammæi, pro sectariis ipsorum doctrinæ. Horum opiniones apud Talmudicos perpetuò recenseri solent. Hillel vixit annis centum quinquaginta, sicut Moses, & quadraginta annos fuit natus, quando exivit ex Babylonia: quadraginta annos docuit in Academia: quadraginta annos fuit נָשִׂיא Summus prætor & gubernator, Caput curiæ, princeps senatorum. Alibi plura de hoc dicemus: Vide & infrà in ב״ש.

כה״א

בֵּית הִילֵּל אוֹמְרִים Senatores Hillelis dicunt. Talm.

ב״הג

בַּעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת Author Constitutionum magnarum. Liber est sic vocatus.

בהנ״וא

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם נַתְחִיל וְנִגְמַר אָמֵן Auxilio Dei incipiemus & finiemus, Amen. Principio

libro-

librorum aut privatorum ſcriptorum ſic ſolent aliquando præmittere. Extat in titulo Haphtaroth quæ ad librum Hasḳuni adjectæ ſunt.

בה"קר

בַּר הַקָּדוֹשׁ רַבִּי Filius ſancti Rabbi N. Sic ſequi debet nomen ejus, cujus filius dicitur.

ב"ו

בָּשָׂר וָדָם Caro & ſanguis, Homo carnalis, terrenus & mortalis. Cum ſervilibus, מבו"ו לבו"ו. Præcedere„ ferè ſolet מֶלֶךְ Rex, ut quando dicunt, מָשָׁל לְמֶלֶךְ בו"ו Simile eſt Regi carnali.

ב"ז

בֶּן זַכָּאי Filius Zachæi: vide ריב"ז.

ב"ח

1. בֶּן חוֹרִין Filius nobilium, Nobilis, Ingenuus, Liber.

2. בַּעֲלֵי חַיִּים Vitâ prædita animantia, Vitam habentia, Animantia. Interjicitur interdum ע ut בעה"ח. Cum præfixis ſervilibus, הב"ח / מב"ח / מהב"ח / unde in R. Levi Prov. 6. v.6, legitur: שהיא בריה קטנת מהב"ח הבלתי בעלי שכל id eſt, Formica eſt minima creatura ex amantibus irrationalibus. Eſt & liber qui inſcribitur בעלי חיים / quem abbreviatè ſæpè citat R. Levi, vide Prov. 30. v. 4. 28. Cum

 ſer-

servili בב"ח / id est, בְּסֵפֶר In libro animalium. Sic libri Aristotelis de Historia animalium citantur.

3. ב"ח בַּעַל חוֹב Dominus debiti, Debitor, Creditor, diverso respectu. Cum servilibus, מבב"ח / לבב"ח.

בח"רג

בְּחֵרֶם רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם Per anathema Doctoris nostri Gersom. In inscriptionibus literarum perpetuò hac uti solent: nam Rabbi iste sub anathemate vetuit Epistolas obsignatas resignari. Vide Epistolas nostras Hebraicas cap. 6.

ב"י

בֵּית יִשְׂרָאֵל Domus Israelis.

ב"י לאו ויל"א

בָּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן Benedictus sit Deus in æternum, Amen & Amen, ex Ps.89. vers. ult. Tertius liber Psalmorum hoc versu clauditur, ideoque etiam Rabbini eo uti solent in librorum suorum vel cujuscunque materiæ exitu. Altera particula valet, יִמְלוֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן Regnabit Dominus in seculum, Amen & Amen. In Zohar in fine singularum Parascharum reperitur.

ב"ית

בָּשָׂר / יַיִן / תְּכֵלֶת Caro, Vinum, Hyacinthinum, Talm.

ב"כ

בִּרְכַּת כֹּהֲנִים Benedictio Sacerdotum.

בכ"ים

בָּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ Benedicta sit gloria DOMINI è loco suo, ex Ezech. 3. v. 12. In fine librorum usurpant.

בכ"מר . בכ"ר

בֶּן כְּבוֹד מַעֲלַת רַבִּי Filius honorati & excellentis Rabbi N. Nomen sequi solet integrè scriptum, aut si per literam indicetur, tum oportet valdè notum esse, aut expressum in præcedentibus. Aliquandò omittitur מ & simpliciter scribitur בכ"ר.

ב"ל

בֶּן לֵוִי Filius Levi. Sic præcedit רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ qui sic dictus fuit, & abbreviatè ריב"ל.

ב"לא

Vide infrà in בל"א.

בלא"א

בֶּן לַאֲדֹנִי אָבִי Filius Domini parentis mei. Literam ל legi alicubi explicatam לְגָאוֹן Clari Doctoris.

ב"לב

בָּרוּךְ לְעוֹלָם בּוֹרְאוֹ Benedictus sit in seculum Creator ejus, vel בּוֹרְאֵנוּ Creator noster.

ב״ם

בָּבָא מְצִיעָא Bava metzia: vide suprà in בב. Cum literis servilibus בב״ם In, דב״ם, ubi ד nota Genitivi casus.

2. בַּר מִנָּן Extra nos, Longè à nobis absit. Utuntur quando malum aliquod fausto omine à se amovere volunt, ut cùm Latini dicunt, Quod absit, Absit omen. Simile vide in וח״ן.

במ״א. במ״ב

בַּר מִן אֶחָד Præter unum, בַּר מִן תְּרֵין Præter duo, Excepto uno, Exceptis duobus, tribus, quatuor, & sic deinceps. Apud Masorethas occurrit, quando vocem aliquam vel aliquot à data regula vel numero excipiunt. Sic ad אָנֹכִי Gen. 3. 12. notarunt; ח׳ בט״ם מלעיל וכל אתנחתא וס״פ וזקף דכוותי במ״א מלרע id est, Octo sunt cum accentu Milhel, (in penultima) & sic quoque in omni Athnach, Soph pasuk & Sakeph, excepto uno Milra, id est, cum accentu in ultima.

ב״מם

בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת Creans varias species alimentorum. Pars est consecrationis, quâ cibos consecrant.

במ״רזל

בְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה In oratione Doctorum nostrorum, faustæ memoriæ.

במ״ש

בּמ״ש

בְּמִלּוֹת שׁוֹנוֹת Vocibus diversis. Kimchio valdè familiare est, quando dicit, idem diversis vocabulis exprimi: ut, וכפל הענין במ״ש Et duplicat sententiam verbis diversis, Jer. 2: 32. הענין כפול במ״ש Sensus duplicatus est verbis diversis.

2. בְּמָה שֶׁאָמַר In eo, Eo quod dicit, vel שֶׁנֶּאֱמַר quod dicitur, scil. in Scriptura: aliâs enim isto שנאמר non utuntur, nisi quando aliquid ex Scriptura adducunt: vel בְּמָה שֶׁכָּתַב Eo quod scribit.

ב״נ

בֶּן נַפְתָּלִי Filius Naphtali. Criticus insignis fuit, cujus lectionem, in certis vocabulis Biblicis, secuti sunt Judæi Orientales, id est, qui in Babylonia versus Orientem magis habitabant. Dictus fuit יעקוב בנ״ Jacob Filius Naphtali. Occidentales Judæi sequebantur filium Ascher, ut suprà dictum in ב״א. Voces omnes, in quibus differunt, ad finem magnorum Venetorum impressæ sunt, & nuper separatim excusæ in opusculis Grammaticis JOH. DRUSI, quæ vide.

בנח״ש

בְּנִדּוּי / חֵרֶם / שַׁמְּתָא Per Niddui, Cherem & Schammatha. Tres sunt anathematis spe-

cies, ſub quibus R. Gerſom vetuit reſignari literas, unde in dorſo literarum hæc abbreviatura ſemper uſurpari ſolet. Vide noſtram Inſtitutionem Epiſtolarem Hebraicam.

בנ"לך

בָּרוּךְ נוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ *Benedictus ſit, qui dat laſſo robur*, Jeſa. 40. v. 29. In fine librorum uſurpari ſolet. Adjiciunt interdum & alterum ejusdem verſus membrum, ולא"עי / id eſt, וּלְאֵין אוֹנִים עָצְמָה יַרְבֶּה *Et cui non ſunt vires, ei robur multiplicat.*

ב"נר

בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת Creans animas multas. Talm. in libro ברכות De benedictionibus ſæpè. Pars eſt Precationis in ciborum uſu.

ב"סא ו"בסא

בִּסְפָרִים אֲחֵרִים In libris aliis. Sic וּבִסְפָרִים.

ב"ע

בֶּן עֶזְרָא Filius, Nepos Eſræ. Præcedere ſolet אַבְרָהָם Abraham, quod ejus nomen proprium. Vide ſuprà א"ע.

2. בֶּן עוּזִיאֵל Filius Uſielis. Præcedere ſolet יוֹנָתָן quod ejus nomen proprium. Hic Prophetas in linguam Chaldaicam tranſtulit.

3. בְּרִיאַת עוֹלָם Creatio mundi; ut, שְׁנַת ד' אֲלָפִים לב"ע Anno quater millesimo creationis mundi. ל nota genitivi caſus.

4. בְּרִית

4. בְּרִית עוֹלָם Fœdus perpetuum. In libris precum.

בע״ה

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם Auxilio DOMINI, Deo juvante. Interdum adjicitur י in fine, pro יִתְבָּרֵךְ. Benedictus sit: aliquando ו/ pro וִישׁוּעָתוֹ Et salute ejus.

בע״הב

בְּעוֹלָם הַבָּא In ſeculo vel mundo futuro.

בע״הז

בְּעוֹלָם הַזֶּה In ſeculo vel mundo hoc.
בְּעִנְיָן הַזֶּה In negotio vel materia hac.

בע״וה

בַּעֲוֹנָה הָרַבָּה Propter inquitatem multam. Sic loquuntur, quando infortunia ac calamitates ſuas commemorant, earum cauſas peccatis ſuis tribuendo. Cum ש ſæpè, שבעו״ה Quòd, &c. Inſeritur ſemper ו/ ut differat à בעה״ de qua antè.

בע״כ

בְּעַל כָּרְחוֹ Per coactionem ejus, Invito, Nolente ipſo. Aut, בְּעַל כָּרְחָךְ Invito te.

ב״פ

בּוֹרֵא פְּרִי Creans fructum, Formula eſt in exordiis precum, quam ſic abbreviatè ſignant: ut, מברכין עליו בֿפֿ הגפן Orant ſuper eo; Creans

Creans fructum vitis. Judæi non guſtant vinum, niſi dictâ prius ſolenni hac conſecratione: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן Benedictus ſis tu ô Domine Deus noſter Rex mundi, creans fructum vitis. Hinc illa abbreviatura ſumitur. Quandoque pro הגפן ponitur ſola litera ; בפה. Sic quoque non guſtant panem, niſi ſolenni præmiſsâ conſecratione hac, בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ מוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ Benedictus ſis ô DOMINE Deus noſter, producens panem ex terra.

2. ב״פעמים Duabus vicibus. In Concordantiis Hebraicis.

ב״ק

בַּת קוֹל Filia vocis: oraculum divinum ac cœleſte ſic vocant Talmudici, quo poſt Prophetarum tempora dicunt fuiſſe ipſis futura revelata. Filiam vocant, quia erat vocis cujusdam ex Aëre reduplicatio; & alterius vocis quaſi partus.

ב״ר

בַּר רַבִּי vel בַּר רַב Filius Rabbi: ut, א״ר יודה בּ״ר סימון Inquit R. Judah filius Rabbi Simonis.

2. בְּרֵאשִׁית רַבָּא Bereſchith rabba, Geneſis magna, Id eſt, Gloſſa magna in Geneſin, librum primum Moſis, qui à prima voce vocatur בראשית. Talis Gloſſa ſcripta eſt

in

in ſingulos libros Moſis, unde & ſinguli nominantur, וְאֵלֶּה שְׁמוֹת רַבָּא Gloſſa in Exodum magna: וַיִּקְרָא רַבָּא Gloſſa magna in Leviticum: בְּמִדְבָּר רַבָּא Gloſſa magna in Numerorum librum: וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים רַבָּא Gloſſa magna in Deuteronomion, & in genere omnes vocantur רבות. Author ejus fertur Rabba bar Nachmoni, qui anno ætatis ſuæ decimo octavo factus eſt Rector Academiæ & caput Reipublicæ Pombeditanæ, quæ urbs celeberrima in confiniis Babyloniæ ſita fuit, circa annum Chriſti trecenteſimum. Lingua autem hujus commentarii admodum confuſa eſt, permixtis infinitis vocabulis Græcis & aliis barbaris, unde patet, eo tempore linguam fuiſſe impuriſſimam.

ב"ש

1. בַּיִת שֵׁנִי Domus ſecunda, Templum Hieroſolymitanum ſecundum.

2. בֵּית שַׁמַּאי Domus Schammai vel Schammæi: Domus, i. e. Schola, Secta. Fuit hic Schammæus collega Hillelis, ut dictum. Quidam putant, hunc dictum à שָׁמַיִם/ quaſi *Cœleſtem* dicas, Hillelem verò ab הֵילֵל quaſi *Luciferum*. Floruerunt hi duo centum annis ante deſtructionem Templi ſecundi, ut manifeſta de Hillele Traditio Talmudica eſt, quæ legitur in Tractatu de Sabbatho cap. 1. fol. 15. 1. his verbis: הילל ושמעון גמליאל /ושמעון

ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה / id eſt , Hillel & Schimeon , Gamaliel & Schimeon geſſerunt principatum ſuum ante Templum centum annis. Templum , ſcil. ſecundum , hoc eſt , ante Templi ſecundi deſtructionem , ut in Gloſſa ibidem explicatur. Schimeon primus, fuit Hillelis filius: Gamaliel Schimeonis filius, Hillelis nepos: Schimeon ſecundus , Gamalielis filius, abnepos Hillelis, qui in excidio urbis & Templi fuit interfectus. Primus ille Schimeon patri Hilleli in principatu ſummo ſucceſſerat, & tempore nativitatis Chriſti adhuc in officio erat. An autem de illo Evangeliſta Lucas dicat , fuiſſe hominem juſtum & pium, & Chriſtum brachiis amplexum, incertum eſt. Si fuit, mirum, quare non etiam filium ſuum Gamalielem in fide Chriſti inſtituerit. Permanſit enim Gamaliel iſte ſeverus Legis Moſaicæ cultor & Doctor , ac Chriſtianorum oſor. Nam Apoſtolus Paulus ad ejus pedes Legem Moſaicam didicit , & ſimul ſpirare minas & cædem contra diſcipulos Chriſti. Vide Actor. 9. & 22.

בש"א

. בֵּית שַׁמָּאי אוֹמְרִים Qui de Schola Schammai , dicunt. Talmudici utuntur, quando horum ſententiam referunt.

בשב"מלו

בשכ'מלו

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד Benedictum ſit nomen glorioſum regni ejus in ſeculum & ſempiternum. In libris precum ejus uſus eſt: quandoque etiam in fine librorum, aut abſoluti alicujus tractatus, uſurpant, ex Pſal. 72. ℣ſ. 19.

בש"ר

בשם רבי In nomine Rabbi. Nomen ſequi ſolet, ut, בש"ר מאיר Nomine Rabbi Meir. Talm.

ב"ת

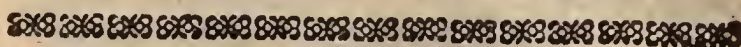
בעל תכלית Finitum, Res finita, cui opponitur בב"ת, id eſt, בלתי בעל תכלית Infinitum, Res infinita. Cum ſervilibus, ואם היו נבראים מהש"י הבב"ת Et ſi fuiſſent creata à Deo benedicto infinita, nullo fine prædita: Item, הב"ת לא יוכל ספר ולתאר בב"ת Quod finitum eſt, non poteſt enumerare & circumſcribere infinitum. Capthor folio 56. 2. מהבב"ת Ab infinito. כבוד הבב"ת Honor infinitus. In Ikkarim Orat. 2. cap. 25. multa de infinitis in Deo.

2. בעל תשובה Pœnitentiam agens. Sic dicitur apud Judæos, cui pœna aliqua temporalis pœnitentiæ loco impoſita eſt, aut qui ſponte ſua pœnam aliquam aut afflictionem perferendam ſuſcipit, quod pro pœnitentia, tan-

tanquam magnum meritum & opus operatum, computat.

בת״כ

Vide כ״ת. Quinquarboreus vult, esse etiam quandoque idem quod בְּתַלְמוּד כָּ In Talmud sic, scil. כְּתִיב scriptum est.

ג

ג״בם

מֵי גְּרִיסִין בָּשָׂר שָׁמֵן מוּרְיָיס Aqua fabarum; caro pinguis, Salmuria.

ג״ה

גֵּיהִנֹּם Gehinnom, id est, Vallis Hinnom; unde Gehenna.

2. גְּזֵרַת הַשֵּׁם Decretum Dei. Cum servilibus, בְּג״ה de quo suprà in בג״ה: item מג״ה Ex decreto, ordinatione Dei.

3. גִּיד הַנָּשֶׁה Nervus luxationis. De eo multiplex disputatio apud Talmudicos, apud quos etiam peculiare caput est, in quo de isto nervo agitur. Illud abbreviatè sic citare solent: ut, פ״ג ג״ה In capite Gid hannasché. Disputatio orta ex nervo Jacobi luxato in lucta cum angelo, Genes. 32. ys. 32.

ג"ח

גְּמוּל חֶסֶד Retributio beneficentiæ, Compensatio beneficii, Beneficentia, Benemeritum: vel גְּמִילוּת חַסְדָּא quod Chaldaicè legitur Mich. 6.9. vel גְּמִילוּת חֲסָדִים. Intelliguntur Opera charitatis, quæ homo homini pietatis zelo & studio præstat. Illa sunt vel indefinita ex Lege, vel definita. Indefinita, ut quæ corpore præstat visitando ægrotos, sepeliendo mortuos, aut relinquendo angulum agri pauperibus, & similia. Definita, quæ pecuniâ fiunt, ut est redemptio captivorum, vestitio nudorum, cibatio esurientium, & similia. Vide Pea cap. 3.

ג"ט

Apud Chronologos sunt literæ numeri. Nempe ג Tertia, & ט Nona hora sunt perpetuæ ad constituendam Tekupham, id est, æquinoctium autumnale mensis Tisri, sive Septembris.

ג"י

גְּלִילַת יָדְךָ Revolutio manus tuæ. Usus ejus frequens est in epistolis familiaribus; quas sic periphrasticè appellant, quod literarum figuræ, aut scriptio ipsa, revolutis ductibus perficiatur: קִבַּלְתִּי ג"י Epistolam tuam accepi.

ג״כ

גַּם כֵּן Etiam ſic, Itidem, Similiter, Pariter. Ubique apud Rabbinos obvium.

ג״נת

גִּימַטְרִיָּא / נוֹטָרִיקוֹן / תְּמוּרָה Gematria, Notarikon, Temurah. Tres ſunt artis Cabaliſticæ partes, quibus multa arcana comprehenduntur, Eſt autem Gematria vox corrupta ex Græco γεωμετρία, quia vocem ratione numeri, qui ejus literis continetur, conſiderat. Altera, *Notaricon*, ex Latinorum Noto, Notatio, Notarius, Notariacum, & conſiderat voces per ſe ſignificativas, ita ut ſingulæ ejus literæ aliarum quoque vocum notæ & characteres ſint. Tertia, *Temurah* Hebraica eſt, idem quod Permutatio à מִיר / unde הֵמִיר Mutavit, Permutavit. Has breviter explicabimus, & exemplis illuſtrabimus.

Gematria eſt pars cabaliſtica, quâ diverſæ dictiones eundem numerum literis ſuis exprimunt, ſic ut una per alteram ſecreto modo explicetur, Exemplum primum, כִּי הִנְנִי מֵבִיא אֶת עַבְדִּי צֶמַח *Nam ecce ego adducturus ſum ſervum meum Tzemach*, Zach. 3. 8. Quid aut quis *Tzemach?* צמח valet 138, totidem valet מְנַחֵם *Menachem*, Conſolator. Hoc autem nomen *Menachem* numeratur à Cabaliſtis

liſtis & Talmudicis inter nomina Meſſiæ (vide noſtrum Lexicon Hebraicum, in Rad. נין) unde Cabaliſticè per Tzemach intelligitur illic Meſſias. Hinc paraphraſtes Chaldæus tranſtulit etiam מְשִׁיחָא Meſſias. Vide Aben Eſram in hunc locum. Secundum, literæ vocum יָבֹא שִׁילֹה *Veniet Schilo*; Geneſ. 49. 10. valent 358. totidem valet vocabulum מָשִׁיחַ. Unde, *Donec venerit Schilo*; perinde eſt, ac ſi dixiſſet, *Donec venerit Meſſias*; quomodo Chaldæus paraphraſtes tranſtulit. Notatum in margine Pentateuchi cum triplici Targum. Tertium, apud Prophetam legitur, בְּרֹגֶז רַחֵם תִּזְכּוֹר *In ira miſericordiæ recordare*, Abac. 3. 2. Hic רַחֵם valet 248. totidem אַבְרָהָם. Perinde ergo eſt, ac ſi dixiſſet, In ira recordare Abrahami & fœderis cum ipſo initi. Quartum, וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ *Et concepit Rebecca uxor ejus*, Geneſ. 25. 21. Hic אִשְׁתּוֹ valet 707. totidem אֵשׁ וְקַשׁ Ignis & ſtipula. Per אֵשׁ autem deſignatur Jacob, per קַשׁ Eſau, juxta illud: *Erit domus Jacobi* אֵשׁ *ignis, & domus Eſaii* לְקַשׁ *in ſtipulam*; Obad. ỹſ. 18. Ergo occultè innuitur ſuperiori dicto, Rebeccam tunc concepiſſe Jacobum & Eſavum. Quintum, כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת *Acerra una decem aureorum plena ſuffitu*, Num. 7. ỹſ. 14. כַּף per ſe Volam aut Manum ſignificat; eâ innuitur תּוֹרָה Lex, quæ data de manu Dei in manum Moſis.

E 2 Plena

Plena קטרת suffitu, id est, תרי״ג מִצְוֹת 613. præceptis. Nam קטרת valet 613. si ק in quaternarium numerum ד per modum Atbasch convertatur. Dividitùr autem tota Lex Mosis in tot præcepta. Hujus meminit R. Bechai Exod. 24. in Parascha Mischpatim. Sextum, וְהַכֶּסֶף נָתוּן לָךְ *Et argentum dabitur tibi*, Esth. 3. 11. Hîc כֶּסֶף tantum valet, quantum עֵץ *Lignum*, nempe 160. Voluit ergo Assuerus occultè significare, futurum, ut paulò post ipsi lignum detur, id est, de ligno seu patibulo suspendatur. Septimum, כּוּשִׁית *Æthiopissa nigra*, per Gematriam valet 737. tantundem יְפַת־מַרְאֶה *Pulchra formâ*. Inde, הָאִשָּׁה הַכּוּשִׁית Mulier pulchra, Num. 12. 1. de uxore Mosis. Vide illic interpretes. En inventum subtile, non certè quale puerorum in faba. Miror quare in Hascuni, Genes. 11. 1. notatum sit, שָׂפָה אֶחָת *Labii unius*, per Gematriam esse לָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ *Lingua sancta*. Nam illud 794. hoc 795.

Notaricon est, quando literæ singulæ vocis alicujus significativæ, singulas alias dictiones connotant: ut, מַכַּבִּי *Macchabæus*, notat quatuor voces sequentes, מִי כָּמוֹךָ בָּאֵלִים יְהוָֹה / *Quis sicut tu inter Deos, ô DOMINE?* Exod. 15. 11. גַּן עֵדֶן *Hortus voluptatis*, notativum est apud Cabalistas harum vocum, גּוּף / נֶפֶשׁ / עֶצֶם / דַּעַת / נֶצַח *Corpus*, *Anima*, *Os*. *Scientia*, *Æternitas*. אָדָם id est, אֵפֶר / דָּם / מָרָה *Pulvis*,

Sanguis, *Fel.* שׁוֹפָר *Buccina*, שָׂטָן וְאֵין פֶּגַע רָע *Satan neque ullus occursus malus*, scil. obveniet nobis, Ἀδαμ, i. e. ἀνατολὴ Oriens, δύσι Occidens, ἄρκτος Septentrio, μεσημβρία Meridies, cujus & suprà meminimus. Hæc omnia Cabalisticè in egregios sensus extenduntur.

Temurah est permutatio, quando una vel duæ dictiones in unam vel plures alias, per literarum transpositionem, aut qualitatis inversionem, transmutantur. Hinc quidam eam vocant הִפּוּךְ Inversionem, quòd literæ invertantur, & aliter collocentur, aut Nomen in verbum vertatur. Hujus generis sunt, יְהֹוָה בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח־מֶלֶךְ *ô* DOMINE *in fortitudine tua lætabitur Rex*, Psal. 21. v. 2. Hîc ישמח / per methathesin literarum, est מָשִׁיחַ / quasi dicere voluerit, In virtute tua lætabitur Rex Messias. Item, יֵלֵךְ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ Ibit Angelus meus coram te, Exod. 23. vers. 23. מַלְאָכִי Angelus meus, nempe transpositis literis, מִיכָאֵל Michaël. Item, חֵרֶם *Anathema*, per metathesin, est רַחֵם *Misericordia*, & aliter רמח vox symbolica numeralis valens 248, designans numerum membrorum in corpore humano. Nempe, si is, in quem anathema fertur, resipiscat, & seriò pœnitentiam agat; tum pro חֵרֶם anathemate, consequitur רחם misericordiam; Si non resipiscat, tunc חֵרֶם anathema invalescit, & intrat in רמח ducenta 48. membra ejus, totúmque hominem

perdit. Item, בִּלְעָם בָּלָק *Bilham Balak*, per metathesin sunt עֵמֶק בִּלְבֵּל / id est, *Vallis confusionis.* Hinc fiunt Anagrammatismi nominum propriorum apud Latinos. Vide porrò de his tribus speciebus Reuchlinum libro 3. Cabalæ; item Bibliandrum in Comment. de ratione communi omnium linguarum pag. 77.

ג״ע

1. גַּן עֵדֶן גן Hortus voluptatis, Paradisus: opponitur ei גה״י id est, גֵּי הִנֹּם Gehenna. Cum servili, גורש אדם מג״ע Expulsus est homo ex Paradiso: item, יש שני ג״ע עליון ותחתון Sunt duo Gan Eden, id est, Paradisi, Superior & Inferior, id est, גַּנִּים Horti.

2. גִּלּוּי עֲרָיוֹת Revelatio pudendorum. Sic appellant incestum, vagam, portentosam libidinem, ex Lev. 18. Cum servilibus, בג״ע Per incestum, לג״ע Ad. Vide amplius in ש״ע.

ג״רש

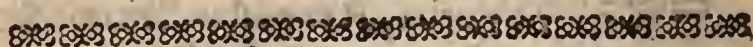
גירסת רבינו שמשון Lectio, Doctrina Rabbi Simeonis est.

ג״ש

גִּירְסַת שְׁמוּאֵל Lectio, Doctrina Samuelis: מג״ש Ex lectione Samuelis. Nomen insignis Doctoris.

2. גְּזֵרָה שָׁוָה Ratio par, Argumentum à pari: מג״ש A ratione pari. Est unus ex tredecim modis, quibus Lex Mosis explicatur.

Exempli causâ: Depoſuit quis in alterius cuſtodiam veſtem, furto abripitur. Conduxit quis alterius equum aut aſinum pecuniâ, abripitur à prædonibus. Hîc מג״ש ab argumento à pari, neuter tenetur rem commiſſam ſolvere. Vide interpretes Exod. 22.

ד

Cùm ſervilis eſt hæc litera, adito proximam. Quasdam tamen hîc etiam adducemus.

ד״

דף Pagina, Folium libri. Sequi ſolet litera numerum folii exprimens. Aliàs vix monoſyllaba ſic ſcribi ſolent.

ד״א

דָּבָר אַחֵר Sermo alius, Expoſitio alia, Res alia. Frequens eſt, ubi plures expoſitiones alicujus loci afferuntur. לְצוֹרֶךְ ד״א ad neceſſitatem rei alterius.

2. דֶּרֶךְ אַחֵר Via, Ratio alia, Modus alius.

3. דָּא אִיהוּ Hoc eſt illud: in Zohar, & ſimilis idiomatis libris.

דבע״פ

Vide in litera ש/ quæ communius ponitur loco ד.

דא״לכ

דְּאִם לֹא כֵּן Quòd si non ita est. Daleth servile est, sed absque eo vix hæc abbreviatura reperitur.

ד״ה

דִּבְרֵי הַיָּמִים Verba, Res gestæ dierum. Sic vocantur libri Chronicorum seu Paralipomenon. Cum servili, דד״ה / ubi ד prius Genitivum notat, & frequenter apud Masorethas occurrit, quando locum ex illis libris adducunt. בד״ה In Chronicis, quod etiam de Chronicis prophanis usurpant.

2. דִּבְרֵי הַכֹּל Verba omnium, scilicet rerum dictarum, Summa totius rei, vel doctrinæ: Verba omnium, scil. sunt, Omnes dicunt, Omnium sententia est, Talm.

3. דִּבּוּר הַמַּתְחִיל Sermo incipientis, vel authoris istius, Sermo incipiens. In libris criticis ejus usus est. Vel דִּבּוּר / aut, דִּבְרֵי הַמְּחַבֵּר Verba Authoris, vel הַכּוֹתֵב Scriptoris.

דה״א

דְּהָא אָמְרִינַן Nam ecce dicimus, Talmud.

דה״ע

דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם David Rex, qui in pace quiescat.

ה״הפ

דְּהָכִי פֵּירֵשׁ Nam sic explicat, vel Hîc expli-

plicat. Vel, דְּהָכִי פֵּירוּשָׁה Quia ſic eſt explicatio ejus. Talm.

ד״ז

דָּבָר זֶה Verbum hoc, res hæc.

ד״ח

דִּבְרֵי חֲכָמִים Verba ſapientum.

ד״כ

דֶּרֶךְ כְּלָל Via generalitatis, generaliter, univerſaliter, in genere.

ד״ל

דַּי לְמֵבִין Satis intelligenti. ודל״ Et intelligenti ſatis. Utuntur, quando coram intelligente ſententiam abrumpunt. Nam חַכִּימָא בִּרְמִיזָא Sapiens nutu, ſcil. rem percipit.

דלמ״אע

דַּע לִפְנֵי מִי אַתָּה עוֹמֵד Conſidera, coram quo ſtes. Solent parietibus inſcribere, in locis publicis, vel privatis conclavibus, ut moneantur homines, ſe ubique eſſe in conſpectu Dei.

ד״לתה

דְּלָא תֵימָא הָכִי Ut non ita dicas, Ne ita dixeris. Talm.

ד"ם

דֶּרֶךְ מָשָׁל Per modum parabolæ, vel ſimilitudinis, Exempli cauſâ, Figuratè, Parabolicè.

2. Apud Chronologos ד eſt nota numeri quaternarii, ם eſt dimidium. Nempe hora quarta, & dimidia poſt meridiem eſt tempus perpetuum ſolſtitii hyberni in menſe Tebhet, ſive Decembri.

ד"נ

דַּם נִדָּה Sanguis menſtruus, vel menſtruatæ mulieris.

ד"ס

דִּבְרֵי סֹפְרִים Verba ſcribarum: מד"ס Ex verbis ſcribarum, aut legiſperitorum. Sæpè in Majemone.

ד"פ

דו פַּרְצוּפִין Duæ Perſonæ. In Zohar & Cabalicis. Eſt autem פרצופין ex Græco πρόσωπον.

דצ"ך עד"ש באח"ב

דָּם / צְפַרְדְּעִים / כִּנִּים / עָרוֹב / דֶּבֶר / שְׁחִין / בָּרָד / אַרְבֶּה / חֹשֶׁךְ / בְּכוֹר Sanguis, rana, pediculi, colluvies, inſectorum, peſtis, ulcera, grando, locuſta, tenebræ, primogenitus. Nomina decem plagarum Ægyptiacarum ſic indicare ſolent.

ד״ר

דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ Verba Doctorum nostrorum. Ferè præcedunt literæ serviles, בד״ר In &c. Sequi solet ז״ל quod jam aliquoties explicatum. Vel simpliciter, דִּבְרֵי רַבִּי Verba Rabbi, & tunc subsequi solet nomen ejus, cujus verba adducuntur: ut, ד״ר אליעזר Verba Rabbi Elieser: ד״ר מאיר Verba Rabbi Meir.

2. דְּבָרִים רַבָּא Deuteronomium magnum, Glossa magna in Deuter. Vide suprà in ב״ר.

ד״רג

דְּרַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם Rabbini nostri Gersom. ד Genitivi nota. Vide בחר״ג

דר״ע

דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר Verba R. Eliesaris. Talm.

ד״ש

דּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ Quærens pacem tuam, Studens commodo tuo. In Epistolis ejus usus frequens: vide Epistolas nostras Hebraicas.

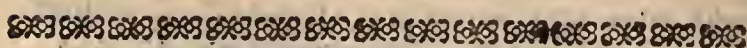
ד״ת

דִּבְרֵי תוֹרָה Verba Legis, Verbum divinum: בד״ת In verbis Legis, מד״ת A verbis Legis.

דה״קע

דִּבְרֵי הַיָּמִים / תְּהִלִּים / קֹהֶלֶת / עֶזְרָא Chronica,

nica, Psalmi, Ecclesiastes, Esra. Sic sumitur Exod. 15. 11. in Masora, & alibi. Præcedit aliquando אמ"ח / de quo suo loco.

ה

ה

הַשֵּׁם τὸ ὄνομα, Nomen, quomodo κατ' ἐξοχὴν vocatur nomen tetragrammaton יְהֹוָה.

ה"א

הֲוָה אָמֵינָא Essem vel fuissem dicens, Dicerem, Dixissem. Talm.

הא"הל

הַמִּלָּה אֲשֶׁר הוּנְחָה לְהוֹרוֹת Dictio, quæ posita est ad significandum. In libro אֹהֶל מוֹעֵד / qui continet Synonyma Hebraica, ejus frequens usus.

הא"ע

הֶחָכָם אַבֶּן עֶזְרָא Sapiens Aben Esra. Vox החכם plerumque integrè scribi solet. Vide א"ע.

הכ"בת

Vide בבת.

הכ"ה

Vide הקבה.

הב"ע

הָבָא בְּמַאי עָסְקִינָן Hîc de quo agimus? nostine, intelligisne, de quo hîc agamus?

הב"על

הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה Qui, vel Quod veniat nobis ad bonum nostrum. Sic loquuntur de die, festo, tempore quolibet futuro, ut, בַּיְרִיד הבע"ל In nundinis, quæ veniant nobis bono nostro, quæ nobis sint felices, mittam tibi, &c. Omittitur interdum ב, remanente הע"ל.

ה"ג

הָכִי גָּרְסִינָן Sic legimus, Sic discimus: Talm.

הג"ה

הַגָּהַת הַמְּחַבֵּר Animadversio, Admonitio, Censura authoris. Usurpari solet, quando author aliquis ad alterius authoris textum Notas, Scholia, aut Castigationes adjicit. Ultimum ה potest etiam denotare הַכּוֹתֵב Scriptoris. Scribitur & integrè הַגָּהָה cum virgulis, ut tanto magis observatio ista sit in conspectu.

ה"ד

הֵיכִי דָמֵי Quomodo videtur, Ut apparet, Quomodo est, vel habet se?

הוּא דֶּרֶךְ Est via, mos, consuetudo.

הוּא דְאָמְרֵי Illud est, quod dicunt, scilic.

אֱנָשֵׁי

אִינְשֵׁי homines הַחכמים Sapientes, aut aliud ſimile, quod ſequi ſolet.

הַיְנוּ דִּכְתִיב Illud eſt, quod ſcriptum reperitur. Pro הַיְנוּ legi etiam poteſt הַיְנוּ vel הַהוּא הַיְנוּ.

הָכִי דְּרְשִׁינָן Sic explicamus.

הד"א

1. הַיְנוּ דְּאָמְרֵי אִינְשֵׁי Illud eſt quod dicunt homines. Utuntur Talmudici, quando adagium, dicterium aut proverbialem ſententiam adducunt.

2. הַכֹּל דִּבּוּר אֶחָד Omnia ſermo unus ſunt; Idem ſunt vel valent. Uſurpant, quando idem diverſis verbis dicunt. Cum vav copula; והד"א.

ה"ה

1. הוּא הַדִּין Ipſum eſt jus, Idem judicium, Par ratio. Cum ſervili, וה"ה: ut, תָּנֵי תַּנֵּי וה"ה הַנַּךְ Docet iſta, & idem judicium eſt alterius, & alteram ſententiam non excludit.

2. הַיְנוּ הַאי vel הַיְינוּ הַךְ Illud ipſum eſt, vel הַנֵּי הַךְ Iſta ſunt, vel הוּא הַדָּבָר Illud eſt, Tal.

3. הָאִישׁ הַגָּדוֹל Vir magnificus, vel חָכָם הַגָּדוֹל Sapiens maximus, vel הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל Aquila maxima, vel denique הָאֶשֶׁל הַגָּדוֹל Arbor maxima. In titulis virorum laudatiſſimorum ſic ſumi ſolet.

4. הֲלוֹא הוּא Nonne eſt? In exordiis literarum, quando nominant eum, cui ſalutem adſcribunt: ut, ה"ה כמ"ר משה יצ"ו nonne eſt

ille

ille R. Mosche? Latinis interrogatio non habet locum. Sæpè occurrit in libello רופי חומן. Cum servili והה.

ה"הד

הַיְנוּ הַךְ דְּאִיתְּמַר Illud ipsum est quod dicitur, vel דְּאָמַר quod dicit, vel דְּאָמְרֵי quod dicunt. Vel, הַבָּא הוּא דִּכְתִיב Illud est quod scriptum legitur. In Zohar frequens, quando Scripturæ locus citatur. In Talmud Jeruschalmi scribitur הָיא.

הדמ"כ

הָאִישׁ הַגָּדוֹל מְנוּחָתוֹ כָּבוֹד Vir eximius, cujus requies sit gloriosa. Sic de viris excellentibus è vivis exemptis loqui solent.

הח"ר

הֶחָכָם הַגָּדוֹל רַבִּי Sapiens ille magnus Rabbi N. nomen sequi solet: vel הַקָּדוֹשׁ הָרַב רַבֵּנוּ Sanctus ille, &c.

ה"ז

הַיְנוּ זֶה Ecce illud est; vel, הֲרֵי זֶה Ecce ille vel illud. Frequens in Rambam & Rabbi Salomonis Commentariis.

הח"ר

הֶחָכָם רַבִּי Sapiens ille Rabbi N. nomen sequi solet.

ה"י

ה״י

הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ DOMINUS, qui benedictus sit. Interponitur sæpius ש. Vide הש״י.

הכ״דא

הֵיכְּדָא דְאָמַר Sicut dicit vel dicitur. Talm.

ה״ל

הֲוָה לֵיהּ Erat ipsi. Sequi solet Infinitivus, לְמֵימַר dicendum, לְמִכְתַּב scribendum, aut simile.

ה״לל . הולל

הָיָה לוֹ לוֹמַר Erat ei dicendum, Debuisset dicere, id est Talmudicè, הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר. Quandoque interponitur י ut הילל & cum servili, שהילל Quòd &c.

ה״למ

הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי Traditio Mosis à monte Sinai. Sic dicunt, quando Traditiones suas authoritate Mosis, qui eas in monte Sinai à Deo accepit, comprobare nituntur.

ה״מ

הָנֵי מִלֵּי Hæc, ista verba, Istæ res: בה״מ Istis verbis: וה״מ Et hæc verba, Hæ res. Talm.

2. הָכִי מָאי Sic ante & post se aliquid requirit: ut, אי ה״מ למימר Si sic est, quorsum dicendum? Talm.

הט"דא

הֵיכָפָה vel הֵיךְ מַה דְּאָמַר Quomodo eſt, quod dicit, ſcil. הַפָּסוּק verſus Biblicus, Scriptura ſacra: juxta id quod dicitur: vel, הַיְנוּ מַה דְּאָמַר Illud eſt quod dicit, ſcil. Scriptura. Uſurpant, quando locum ex Scriptura adducunt ad ſententiæ ſuæ confirmationem.

ה"נ

הָכִי נַמִּי Sic etiam, Hîc quoque. Talm.

ה"נל

הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה Quod commemoratum eſt ſuprà, vel, Qui &c. & cum ſervili alia, כנ"ל Sicut &c.

ה"נר

הַנַּעֲלֶה רַבִּי Excellens Rabbi N. nomen enim ſequi debet · vel הַנִּכְבָּד Honoratus, aut, הַנָּגִיד Princeps, הַנָּדִיב Munificus, aut ſimile.

הס"ד. ה"סהר

הוּא סוֹף דִּבּוּר vel הַדִּבּוּר Iſte eſt finis ſermonis vel textus hujus. Interdum præponitur ו copula, והס"ד.

הע"הב. הע"הז

Vide in litera ע.

ה"פ

הָכִי פֵּירוּשׁ Sic interpretatur: וה"פ Et ſic inter-

terpretatur. Vel, הָכִי פֵּירוּשׁוֹ Sic est interpretatio ejus.

ה"ק

הָא קָשֶׁה Ecce difficile est: ecce objici potest: וה"ק Et ecce objicitur, difficilis objectio est.

2. הָכִי קָאָמַר Sic dicit: דה"ק Quia sic dicit.

3. הָאי קְרָא Hic versus Biblicus, Hic locus Scripturæ, Hoc dictum. Talm.

4. הָכִי קָתָנֵי Sic docet, sic vult, sic tradit. Talm. Cum servili וה"ק.

ה"קבה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Sanctus benedictus ille. Nomen Dei periphrasticum: Chaldaicè קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. Abbreviatè in Venetis legitur Jesa. 50. 11. Sæpè omittitur ק / tantùm ה"בה / aut prima vox integrè scribitur הַקָּדוֹשׁ ב"ה.

ה"קל

הַקּוֹדֵם לָבוֹא Anticipans venire. In Epistolis ejus usus, ut cùm dicunt, Mitte mihi responsum ע"י הק"ל per manus primùm venientis, primi tabellarii.

ה"קמל

Vide infrà in קמ"ל.

ה"קר

הק"ר

הַקָּדוֹשׁ רַבִּי Sanctiſſimus Rabbi N. nomen ſequi ſolet.

ה"ר

הוֹשַׁעְנָא רַבָּא Hoſchana rabba: ut אין מקיזין דם בה"ר Non emittunt ſanguinem in Hoſchana rabba, Non ſecant venam. Sic vocant feſtum Tabernaculorum, quod ex inſtitutione divina, Levit. 23. incipit die decimoquinto menſis תשרי Tiſri, id eſt, Septembris, & durat per integram ſeptimanam. Septimus ejus dies dicitur הושענה רבה Hoſchana rabba, Hoſanna magnum, q. d. Feſtum auxiliare vel ſalutare magnum, & celebratur vigeſimo primo die Septembris. Vocatur הוֹשַׁעְנָא Serva, Salva, Salutem, Opem confer nunc, quia orant pro ſalute & remiſſione peccatorum totius populi, tum etiam pro proſperitate inchoati novi anni, cujus feſtum præceſſit, celebratum Calendis Septembris. Hinc omnes preces hujus feſti, Salvandi & Salutis vocabula incluſa habent, & pleræque ab his incipiunt, veluti, לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵינוּ הוֹשַׁעְנָא Propter te, ô Deus noſter, ſerva nunc: אֵל לְמוֹשָׁעוֹת Deus omnis ſalutis: כְּהוֹשַׁעְתָּ אֵלִים בְּלוּד עִמָּךְ Sicut ſalvaſti Iſraelitas in Ægypto tecum, ſic ſerva nunc. כְּהוֹשַׁעְתָּ אָב הֲמוֹן Sicut ſalvaſti Abrahamum, כֵּן הוֹשַׁעְנָא

ſic ſerva nunc. לְמַעַן אֲמִתְּךָ הוֹשַׁעְנָא Propter veritatem tuam opem confer nunc: אֲדוֹן הַמּוֹשִׁיעַ O Deus ſalvator, & ſic omnes precces huc directæ ſunt. Hinc metonymicè preces ipſæ hujus feſti vocantur הוֹשַׁעְנוֹת; ut אוֹמְרִים הוֹשַׁעְנוֹת Dicunt Hoſannoth, סדר הושענות Ordo Hoſchanoth, id eſt, precum feſti Hoſchana. Hæc in libris precum obvia. Deinde vocant faſciculum ſalicum (de quo Levit. 23.40.) הוֹשַׁעְנָא, quia, in ejus circumgeſtatione & commotione, ſubinde acclamant הוֹשַׁעְנָא Opem fer nunc. Hinc legitur, מקיפין את המגדל עם הלולב והושענות ז׳פ id eſt, Circumeunt ſuggeſtum, cum ſpatula palmæ & ſalicibus, ſeptem vicibus, nempe in memoriam Jericho, quam etiam circumiverunt ſeptem vicibus: מנענעין את הושענות Commovent ſalices. Hæc in Minhagim, id eſt, libris ritualibus ipſorum. In Talmud, אמר רבי זירא לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא Rabbi Sira dixit: Non comparabit quisquam faſciculum ſalicis pro puero, in die feſto: Succa fol. 46. 2. Item, אסא מצראה כשר להושענה Myrthus Ægyptiaca recta eſt ad Hoſchana, ut ſcil. cum faſciculo ſalicis colligetur: Succa fol. 33. 1. Item, מגדלי הושענא Colligantes faſciculum; Gloſſa, אוגדי הלולבין Conjungentes ramos palmarum: ibid. fol. 37. 1. Ergo non tantùm de faſciculo ſalicum uſurpatur, ſed pro toto faſciculo, in iſto feſto

geſta-

geſtari ſolito. Et mox ibidèm : לא ליגקוט איניש הושענא בסודרא Non prehendet quisquam faſciculum Hoſchana cum linteo, ut ſcil. manum linteo vel ſudario involvat, & ſic faſciculum geſtet. Notavit hunc uſum vocis jam antea Druſius, in Comment. ſuo ad Voces Hebraicas Novi Teſtamenti: ſed hinc vides, uſum eſſe communem & tritum apud Judæos, ubi de hujus feſti ceremoniis tractant.

הר"אם

הֶחָכָם רַבִּי אֵלִיָּה מִזְרָחִי Sapiens R. Elias Orientalis. Scripſit ביאור declarationem in Commentaria R. Salomonis.

הר"אש

הָרַב רַבֵּנוּ אָשֵׁר Dominus Doctor noſter Aſcher. Inſignis Doctor Talmudicus fuit, ac ſæpè in Talmudicis Commentariis ſic citatur. Mortuus eſt Anno Chriſti 1248.

הר"ר

הָרַב רַבִּי Ampliſſimus Rabbi N. nomen ſequi ſolet, veluti Aharon, Ruben. Infinita Doctorum Hebræorum nomina ſic cum ה ab initio citantur, quorum communiora aliquot vide in lit. ר.

הש"י

הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ DOMINUS qui benedictus ſit.

Cum servilibus, כשה״שי / שה״שי / מה״שי / וה״שי, Quando Deus, &c.

ו

Quia litera ו ab initio hîc semper servilis est, ideò multas alias abbreviaturas vide in litera, quæ proximè eam in Abbreviatura sequitur.

וא״ש

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת Exodus, nomen libri secundi Mosis.

וא״שר

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת רַבָּא Glossa in Exodum magna.

וב״כא

וּבְכָל אֶחָד Et in unoquóque.

ודה״רע

וְדִבְרֵי הַיָּמִים דָּנִיאֵל עֶזְרָא Libri Chronicorum, Daniel, Esra. Usus ejus in Masora magna. Sic explicatur ibi in ordine אם / ad Masoram, ויאמר להם.

וה״אר

וְהָא אָמַר רַבִּי Et ecce dicit Rabbi N. nomen continuò sequi solet ejus, qui dicit. Talm.

והמ"ב

וְהוּא מוּבָן בְּנָקֵל Et hoc intelligitur perfacilè, Facilè intellectu est. In Com. in More sæpè.

וי"קר

וַיִּקְרָא רַבָּא Vajikra rabba, Glossa magna in Leviticum: vide ב"ר.

וי"ת

וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם Et Jonathan transfert. Interpres Chaldaicus prophetarum, de quo suprà.

וכ"תי

וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן Et sic transfert Jonathan: in Commentariis.

ולמ"ד

וּלְמַן דְּאָמַר Et ei qui dicit. Talm.

ולמ"ל

וְלָא מָצֵי לְמֵימַר Nec potest dici: Talm.

ופ"גן

וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְּׁכֶנּוּ נָחָשׁ Diruens sepem, mordebit eum serpens, Eccles. 10. 8. Vide nostram Institutionem epistolarem Hebraicam cap. 6.

Quia hæc litera semper servilis est, ideò videatur litera eam proximè sequens.

וצ"ע

וְצָרִיךְ עִיּוּן Et opus habet conſideratione: in Commentariis.

ז

ז"א

Frequenter eſt cum præfixa ו copula pro, וְזֶה אָמְרוֹ Hic eſt ſermo ejus, Hæc ſunt verba ejus ab אָמַר. Vel eſt Infinitivus, Dicere ejus. In Commentariis, ubi verba textus authoris adducunt.

זא"ב ולב"יא

זְכוֹר אֶת בּוֹרְאֶךָ וְהִצָּנֵעַ לְכֶרֶת בֵּית יְהוָֹה אֱלֹהֶיךָ Recordare Creatoris tui, & humiliter ingredere domum Domini Dei tui. Parietibus ſynagogarum inſcribere ſolent.

ז"ב

זְמַן בְּמָרָה Tempus quo, Quo tempore.

וג"כ

וְזֶה גַּם כֵּן Hoc etiam ſic eſt.

ז"ה ז"הד

זֶה הַדִּבּוּר Iſte, Hic ſermo; vel זֶה הַדָּבָר Iſta res.

זה״ל צ״יב

זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָה צַדִּיקִים יָבוֹאוּ בוֹ Hæc eſt porta DOMINI, juſti intrabunt eam, Pſalm. 118.20. In ſuperliminari Synagogarum ſuarum ſcribere ſolent, quandoque etiam in fronte Bibliorum.

ז״י

זֶרַע יִשְׂרָאֵל Semen Iſraelis.

ז״ל

זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה Memoria ejus ſit in benedictione. De pluribus, זִכְרוֹנָם Memoria ipſorum Nomini virorum piorum defunctorum ſubjici ſolet: aut in genere Sapientum vel Rabbinorum commemorationi. Id etiam quandoquè omittitur; ut ואז״ל Et dicunt beatæ memoriæ, ſcilic. חֲכָמִים vel רבותינו Rabbini noſtri.

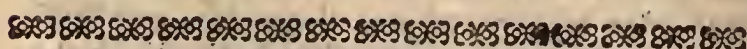
2. זָכוּר לְטוֹב Recordatus ad bonum, Fauſtæ memoriæ, Quem honoris cauſâ nomino.

3. זֶה לְשׁוֹנוֹ Hic eſt ſermo ejus, Hæc ſunt verba ejus, vel לְשׁוֹנָם Verba eorum. Uſurpant, quandò alterius authoris verba in ſuis ſcriptis adducunt. Ferè præcedit ו, וז״ל.

זלח״ה

זִכְרוֹנוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא Memoria ejus ſit ad vitam futuri ſeculi, id eſt, æternam. In titulis

nica, Psalmi, Ecclesiastes, Esra. Sic sumitur Exod. 15. 11. in Masora, & alibi. Præcedit aliquando אמ״ה / de quo suo loco.

ה

ה

הַשֵּׁם τὸ ὄνομα, Nomen, quomodo κατ' ἐξοχὴν vocatur nomen tetragrammaton יְהוָה.

ה״א

הֲוָה אָמֵינָא Essem vel fuissem dicens, Dicerem, Dixissem. Talm.

הא״ל

הַמִּלָּה אֲשֶׁר הוּנְחָה לְהוֹרוֹת Dictio, quæ posita est ad significandum. In libro אֹהֶל מוֹעֵד / qui continet Synonyma Hebraica, ejus frequens usus.

הא״ע

הֶחָכָם אֶבֶן עֶזְרָא Sapiens Aben Esra. Vox החכם plerumque integrè scribi solet. Vide א״ע.

הב״בת

Vide בב״ת.

הב״ה

Vide הקב״ה.

הב"ע

הָבָא בְּמַאי עָסְקִינָן Hîc de quo agimus? nostine, intelligisne, de quo hîc agamus?

הב"על

הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה Qui, vel Quod veniat nobis ad bonum nostrum. Sic loquuntur de die, festo, tempore quolibet futuro, ut, בְּיָרִיד הבע"ל In nundinis, quæ veniant nobis bono nostro, quæ nobis sint felices, mittam tibi, &c. Omittitur interdum ב, remanente הע"ל.

ה"ג

הָכִי גָּרְסִינָן Sic legimus, Sic discimus: Talm.

הג"ה

הַגָּהַת הַמְּחַבֵּר Animadversio, Admonitio, Censura authoris. Usurpari solet, quando author aliquis ad alterius authoris textum Notas, Scholia, aut Castigationes adjicit. Ultimum ה potest etiam denotare הַכּוֹתֵב Scriptoris. Scribitur & integrè הַגָּהָה cum virgulis, ut tanto magis observatio ista sit in conspectu.

ה"ד

הֵיכִי דָמֵי Quomodo videtur, Ut apparet, Quomodo est, vel habet se?

הוּא דֶרֶךְ Est via, mos, consuetudo.

הוּא דְאָמְרֵי Illud est, quod dicunt, scilic. אֱנָשֵׁי

nica, Psalmi, Ecclesiastes, Esra. Sic sumitur Exod. 15. 11. in Masora, & alibi. Præcedit aliquando אמה״ן / de quo suo loco.

ה

ה

הַשֵּׁם τὸ ὄνομα, Nomen, quomodo κατ' ἐξοχὴν vocatur nomen tetragrammaton יְהֹוָה.

ה״א

הֲוָה אָמֵינָא Essem vel fuissem dicens, Dicerem, Dixissem. Talm.

הא״הל

הַמִּלָּה אֲשֶׁר הוּנְחָה לְהוֹרוֹת Dictio, quæ posita est ad significandum. In libro אֹהֶל מוֹעֵד / qui continet Synonyma Hebraica, ejus frequens usus.

הא״ע

הֶחָכָם אַבֶּן עֶזְרָא Sapiens Aben Esra. Vox החכם plerumque integrè scribi solet. Vide א״ע.

הב״בת

Vide בבת״.

הב״ה

Vide הקבה״.

הב"ע

הָבָא בְמַאי עַסְקִינָן Hîc de quo agimus? noſtine, intelligiſne, de quo hîc agamus?

הב"על

הַבָא עָלֵינוּ לְטוֹבָה Qui, vel Quod veniat nobis ad bonum noſtrum. Sic loquuntur de die, feſto, tempore quolibet futuro, ut, בְּיְרִיד הבעל׳ In nundinis, quæ veniant nobis bono noſtro, quæ nobis ſint felices, mittam tibi, &c. Omittitur interdum ב, remanente הע״ל.

ה"ג

הָכִי גָּרְסִינָן Sic legimus, Sic diſcimus: Talm.

הג"ה

הַגָּהַת הַמְּחַבֵּר Animadverſio, Admonitio, Cenſura authoris. Uſurpari ſolet, quando author aliquis ad alterius authoris textum Notas, Scholia, aut Caſtigationes adjicit. Ultimum ה poteſt etiam denotare הַכּוֹתֵב Scriptoris. Scribitur & integrè הַגָּהָה cum virgulis, ut tanto magis obſervatio iſta ſit in conſpectu.

ה"ד

הֵיכִי דָּמֵי Quomodo videtur, Ut apparet, Quomodo eſt, vel habet ſe?
הוּא דֶּרֶךְ Eſt via, mos, conſuetudo.
הוּא דְּאָמְרֵי Illud eſt, quod dicunt, ſcilic.
אֱנָשֵׁי

אִינָשֵׁי homines הַחכמים Sapientes, aut aliud ſimile, quod ſequi ſolet.

הַיְנוּ דִּכְתִיב Illud eſt, quod ſcriptum reperitur. Pro היינו legi etiam poteſt הוא vel הַהוּא

הָכִי דָּרְשִׁינָן Sic explicamus.

הד״א

1. הַיְנוּ דְּאָמְרֵי אֱינָשֵׁי Illud eſt quod dicunt homines. Utuntur Talmudici, quando adagium, dicterium aut proverbialem ſententiam adducunt.

2. הַכֹּל דִּבּוּר אֶחָד Omnia ſermo unus ſunt; Idem ſunt vel valent. Uſurpant, quando idem diverſis verbis dicunt. Cum vav copula; והד״א.

ה״ה

1. הוּא הַדִּין Ipſum eſt jus, Idem judicium, Par ratio. Cum ſervili, וה״ה: ut, תָּנֵי הָנֵי וה״ה הַךְ Docet iſta, & idem judicium eſt alterius, & alteram ſententiam non excludit.

2. הַיְינוּ הַאי vel הַיְנוּ הַךְ Illud ipſum eſt, vel הָנֵי הַךְ Iſta ſunt, vel הוּא הַדָּבָר Illud eſt, Tal.

3. הָאִישׁ הַגָּדוֹל Vir magnificus, vel חָכָם הַגָּדוֹל Sapiens maximus, vel הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל Aquila maxima, vel denique הָאֶשֶׁל הַגָּדוֹל Arbor maxima. In titulis virorum laudatiſſimorum ſic ſumi ſolet.

4. הֲלוֹא הוּא Nónne eſt? In exordiis literarum, quando nominant eum, cui ſalutem adſcribunt: ut, ה״ה כמ״ר משה יצ״ו nonne eſt

ille

ille R. Mosche? Latinis interrogatio non habet locum. Sæpè occurrit in libello רופי הזמן. Cum servili והה״.

ה״הד

הַיְנוּ הַךְ דְּאִיתְּמַר Illud ipsum est quod dicitur, vel דְּאָמַר quod dicit, vel דְּאָמְרֵי quod dicunt. Vel, הַהָא הוּא דִּכְתִיב Illud est quod scriptum legitur. In Zohar frequens, quando Scripturæ locus citatur. In Talmud Jeruschalmi scribitur הִיא.

הדמ״כ

הָאִישׁ הַגָּדוֹל מְנוּחָתוֹ כָּבוֹד Vir eximius, cujus requies sit gloriosa. Sic de viris excellentibus è vivis exemptis loqui solent.

הח״ר

הֶחָכָם הַגָּדוֹל רַבִּי Sapiens ille magnus Rabbi N. nomen sequi solet: vel הַקָּדוֹשׁ הָרַב רַבֵּנוּ Sanctus ille, &c.

ה״ז

הַיְנוּ זֶה Ecce illud est; vel, הֲרֵי זֶה Ecce ille vel illud. Frequens in Rambam & Rabbi Salomonis Commentariis.

הח״ר

הֶחָכָם רַבִּי Sapiens ille Rabbi N. nomen sequi solet.

ה״ש

הַשֵּׁם וְתִבָּרֵךְ Dominus, qui benedictus sit. Interponitur sæpius ש. Vide הש״.

הכ״דא

הֵיכְּמָא דְּאָמַר Sicut dicit vel dicitur. Talm.

ה״ל

הֲוָה לֵיהּ Erat ipsi. Sequi solet Infinitivus, לְמֵימַר dicendum, לְמִכְתַּב scribendum, aut simile.

ה׳לל. הולל

הָיָה לוֹ לוֹמַר Erat ei dicendum, Debuisset dicere, id est Talmudicè, הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר Quandoque interponitur י/ ut הילל/ & cum servili, שהילל Quòd &c.

ה״לם

הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי Traditio Mosis à monte Sinai. Sic dicunt, quando Traditiones suas authoritate Mosis, qui eas in monte Sinai à Deo accepit, comprobare nituntur.

ה׳מ

הָנֵי מִלֵּי Hæc, ista verba, Istæ res: בה״מ Istis verbis: והמ״ Et hæc verba, Hæ res. Talm.

2. הָכִי מָאי Sic ante & post se aliquid requirit: ut, אי ה״מ למימר Si sic est, quorsum dicendum? Talm.

הם"רא

הֵיךְ מַה דְּאָמַר vel הֵיכָּא Quomodo eſt, quod dicit, ſcil. הַפָּסוּק verſus Biblicus, Scriptura ſacra: juxta id quod dicitur: vel, הַיְנוּ מַה דְּאָמַר Illud eſt quod dicit, ſcil. Scriptura. Uſurpant, quando locum ex Scriptura adducunt ad ſententiæ ſuæ confirmationem.

ה"נ

הָכִי נָמֵי Sic etiam, Hîc quoque. Talm.

ה"נל

הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה Quod commemoratum eſt ſuprà, vel, Qui &c. & cum ſervili alia, כנ"ל Sicut &c.

ה"נר

הַנַּעֲלֶה רַבִּי Excellens Rabbi N. nomen enim ſequi debet · vel הַנִּכְבָּד Honoratus, aut, הַנָּגִיד Princeps, הַנָּדִיב Munificus, aut ſimile.

הס"ד .ה"סהר

הוּא סוֹף דִּבּוּר vel הַדִּבּוּר Iſte eſt finis ſermonis vel textus hujus. Interdum præponitur ו copula, והס"ד.

הע"דב .הע"הז

Vide in litera ע.

ה"פ

הָכִי פֵּירֵשׁ Sic interpretatur: וה"פ Et ſic in-

 ter-

terpretatur. Vel, הָכִי פֵּירוּשׁוֹ Sic est interpretatio ejus.

ה״ק

הָא קָשֶׁה Ecce difficile est: ecce objici potest: והק״ Et ecce objicitur, difficilis objectio est.

2. הָכִי קָאָמַר Sic dicit: דהק״ Quia sic dicit.

3. הַאי קְרָא Hic versus Biblicus, Hic locus Scripturæ, Hoc dictum. Talm.

4. הָכִי קָתָנֵי Sic docet, sic vult, sic tradit. Talm. Cum servili והק״.

ה״קבה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Sanctus benedictus ille. Nomen Dei periphrasticum: Chaldaicè קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. Abbreviatè in Venetis legitur Jesa. 50.11. Sæpè omittitur ק / tantùm הב״ה / aut prima vox integrè scribitur הַקָּדוֹשׁ ב״ה.

ה״קל

הַקּוֹדֵם לָבוֹא Anticipans venire. In Epistolis ejus usus, ut cùm dicunt, Mitte mihi responsum ע״י הק״ל per manus primùm venientis, primi tabellarii.

ה״קמל

Vide infrà in קמ״ל.

הק״ר

הַקָּדוֹשׁ רַבִּי Sanctissimus Rabbi N. nomen sequi solet.

ה״ר

הוֹשַׁעְנָא רַבָּא Hoschana rabba: ut אין מקיזין דם בה״ר Non emittunt sanguinem in Hoschana rabba, Non secant venam. Sic vocant festum Tabernaculorum, quod ex institutione divina, Levit. 23. incipit die decimoquinto mensis תשרי Tisri, id est, Septembris, & durat per integram septimanam. Septimus ejus dies dicitur הושענה רבה Hoschana rabba, Hosanna magnum, q. d. Festum auxiliare vel salutare magnum, & celebratur vigesimo primo die Septembris. Vocatur הוֹשַׁעְנָא Serva, Salva, Salutem, Opem confer nunc, quia orant pro salute & remissione peccatorum totius populi, tum etiam pro prosperitate inchoati novi anni, cujus festum præcessit, celebratum Calendis Septembris. Hinc omnes preces hujus festi, Salvandi & Salutis vocabula inclusa habent, & pleræque ab his incipiunt, veluti, לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵינוּ הוֹשַׁעְנָא Propter te, ô Deus noster, serva nunc: אֵל לְמוֹשָׁעוֹת Deus omnis salutis: כְּהוֹשַׁעְתָּ אֵלִים בְּלוּד עִמָּךְ Sicut salvasti Israelitas in Ægypto tecum, sic serva nunc. כְּהוֹשַׁעְתָּ אָב הָמוֹן Sicut salvasti Abrahamum, כֵּן הוֹשַׁעְנָא

ſic ſerva nunc. לְמַעַן אֲמִתְּךָ הוֹשַׁעְנָא Propter veritatem tuam opem confer nunc : אֲדוֹן הַמּוֹשִׁיעַ O Deus ſalvator, & ſic omnes preces huc directæ ſunt. Hinc metonymicè preces ipſæ hujus feſti vocantur הוֹשַׁעֲנוֹת : ut אוֹמְרִים הוֹשַׁעֲנוֹת Dicunt Hoſannoth, סדר הושענות Ordo Hoſchanoth, id eſt, precum feſti Hoſchana. Hæc in libris precum obvia. Deinde vocant faſciculum ſalicum (de quo Levit. 23.40.) הוֹשַׁעְנָא / quia, in ejus circumgeſtatione & commotione, ſubinde acclamant הוֹשַׁעְנָא Opem fer nunc. Hinc legitur, מקיפין את המגדל עם הלולב והושענות זפ id eſt, Circumeunt ſuggeſtum, cum ſpatula palmæ & ſalicibus, ſeptem vicibus, nempe in memoriam Jericho, quam etiam circumiverunt ſeptem vicibus: מנענעין את הושענות Commovent ſalices. Hæc in Minhagim, id eſt, libris ritualibus ipſorum. In Talmud, אמר רבי זירא לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא Rabbi Sira dixit : Non comparabit quiſquam faſciculum ſalicis pro puero, in die feſto : Succa fol. 46. 2. Item, אסא מצראה כשר להושענה Myrthus Ægyptiaca recta eſt ad Hoſchana, ut ſcil. cum faſciculo ſalicis colligetur: Succa fol. 33. 1. Item, מגדלי הושענא Colligantes faſciculum ; Gloſſa, אוגדי הלולבין Conjungentes ramos palmarum : ibid. fol. 37. 1. Ergo non tantùm de faſciculo ſalicum uſurpatur, ſed pro toto faſciculo, in iſto feſto geſta-

geſtari ſolito. Et mox ibidèm : לא לינקוט איניש הושענא בסודרא Non prehendet quisquam faſciculum Hoſchana cum linteo, ut ſcil. manum linteo vel ſudario involvat, & ſic faſciculum geſtet. Notavit hunc uſum vocis jam antea Druſius, in Comment. ſuo ad Voces Hebraicas Novi Teſtamenti: ſed hinc vides, uſum eſſe communem & tritum apud Judæos, ubi de hujus feſti ceremoniis tractant.

הר"אם

הֶחָכָם רַבִּי אֵלִיָּה מִזְרָחִי Sapiens R. Elias Orientalis. Scripſit ביאור declarationem in Commentaria R. Salomonis.

הר"אש

הָרַב רַבֵּנוּ אָשֵׁר Dominus Doctor noſter Aſcher. Inſignis Doctor Talmudicus fuit, ac ſæpè in Talmudicis Commentariis ſic citatur. Mortuus eſt Anno Chriſti 1248.

הר"ר

הָרַב רַבִּי Ampliſſimus Rabbi N. nomen ſequi ſolet, veluti Aharon, Ruben. Infinita Doctorum Hebræorum nomina ſic cum ה ab initio citantur, quorum communiora aliquot vide in lit. ר.

הש"י

הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ DOMINUS qui benedictus ſit.

Cum ſervilibus, כשה"שי / שה"שי / מה"שי / וה"שי, Quando Deus, &c.

ו

Quia litera ו ab initio hîc ſemper ſervilis eſt, ideò multas alias abbreviaturas vide in litera, quæ proximè eam in Abbreviatura ſequitur.

וא"ש

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת Exodus, nomen libri ſecundi Moſis.

וא"שר

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת רַבָּא Gloſſa in Exodum magna.

ובכ"א

וּבְכָל אֶחָד Et in unoquóque.

ודה"רע

וְדִבְרֵי הַיָּמִים דָּנִיֵּאל עֶזְרָא Libri Chronicorum, Daniel, Eſra. Uſus ejus in Maſora magna. Sic explicatur ibi in ordine אם / ad Maſoram, ויאמר להם.

וה"אר

וְהָא אָמַר רַבִּי Et ecce dicit Rabbi N. nomen continuò ſequi ſolet ejus, qui dicit. Talm.

והס"ב

וְהוּא מוּבָן בְּנָקֵל Et hoc intelligitur perfacilè, Facilè intellectu est. In Com. in More sæpè.

וי"קר

וַיִּקְרָא רַבָּא Vajikra rabba, Glossa magna in Leviticum: vide ב"ר.

וי"ת

וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם Et Jonathan transfert. Interpres Chaldaicus prophetarum, de quo suprà.

וכ"תי

וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן Et sic transfert Jonathan: in Commentariis.

ולמ"ד

וּלְמַן דְּאָמַר Et ei qui dicit. Talm.

ולמ"ל

וְלָא מָצֵי לְמֵימַר Nec potest dici: Talm.

ופ"גנ

וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְּׁכֶנּוּ נָחָשׁ Diruens sepem, mordebit eum serpens, Eccles. 10. 8. Vide nostram Institutionem epistolarem Hebraicam cap. 6.

Quia hæc litera semper servilis est, idèo videatur litera eam proximè sequens.

וצ"ע

וְצָרִיךְ עִיּוּן Et opus habet consideratione: in Commentariis.

ז

ז"א

Frequenter est cum præfixa ו copula pro, וְזֶה אָמְרוֹ Hic est sermo ejus, Hæc sunt verba ejus ab אָמַר. Vel est Infinitivus, Dicere ejus. In Commentariis, ubi verba textus authoris adducunt.

זא"ב ולב"א

זְכוֹר אֶת בּוֹרְאֶךָ וְהִצָּנַע לְבֵית בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ Recordare Creatoris tui, & humiliter ingredere domum Domini Dei tui. Parietibus synagogarum inscribere solent.

ז"ב

זְמַן בְּמָה Tempus quo, Quo tempore.

וג"כ

וְזֶה גַּם כֵּן Hoc etiam sic est.

ז"ה ז"הד

זֶה הַדִּבּוּר Iste, Hic sermo; vel זֶה הַדָּבָר Ista res.

זה"ל צ"ב

זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָֹה צַדִּיקִים יָבוֹאוּ בוֹ Hæc eſt porta Domini, juſti intrabunt eam, Pſalm. 118.20. In ſuperliminari Synagogarum ſuarum ſcribere ſolent, quandoquè etiam in fronte Bibliorum.

ז"י

זֶרַע יִשְׂרָאֵל Semen Iſraelis.

ז"ל

זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה Memoria ejus ſit in benedictione. De pluribus, זִכְרוֹנָם Memoria ipſorum Nomini virorum piorum defunctorum ſubjici ſolet: aut in genere Sapientum vel Rabbinorum commemorationi. Id etiam quandoquè omittitur; ut ואז"ל Et dicunt beatæ memoriæ, ſcilic. חֲכָמִים vel רַבּוֹתֵינוּ Rabbini noſtri.

2. זָכוּר לְטוֹב Recordatus ad bonum, Fauſtæ memoriæ, Quem honoris cauſâ nomino.

3. זֶה לְשׁוֹנוֹ Hic eſt ſermo ejus, Hæc ſunt verba ejus; vel לְשׁוֹנָם Verba eorum. Uſurpant, quandò alterius authoris verba in ſuis ſcriptis adducunt. Ferè præcedit ו, ז"ל.

זלה"ה

זִכְרוֹנוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא Memoria ejus ſit ad vitam futuri ſeculi, id eſt, æternam. In titulis

tulis & præfationibus librorum usitatissima. Multi, etiam Judæi, errant in hac abbreviatura, sed veritas explicationis patet ex libro חסידים *Chasidim*, in quo legitur num. 8. *Multorum, etiam piorum, quorum innumera extant opera bona, memoria perit in hoc mundo,* ואין מזכיר להם׃ רק זכרונם לחיי העולם הבא *nemine ipsorum amplius recordante, tantummodò memoria ipsorum est ad vitam futuri seculi.*

ז״ם

זֶרַע מְלוּכָה Semen regium. Apud Historicos. Apud Chronologos ז׳ est Septem, מ׳ est מֶחֱצִית nempè hora septima & dimidia est tempus Tekuphæ sivè solstitii æstivi in mense Tammus sivè Junio.

זצ״ל. וצ׳וקל

זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה Memoria justi sit ad benedictionem, Prov. 10. 7. Quandóquè legitur, וצלהה, ubi postremæ literæ sunt, ut anteà in זלה״ה. Quandóquè וצ׳וקל ubi וק valent, ut puto, וְקָדוֹשׁ׃ in fine præfationis More, & in libro Cosri, & alibi. Vel, וזצ׳ל id est, זֵכֶר צַדִּיק וְזַרְעוֹ לִבְרָכָה Memoria justi & seminis ejus sit in benedictione.

ז״ק

זֶרַע קַיָּם Semen stabile. Usurpant, quandò posteritatem alicujus vèl optant, vèl commendant.

וש"ה

זהו שֶׁאָמַר הַכָּתוּב Illud eſt quod dicit Scriptura, vel, שֶׁנֶּאֱמַר quod dictum eſt aut dicitur. Uſurpant, quando aliquid Scripturæ dicto confirmare volunt.

ח

ח'

חֵלֶק Pars, libri ſcilicet: ח' א' / id eſt, חֵלֶק ראשון Pars prima, ח' ב' Pars ſecunda. בח' א' In parte prima. Sic liber More diſtinctus eſt in tres partes.

ח"א

חֲכָמִים אוֹמְרִים Sapientes dicunt. Cum ſervili ו communiter וח"א / Et. Interponitur ſæpè כ: ut, וחכ"א Et ſapientes dicunt.

ח"ב

חֻרְבַּן בַּיִת Vaſtatio, Deſtructio domus, id eſt, Templi Hieroſolymitani, quod fuit Primum & Secundum.

ח"בית

Symbolum vocum, חֵלֶב / בָּשָׂר / יַיִן / תְּכֵלֶת / apud Talmudicos.

ח"גבי

חָלָב / גְּבִינָה / בֵּיצָה / יַיִן Lac, caseus, ova, vinum. Fluxu laborantem his non cibant, Talm. Joma fol. 18. 1.

ח"גבש

חלב / גבינה / בצלים / שיחליים Lac, Caseus, Cepæ, Ficus immaturæ. Post venæ sectionem hæc comedere prohibitum, ע"ז fol. 29. 1. המקיז דם לא אכל חגב"ש.

ח"ד כח"ד

חוּשְׁבָּנָא דְדֵין כְּחוּשְׁבָּנָא דְדֵין Ratio sententiæ hujus, sicut ratio sententiæ illius. Apud interpretes, quando paria loca inter se conferunt, & unum per alterum explicant.

ח"ה

חִלּוּל הַשֵּׁם Prophanatio nominis divini, contra præceptum tertium. Cum servilibus, בח"ה Cum, &c. שח"ה Quia, &c.

2. חֲלִיצַת הַנַּעַל Extractus est calceus. In materia affinitatis usurpant, ubi tractant de uxore fratris defuncti ducenda vel repudianda. Ibi enim vidua ab affini repudiata, ipsi calceum extrahit, ac simul in faciem ejus exspuit, exclamantibus astantibus, &c. Vide Synagogam nostram Judaicam.

3. חִדּוּשׁ הָעוֹלָם Renovatio mundi.

4. חול

4. חוֹל הַמּוֹעֵד Profanum tempus ſolennitatis. Sic intermedios dies profanos appellant feſtorum ſolennium, veluti Paſchatis & Tabernaculorum, in quibus primus & ſeptimus dies ſacri & feriati ſunt, ab omni opere ſervili exempti: reliqui intermedii ex parte tantùm ſacri, in quibus quidem ſacra peragunt, ſed opus præterea ſervile non prohibitum, adhibitis tamen certis differentiis. Cum ſervilibus, בּח״ה / דח״ה / ubi ד nota genitivi.

ח״ו. ח״וש

חַס וְשָׁלוֹם Parce & pax ſit. Forma loquendi Rabbinica eſt, quâ malum & infauſtum quid deprecantur & avertunt, ut cùm Latini dicunt, Quod abſit, Quod Deus clementer avertat. Hebraicè id dicitur חָלִילָה / pro qua voce Chaldaicè eſt חַס / Parce, Propitius eſto, à חוס: ut, חָלִילָה לַעֲבָדֶיךָ Profanum ſit ſervus tuis, Abſit à ſervis tuis, Targum, חַס לְעַבְדָךְ / Gen. 44. v. 7. חָלִילָה לָנוּ Abſit à nobis, Targum, חַס לָנָא / Joſ. 22. v. 29. Hinc deinceps Rabbini ſuum *Chas veſchalom* deſumpſerunt, ut cùm dicunt, ח״ו ישראל חוטאים לפניך / Si, quod abſit, Iſraelitæ peccaverint coram te. In Jonathane aliter hæc locutio etiam exprimitur: ut: חולין הוּא לָךְ Profana ſint iſta tibi, Abſit à te, Gen. 18. 25. quæ forma apud Talmudicos quoque frequens; ut, חולין הוא לך מעשות כדבר הזה

Abſit

Abſit à te agere juxta rem hanc, Berachoth fol. 32. 1. Rabbini quandòque duplicant locutionem חו׳ וכמ״ש. De כמ״ש ſuo loco vide.

ח״זל

חֲכָמִים זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Sapientes piæ memoriæ.

ח״י

חֲתִימַת יָדִי Subſcriptio, Subſignatio manus meæ, Chirographum meum. In materia contractuum & inſtrumentorum, Chirographorum & ſimilium libellorum ejus uſus eſt.

חכ״א

Vide paulò antè in חא״.

ח״ל

חוּצָה לָאָרֶץ Extra terram, ſcilicet Iſraeliticam. Cum ſervilibus, בח״ל / In peregrina terra, לח״ל / וח״ל ; ut, היה עומד בח״ל יכוין את לבו כנגד א״י Si ſtet (orans) extra terram, dirigat cor ſuum verſus terram Iſraelis. Et aliter, ut in ſequenti.

ח״ל בנח״ש ד״רג מ״ה

חֵרֶם לְזָרִים בְּנִדּוּי חֵרֶם שַׁמְתָּא דְרַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם הַגּוֹלָה מְאוֹר Anathematis pœna ſit alienis per Separationem, Anathema, & Proſcriptionem Rabbini noſtri Gerſchom, luminis captivitatis. Vide noſtram Inſtitutionem

Epiſto-

Epiſtolarem Hebraicam cap. 6. Et בנחש non eſt vox per ſe, ut quidam putarunt, ſcribentes eam בְּנָחָשׁ Per ſerpentem, ſed vox ſymbolica trium anathematis ſpecierum.

ח״לב

חֶרֶם לְזוֹרִים בְּנִדּוּי Ut in præcedenti forma. Alii ב explicarunt per בְּנָחָשׁ Per ſerpentem. Falſi ſunt. Judæi per בְּנִדּוּי legunt, primam anathematis ſpeciem. Aut ſi maximè per בנרש explicetur, tum id ſymbolicè accipiendum, ut antè poſitum. Neque dici debet, quòd voce בְּנָחָשׁ reſpexerint ad locum Eccleſiaſtis cap. 10. 8. וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְּׁכֶנּוּ נָחָשׁ *Diruens ſepem, mordebit eum ſerpens.* Nam hoc dictum ſeparatâ abbreviaturâ indicant, & ſuperiori apponunt. Vide Epiſtolas noſtras Hebraicas, & ſuprà in ופנ״ין.

חלע״הב

חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא Pars ſeculi futuri.

ח״ם

אֲנִי ח״ם מוֹדֶה חָתוּם מַטָּה Subſcriptus infrà: Ego ſubſcriptus infrà confiteor. In Chirographis & contractuum literis ejus uſus. Præponitur & articulus, הח״ם. Et pluraliter, אנחנו ח״ם מעידים Confitemur nos infrà ſubſcripti, i. e. הַחֲתוּמִים מַטָּה.

2. חוֹל מוֹעֵד Profanum feſti. Sed id ſæpiùs indicatur per ח״ה, de quo anteà.

חמ״פנ

חמ"פג

Symbolum eſt vocum, חֶלְתִּית / מוּרְיָיס / פַּת / גְּבִינָה / apud Talmudicos, ע"ז fol. 39.

חמ"שרת

Apud Maſorethas vox ſymbolica eſt harum quatuor vocum, חֻקָּה / מִכְרָה / שָׁנָה / תּוֹרָה. Nota Maſorethica eſt, אחת ו' פת' בזקפא וכל חמ"שרת דכו' במ"א Id eſt, אַחַת ſexies habet Pathach cum Sakephcaton, & omne חמ"שרת ipſi ſimile, excepto uno, Exod. 16. 33. 2 Sam. 6. 19. Senſus, Vox אַחַת ſex locis (quæ Chaldaicis vocabus ibidem ſignificantur) habet Pathach cum Sakephcaton, cum quo aliâs ſolet ſcribi cum Kametz. Similiter quoque cum Pathach eſt, quotieſcunque conjungitur cum aliqua quatuor iſtarum vocum, חֻקָּה / מִכְרָה / שָׁנָה / תּוֹרָה / quarum ſymbolum eſt, חמ"שרת / unico tantùm loco excepto, in quo ſcribitur שָׁנָה אֶחָת Anno uno, Deut. 24. 5. cum Sakephcaton cum Kametz.

חנ"כל ש"צם

חַמָּה / נוֹגַהּ / כּוֹכָב / לְבָנָה / שַׁבְּתַאי / צֶדֶק / מַאְדִּים

Id eſt, Sol, Venus, Mercurius, Luna, Saturnus, Jupiter, Mars. Septem Planetarum nomina, apud Aſtronomos, & ubi Aſtronomica tractant, ſic ſæpè indicantur. Vide Talm. Schab. fol. 156. 1.

ח״ק

חָטֵף קָמֵץ Chatephkamets In Eliæ Levitæ Grammatica.

חש״ו

חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטֹן Surdus, Stultus & Puer ſive minorennis. De his in juridicis libris ſcribitur. דלא בני דיעה הם quòd non ſunt filii ſcientiæ, id eſt, ſcientes, intelligentes inter bonum & malum, honeſtum & inhoneſtum, idèoque ad res peragendas ſive contractus faciendos, inepti. In Tractatu Talmudico מעילה fol. 26. 1. השולח הבערה ביד חש״ו Immittens incendium per manus ſurdi, ſtulti, & minorennis.

ט

ט״א

טַעַם אַחֵר Ratio alia.

טָעוּת אַחַת Error unus, Mendum aliquod.

עוד מצאתי ט״א Amplius inveni errorem aliquem, vel אַחֶרֶת alium.

טא״ח

טוּר אוֹרַח חַיִּים Liber celebris eſt, cui nomen אַרְבָּעָה טוּרִים Quatuor ordines ſive Partes:

tes: iſtarum una vocatur טור אורח חיים Pars Orach Chajim, quæ abbreviatè ſcribitur טא״ח & cum ſervili litera בטא״ח In &c. Author ejus R. Joſeph Karro. Reliquæ partes etiam abbreviatè citantur, טח״מ / טי״ד / טא״ע / quæ plenè nominatæ ſuprà in א״ח. Vide illic.

ט״מ

טַעֲמֵי מִצְוֹת Libri nomen eſt, cujus author R. Menachem Rakanati, qui ſic aliquandò abbreviatè citatur.

ט״ס

טָעוּת סֵפֶר Error libri. Cum ſervili, נ״ל שט״ס הוא Videtur mihi, quòd error libri eſt, vel סוֹפֵר Scribæ.

ו

וי״א

יֵשׁ אוֹמְרִים Quidam dicunt: וי״א Et quidam dicunt.

יא״וא

יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר Eſto lux, & fuit lux, ex Gen. 1. v. 3. apud Cabaliſtas.

יְהוָֹה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי Domine Deus mi, & Deus patrum meorum. In libris precum.

יא"יא

יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ יְהֹוָה אֶחָד DOMINUS Deus noster DOMINUS unus est, ex Deuter. 6. v. 4. apud Cabal. & Rab.

יב"ה

יַעֲקֹב בַּעַל הַטּוּרִים Jacob Author (libri) Turim. Præcedere solent literæ titulorum abbreviatè positæ, veluti מהר"ר / de quibus suo loco.

יב"נ

יִשָּׂשכָר בִּנְיָמִין נַפְתָּלִי Issachar, Binjamin, Naphtali.

יב"נה

יין / בשמים / נר הבדלה Vinum, Aromata, Lucerna separationis Sabbathinæ. Hæc tria requiruntur ad separationem Sabbathi à diebus profanis septimanæ, quæ fit cum precibus & solennitatibus aliis.

יב"ע

יוֹנָתָן בֶּן עוּזִיאֵל Jonathan filius Uziëlis.

יב"ק

יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ Exaudiat nos, quo die invocaverimus eum, ex Psal. 20. 10. in libris precum.

י״ג

יֵשׁ גָּרְסִין Quidam legunt, vel, Quidam docent, pro diversitate sensus.

י״ד

יוֹרֶה דֵעָה Jore Dea. Nomen libri est: vide מאה״ט & א״ח.

יד״ן

יְהִי דָן נָחָשׁ Erit Dan ut serpens, Genes. 49.17. Quinquarboreus adducit, quasi ejus usus sit in dorso literarum, ad vetandum, ne quis alterius literas aperiat, q. d. Estó judicans serpens eum, qui scilicet resignaverit, facto ex nomine proprio דָּן Participio, pro Judicans à דון. Ego plurimas Judæorum Epistolas habeo, sed nunquam sic vidi.

יה״כ

יוֹם הַכִּפּוּר Dies expiationis. Dies festus est admodùm solennis, quo per viginti quatuor, & ampliùs, horas jejunant; incedunt discalceati, albis extrinsecus induti, orantes, legentes diu noctuque, nunquam dormientes, ut expiationem peccatorum tantò citiùs à Deo obtineant. Celebratur die decimo mensis Septembris, ex Lev. 23. 27. Cum servilibus בי״ה, לי״ה. Scribitur & pleniùs יוה״ך, pro יום הכפור.

יה׳בי

יה"בי

יְקוּתִיאֵל הַכֹּהֵן בַּר יְהוּדָה Jekuthiel ſacerdos, filius Jehudæ. Meminit ejus Elias Germanus in *Fragmentis tabularum*. Scripſit librum עֵין הַקּוֹרֵא in quo de ratione punctationis agitur. In quodam carmine ponit nomen ſuum, זַלְמַן הַנַּקְדָן Salomon punctator.

יו"הך

Eſt nomen angeli, hominum curæ præfecti, deſumptum ex literis finalibus harum vocum, כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ Nam angelis ſuis præcipiet de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis, Pſalm. 91. 11. Vide & ante in יה״.

י"ן

יִתְעַלֶּה זִכְרוֹ Exaltetur vel laudetur memoria ejus.

יז"ויא

יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים אָמֵן Videat ſemen, producat dies vitæ, Amen. Ευφημία, quam viventis nomini ſubjiciunt. In titulis librorum frequens.

י"ח

יוֹם חוֹל Dies profanus, qui non eſt plenè ſacer. Sunt etiam literæ numeri, pro 18. integrè שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה quomodò vocant precationem certam quotidianam, quæ continet octodecim בְּרָכוֹת benedictiones.

2. יְדֵי חוֹבָתוֹ Facultates debiti sui. Sic loquuntur, quandò quis officium suum in aliqua re fecit, & propterea excusabilis est, vel inexcusabilis, יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ vel, לא יָצָא &c. Non egreditur è manibus debiti sui, id est, non eximitur culpâ, non est excusatus, non satisfecit officio suo.

י״ט

יוֹם טוֹב Dies bonus, id est, festivus, feriatus extra Sabbathum.

יוֹלא״ן

Vide suprà in בילא״ן.

י״כ

יוֹם כִּפּוּר Dies expiationis: vide יו״ה.

י״ל

יֵשׁ לוֹמַר Est dicendum, Dici debet: וי״ל Et dici debet: vel, יֵשׁ לְפָרֵשׁ Est explicandum, vel, יֵשׁ לְתָרֵץ Est exponendum, solvendum: יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת Est objiciendum, quærendum: יֵשׁ לִשְׁאוֹל Quærendum, Interrogandum.

י״מ

יֵשׁ מְפָרְשִׁים Sunt exponentes, Quidam exponunt, Quidam interpretes: וי״מ Et quidam interpretes: י״מ שמפרשים Sunt interpretes qui exponunt, Kafvenaki Prov. 25.1.

Apud

Apud Chronologos י notat Decem: מ est מחצית Dimidium.

ימ"ה

יוֹצֵא מִן הַכְּלָל Egreditur ex regula, Excipitur. De pluribus, יוֹצְאִים Apud Masorethas frequens, quandò dant regulam aliquam, & subjiciunt, quæ inde excipiuntur.

י"נ

יְחִיֶה נֶצַח Vivat æternùm: Viventis nomini apponunt.

י"ס

יֵשׁ סְפָרִים Sunt libri, Quidam libri: בי"ס In quibusdam libris. Sic, יש pro *Quidam* sæpissimè.

עֶשֶׂר סְפִירוֹת Decem numerationes: י est litera numeri decem significans. Decem hæ sephiroth arborem cabalisticam constituunt, ex cujus ramis tota Kabala nata est. Sunt autem divina nomina (inquit Reuchlinus lib. 3. Cabalæ) quæ nos mortales de Deo concipimus, vel essentialia, vel personalia, vel notionalia, vel communia. Dispositio arboris cabalisticæ sive decem numerationum talis est.

כֶּתֶר CORONA

בִּינָה Intelligentia	חָכְמָה Sapientia
גְּבוּרָה Potentia	גְּדוּלָה Magnificentia

 Decor

תִּפְאֶרֶת Decor

הוֹד Majeſtas   נֶצַח Victoria

יְסוֹד Fundamentum

מַלְכוּת Regnum.

Pro גְּדוּלָה / גְּבוּרָה quidam habent פַּחַד Timor, חֶסֶד Miſericordia. Vide Reuchlin. lib. 1. & 3. Cabalæ, & lib. 2. de Verbo mirif. cap. 8. In hac arbore & implicatis ejus ramis, tantâ anxietate quærunt lapidem Theologicum Cabaliſtæ, quanto ſudore in cineribus perquirunt lapidem philoſophicum Alchimiſtæ.

יע״א

In præfatione libri זוֹהַר חָדָשׁ (continet additamenta ex antiquiſſimis manuſcriptis ad editum Zohar) legitur: אל עיר התהלה והמהוללה שלוניקי יע״א Ad urbem laudatiſſimam & celeberrimam Saloneki. & inferiùs בב״ק קוסטאנדינא ובב״ק שלוניקי יע״א In ſynagoga ſancta urbis Conſtantinæ, & ſynagoga urbis Saloneki. Sic ſæpiùs urbis Conſtantinæ, ſivè Conſtantinopolis nomini ſubjectum legi. Judæus quidam ſuſpicabatur eſſe, יִשְׁמְעֵלִים עוֹבְדֵי / אֱלִילִים. quod mihi non arridet. Nam in quibusdam libris legitur ה in fine יע״ה. Sic in libro מחברות עמנואל / ubi ſubjicitur אמן Amen, בקושטנטינא רבתי יע״ה אמן / undè videtur eſſe euphemia, qualis infrà יר״ה. Fortè, יָרוּם עָלָיו הוֹדָהּ / Vel, יְהִי עֶזְרָה יְהוָֹה / vel, אֱלֹהִים.

יצ"הר. יצ"הט

יֵצֶר הָרָע Concupiſcentia mala. Sic vocant peccatum originale, naturalem hominis in malum inclinationem. Cum articulo ה ab initio, יסיר הק"בה היצה"ר מאתנו, Auferet Deus ſanctus, benedictus concupiſcentiam malam à nobis. הט in fine notat הטוב Concupiſcentiam bonam, i. e. Affectum bonum, Voluntatem ad bonum tendentem. Id etiam ſine ה in medio ſcribitur יצט / pro יֵצֶר טוֹב.

יצ"ו

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְגֹאֲלוֹ Cuſtodiat eum rupes ejus & redemptor ejus. Rupes, id eſt, Deus, qui ſæpè ſic vocatur, ut in illo. *Quis eſt rupes, niſi Deus noſter*, 2 Sam. 22. 32. Item יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי *DOMINUS rupes mea & redemptor meus*, Pſal. 19. verſ. ultim. De pluribus, cum Affixo plurali, יִשְׁמְרֵם צוּרָם וְגֹאֲלָם. Euphemia, quæ viventis nomini apponitur. Literam ו quidem explicant וִיחַיֵּהוּ Et in vita conſervet eum.

יצ"ו, יפ"ט

Vide paulò antè.

י"קב

יִחוּד / קְדוּשָּׁה / בְּרָכָה Unitas, Sanctitas, Benedictio.

יק"נהז

יַיִן / קִדּוּשׁ / נֵר / הַבְדָּלָה / זְמָן In libris precum ejus usus est. Sunt quinque precatiunculæ, *Vinum*, id est, *Consecratio vini : Sanctificatio*, quòd Deus sanctificavit Israëlem. *Lucerna*, conservatio luminis vespertini : *Distinctio*, precula nocturna, quòd Deus lucem à tenebris distinxit : *Tempus solenne*, consecratio festi solennis.

י"ר

יְהִי רָצוֹן Sit voluntas; in libris precum. Vide mòx.

יר"ה

יָרוּם הוֹדוֹ Exaltetur majestas ejus. Euphemia post regum & principum adhuc viventium nomen usurpata. De urbe vel regina fœmininè, יָרוּם הוֹדָהּ.

יר"ם. ירמ"א. ירמ"יאו"א

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי Sit voluntas coram te, ô Domine Deus mi & Deus patrum meorum. Interdùm quædam tantùm voces abbreviatè ponuntur, & pro Affixo Pronomine י dicunt etiam נוּ.. noster. Exordium commune precum est.

י"ש. ישו"

יִמַּח שְׁמוֹ Deleatur nomen ejus. Maledictio Judaica est, quâ non tantùm inter se in suæ

gentis malitiosos & improbos utuntur, sed multò maximè in Christianos. Ejus rei manuscripta apud me sunt Judæorum exempla. Altera horribilior est, propter personam Jesu Christi, in quam potissimùm directa est, pro יִמַּח שְׁמוֹ וְזִכְרוֹ Deleatur nomen ejus & memoria ejus. Jesum nunquam appellant יֵשׁוּעַ sed יֵשׁוּ idque per mysterium hujus blasphemæ imprecationis. Fieri potest, ut consuetudo veterum, maximè Babyloniorum impuriore linguâ utentium, (quibus Apocopa fuit usitatissima, ut idioma Talmudicum declarat) mutilam pronunciationem יֵשׁוּ primùm introduxerit, & inde Apostoli & Evangelistæ dixerint Ἰησοῦς: id tamen non impedit, quò minus posteriores Judæi in odium Christi diras istas ex literis istis excogitarint. Immò Elias ipsemet in suo Tisbi scribit, Judæos, quia non fateantur ipsum Salvatorem, idèo nolle eum integrè appellare יֵשׁוּעַ sed יֵשׁוּ. Adde, quòd inter se non dicunt Jeschu, sed Jisschu, ad formam superioris maledictionis tantò propius accedentes. Mihi ante paucos annos hac de re cum quodam Judæo conferenti, immo, respondit, „non„ sic „tantùm explicatur, sed & יֵשׁוּ שֶׁקֶר וְתוֹעֵבָה. Quis ad hæc toto pectore non exhorreat? & tamen hæc dicuntur inter recutitos istos, & feruntur, nemine Christianorum ad id advertente. Vixit iste Judæus Francofurti & Hanoviæ,

ubi

ubi Anno 1616. ivit ad infima terræ. Cùm autem mihi horrendam iſtam vocem proderet, in fide Judaica vacillabat, minimè à fide Chriſtiana alienus, de qua etiam mecum, ut & cum D. D. Amando Polano b. m. aliquotiès contulit. Sed לפום ריהטא curſim & in tranſitu, alia duo arcana ex ſecreto Cabalæ Judaicæ detegam, quæ in idem hoc nomen incidunt. Notum eſt, quòd ſæpius monentur Iſraëlitæ in ſacris literis, ne colant אֱלֹהֵי נֵכָר Deos alienos, vel Deum alienum. Quid אלהי נכר? per ſpeciem numeralem Gematriæ (de qua, ſuprà) hæ literæ valent 316. totidem valet יֵשׁוּ. Extat hoc in libello אֲבָקַת רוֹכֵל, in fine ejus. Docent ergò, dum Deus dehortatur à cultu אלהי נכר, idem eſſe, ac ſi dehortatus fuiſſet à cultu יֵשׁוּ. En ſerpentinam malitiam. Alterum detexit jam pridem Antonius Margarita, in libro de Fide & religione Judæorum. In libro precum Judaicarum extat quædam precatio, incipiens עָלֵינוּ. In ea verba quædam ſunt, quæ olim expreſsè in libris ponebantur, poſtèa metu Chriſtianorum fuerunt omiſſa, relicto ſpacio vacuo, ut monerentur ſive pueri ſive adulti ſimpliciores, ibi aliquid deeſſe. Verba omiſſa ſunt, הַמִּשְׁתַּחֲוִים לְהֶבֶל וָרִיק וּמִתְפַּלְלִים לְלֹא יוֹשִׁיעַ i. e. *Qui incurvantes ſe honorem exhibent vanitati & inanitati, & adorant eum, qui non poterit ſervare.* Hæc etſi in genere de idolis dicantur, tamen

tamen occultè in Jesum contorta sunt, quem his titulis insigniunt. Nam וריק per Gematriam valet 316. totidem ישו׃ Hæc cùm intelligere animadverterent Christianos, in libris editis omiserunt. Est penes me exemplar antiquum, in quo expressa sunt: vidi & in Judæorum libris calamo ascripta. Hinc satis, ut puto, liquet, quid sibi stolida gens Judaica, corruptione salutaris hujus nominis velit. Vindicem experientur æternum, cujus gloriosi nominis æternam gloriam, quantùm in se, pessumdant.

ישׁ״י עמ״הן

יָבוֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם הוֹלֵךְ נְכֹחוֹ Veniat pax, quiescant in cubilibus suis, abeat in rectitudine sua, Jesa. 57. v. 2. Euphemia est, quâ honestè recordantur defunctorum. Eâ R. Jacob utitur in principio suæ Præfationis in magna Biblia Veneta, tum etiàm ad Præfationem circa Masoram magnam, & in ejusdem fine. Extat etiam in titulo libri אהל יעקב / qui est commentarius in librum Ikkarim.

י״ת

יוֹנָתָן תִּרְגֵּם Jonathan vertit. Sic ponunt interpretes, quandò ejus paraphrasin Chaldaicam, ad alicujus loci explicationem adducunt. Dictus fuit יונתן בן עוזיאל Jonathan Uziëlis filius.

filius. Prophetas Chaldaicâ paraphrasi explicavit. Paraphrasis ista vocatur תַּרְגּוּם / à תִּרְגֵּם Interpretari unam linguam in alteram. Undè & מְתוּרְגְּמָן Interpres linguæ, quomodò Elias Askenazi sive Germanus, Levita, suum Lexicon Chaldaicum inscripsit. Fuit, ut suprà dictum, Hillelis senis Discipulus, unde paulò ante natum Christum floruit. Inter octoginta celeberrimos Hillelis Discipulos hic Jonathan fuit primus & doctissimus, infimus autem Rabbi Jonathan ben Zaccai. Quorum differentia, ut tantò magis innotescat, subjiciam authoritatem Talmudicam. Scribitur in *Bava Basra fol.* 134. & in *Succa fol.* 28. his verbis: שמונים תלמידים היו לו להילל הזקן / שלשין מהן ראוין שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו ע״ה / ושלשים מהן ראוים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון / עשרים בינוניים / גדול שבכולם יונתן בן עוזיאל קטון שבכולן רבן זכאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגמטריאות שיחות מאלכי השרת ושיחות שדים ושיחות דקלים ומשלות שועלים דבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הויה דאביי ורבא לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. וכי מאחר שקטון שבכולם כך גדול שבכולן על אחת כמה וכמה / אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף / Id est, Octoginta Discipuli fuerunt Hilleli seni: triginta ipsorum digni, super quos quiesceret Divina

na Majeſtas, ut ſuper Moſe: triginta alii digni, quibus ſubſiſteret Sol, ut Jehoſuæ filio Nun: viginti intermedii fuerunt, quorum maximus Jonathan Uziëlis filius, minimus Rabban Jonachan filius Zachæi. Dixerunt de hoc Rabban Jonachan Zachæi filio, quòd non intermiſerit Biblia, Miſchna & Gemara (id eſt, totum Talmud, quod tunc diviſim erat hinc inde in ſcriptis libris comprehenſum, nondum autem in unum corpus relatum) Traditiones, Enarrationes myſticas, ſubtilitates Legis, argutias ſcribarum, argumentationes à minori ad majus, à paribus, Aſtronomica, Gematrias ſive Cabalam, colloquia cum Angelis bonis & malis, dicteria à dactylis, adagia à fullonibus, proverbia à vulpibus: rem magnam & rem parvam. Magnam, ut opus quadrigarum in Ezechielis initio: minimam, ut factum Abhai & Rabba, ad confirmandum id quod dictum eſt: (Prov. 8. 21.) Ut poſſidere faciam amantes mei ſapientiam, & theſauros ipſorum impleam. Quum ergò minimus ipſorum talis tantusque fuerit, quid de maximo ipſorum cenſendum erit? nam de Jonathane etiam proditum, quòd quo tempore ſederet, ac operam impenderet in Lege (eam Chaldaicè transferendo) aviculæ ſuper ipſum transvolantes, momento exuſtæ ſint. Hæc ibi.

Quòd Prophetas (priores & poſteriores) Chal-

Chaldaicè explicarit, de eo hocce ipsi Talmudistæ testimonium perhibent, quod legitur in Tractatu Megilla, cap. 1. fol.3. 1. his verbis:
תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו/ תרגום של
נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו ונזדעזעה ארץ ישראל
ארבע מאות פרסה/ יצתה בת קול ואמרה מי הוא
זה שגילה סתריי לבני אדם עמד יונתן בן עוזיאל על
רגליו ואמר אני הוא שגיליתי סתריך לבני אדם גלוי
וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד אבא
אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל/
ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים יצתה בת קול
ואמרה לו דייך מאי טעמא משום דאית ביה קץ משיח
Id est, Targum Legis Onkelus proselytus composuit: Targum Prophetarum Jonathan Uziëlis filius fecit, & commota fuit terra Israëlis ad quadringenta usque milliaria. Tunc egressa est vox cœlestis, & dixit: Quis est ille, qui revelavit secreta mea filiis hominum? Continuò Jonathan Uziëlis filius in pedes exsurgens, prolocutus est: Ego sum ille, qui revelavi secreta tua hominibus. Manifestum notumque est coram te, quòd non honoris mei studio id fecerim, neque propter honorem patrum meorum, sed propter tuum honorem feci illud, ne dissensiones multiplicarentur in Israële. Porrò cum cuperet quoque manifestare Targum Hagiographorum, rursus egressa est vox cœlestis, dicens ipsi: Sufficit tibi. Quamobrem? Propterea, quia revelatur in eis finis Messiæ (nempe in Daniele.) Hæc ex Talmud. Extat quidem hodie

die etiam Targum in Legem ſub Jonathanis titulo, ſed falsò, quod facilè colligitur ex ſtyli diverſitate, tum etiam ex admixtis infinitis fabuloſis. Meminit quoque Exod.26.9. ſex סדרי מתניתא Partium Talmudicarum, quæ ducentis annis poſt Chriſtum natum primùm factæ ſunt. Vide Druſium in libro De quæſitis, Epiſtolâ 78. Quis Targum in Hagiographa confecerit, incertum eſt, de quo aliâs. Redeo ad abbreviaturas.

י״ת וי״ת.

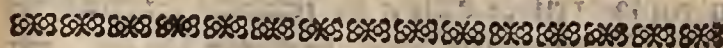
יִתְבָּרֵךְ וְיִתְעַלֶּה. Vide ſuprà inter abbreviaturas imperfectas.

ית״קק

יְשַׁעְיָהוּ / תְּרֵי עָשָׂר / קִינוֹת / קֹהֶלֶת Jeſaias, Duodecim (Prophetæ minores) Threni, Eccleſiaſtes. Maſorethicum ſignum eſt, quod legitur in fine Koheleth ſive Eccleſiaſtis, docetque, in quatuor iſtorum librorum lectione finali, repetendum eſſe verſum penultimum (malè quidam poſuerunt, ultimum) melioris ominis causâ. Nam ultimus verſus in minas triſtes exit, ut Jeſaiæ, *Et egredientur, videbuntque cadavera hominum illorum, qui defecerunt à me: nam vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exſtinguetur, eruntque nauſea omni carni.* Hîc ne animus lectoris horribili vaticinio ſaucius diſcederet, ſtatuerunt repe-

 ten-

tendum versum præcedentem, ut lætiori ejus doctrinâ refocillatus, in meditatione pia confirmaretur. Iste sic habet: *Eritque de novilunio uno in alterum, ut veniat omnis caro, & incurvet se coram me, ait Dominus.* Duodecim Prophetæ minores sic exeunt: *Ne veniam & percutiam terram anathemate.* Dirum hoc auditu. Repeti ergo debuit præcedens sententia: *Ecce ego mittam vobis Prophetam Eliam, antequam veniat dies* Domini *maximus & terribilis, ut convertat cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres ipsorum.* Threni clauduntur: *Atqui omnino rejecisti nos, efferbuisti contra nos admodum.* Triste hoc: repetendum ergo, *Converte nos* Domine *& convertemur: renova dies nostros, ut temporibus priscis.* Ecclesiastis finis est: *Nam omne opus Deus adducet in judicium cum omni re occulta, sive bonum sive malum.* Hoc tremendum: repetendum ergò; *Summa omnium auditorum est: Deum ipsum reverere, & præcepta ejus observa, quia hoc est totum hominis.* Hanc ob causam versus penultimus in his quatuor libris semper repetitus, textui sine punctis vocalibus subjectus est.

כ

כ"א

כִּי אִם Sed Nisi.

2. כָּל אֶחָד Quisque, Unusquisque, Unumquodque. Cum servilibus, ובכ״א Et in unoquoque. לכ״א ואחד Unicuique.

3. כה אָמַר Sic dicit. Pro כה post etiam dici כֵּן vel כָּךְ / & pro אמר / pluraliter אָמְרוּ.

כא״לש

כָּל אֲשֶׁר לוֹ שָׁלוֹם Omnibus ejus pax sit. Pax, id est, Salus, Omnes ejus domesticos, saluto. In Epistolarum exordiis, tum etiam Inscriptionibus, eâ uti solent. In fine aliquando additur ר pro רב Plurima, aliquando ו״ר pro וְיֶשַׁע רב Et salus plurima; ubi salus idem quod Prosperitas. Vide nostras Epistolas Hebraicas.

כא״רזל

כֹּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ Sic ajunt Rabbini nostri: sæpè explicatum.

כ״ג

כֹּהֵן גָּדוֹל Sacerdos magnus, Pontifex summus. Interdum interponitur ה; ut בתו של כה״ג Filia Sacerdotis magni, Talm. Addunt, כְּנֶסֶת גְּדוֹלָה Synagoga magna. Dubito: nam id semper observavi cum articulo efferri, הַגְּדוֹלָה.

כ״ה

כמא דאמר Sicut dicit, scil. Scriptura.

כָּל דָּבָר Omnis res, Omne verbum, Omne

כד"א

כְּמָא דְּאִיתְּמַר Sicut dicitur, ſcilic. in Scriptura. Sic aliquando notatur inſertâ literâ, כמד"א. Zohar. vel, כִּדְאָמְרִין Sicut dicunt, aut כִּדְאָמְרִינָן Sicut diximus, & tunc notatur unicâ tantùm virgulâ ad finem: vel, כְּהָא דְּאַתְּ אָמַר juxta hoc quod dicis.

כדא"רזל

כְּמָא דְּאָמְרוּ Sicut dicunt, ſcil. Rabbini noſtri, fauſtæ memoriæ. רז"ל ſæpè expoſitæ. כְּמָא idem quod כְּמוֹ.

כ"ה

כֹּהֵן הֶדְיוֹט Sacerdos vulgaris, plebejus, idiota. הדיוט ex Græco ἰδιώτης, in Targum & apud Rabbinos omnes, pluraliter הֶדְיוֹטִין & הֶדְיוֹטוֹת.

2. כֵּן הוּא Sic, Ita eſt. Elias in Fragmentis Tabularum ſcribit, Maſorethas ſic annotare ad vocem, quæ ſpecialem aliquam anomaliam aut formam irregularem habeat in vocali aliqua vel accentu. Adducit duo exempla, ad quæ gloſſam Maſorethicam, ut ipſe citat, adjectam non video. Obſervavi autem ſæpè, integrè ſcriptum כֵּן הוּא / ut ad vocem הָיֹ / Gen. 18. v. 18. annotatum, כן הוא בדרגא Sic eſt cum accentu Darga. Nam aliàs כ"ה valet numerum 25. ut ad vocem

cem וַיָּשֶׁב Genes. 14. ỳs. 16. ascriptum כ״ה / id est, 25. locis reperitur.

3. כִּי הָיָה Nam sic, Quomodo enim: Zohar.

4. כִּסֵּא הַכָּבוֹד Solium gloriæ: Cabal.

כה״א

כֵּן הוּא אָמַר Sic ipse dicit. Pro כֵּן dicitur & כָּךְ cum servili וְכָהָא״ Et sic ipse dicit. Frequens in Medrasch Tillim & aliis Medraschim.

כה״ג

כְּהָאי גַוְונָא Juxta hunc modum, Et his similia, Et id genus alia. גַּוְונָא גַּוָּן Color, Forma, Modus, similitudo, in Targum. Vide & antè in כג. Pro כ inseparabili, etiam separatè usurpant כי. Sic בי pro inseparabili ב & די pro inseparabili ד.

כה״רר

כְּבוֹד הָרַב רַבִּי Gloria Domini, Domini N. In titulis præstantium Rabbinorum usurpatur.

כה״תיה

כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ Omnis anima laudet Dominum. In libris precum.

כ״וו במ״וכסו

Non sunt abbreviaturæ, sed voces secretæ cabalisticæ, quæ idem valent, quod יְהוָה אֱלֹהֵינוּ / sumptâ semper posteriore literâ al-

 pha-

phabethi, pro præcedente, nempe כ pro י, ו pro ה, ז pro ו, inde כוזו idem quod יהוה. Sic ב pro א, & ita deinceps. Mentio hujus in libro Ikkarim orat. 2. c. 28. circa finem.

כ"וכ

כָּךְ וְכָךְ Sic & ſic, Sic, Tali modo.
כַּמָּה וְכַמָּה Tot & tot, Tot, Toties.

כ"ום

Vide in עכו"ם.

כ"ז

כָּל זֶה Totum iſtud, Univerſum hoc.
כָּל זְמַן Omni tempore, Quamdiu: וכו Et.

כ"י

כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל Synagoga Iſraëlis. Apud Cabaliſtas, & ſignificatur per מַלְכוּת.

כ"כ

1. כָּל כַּךְ Uſque adeo, Tantopere, Omnino ſic: למה טרח מר כ"כ Quare laboravit Dominus tantopere? אינו כ"כ יפה Non eſt tam pulcher.

2. כָּל כִּדְנָן Omnia ſicut iſta, hujusmodi, ejusmodi, omnia talia: וכ"כ Et omnia ejusmodi.

3. כֵּן כְּתִיב Sic ſcriptum eſt: plur. כֵּן כְּתִיבִין Sic ſcripta ſunt. Maſorethis frequens, quando vocis alicujus peculiarem formam indicare volunt,

volunt, ſic cum litera quieſcente, plenè vel defectivè ſcriptam eſſe.

4. כִּי כָּתַב Sic ſcribit.

5. כָּל כְּתָב Omnis, Univerſa Scriptura.

כ"ל

כָּל לִשָּׁנָא Omne vocabulum, Omnis dictio. Maſor. Si poſt ל ſit virgula, tunc valet כָּלְהוֹן Omnia iſta, ut ſuprà in imperfectis abbreviaturis poſitum.

כ"לח

כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ Quia in æternum miſericordia ejus. In libris precum, ex Pſal. 106.

כ"לי

כֹּהֵן לֵוִי יִשְׂרָאֵל Sacerdos, Levita, Iſraëlita.

כ"מ

כְּבוֹד מַעֲלָתְךָ Gloria excellentiæ tuæ, vel מַעֲלָתָם Excellentiæ ipſorum. Si alia litera ſequatur, tunc in conſtructione dicendum, כְּבוֹד מַעֲלַת ut in ſequentibus. Sic honoris cauſâ loquuntur, pro Tu, Ipſi. Ad duos vel plures ſi quis ſcribat, uſurpatur לכ"ם quod & propriè valet לָכֶם Vobis, ſed quia id non eſt honorificum in hac lingua, ideo notatur apicibus, & ſignificat לִכְבוֹד מַעֲלָתְכֶם Glorioſis excellentiis veſtris. Addunt aliquando י in fine, כמ"י.

כמ"ד

כְּמָאן דְּאָמַר Sicut is qui dicit, Ac ſi quis dicat.

כמ"והרר. כמ"הרר. כמ"הר. כמ"ר

כְּבוֹד מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי Gloria Doctoris noſtri Domini, Domini N. Hinc reliquæ formæ patent. Ultimus titulus viliſſimus & communiſſimus eſt, quippe qui plebeis etiam & indoctis tribuitur, pro כְּבוֹד מַעֲלַת רַבִּי Gloria excellentiæ Rabbi. Pro מוֹרֵנוּ dicitur & Chaldaicâ formâ מָרָנָא וְרַבָּנָא. Præponitur aliquando ב pro בֵּן vel בַּר Filius. Poſt כ interponitur & ג pro גְּדוּלַּת Magnificentiæ: aliquando ק pro קְדוּשַּׁת Sanctitatis, aliquando utraque. Ne autem abbreviatura fiat nimis longa, priores voces integrè ſcribuntur, uſque ad מוהרר/ vel omiſſo ו/ מהרר/ quæ duo communiſſimè abbreviatè poni ſolent. Hinc in titulo Lexici Talmudici Aruch, authoris nomen cum titulis his omnibus magnificentiſſimis, integrè legitur. הַגָּאוֹן הָרַב רַבִּי נָתָן הַצַּדִּיק ז"ל בֵּן כְּבוֹד קְדוּשַּׁת מָרָנָא וְרַבָּנָא יְחִיאֵל ז"ל בֵּן כְּבוֹד גְּדוּלַּת קְדוּשַּׁת מָרָנָא וְרַבָּנָא אַבְרָהָם ז"ל *Illuſtris Dominus Rabbi Nathan juſtus, benedictæ memoriæ filius honorificentiſſimi & ſanctiſſimi Doctoris & Rabbini noſtri Jechiëlis fauſtæ memoriæ, filii honorificentiſſimi, magnificentiſſimi, ſanctiſſimi Doctoris & Rabbini noſtri Abraham, fauſtæ memoriæ.* Dicunt etiam de præſtantioribus Rabbinis,

המובהק הגאון הגדול כה״רר פלוני Illuſtris, clarus & magnificus Doctor noſter Rabbi N. Præmittunt etiam omnibus his, ארוני מו״ Dominus Doctor & præceptor meus, ſi quis ſcil. ad præceptorem ſcribat. En quomodo muli ſe mutuò ſcabunt. Non eſt gloriofior populus ſub cœlo, quàm judaicus, quem Horatius, ſi nunc viveret, non ſeſquipedalia, ſed decempedalia verba projicere diceret. Neque tamen ſemper ita fuit, ut dicam amplius in litera ר in titulo Rabbi. *Morenu* Latinè eſt, *Doctor noſter:* nam מוֹרֶה Doctor. Hic titulus novus eſt, infrà ducentos annos natus in Germania, inde in Italiam traductus, quod valdè miratus fuit Don Iſaac Abarbinel, ex Hiſpania in has terras veniens ut ipſemet ſcribit in Commentario in *Pirke Abhoth*, *cap.* 6. Ferunt occaſionem hujus tituli fuiſſe conſuetudinem Chriſtianorum, qui doctrinæ laude excellentes viros ſuos promoverunt in Doctores. Inde Judæi voluerunt etiam inter ſe Doctores habere, qui ſupra alios Rabbanim ſeu Magiſtros eminerent. Sic מוֹרֶה vel מוֹרֵנוּ *Morenu* creatus fuit, qui Rabbi antea erat, ut reliquorum Rabbanim ſive Magiſtrorum caput eſſet, & Synagogæ Rector, Prætor ac judex ſummus, judicandi ac puniendi jus habens. Idem uſus adhuc hodie inter ipſos durat. Alii dixerunt, cauſſam fuiſſe nimis laxam licentiam

vulgarium Rabbinorum in dandis libellis repudii. Id ut impediretur, crearunt alios Doctores ſupra Rabbinos, penes quos tantùm eſſet jus concedendi libellos repudii, & ſi quis repudiaſſet uxorem non impetrato libello repudii ab hoc *Morenu*, ejus repudium illegitimum eſſet. Primi omnium titulo מהר״ר ſive *Morenu* creati, fuerunt מהר״ש & מהרי״ל *Maraſch* & *Maharil*, id eſt, Morenu harabh Rabbi Scholam, & Morenu harabh Rabbi Jacob Levita, Weilenſis. Maharil prioris fuit diſcipulus, & ſcripſit librum Ritualem, qui vocatur מנהגי מהריל *Minhage Maharil*, Liber rituum Rabbi Maharil. Hic Maharil נתבקש בישיבה של מעלה requiſitus fuit in cœleſtem academiam, Anno ultimi hujus millenarii ſexti, centeſimo octuageſimo ſeptimo, id eſt, Chriſti 1427. *Tzemach David fol.* 60.

כמ״ר

Vide paulò antè in כמ״.

כמ״ש

כְּמוֹ שֶׁאָמַר Sicut dicit: וּכְמ״ש Et ſicut dicit; vel שֶׁאָמְרוּ Dicunt aut שֶׁנֶּאֱמַר Dicitur, quod poſtremum uſurpatur, quando dictum Scripturæ allegatur. Adjicitur & ſæpè א in fine. Aliquando כְּמוֹ שֶׁכָּתַב Sicut ſcribit, vel כָּתוּב ſcriptum eſt.

כמ״שר

כמ"שר

כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ Sicut exponunt, sequi solet חכמים sapientes, aut adjecta euphemia ח"ל quæ sæpius antè explicata.

כמ"שה

כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַחֲכָמִים Sicut dicunt sapientes.

כמ"ת

כְּבוֹד מַעֲלַת תִּפְאַרְתְּךָ Gloria excellentiæ decoris tui. Titulus digniorum: ut, בתבתי לכמ"ת Scripsi Excellentiæ tuæ. Posterior hæc ætas in hujusmodi fatuis honorum condimentis miras delicias quærit. Judæi hodie literam ת exprimunt תּוֹרָתוֹ Doctrinæ ejus. Inserunt etiam ע, ut, כמע"ת.

כנ"ל

כֵּן נִרְאֶה לִי Sic videtur mihi. Vide נ"ל.

כס"פ

כָּל סוֹפֵי פְּסוּקִים Omnes fines versuum, vel singulariter כָּל סוֹף פָּסוּק Omnis soph pasuk, accentus scilic. versum absolvens. Reperio כל sæpius integrè scribi. Si כ' separatim cum virgula notatum, præcedat, tum notat 20. vigesies scilicet versum sic finiri.

כ"ע

כָּל עוֹלָם Talmudicè, כּוּלֵּי עָלְמָא Totus mun-

mundus: אכ״ע Toti mundo, ubi א prius Talmudicis valet, quod ל Hebræis: רכ״ע Quod totus mundus, ד pro ש. Talmud: ככ״ע Sicut totus mundus, ſicut vulgò.

2. כָּל עִנְיָן Totus ſenſus, Omnis ſignificatio, Totum negotium, Tota materia Rab.

3. כֹּחַ עֶלְיוֹן Virtus ſuprema, divina & cœleſtis: vel כֶּתֶר עֶלְיוֹן Corona ſuprema. Inde apud Cabaliſtas, אין לך עסק בנסתרות / הרצון בו בכ״ע ובא״ס id eſt, Nihil tibi negotii ſit cum occultis, h. e. cum Corona ſuperiore, & cum Infinito. Vide א״ס.

כ״פ

1. כָּל פָּנִים Omnes modi: בכ״פ Omnibus modis: מכ״פ Ab omnibus modis vel partibus: מעכ״פ / id eſt, מעל כל פנים Super omnes modos: שעכ״פ Quod per omnes modos, omni ex parte, omnino.

2. כִּי פְּלִיגֵי Nam diſſentiunt, contendunt, concertant. Talm.

כ״צ

כֹּהֵן צֶדֶק Sacerdos juſtitiæ. Subjici ſolet nomini Sacerdotis pii & juſti.

כצ״ל

כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת Sic neceſſe eſt eſſe, Sic debet, oportet eſſe. Uſurpant, quando errata librorum corrigunt, aut diverſas lectiones notant. Præfigitur ſæpè ו Copula, וכצ״ל.

כ"ק

כָּל קְרָיָא Tota Scriptura. Ea ſic vocatur quaſi Lectura, a קְרָא Legere: legi enim debet. Maſor.

כ"ש

כָּל שֶׁכֵּן Quanto magis, vel, Quanto minus, pro ratione ſenſus: וכ"ש Et quanto magis.

2. כְּמוֹ שֶׁאָמַר Sicut dicit, vel שֶׁאָמְרוּ dicunt, vel, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתִּי Sicut dixi. Sic ſæpius ſcribitur כמ"ש ut antè poſitum.

כ"ת. וכ"ת

כְּבוֹד תִּפְאַרְתְּךָ Gloria decoris tui: De pluribus, תִּפְאַרְתְּכֶם Titulus honoris, apud Rabbinos vulgares. וְכִי תֵּימָא Et ſi dixeris. Talm.

כת"י

כֵּן תַּרְגֵּם יוֹנָתָן Sic interpretatur Jonathan. Vide ת"י.

ל

ל

לֵית Non eſt, Non extat amplius. Sic loquuntur Maſorethæ de voce, quæ per ſe, vel certâ tali formâ non amplius, quàm ſemel,

mel, in Scriptura occurrit. Ad eam notatur in Masora minori litera ל cum puncto supernè. Quando autem vox aliqua triginta locis extat, ad eam differentiæ causâ ascripserunt integrè לָמֶד / pro litera ל numerum denotante. לֵית vox Aramæa est, composita ex לָא Non & אִית Est, quod idem est, quod Hebræorum יֵשׁ.

ל״א

לָשׁוֹן אַחֵר Sermo, Interpretatio, Significatio alia. Chaldaicè לִישָּׁנָא אָחֳרָנָא.

2. לָשׁוֹן אַשְׁכְּנָז Lingua Germanica. Communiter ב præfigitur בל״א In lingua Germanica, Germanicè. Utuntur quando Hebræam vocem Germanicè explicant. Askenas filius Gomeri, filii Japhet, Gen. 10. v. 3. Hunc Hebræi faciunt Patrem Germanorum, unde אֶרֶץ אַשְׁכְּנַז Terra Germania, אַשְׁכְּנַזִּים Germani: אֵלִיָּהוּ אַשְׁכְּנַזִּי Elias Germanus.

לא״א

לַאֲדֹנִי אָבִי Domini parentis mei. Præcedere solet בְּנוֹ Filius. Adjicitur quandoque ם in fine, pro מוֹרִי Doctoris mei.

ל״נ

לֵית גִּרְסָא Non est lectio, doctrina, studium: לָא גָּרְסִינָן Non legimus, discimus.

ל״ד

1. Eſt לְדַעְתִּי Juxta ſententiam meam. In Concordantiis Rabbi Nathanis, in Rad. שוב in fig. 1.

2. לֵית דִּכְוָתֵיהּ Non eſt, quod ipſi ſimile ſit, nullum aliud ipſi ſimile occurrit. Maſor.

3. לַמֵּבִין דַּי Intelligenti ſatis. Sæpius inverſo ordine dicunt ד״ל. Vide illic.

לד״א

לְדַעַת אוּנְקְלוֹס Juxta ſententiam Onkelos. Hic Legem Moſis paraphraſticè in linguam Chaldaicam tranſtulit, quæ paraphraſis vocatur Targum Onkelos. Fuit proſelytus, unde vocatur אוּנְקְלוֹס הַגֵּר. In libro Juchaſin fol. 52. ſcribitur, quòd fuerit filius ſororis Titi Veſpaſiani. Id diſplicet aliis. Poſt Jonathanem vixit, quem tamen putatur puer cognoviſſe. Synchronos ipſi fuit Rabban Gamaliel ſenex, Pauli Apoſtoli præceptor, qui octodecim annis ante vaſtationem Templi obiit. Omnino & Onkelos creditur ejus incendium non vidiſſe.

לד״אע

לְדַעַת אַבְּן עֶזְרָא Juxta ſententiam Aben-Eſræ.

לד״י

לְדַעַת יוֹנָתָן Juxta ſententiam Jonathanis.

לד״ק

לר״ק

לְדַעַת קְצָת Juxta ſententiam quorundam. Sic intelligenda hæc abbreviatura in Concordantiis Hebraicis, ubi occurrit; ut in Radice רעה ſig. 3 ad לְהָרַע ex Pſal. 15. ℣ſ. 3. & alibi. Volunt etiam eſſe לְדַעַת קִמְחִי Juxta ſententiam Kimchi, ut & nos antehac ponebamus. Sed nunc id improbamus. Quidam ſuſpicantur, poſſe etiam quandoque eſſe לדעת קבלה Juxta Kabbalam. Prima expoſitio optima.

ל״ה

לֵימָא הָכִי Dicendum, Dicere ſic. Talm.

לה״ד

לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה Cui res hæc ſimilis eſt; Cui aſſimilatur. Frequentiſſimum apud Rabbinos, quando ſimile aliquod adducunt. Præcedere ſolet מָשָׁל Simile.

ל״ז

לָשׁוֹן זֶה Sermo hic, Vocabulum hoc: והוא הביא ל״ז Ipſe adducit verba hæc. Uſurpant, quando alterius verba illuſtrationis cauſâ adducunt.

לז״א

לָזֹאת אָמַר Propter hoc, Propterea, Idcirco dicit; vel אָמְרוּ dicunt: וְלָזֹא Et idcirco dicit.

ל״י

לִשָּׁנָא יְתֵירָה Sermo residuus, Doctrina amplior.

לי״קו

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהוָה Salutare tuum exspecto ô Domine, ex Gen. 49, 18.

ל״כא

לָכֵן אָמַר Idcirco dicit: vel לְכַךְ quod idem: cum servili ו׳ ולכ״א Et idcirco dicit.

2. לְכָל אֶחָד Unicuique.

ל״מ

לְשׁוֹן מִקְרָא Sermo Scripturæ, Sermo Biblicus: vel לְשׁוֹן מִשְׁנָה Sermo Rabbinicus. Utuntur, quando vocis alicujus significatum vel ex sermone Biblico vel Talmudico aut Rabbinico declarant, aut ibi sic usurpari significant.

למ״ד

לְמַאן דְאָמַר Ei qui dicit, Is qui dicit, præfigitur sæpè ו׳, ולמ״ד. Talmudicis usitatissimum.

למ״נמ

לְמַאי נָפְקָא מִנֵּהּ Quid egreditur ex eo, Quid inde sequitur, Quorsum id conducit, Talmud. idem מַאי quod מָה.

לנ׳

לָכֵן נֶאֱמַר vel לְכָךְ Idcirco dicitur vel dictum est: ולנ׳, Et.

לִי נִרְאֶה Mihi videtur: ולנ׳ Et mihi videtur.

לע״ד

לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי, vel לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי Pro paupertate sive tenuitate ingenii aut scientiæ meæ, Rab. Extenuationis sui causâ sic loqui solent. Postponitur quandoque נ: ut, לע״דנ / ubi נ valet נִרְאֶה Videtur.

לע״ט

לֵב / עַיִן / טְחוֹל Cor, Oculus, Lien. Cum servili, אַסְפָּרָגוּס ללע״ט יָפֶה לרמ״ת קָשֶׁה Asparagus, id est, vinum asparagicum cordi, oculis, lieni conducit: capiti, visceribus, posterioribus, grave est. Apud Talmud. in Berachoth fol. נ״א. Altera abbreviatura est, לְרֹאשׁ / מֵעַיִם / תַּחְתּוֹנִיּוֹת.

לע״ל

לֶעָתִיד לָבוֹא Ad futurum venire, id est, In seculo futuro. Cum servili, ולע״ל.

לע״ע

לְעֵת עַתָּה Ad tempus nunc, Ad præsens tempus, Hoc tempore. In Epistolis frequens.

לע״ש

לְעֶרֶב שַׁבָּת Ad veſperam Sabbathi.

לפ״ל

לֵית פָּלִיג לֵיהּ Nemo eſt contrarius ipſi. Nemo adverſatur illi, Nemo diſſentit ab ipſo, Nemo contendit cum ipſo, Talm.

לפ״ק

לִפְרָט קָטוֹן Ad ſupputationem minorem. Sic loquuntur, quando annos à condito mundo ponunt, omiſſo numero majore, ſcilicet millenario: ut שנת תרי״ג לפ״ק Anno 613. ſupputationis minoris.

ל״צ

לָא צְרִיךְ / Hebr. לֹא צְרִיכָא Non eſt neceſſe, Talm.

ל״ק

לָא קְרִי Non legitur. Maſorethæ utuntur, quando ſignificant, literam aliquam in voce non legi, & tunc litera iſta additur: ut ל״ק א Non legitur א.

2. לָא קַשְׁיָא Non eſt objectio. Apud Talmudicos, quando quæſtionem aliquam aut dictum objectum refutant, quaſi dicerent: Locus iſte non facit contra nos, nihil ad rem facit.

לק"מ

לָא קַשְׁיָא מִידֵי Non adverſatur quicquam, nulla prorſus objectio eſt: Talm.

ל"ש

1. לא שַׁיָיך Non convenit, non quadrat, Inconveniens eſt.

2. לָא שָׁנוּ Non docent, vel לָא שָׁנָא Non docet, vel, non didicit, non obſervavit, pro ratione loci. Talm.

לש"ש

לְשֵׁם שָׁמַיִם Ad nomen Dei, Ad nominis divini gloriam: Rab.

ל"ת

לא תַעֲשֶׂה Non facies. Sic appellant Rabbini præcepta Decalogi ac totius Legis Moſaicæ negativa ſive prohibentia: מצוות לת' Præcepta prohibentia: בין עשה בין ל"ת Inter præceptum factivum & non factivum, id eſt, jubens & vetans.

מ

מ"א

מִשְׁקָל אֶחָד Pondus unum, id eſt, Proportio, Forma eadem. Quandoque מִשְׁקָל אַחֵר For-

Forma alia. Apud Grammaticos & in Methurgeman Eliæ sæpè.

מִן אֶחָד Præter unum. Præcedit hoc usu 'ב / id est, בַּר per pleonasmum: nam בר מ"א vel במ"א est Excepto uno, בר מ"ב Exceptis duobus. Apud Masorethas, quando unum aut alterum exemplum excipi dicunt.

3. מִדְרַשׁ אַגָּדָה Commentatio mystica. Midrasch vel Medrasch commentarii genus allegoricum & mysticum est. Aggada διήγησις Narratio, Enarratio, ἱστορικὸν sive διηγηματικὸν exponendi genus, ab הִגִּיד Narrare, Enarrare. Id multis difficultatibus implicatum est, unde אגדה dicitur quasi דאגה Cura, Solicitudo, quam legenti parit. Sæpè præcedit ו copula.

מ"א

Vide in אז.

מא"ל. מ"אלל

מָאי אִיכָּא לְמֵימַר Quid est dicendum? Quando alterum ל additur, tunc prius significat לָךְ Tibi. א etiam explicari potest איה.

מְנָא אָמֵינָא לֵיה Unde vel Inde dicam ipsi. Talm.

מ"אס

מֵאֵין סוֹף Absque fine, Infinitè. Aliquando אֵין סוֹף est nomen cabalisticum Dei, ut suo loco dictum est.

מאר"זל

מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ Oratio Magiſtrorum noſtrorum, &c.

מ"ב

מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית Opus creationis. Sic vocant illud à prima voce libri Moſis, בְּרֵאשִׁית.

מב"ו

מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם Rex caro & ſanguis, carnalis, mortalis, qui ſic ſolet opponi regi immortali Deo. Aliquando pro ם ſcribitur א / ut ſuo loco dictum.

מ"ביא

מַתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה אַף *Donum in abdito, evertit iram*, ſcil. Dei, ex Prov. 21. 14. Id ſolent inſcribere arculæ Eleemoſynariæ in Synagogis, quam appellant קוּפָּה שֶׁל צְדָקָה.

מ"בם

מְנַחֵם בֶּן סָרוּק Menachem Seroki filius. Nomen Doctoris cujusdam Hiſpani.

מב"ת

מִנָּשִׁים בָּאֹהֶל תְּבוֹרָךְ *Præ mulieribus in tentorio tuo benedicta ſis.* Euphemia de mulieribus uſurpata ex Judicum 5. 24. q. d. Sis domi tuæ omnium mulierum feliciſſima.

מ״ג

1. מַחֲזוֹר גָּדוֹל Cyclus magnus: apud Astronomos.

2. מָסוֹרָה גְּדוֹלָה Masora magna. Cum servili, וּבְמ״ג / בְּמ״ג Et in Masora magna. Aliquando inseritur ס / ut מְסַ״ג. Masora magna dicitur ea, quæ Bibliis Venetis majoribus ad finem adjuncta est: Masora parva, quæ textui Biblico circumcirca asperſa.

מ״גש

מִגִּרְסַת שְׁמוּאֵל Ex lectione vel doctrina Samuelis.

מ״ד

מַאן דְּאָמַר Is qui dicit: לְמ״ד Ei qui dicit: דְּמ״ד Quòd כְּמ״ד Sicut is qui dicit. Talm. Sæpè præcedit איכא Est, pro, Est qui dicit, Est author aliquis asserens.

2. מַאי דִכְתִיב Id quod scriptum est. Usurpatur quando aliquid ex Scriptura confirmatur, & dictum Scripturæ citatur.

3. מַהוּ דְתֵימָא Id quod dicis, dixeris aut dicere vel objicere possis. Talm.

מד״א

מַה דְּאַתְּ אָמַר Quod autem dicis.

מד״ח

מַתְחִיל דִּבּוּר חָדָשׁ Incipit sermo novus, vel, sermonem novum.

מ״ר

מְאוֹר הַגּוֹלָה Lumen captivitatis. Sic vocatur R. Levi Gersom, qui anathematis pœnam constituit, alienas literas referantibus, ut suprà diximus. In Globo arcanorum scribitur מאורת / quod pravum.

2. מִשּׁוּם הָכִי Propterea: ומ״ה Et propterea: דמ״ה Quòd propterea. Talm.

3. מִדַּת הָעוֹלָם Proprietas mundi, mos hominum.

4. מִדַּת הַדִּין Proprietas, Modus, Mensura judicii.

5. מַלְאַךְ הַמָּוֶת Angelus mortis.

6. מַלְכֵי הָאוּמּוֹת Reges nationum, populorum, gentium, Christianorum.

מ״הד

מַתְחִיל הַדִּבּוּר Incipit sermonem vel textum, Initium textus istius.

2. מַהוּ דְּתֵימָא Quod autem dicis, Talm.

מ״הם דת״ר

מְנָא הַנֵי מִילֵי דְתָנוּ רַבָּנָן Unde sunt hæ res, quas docent Rabbini? apud Talmudicos frequens, quando antè dicta amplius confirmare volunt. Posterior abbreviatura sæpissimè integrè legitur scripta. Pro priori מ non raró etiam plenè est מְנָא. Altera abbreviatura sæpè omittitur. Dicunt & contractè מְנַהֲנֵי

מה״ראם

מוֹרֵנוּ הָרַב רִי אֵלִיָּהוּ מִזְרָחִי Morenu noſter R. Elias miſrachi, id eſt, orientalis.

מה״ריל

Maharil. Vide ſuprà in כמוהרר.

מה״רר .מו״הרר

Vide in litera כ/ quæ frequenter præcedit.

מהר״של

מוֹרֵנוּ הָרַב רִי שְׁלֹמֹה לוּרְיָא Morenu noſter R. Salomon Luria. Inſignis Rabbi fuit, qui complures libros ſcripſit. Literæ poſt ר plerumque nomen proprium ſignificant, ut ל/pro לֵיבָא Leo, מ׳ pro מָרְדְּכַי Mordechai vel Mardochæus, cujus nominis fuit quidam inſignis, qui dictus מרדכי יפה Mardochæus pulcher: א׳ pro אפרים Ephrajim: אם pro, אליהו מורחי Elias Miſrachi ſive Orientalis: נ pro נָתָן Nathan, cujus nominis celebris fuit שפירא/ id eſt, Spirenſis: יב״ה pro יעקב בעל הטורים Jacob author libri Turim.

מ״ו

מוֹרִי וְרַבִּי Doctor & Præceptor meus.

מ״זבח

Non eſt abbreviatura, ſed vox ſignifica-

 tiva

tiva מִזְבֵּחַ Altare, quam notaricon conſtituunt quatuor ſequentium vocum, מְחִילָה Condonatio, זְכוּת Meritum vel Juſtitia, בְּרָכָה Benedictio, חַיִּים Vita. Meminit Author Aruch in litera מ in voce מזבח.

מח"זל

מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ Oratio Sapientum noſtrorum. ז"ל ſæpe expoſitum.

מח"נ

מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק Perſolvit dimidium damnum. In Talmud, ubi de damnis agitur, uſitatum. 2. מורייס חילתית גבינה Talm.

מח"פז

מִיתָה חֹמֶשׁ פִּדְיוֹן זָרִים In Gemara, variarum rerum, quæ hiſce verbis indicantur, indices ſunt: ut, מִיתָה חוֹמֶשׁ ואין לה פדיון ואסורה לזרים, id eſt, Mors: quinta: ſed non eſt ei redemptura, & prohibita eſt extraneis, Schab. fol. 25. 1. *Mors*, à Deo ſpecialiter pœnæ loco illata: *Quinta*, ſcil. pars ad cibum ſacrum quem quis per errorem comediſſet, addenda, Levit. 22. 14. &c.

מ"ט

מַה טַּעַם, Talmudicè מָאי טַעְמָא Quæ eſt ratio, Quis ſenſus?

2. מַעֲשִׂים טוֹבִים Opera bona. למ"ט Ad opera bona.

3. מַזָּל טוֹב Fortuna bona.

מ"י

מנא ידעינן Unde scimus? Talm.

מִלְחֲמוֹת יְהוָה Bella DOMINI. Libri nomen est authore R. Levi Gersom, qui eum ipsemet sæpè citat in suis Commentariis.

מ"כ

מַעֲלַת כְּבוֹדְךָ Excellentia gloriæ tuæ. Titulus, quo in tertia persona aliquem compellant honoris causâ. Vel, מַעֲלַת כְּבוֹדוֹ Excellentia ejus.

מכ"בי

מִי כָמוֹךָ בָּאֵלִים יְהוָה Quis sicut tu inter Deos, ô DOMINE? Fuit belli tessera Judæ de familia Hasmonæorum, felicis ducis bellici, qui inde postea dictus fuit מַכַּבִּי Machabæus.

מכ"ת

מַעֲלַת כְּבוֹד תִּפְאַרְתְּךָ Titulus paulo dignior, quàm antea מ"כ.

מ"ל

מְנָא לָן Unde nobis, scilicet hoc provenit? ומנ"ל Et unde hoc nobis, Unde hoc habemus, Unde hoc possumus scire. Talm.

מ"לה

מַלְכוּת הָרִשְׁעָה Regnum impietatis. Sic primò

primò regnum Antiochi & Græcorum vocarunt, poſtea etiam ad regnum Romanum traduxerunt, & ſic etiamnum hodiè illud vocant. Exempla aliâs producam: nunc vide tantùm Num. 24. 24. in Aben Eſra, & Mich. 5. in principio in R. Salomone. Non obſervavi abbreviatè ſic poni: integrè ſæpè. Elias mavult מַלְכוּת הָרְשָׁעָה Regnum impium, adjectivè.

מ"להר

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה Simile cui res hæc aſſimilatur, quando rem propoſitam à ſimili declarant.

מ"מ

מִכָּל מָקוֹם Nihilominus tamen, Attamen.

2. מַרְאֵה מָקוֹם Index loci. Sic vocant indicem libri, & concordantes Scripturæ locos in margine adductos.

3. מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה Opus quadrigæ, de quo in principio Ezechielis. In hoc opere multa myſteria, unde non omnes ad eorum inveſtigationem admittuntur, & qui in eo verſatus aut peritus, non debet id niſi ſenes, pios, prudentes docere. In מעשה בראשית & מעשה מרכבה Opere creationis & Opere quadrigarum, totam phyſicam & metaphyſicam conſtituunt.

4. מַאי מַשְׁמַע Quis ſimplex ſenſus? quomodo hoc ſimpliciter & ſecundum literam intelligendum? Rab.

מס"ה

בְּהֵיכָלֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים Rex regum. בְּהֵיכָלֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּבָּ"ה In palatiis regis regum Dei sancti benedicti. In Zohar.

מ"נ

מְנָא נַפְשָׁךְ Unde est animus tuus, Unde illud vis aut censes ita esse? vel, מִמָּה נַפְשָׁךְ quod idem, Talm.

מנ"ל

מְנָא נָפְקָא לָן Unde egreditur nobis id? unde id colligimus? Sæpè adjungitur ו in fine, & cum servili ab initio, ומנלן. Talm.

מנ"ש

מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם Persolvit damnum integrum. Quandoque prima vox integrè scribitur. In Talmudicis frequens, ubi de illatis damnis agitur.

מ"ס

מ"ס מַר סָבַר Dominus existimat. Mar honoris nomen, idem quod אָדוֹן ומ"ס Et dominus sensit, hujus est sententiæ.

מס"ג. מס"ה

Vide antè in מ"ג. Quidam loco ג notant ה pro הַגְּדוֹלָה.

מס"ק

מס"ק

מָסוֹרָה קְטַנָּה Masora parva. Vide suprà מ"ס.

מ"ע

מִצְוֹת עֲשֵׂה Præcepta Fac. Sic vocant Præcepta Legis Mosaicæ affirmativa sive jubentia, quorum sunt 248, quot sunt membra corporis humani. Vide רמ"ח.

2. מְאוֹר עֵינַיִם Lumen oculorum. Nomen celebris libri historici, chronologica tractantis. Sæpè citatur in libro Tzemach David, ut בַּעַל מ"ע Author libri Meor enajim.

מע"ל

מֵעֵת לְעֵת De tempore in tempus, continuò.

מע"שי ביצ"ו

מִגְדַּל עֹז שֵׁם יְהוָה בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב Turris fortis est nomen DOMINI, ad ipsam accurret justus, & exaltabitur, ex Prov. 18. 10.

מע"ת

מַעֲלַת תִּפְאַרְתְּךָ Excellentia Tua, Titulus quo honoris causâ utuntur: מַעְ"ת / לַמַּעְ"ת / literam ת etiam communius hodie exprimunt per תּוֹרָתְךָ vel תּוֹרָתוֹ Doctrinæ tuæ.

מ"פ

מְצַע פָּסוּק Medium versus biblici. Masor.

מפ"רת

מְפָרֵשׁ רַבֵּנוּ תַּם Interpretatur Rabbi noster Tam. Hic fuit ex celebrioribus Talmudicis Doctoribus.

מ"צ

מוֹרֵה צֶדֶק Doctor justitiæ. Insigniores Rabbinos & Synagogarum Rectores sic vocant. Sic cum servili ab initio, ר"מ ומ"צ Caput Academiæ & Doctor justitiæ, id est, Legalis, Legum Doctor, civilium scil. & canonicarum sive sacrarum.

מצ"פץ

Non est abbreviatura, sed nomen cabalisticum, per modum commutationis secretum א"תב"ש Atbasch sic efformatum, respondens nomini יהוה. Vide אתב"ש & confer. Occurrit in precibus priscorum Hebræorum, quod imperiti putarunt esse nomen alicujus angeli, ut videre est in libro Ikkarim Orat. 2. cap. 28. Mentio ejus in Zohar, in Bereschit col. 97. editionis Cremonensis, & col. 155.

מ"ק

מִקְרָא קֹדֶשׁ Convocatio sanctitatis, id est, sancta, Cœtus sanctus, Celebris festi solennitas.

2. מוֹעֵד קָטוֹן Nomen est Tractatus Talmudici, qui abbreviatè sic citari solet.

3. מִסְפָּר

3. מִסְפָּר קָטוֹן Numerus minor: apud Cabal.

4. מַחְזוֹר קָטוֹן Cyclus minor, apud Aſtronomos.

5. מָסוֹרָה קְטַנָּה Maſora parva. Vide ſuprà מ״ג.

מ״קמל

Vide infrà in קמל.

מ״ר

מִדְבָּר רַבָּא Gloſſa libri Numerorum magna: Vide ב״ר.

2. מִדְרָשׁ רוּת Medraſch, id eſt, Commentarius in hiſtoriam Ruth.

3. מוֹרַת רוּחַ Indicatio ſpiritus. Id uſurpant de ſpiritu familiari, qui homini cuncta revelat.

4. מֵרַבִּי A Rabbi ſive Magiſtro ac Præceptore meo. Frequens in Toſephos, ſive Additionibus Talmudicis, in quarum fine poni ſolet, ad indicandum, authorem eam doctrinam à ſuo Magiſtro habere: iſtius doctrinæ authoritatem non à ſe, ſed ab iſto Rabbi dependere: unde ſubjici ſolet ז״ל Fauſtæ memoriæ.

מ״רל

מַה רְצֹנוֹ לוֹמַר Quæ eſt voluntas ejus dicere, Quæ mens ejus, Quid vult dicere? In libro הוֹאִיל משה ſæpè obvium.

מ"רעה

משֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Moſes præceptor noſter, qui in pace quieſcat. Cum ſervili, ומר"עה Et.

מ"ש

1. מוֹצָאֵי שַׁבָּת Exitus ſabbathi. Uſurpant, ubi de precibus aut aliis circa finem ſabbathi peragendis, tractant: cum ſervili במ"ש In &c.

2. מִי שֶׁאָמַר Ille qui dicit; ומ"ש Et ille qui dicit. Formula objectionis Talmudicæ. Aliâs dicunt מאן דאמר. Item מָה שֶׁאָמַר Id quod dicit, ſcil. הכתוב Scriptura, vel שֶׁאָמְרוּ quod dicunt, ſcilic. Sapientes vel Rabbini noſtri: vel, מָה שֶׁכָּתוּב Quod ſcriptum eſt.

3. מָאי שְׁנָא Quid docet? Uſurpant Talmudici, quando doctrinam certam ex præcedentibus eliciunt.

4. מָאי שְׁנָא Quid alterat, quid diverſi docet, Talm. מ"ש הכא Quid alterat hic, quid diverſi docet hic? Frequens in Zohar.

5. מֵאִיר שְׁפִּירָא Meir Spirenſis. Nomen Rabbini cujusdam, cujus meminit Elias in Fragmentis Tabularum. Fertur habuiſſe emendatiſſimum exemplar Pentateuchi.

מש"ה

מַהֲלַךְ שְׁבִילֵי הַדַּעַת Aditus ſemitarum ſcientiæ. Nomen eſt Grammaticæ Rabbi Moſche Kimchi, fratris Davidis, ubi etiam ab-

breviatura ipſa per ſe nomen authoris indicat.

מש"כ

מַה שֶּׁכָּתוּב כָּאן Id quod hîc ſcriptum eſt.
מַה שֶּׁלֹּא כֵן Id quod non eſt ſic.

מ"ת

1. מַתַּן תּוֹרָה Datio Legis: מיום מ"ת A' die datæ Legis. In memoriam datæ Legis celebrant feſtum quotannis menſe Septembri.

2. מִשְׁנֵה תּוֹרָה Repetitio Legis, Lex iterata. Sic Deuteronomium vocatur, ut apud Maſorethas Exod. 20. in decem Præceptis, & aliâs ſæpiùs.

3. מַכְחִישֵׁי תּוֹרָה Abnegantes Legem, Apoſtatæ.

נ

ן

Nun finale ſive extenſum cum puncto vel virgula ſupernè, nomini alicujus proprio poſtpoſitum, eſt אִבְן vel אֶבֶן quod ſic Arabum more eſt pro Hebræo בֵּן Filius. Notat autem non proximum filium, ſed nepotem ex familia ſuperiore. Sic R. Abraham Aben Eſra, non Eſræ filius, ſed nepos eſt. Nam pater ejus dictus fuit Meir, ut ſuprà in א"ע decla-

declaratum. Veteres aſpiratè legiſſe videntur literam ב/ unde אבן רעים Averroes, אבן סני Avicenna.

נ"א

נֻסְחָא אָחֳרָנָא Exemplar aliud. Scribitur & אָחֳרִינָא. Maſorethæ utuntur, quando ex alio exemplari diverſam lectionem citant. נָסַח Heb. Evellere: נָסַח / נִסְחָא / נוּסְחָא Exemplar, Tranſcriptum, Tranſlatio, dicta quaſi ex alio Evulſa.

2. נָא אֲדֹנָי Nunc Domine, Quæſò Domine. In epiſtolis ſæpè uſurpatur.

נ"ב

נִכְתָּב בְּצִדּוֹ vel הַצַּד Scriptum erat ad latus ejus, ad marginem ejus, juxtà ſcriptum erat. In libello יריעות שלמה & aliis Criticis ſubinde occurrit, Cum ו copula, ונ"ב.

נר"ח

נְגִינָה / דָּגֵשׁ / חִירֶק / Accentus, Dageſch, Chirek: Maſor. & Grammat. Tres cauſæ ſunt, propter quas Scheva poteſt venire in media dictione ſub litera gutturali, Elias in Cap. Cant. Cant. 7.

נ"ה

נַמִּי הָכִי Etiam ſic. Talm. תניא נמי הכי Traditio etiam ſic habet, quod reddunt Judæi, Diſcimus ex alia Traditione etiam ſic.

נ"ח

נֵר חֲנוּכָּה Lucerna festi-dedicationis: מותר להדליק נ"ח מנר חנוכה Licitum est accendere candelam Dedicationis Templi, ex candela alia ejusdem festi. Superstitiosa admodum hujus lucernæ cura est.

נח"ש

נִדּוּי / חֵרֶם / שַׁמְתָּא Tres sunt excommunicationis species, de quibus jam antea.

נ"ט

נוֹתֵן טַעַם Dat saporem, Dat rationem: שגם המלח נ"ט בבשר Quòd etiam sal dat saporem carni נ"ט לשבח Dat saporem ad laudem, id est, laudabilem. In materia ciborum usurpatur.

נ"כ

נְבִיאִים / כְּתוּבִים Prophetæ, Hagiographa: Cum servili, בנ"כ In Proph. & Hag. Sic ponit Elias. Ego observo etiam integrè has voces sæpe exprimi: vide Exod. 25. 14. & 28.36. Gen. 41. 3.

נ"ל

1. נִזְכָּר לְמַעְלָה Memoratum suprà: cum servilibus, הנ"ל Qui vel quod: כנ"ל Sicut. Pro למעלה dicunt etiam Chaldaicè לְעֵיל vel לְעֵילָא. De pluribus, נִזְכָּרִים.

2. נִרְאָה

2. נִרְאֶה לִי Videtur mihi: ונ״ל Et videtur mihi.

3. נוּכַל לוֹמַר Possumus, Poterimus dicere, vel נִרְאֶה לוֹמַר Videtur dicendum, vel לְפָרֵשׁ exponendum.

4. נָפְקָא לָן / sed tùm præcedit מִנָּא. Vide מנ״ל.

5. נִשְׁמַט לָהֶם Exciderat ipsis. In Masora, ut Jesa. 30. ad רהב.

נ״לעד

נִרְאֶה לְפִי עֲנִיַּת דַעְתִּי Videtur juxta tenuitatem ingenii, vel, scientiæ meæ. Sic extenuandi causâ loquuntur, quando aliorum interpretationibus suam sententiam adjiciunt.

נ״מ

נָפְקָא מִנָּא Egreditur, Consequitur inde: ונ״מ Et sequitur inde. Talm.

נ״נ

נַעֲשָׂה נְבֵלָה Facta est cadaver, id est, tanquam caro cadaveris, quæ ad esum prohibita. Utuntur, ubi de carnibus licitis vel illicitis agunt.

2. נְבוּכַד נֶצַּר Nevuchadnetzar, in Commentariis in Danielem.

נ״ע

נוּחוֹ עֵדֶן Requies ejus sit paradisus. De mor-

mortuis: vel נִשְׁמָתוֹ עֵדֶן Anima ejus sit in paradiso.

נצ"בה

Sic legitur in Juchasin fol. 134. 2. Vide תנצב"ה.

נ"רו

נַטְרֵיהּ רַחֲמָנָא וּפַרְקֵיהּ Custodiat eum Deus misericors & liberet eum. Euphemia de viventibus, in titulis librorum usitatissima, maximè Judæis Italis, pro qua magis communiter usurpatur ab aliis יצ"ו, quam vide suo loco.

נ"ש

נֵזֶק שָׁלֵם Damnum integrum. Opponitur ipsi חֲצִי נֵזֶק Dimidium damni. Vide מנ"ש.

2. נְוֵה שָׁלוֹם Habitaculum pacis. Libri celebris nomen est, qui sæpè citatur in libro Caphtor. Author ejus R. Abraham Schalom.

נ"שגז.

נִדָּה / שִׁפְחָה / גוֹיָה / זוֹנָה Menstruata, Ancilla, Gentilis sive Christiana, meretrix. Cum tali prohibitum Judæo miscere concubitum. Pro ג scribunt interdum כ pro כותית Cuthæa, Samaritana, quâ nihilominus גויה Gentilem & Christianam intelligunt. Pro ז scribitur etiam א / id est, אשות / vel א"א / id est, אֵשֶׁת אִישׁ Adultera. Vide Sanhedrin fol. 82. 1.

נש"ר

נש"ר

נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן Naphtali ſatur benevolentiâ, ſcil. Dei, Deut. 33. 23. In vexillo tribus Naphtali ſignum militare fuit.

נ"ת

נְתִינַת תּוֹרָה Datio Legis: בנ"ת In datione Legis. Idem per מ"ת indicant, ut ſuprà poſitum.

נת"בע

נוּחָתוֹ תְהְיֶה בְּגַן עֵדֶן Requies ejus ſit in Paradiſo. Pro prima voce dicunt etiam נַפְשׁוֹ anima ejus. De piis defunctis ſic loquuntur. Extat in titulo libri עַמּוּדֵי גוֹלָה.

ס

ס'

סְתוּמָה Clauſum. Id denotat ס in V. libris Moſis, quòd ibi minus ſpatium eſſe debeat, quàm ubi ponitur פ. Vide פ"ס.

2. סִימָן Signum.

3. סֵפֶר Liber, quando plures libri de eadem materia ſunt ſcripti, quos tamen communiùs vocant חֲלָקִים Partes.

ס"א

1. סֵפֶר אַחֵר Liber alius: בס"א In libro alio.

Pluraliter, סְפָרִים אֲחֵרִים. Usurpant quando diversam lectionem ex aliis libris adducunt. Cum ב servili, בס״א In libris aliis. Et cum ו copula ובס״א Et in libris aliis.

2. סִבָּה אַחַת Causa prima. Sic א est litera numeri & ס״ב/ Causa secunda.

3. סִימָן אַחֵר Signum aliud. Apud Masorethas, ut in fine libri Numerorum.

ס״א״א

סְפָרִים אֲחֵרִים אֵינוֹ Libri alii id non habent. Cum ב servili, בסא״א In libris aliis illud non est. Critici utuntur.

ס״ג

סוֹף גְּמָרָא Finis Gemaræ: בס״ג In fine Gemaræ. Talmud Judaici partes duæ sunt: prima dicitur מִשְׁנָה & Talmudicè מַתְנִיתָא vel מַתְנִיְתָא Lex iterata. Nam Lex Mosis hîc repetita, & pleniùs per Traditiones orales explicata est, quas nostri Patres vocarunt *δευτερώσεις*. Hæc pars fundamentum & textus est totius Talmud. Cum autem de his Mischnajoth variæ in Babylonia essent sententiæ, disputationes, altercationes & rixæ, eæ etiam tandem fuerunt scriptis comprehensæ, & in unum corpus relatæ. Mischnajoth semper præcedunt, disputationes Doctorum unicuique Mischnæ sive Traditioni sunt subjectæ, quæ dicuntur גְּמָרָא/ & hinc altera pars

Tal-

Talmud. Eſt autem Gemara, quaſi dicas *Complementum*, *Decifio*: quæ enim in Miſchnajoth videbantur manca, obſcura, dubia, ea à Doctoribus variis fuerunt completa, explicata, deciſa.

2. סוֹד גָּדוֹל Secretum magnum, 1 Sam. 3.10. in Maſora.

ס"גל

סְגַן לְוִיָּה Antiſtes Leviticus. In titulis uſurpant.

ס"ד

סַלְקָא דַּעְתָּךְ Aſcendit in mentem tuam? Putáſne? Eſt ne mens tua? Fortaſſe putas. Præcedit ſæpe litera ק, & ſeparatim קָא Quòd ſi exiſtimes, Si fortè putas. Alioqui קא ferè expletiva tantùm particula eſt. Utuntur autem Talmudici, quando per præoccupationem aliquid amoliri volunt. Cum ſervili, וְקָסַד.

2. סוֹף דָּבָר Finis rei, Denique, Poſtremò.

3. סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא Auxilio Dei. Cum litera ſervili ב ſic eſſe ſolet, בס"ד Per, Cum auxilio divino. Cœlum pro Deo apud Rabbinos familiare.

סד"א

סַלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא Aſcendítne tibi in mentem quaſi dicam? Putáſne me dicere? Talm.

ס״ה

סַם הַמָּוֶת Venenum mortis, mortiferum, lethale.

סַךְ הַכֹּל Summa omnium, Summa summarum.

ס״הב

סֵפֶר הַבָּהִיר. Liber cabalisticus, qui manuscriptus tantùm inter Judæos habetur, antiquitatis primæ. Author ejus Rabbi Nechonja ben Hakkana, qui circa tempus Jonathanis Usielidis vixit, ante natum Christum non admodum multis annis. Sic abbreviatè citari non memini me legere.

ס״הד

סוֹף הַדִּיבּוּר Finis sermonis vel textus hujus.

ס״הז

סֵפֶר הַזּוֹהַר. Liber Zohar. In Zohar Mantuano reperi absque ז in fine, ובס״ה Et in libro Zohar, pag. 1. Non malè additur ז.

ס״ח

סַם חַיִּים Aroma vitæ, vitale, salutare.

ס״י

סֵפֶר יְצִירָה Liber creationis. Liber cabalisticus omnium celeberrimus, cujus author effingitur Abraham Patriarcha.

2. סֵפֶר

2. סֵפֶר יָשָׁן Liber antiquus. Cum ב servili בס״י In libro antiquo.

ס״ל

סְבִירָא לֵיהּ Videtur ipsi, Opinio est ipsi, Opinatur, vel סָבוּר לֵיהּ vel לִי mihi: ד׳ סל Quòd, quia opinatur. Pro לֵיהּ pluraliter etiam dici potest, לָן nobis, לְהוֹן ipsis.

ס״מ. ס״מג.

סֵפֶר מִצְוֹת גָּדוֹל Liber præceptorum magnus. Author ejus R. Mosche mikkotzi, qui floruit circa annum Christi millesimum ducentesimum quadragesimum.

ס״מי

סֵפֶר מִלְחֲמוֹת יְהוָֹה Liber bellorum DOMINI. Vide suprà in מ״י.

סמ״ק

סֵפֶר מִצְוֹת קָטָן Liber præceptorum minor. Proprio titulo vocatur עַמּוּדֵי גוֹלָה Columnæ captivitatis. Author ejus R. Isaac Corbelensis.

ס״ס

סוֹף סוֹף Finis, Finis: Rabbini utuntur, pro Tandem: Nihilominus.

2. סְפֵק סְפֵיקָא Dubium dubii, dubium, ex altero dubio illatum, Instantia ad objectio-

ctionem dubiam. In libro *Schaare dura* obvium.

3. סוֹף סִימָן In fine capitis. Sequi solet numerus capitis: apud Masorethas.

ס״ע

סֵדֶר עוֹלָם Seder olam, Ordo mundi. Liber est complectens chronologiam sacram Hebræorum. Est autem duplex; unus, סֵדֶר עוֹלָם רַבָּא Chronologia major, alter סֵדֶר עוֹלָם זוּטָא Chronologia minor. Citari solet, ubi Chronologica tractantur.

ס״פ

סוֹף פָּסוּק Sophpasuk, Finis versus. Masorethæ sic etiam vocant accentum, qui quemlibet versum Biblicum finit, & Grammaticis etiam *Silluk* vocatur. Pluraliter סוֹפֵי פְּסוּקִים. Priori usu legitur Jesaiæ 57. 3. ubi ad vocem וַתִּזְנֶה notant, בי אי ר״פ וי״א ס״פ id est, Bis extat: semel est initium versus, & semel finis versus. Pluraliter, ad אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם Lev. 18. v. 4. ascriptum, כ״ב ס״פ בספי id est, viginti duo fines versuum sunt, hoc est, viginti duobus locis hæc vocabula conjuncta, versum in hoc libro finiunt.

2. סוֹף פֶּרֶק Finis capitis: בס״פ In fine capitis, וס״פ Et, &c.

ספ״ק

סוֹף פֶּרֶק קַמָּא Finis capitis primi: ובס״פק Et in fine capitis primi.

ס״ר

ס״ר

סִבָּה רִאשׁוֹנָה Causa prima.

סר״נך

סְמִיכוּת / רִבּוּי / נְקֵבָה / כִּנּוּי Regimen, Pluralis numerus, Fœmininum genus, Affixio Pronominum. Quatuor sunt causæ mutationis vocalium apud Grammaticos, quæ sic abbreviatè indicari solent.

ס״שר

סֵפֶר שְׁמוֹת רַבָּא Glossa magna in librum Exodi. Vide ב״ר.

ס״ת

1. סֵפֶר תּוֹרָה Liber Legis: בס״ת In libro Legis, לס״ת, Ad, מס״ת Ex, כס״ת Juxta. Pluraliter מַפְּקִין כָּל ס״ת Producunt omnes libros Legis, ubi ס exprimendum סִפְרֵי.

2. סִתְרֵי תוֹרָה Arcana, mysteria Legis.

3. סֵפֶר תְּרוּמָה. Nomen celebris libri est, qui agit de ritibus, de licitis & vetitis, aliisque similibus.

4. סוֹף תֵּיבָה Finis dictionis: plur. סוֹפֵי תֵיבוֹת. Fines dictionum: Masor.

סת״ר

סוֹף / תָּוֶךְ / רֹאשׁ Finis, Medium, Principium. Cab.

ע

ע״

עמוד Columna, Pagina libri.

ע״א

1. עִנְיָן אַחֵר Res, significatio alia. ענ״א Et significatio alia. Sæpè sic in libro Radicum R. Davidis, & in Comm.

2. עֲבֹדַת אֱלִילִים Cultus idolorum, Idololatria. Est & in Talmud Tractatus integer inscriptus ע״א. Interdum est עֹבְדֵי אֱלִילִים Cultores idolorum, Idololatræ. Eo titulo solent Christianos intelligere, quod inter ipsos, quasi solos qui Deum verum cognoverunt, idololatria vigeat. Legitur & in Targum Jonathanis & Hierosol. Gen. 15. 11.

ע״אכו

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה Quanto magis. Argumentandi locutio est à minori ad majus, q. d. Si de uno id verum est, quanto magis de tot & tot, id est, de pluribus. Interdum apud Talmudicos simpliciter legitur על אחת כמה / ut in Sanhed. fol. 107. col. 1.

ע״ג

על גב / על גַּבֵּי In superficie, Super, Supra: ע״ג קרקע Supra pavimentum.

ע״ד

עי"ד

1. עַל דֶּרֶךְ Per viam, modum, rationem: עַ"ד הפשט juxta simplicem & literalem sensum.

2. עַל דְּבַר Propter: עַ"ד הכתוב Propter id quod scriptum est.

3. עַל דָּא Super hoc, Propter hoc, Propterea: in Zohar. Cum litera servili וְעַ"ד.

4. עַנְיוּת דַּעְתִּי Vide suprà לְעַ"ד.

עד"ה

עַל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת Per rationem veritatis, Verè, Propriè sic loquendo.

2. עַל דֶּרֶךְ הַמִּדְרָשׁ Juxta sensum Medrasch, id est, allegoricum.

עד"ז

עַל דָּבָר זֶה Propter rem hanc, Propterea. Rab. Cum servili, וְעַד"ז Et propterea.

עד"ם

עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל Per viam parabolæ, exempli causâ.

2. עַל דְּבַר מָה Propter rem aliquam, De re quapiam, Propter quam rem?

עד"ש

עַל דֶּרֶךְ שָׁלוֹם Pacis causâ.

ע״ה

עָלָיו הַשָּׁלוֹם Super eum ſit pax, In pace quieſcat. De pluribus, עֲלֵיהֶם De hominibus ſanctis, Prophetis, Patriarchis & Regibus Iſraëlitis communiter uſurpatur. At R. David Kimchi in libro שרשים *Schoraſchim*, in Radice, אוה / de patre ſuo uſurpat, dicens: ואדני אבי ע״ה פירש Et dominus pater meus, qui in pace quieſcat, ſic explicat. R. Abraham, author libri *Zeror hammor*, in Paraſcha וַיִּקַּח קֹרַח in principio, Rabbinis ſuis attribuit, ſcribens: רבותינו ע״ה אמרו Rabbini noſtri, qui in pace quieſcant, ajunt. In principio libri Numerorum, רבותינו ע״ה נתנו טעם Rabbini noſtri ע״ה dant rationem. In libro *Reſchith chochma* ſæpe de R. Schimeone ben Jochai dicitur. Majemon l. 1. cap. 2. אונקלוס הגר ע״ה Onkelos proſelytus bonæ memoriæ. Hæc tamen non ſunt de communi uſu.

2. עִנְיָן הַזֶּה Negotium hoc, materia hæc: apud Grammaticos & Commentatores.

3. עוֹלָם הַזֶּה Mundus hic, ſeculum hoc. Si ita ſumatur, tunc præcedere ſolet integrè עוֹלָם הַבָּא Seculum venturum. E contrario, ſi integrè præcedat, עוֹלָם הַזֶּה / tunc ע״ה valet עוֹלָם הַבָּא. Aliâs diſtinctionis causâ literæ ז & ב in fine addi ſolent, ut mox videbitur.

4. עוֹלָם הַנְּפָשׁוֹת Seculum animarum.

5. עַיִן הַקּוֹרֵא Oculus lectoris. Libri nomen eſt, ut ſupra poſitum in יהב״י.

6. עם

6. עַם הָאָרֶץ Populus terræ, Idiota, Plebejus, unde dicunt, ת״ח אל ישא בת ע״ה Discipulus sapientis ne ducat filiam idiotæ.

עוה״ב. עה״ב

עוֹלָם הַבָּא Seculum venturum aut futurum: Cum articulo העה״ב; item שהעה״ב Quòd seculum futurum, בהעהב In sec. futuro, &c.

עוה״ז. עה״ז

עוֹלָם הַזֶּה Mundus hic, Seculum hoc: מהעה״ז Ex seculo hoc.

ע״ז

1. עֲבֹדָה זָרָה Cultus alienus sive extraneus, Idololatria. Est & Tractatus Talmudicus sic appellatus. Synonima sunt, עֲבוֹדַת אֱלִילִים & עֲבוֹדָה זָרָה.

2. עַל זֶה De hoc, Super hoc, Propter hoc, Propterea.

3. עִם זֶה Cum hoc.

4. עִנְיָן זֶה Res hæc: ut, לרמוז על ענין זה שכתוב Ut indicium daret super rem hanc de qua scriptum.

ע״זא

עַל זֶה אָמַר Propter hoc dicit, scil. Scriptura: שעז״א Quod super hoc dicit Scriptura.

ע״זנ

עַל זֶה נֶאֱמַר Super hoc, de hoc dicitur aut dictum est, scil. in Scriptura.

עוֹד זֶה נִקְרָא Præterea hoc vocatur, Cabal.

 ע״ח

ע"ח. עזח

Legitur in notis Maſorethicis in fine libri Levitici. Priores duæ literæ numerum tantùmmodo ſignificant, nempe 78. quot ſunt verſus ultimæ iſtius libri Paraſchæ ſive Sectionis. Eundem numerum ſolent aliquo nomine proprio exprimere, tanquam ſymbolo notiore. Pro eo pravè in una editione Veneta ſcriptum eſt עזח / per ח / quod debebat eſſe א. Nomen enim illud proprium dupliciter in Bibliis ſcriptum legitur, עֻזָּא Uzza, 1 Paralip. 13. 9. & עֻזָּה / 2 Sam. 6. 3. Legi ergo hîc debet עזא / & ſic erit idem numerus, qui literarum præcedentium עח. Uzza autem iſte fuit is qui arcam tetigit per imprudentiam, unde morte affectus fuit à Domino.

ע"י

על יְדֵי Per manus, Operâ, Per. Manus vocabulum frequentiſſimè in hac locutione uſurpant, quod manus commune ſit agendi inſtrumentum. Cum ſervilibus וע"י Et per, מע"י Quàm per manus, שע"י Quod per.

2. עֵ"ן יַעֲקֹב Libri nomen eſt, qui & עֵ"ן יִשְׂרָאֵל / & ſæpè ſic citatur in Caphtor.

ע"ט

עֶרֶב יום טוב Veſpera diei feſti. Cum ſervilibus, בע"ט In, לע"ט Ad, מע"ט A veſpera diei feſti.

ע"ים

עַל יְדֵי מוּקְדָם Per manus primi, scil. nuncii, tabellarii, Per primum, per Primam occasionem. In epistolis frequens.

ע"כ

1. עַל כֵּן Ideo, Igitur, Idcirco.

2. עַד כָּאן Hucusque, Hactenus. Vide mox עכ"ד.

3. עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים Cultus stellarum, Idololatria. Hinc in Mischna Talmudica, ברוך שעקר עכ"ו מארצנו Benedictus sit qui exstirpavit idololatriam ex terra nostra: Berachoth cap. 9.

4. עַל כָּרְחוֹ Per coactionem ejus, invito eo. nolit velit. Præcedere solet ב / ut בְּעַל. Vel, כָּרְחִי Invito me, ut כָּרְחֲךָ Invito te.

עכ"ד

עַד כָּאן דְּבָרָיו Hactenus verba ipsius. Post citata alterius authoris verba usurpare solent, & ד compendii causâ sæpè omittitur.

2. עַל כֹּלָּא דָא Præter hæc omnia, Super omnia hæc, De omnibus his: Zohar.

עכו"ם

עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת Cultores stellarum & planetarum. Sic olim gentiles, omni veri Dei cognitione destitutos, vocarunt, nunc etiam

eodem Christianos intelligunt, non ut stellarum, sed idolorum cultores. Pro eodem dicunt ע״א / ut suprà positum, item עו״ן / ut mox sequitur. Cum servilibus, שיברילם ע״ה התורה מהעכו״ם Quos distinxit per Legem ab idololatris: בעכו״ם / לעכו״ם / &c. Aliquando primæ„ literæ vox integra ponitur, hoc modo עוֹבְדֵי כּוֹם.

עכ״ז

עִם כָּל זֶה Cum toto hoc, Etsi totum hoc ita sit, Tamen, Attamen, Nihilominus. Frequenter præcedit ו / ועכ״ז.

עכ״ל

עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ Hucusque, Hactenus verba ejus. Sequitur sæpe nomen ejus, cujus verba citata sunt, & tunc sine Pronomine legendum לְשׁוֹן.

עכ״פ

עַל כָּל פָּנִים Per omnes modos, Omnibus modis, Omnino.

2. עַד כָּאן פֵּירוּשׁוֹ Hucusque expositio ejus. Si sequatur nomen interpretis, tunc legendum פֵּירוּשׁ vel פֵּירֵשׁ.

ע״ל

עַיֵּן לְעֵיל Vide suprà. לְעֵיל Chaldaicum est, pro quo etiam dicitur לְמַעְלָה. Usurpant, quando lectorem aliò ablegant.

ע״ם

ע"מ

עַל מְנַת Per conditionem, Eâ lege vel conditione, Propterea, Eo ut: ut, לִלְמוֹד ע"מ לְלַמֵּד Discendum, propter docendum, Discendum nobis est, eo fine ut aliquando alios doceamus.

2. עַל מִשְׁקָל Ad pondus, id est, modum, formam, rationem.

3. עַוָּל מְשֻׁקָּץ Perversus abominabilis, vel, perversitas detestanda. Unde Mercerus hanc habeat, nescio. Ego putarim explicandum עוּל Puer, & nisi fallor, in ipsorum Machsor hanc locutionem legi, in qua detestanda latet fraus Judaica, quam detegam aliâs, si D. v.

4. עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת Decem verba, Decem præcepta.

עמ"א

עַל מִשְׁקָל אַחֵר Juxta formam aliam: Gram.

ע"מי ע"שו

עֶזְרִי מֵעִם יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ Auxilium meum à DOMINO, qui fecit cœlum & terram, Psal. 121. 2. In initiis librorum poni solet.

ענ"ג

עֵדֶן נָהָר גַּן Deliciæ, Fluvius, Hortus. Est Notaricum vocis עֹנֶג Voluptas, quâ periphrasticè significatur Paradisus, ubi vera voluptas.

עג"ל

עִנְיָן נִזְכָּר לְמַעְלָה Res commemorata suprà.

ע"ס

עֵט סֹפֵר Stilus Scribæ. Nomen libri est, cujus author R. David Kimchi, in quo de Masora & Accentibus. Meminit ejus Elias in Fragmentis Tabularum.

2. עֶשֶׂר סְפִירוֹת Decem numerationes: Cabal. Vide suprà in י"ס.

ע"ע

עֶבֶד עִבְרִי Servus Hebræus. Usurpant, ubi de servorum jure agunt.

עע"א

עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת אֱלִילִים Cultores cultus idolorum, Idololatræ.

עע"ז

עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה Cultores cultus extranei, Idololatræ. Utraque hac locutione Christianos inprimis intelligunt.

ע"פ

עַל פִּי Juxta os, Juxta præscriptum, sententiam, mandatum, modum, formam. Si præcedat אַף tum conjunctim sumuntur. Vide suprà in אע"פ.

2. עֲשֶׂרֶת

2. עֲשֶׂרֶת פְּעָמִים. Decem vicibus.

3. עֶרֶב פֶּסַח. Vespera Paschatis, בערב פסח In vespera Paschatis.

ע"צ

עַל צַד Ad latus, Juxta, Per, Prope, Ex parte: ע"צ החיוב Per consequentiam, ע"צ השאלה, Per interrogationem.

עוֹבְדֵי צְלָמִים Cultores imaginum.

ע"ק

עוֹד קָשֶׁה Præterea difficile est, Alia objectio est, Amplius quæri vel objici potest: ועק".

ע"קל

עוֹד קָשֶׁה לִי Amplius difficile mihi est, Alia objectio oritur mihi.

ע"ש

עֶרֶב שַׁבָּת Vespera sabbathi: בע"ש In, מע"ש/: לע"ש.

2. עַיֵּן שָׁם Vide illic. Usurpant, quando lectorem aliò remittunt.

3. עִם שָׁלוֹם Cum salute. Vide Epistolas nostras Hebr.

4. עַל שֵׁם Propter, Propterea. Eo quòd, Ob id. Id Chaldaicè dicitur על שום: ut ע"ש מה Propter quod, Qua de causa?

5. עוֹד שָׁם Præterea ibi scil. כָּתוּב scriptum est, נֶאֱמַר dicitur, quæ verba sequi solent, aut ipsis similia.

עש"ה

עַל שְׁמַע הַפָּסוּק Juxta ſenſum verſus Biblici iſtius. Rab. Utuntur, quando aliquid loco expreſſo Scripturæ probant.

עש"ן

עוֹלָם / שָׁנָה / נֶפֶשׁ Mundus, Annus, Anima: Rab.

ע"ת

על תְּנַאי Cum conditione, conditionaliter.

פ

פ"

פֶּרֶק Caput, libri ſcil. בפ' ג' In capite tertio: ובפ" Et in capite: „plur. פְּרָקִים Capita.

2. פַּעַם Vice: פא/ id eſt, פַּעַם אַחַת Vice unâ; Pluraliter ג' פי / id eſt, שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים Tribus vicibus.

3. פָּסוּק Verſus Biblicus, Textus Scripturæ ſacræ.

4. פֵּרֵשׁ Interpretatur.

5. פָּרָשָׁה Paraſcha, id eſt, Diſtinctio, Sectio, quæ per tria majuſcula פ in Bibliis Hebraicis deſignatur, & à prima voce communiter nominari ſolet: ut, בפ' בְּרֵאשִׁית In Paraſcha Bereſchith, & ſic deinceps.

6. פְּתוּחָה Apertum: vide infrà in פ"פ.

פ"א

פ"א

1. פֵּירוּשׁ אַחֵר Expoſitio alia.

2. פִּרְקֵי אָבוֹת Capitula patrum. Nomen eſt libri Talmudici, in quo ſententiæ illuſtres, dicta & apophtegmata piorum Rabbinorum, collecta ſunt. Is ſeparatim excuſus Hebraicè, cum brevi commentario R. Abarbinelis. Latinè explicatus & ſcholiis illuſtratus à Paulo Fagio, & recenter à Johanne Druſio.

3. פַּעַם אַחֶרֶת Vice aliâ, quod & aliter interdum etiam ſumitur, ut paulò antè in פ poſitum, Ea ſenſus facilè diſtinguet.

פא"פ

פֶּה אֶל פֶּה Ore ad os.

פָּנִים אֶל פָּנִים Facie ad faciem, coram. In Epiſtolis frequens eſt: ut, לדבר עם אדוני פא"פ Ad loquendum cum domino meo coram.

פ"בפ

פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי N. filius N. Præcedere ſolet ר' pro רַבִּי Rabbi. Uſus ejus eſt in formulis contractuum & inſtrumentorum, ubi ponendum eſt alicujus nomen proprium.

פ"ג

פְּלוּגְתָּא גְּדוֹלָה Controverſia, Diſſenſio magna: Talm.

פ"נן

Vide suprà in litera נ.

פ"ר

פַּתַח דְּסִפְרָא Pathach libri. Masorethæ sic solent notare ad eas voces, quæ Pathach vel Sægol cum accentu Athnach vel Sophpasuk in singulis libris servant, cum aliâs propter eos accentus mutentur in Kametz. Vide Eliam in Tab. 2. Orat. 2.

2. פִּסְקָא דְּסִפְרָא Piska libri. Piska vel פְּסִיק virgula recta est, quæ inter duas dictiones ponitur. Hanc inter accentus referunt, unde & ipsius usus à Masorethis observatus. Quoties autem illud Pesik in unoquoque libro occurrat, id notarunt, & vocarunt *Piska desiphra*. Vide etiam in Tab. 2. Orat. 4.

פ"ה

פָּסוּק הוּא Versus Biblicus est. Usurpant, quando in commentariis super aliquem authorem notant, verba ista vel ista esse verba textus Biblici.

פֵּירוּשׁ הַקּוּנְטְרֵיס Explicatio quinternionis. Sic loquuntur in commentariis Talmudicis, quando vox aliqua eodem folio explicatur. Pluraliter, קוּנְטְרֵסִין Quinterniones, Folia.

פ'הי

Vide infrà in שהי.

פ"כצ

פֶּרֶק כֵּצַד צוֹלִין Caput *ketzad tzolin.* Caput Talmudicum eſt ſic incipiens, quod extat in libro פְּסָחִים De paſchate, & ita ſæpiſſimè capita Talmudica abbreviatè citant, cui rei & nos, ad finem hujus Tractatus, medelam afferemus.

פ"ל

פֶּסַח לֶעָתִיד Peſach in futurum. In precibus de paſchate.

פ"מ

פֶּסַח מִצְרַיִם Peſach Ægypti. In precibus feſti paſchatis.

פ"ס

פְּתוּחָה / סְתוּמָה Apertum, clauſum. Dicitur de ſpaciis iſtis, quæ in quinque libris Moſis vel ab initio lineæ, vel in media linea relinquuntur. Textus vel Sectio ab initio lineæ incipiens, vocatur פָּרָשָׁה פְּתוּחָה Sectio aperta, quia ab aperta linea incipit, & indicatur per פ minus eo loci poſitum. Sectio in media linea incipiens, vocatur סְתוּמָה clauſa, quia utrinque eadem linea clauditur, & ſignificatur per ס minus. In impreſſis tamen libris hæc differentia non eſt accuratè obſervata. Diverſa de his Doctorum eſt ſententia. Elias in Fragmentis Tabularum ſic deſcribit: פָּרָשָׁה פְּתוּחָה *Periodus vel Sectio aperta duas habet formas:*

mas: Prima, quæ in mediam lineam incidit, & constituit spacium plus minus novem literarum. Secunda, quando in finem lineæ incidit, tunc relinquitur spacium totius lineæ, & nova parascha sive sectio incipit à linea tertia. פָּרָשָׁה סְתוּמָה *Sectio clausa est, quæ relinquit spacium in medio lineæ quasi trium literarum, & postea lineam istam finit. Quando autem (præcedens sectio) absolvit lineam, tunc sequens sectio inchoatur circa medium lineæ secundæ.* Hæc ille. Porrò Rambam sive Majemon Parte prima, Tractatu de Libro Legis, cap. 8. pleniùs hæc explicat, his verbis:
פרשה פתוחה יש לה שתי צורות אם גמר באמצע השיטה מניח שאר השיטה פנוי ומתחיל הפרשה שהיא פתוחה מתחלת השיטה השנייה/ במה דברים אמורים שנשאר מן השיטה ריוח כשיעור תשע אותיות. אבל אם לא נשאר אלא מעט או אם גמר בסוף השיטה מניח שיטה שנייה בלא כתב ומתחיל הפרשה הפתוחה מתחלת שיטה השלישית
id est, Sectioni apertæ duæ sunt formæ: *Prima*, si finiat (scriba) in medio lineæ, tunc relinquit reliquum lineæ vacuum, & incipit sectionem apertam à principio lineæ secundæ, hoc est, relinquit de linea spacium quasi novem literarum. *Secunda*, si reliquum sit in linea non-nisi exiguum spacium, aut si finiat in fine lineæ, tunc relinquit lineam secundam totam absque scriptura, & incipit sectionem apertam à principio lineæ tertiæ. De Parascha setumah sive clausa sic scribit:
פרשה סתומה יש לה שלש צורות / אם גמר באמצע.

באמצע השיטה מניח ריוח כשיעור ומתחיל לכתוב
בסוף השיטה תיבה אחת מתחלת הפרשה שהיא
סתומה עד שימצא הריוח באמצע. ואם לא נשאר
מן השטה כדי להניח הריוח כשיעור ולכתוב בסוף
השיטה תיבה אחרת יניח הכל פנוי ויניח מעט
ריוח מראש שיטה שנייה ויתחיל לכתוב הפרשה
הסתומה מאמצע השיטה שנייה / ואם גמר בסוף
השטה מניח מתחלת שטה שנייה כשיעור הריוח
ומתחיל לכתוב הסתומה מאמצע שטה נמצאת אומר
שפרשה פתוחה תחלתה בתחלת השטה לעולם
ופרשה סתומה תחלתה מאמצע השטה. לעולם

hoc eſt, Sectioni clauſæ tres ſunt formæ: *Prima*, ſi finiat ſcriba in medio lineæ, relinquit dictum ſpacium, & incipit ſcribere in fine lineæ dictionem unam ex principio paraſchæ clauſæ, ita ut appareat ſpacium illud in medio. *Secunda*, ſi non ſuperſit de lineâ, ut poſſit ſpacium illud relinquere, & ſcribere in fine lineæ dictionem unam, relinquet totum illud ſpaciolum vacuum, & parumper etiam ſpacii in linea ſequenti, & incipiet deinceps ſcribere ſectionem clauſam à medio lineæ ſecundæ. *Tertia*, Quod ſi finiat in fine lineæ, relinquet de principio lineæ ſecundæ dictum ſpacium, & incipit ſcribere paraſcham clauſam è medio lineæ iſtius. Dico ſummatim, paraſchæ apertæ initium ſemper debet eſſe à principio lineæ: paraſchæ clauſæ principium perpetuò à medio lineæ. Hactenus Rambam. Ab hac Majemonis ſententiâ diſſentit nonnihil הרא״ש id eſt, Rabbi Aſcher, qui

qui vult ſectionem clauſam ſemper debere finiri in medio lineæ, ac apertæ ſectionis initium fieri à principio lineæ ſequentis: Sectionem apertam finiri in principio lineæ, & relicto ſpacio, ſectionem clauſam inchoari circa finem ejusdem lineæ, ut traditur in *Schulchan Aruch*, Parte ſecunda, quæ vocatur Jore deah, ſectione 275. Vide Mercerum Gen. 1. 6. & 3. 16. Superſtitioſa hæc ſcribendi ratio obſervatur tantùm in Libro Legis ſacro manuſcripto; quo in Synagogis ſuis utuntur, quando ſacra peragunt. In libris impreſſis ſpacio tantùm qualicunque diſtincta ſunt.

פ"פ

פִּתְחוֹן פֶּה Apertio oris, id eſt, Excuſatio; Defenſio, ולא יהיה להם פ"פ Et non erit ipſis ulla excuſatio.

פ"ק

פֶּרֶק קַמָּא vel פִּרְקָא Caput primum: בפ"ק In cap. primo. Interdum inſeritur ר׳ ut פ׳רק / בפ"רק In cap. 1.

פֵּירוּשׁ קוּנְטְרֵס Expoſitio folii: vide פ"ה.

פר"דק

פֵּירוּשׁ רַבִּי דָוִד קִמְחִי Expoſitio R. Davidis Kimchi: כפר"דק Juxta expoſ.

פ"רח

פֵּירוּשׁ רִי חֲנַנְאֵל Expoſitio R. Chananaelis.

פ"רשי

פ״רשי

פֵּירוּשׁ רַבִּי שְׁלֹמֹה יַרְחִי Expoſitio R. Salomonis Jarchi.

פ״רת

פֵּירוּשׁ רַבֵּנוּ תָּם Expoſitio Doctoris noſtri Tam. Plurimis Rabbinorum nominibus litera פ hoc uſu præfigitur. Vide communiora nomina in lit. ר.

פת״ל

פֶּן תֹּאמַר לוֹמַר Ne poſſis dicere. Talm.

צ

צ״אל

צָרִיךְ אַתָּה לוֹמַר Neceſſe habes dicere, Dicendum tibi eſt vel erit. Pro לומר poteſt & dici לָדַעַת Scire.

צ״ל

צוֹרֶךְ לוֹמַר Neceſſitas eſt dicere, Oportet dicere, Dicendum eſt. Ubi ſermo eſt de mendis librorum emendandis, tum valet, צָרִיךְ לְתַקֵּן Opus eſt corrigere, Corrigendum eſt: צָרִיךְ לִהְיוֹת Debet eſſe. Pro צורך dicitur etiam צָרִיךְ. Item צָרִיךְ לְהַגָּהָה Opus habet illuſtratione, animadverſione.

צ״לע

צ"לע

צָרִיךְ לוֹ עִיּוּן Opus habet conſideratione; וצ"לע Et opus eſt ipſi conſideratione.

צ"לת

צָרִיךְ לִהְיוֹת תַּחְתָּיו Debet eſſe pro eo. Criticis uſitatum, quando lectionem corrigunt. Cum ו copula וצ"לת.

צ"ע

צָרִיךְ עִיּוּן / ut antè. Quandoque adjicitur ב in fine pro בְּשֹׁרֶשׁ Radicitùs, fundamentaliter.

צ"פת

Aliquando apicibus notatur; aliquando non. Intelligitur autem nomine צפת Tzephas, Tzapette, urbs Iſraelis, ſive Jeruſalem urbs ſancta, quam optant citò reſtaurari. Vide תו"בב.

ק

ק׳

קְרִי Legitur. Uſurpatur in margine Bibliorum & apud Maſorethas, quando diverſitas lectionis indicatur.

2. קָשֶׁה Durum, Difficile. Objectio difficilis.

3. קַמָּא Primum,

קא'ל

מאי קָא'ל ומאי קָא אָמַר לֵיה Dicens est ipsi: קא מהדר ליה Quid dixit ipsi, & quid respondit ipsi? Talm.

קא"מל

Vide infra in קמ"ל.

קב"ה

קָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא Sanctus benedictus ille. Sic communiter in Zohar, & sæpè apud Rabbinos, qui tamen communiùs præponunt ה. Chaldaicè & Talmudicè efferri plerunque solet, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

קב"ו

קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ Sanctificavit nos præceptis suis & præcepit nobis. Usurpant ubi de precibus agunt.

ק"ג

קְהִלָּה גְּדוֹלָה Synagoga magna.

ק"ו

קַל וָחוֹמֶר Leve & grave. Sic loquuntur, quando argumentantur à leviori, id est, minori ad majus, vel contrà: ut, אם הקב"ה מצטער על דמן של רשעים ק"ו דמן של צדיקים Si Deus dolet ob sanguinem improborum,

ſcil. immeritò effuſum, quanto magis ob ſanguinem juſtorum.

ק״י

קְהִלַּת־יַעֲקוֹב Eccleſia Jacobi, id eſt, Iſraelitica, ex Deut. 33. 4.

ק״ל

קַיְּמָא לָן Confirmatio eſt nobis, Probatio ſuppetit nobis. Uſurpant, quando argumentum afferunt pro ſua ſententia confirmanda. Interdum ſcribitur קי״ל.

2. קָשֶׁה לִי Difficile eſt mihi, Scrupulus oritur mihi. Sic loquuntur, quando objectionem aliquam ex alterius ſententia exſtruunt: Et. וקי״ל

2. קַל לְהָבִין Facilè eſt intellectu, Facilè intelligitur vel intelligi poteſt.

קמ״ל הק״מל

קָא מַשְׁמַע לָן Facit audire nos, Docet nos ſic, hæc nobis proponit, ſic nobis cognoſcendum dat, ſcil. in præcedenti propoſitione. Additur ſæpè Nun in fine קמ״לן. Scribitur etiam excluſo א / קמשמע לן. Præfigitur quandoque ה pro הא Ecce. Aliquando præponitur מ pro מאי Quid? Vide Halichoth olam fol. 14. 1.

קס״ד

Vide ſuprà in קס״ד.

ק״ק

קְהִלָּה קְדוֹשָׁה. Synagoga ſancta. Sic ſemper ſuas Synagogas, Scholas & Eccleſias appellant, cùm potius omnis impietatis lacunæ ſint. Cum ſervilibus, ב״קק ורנקבורט In ſynagoga ſancta Francofurtenſi: רֵישׁ מְתִיבְתָּא ד״קק קְרָאקָא Caput Academiæ ſynagogæ ſanctæ Cracovienſis. ד genitivum notat ex uſu Chaldaico.

2. קריא קארריש Scripturam, vocem Scripturæ vel textus explicat.

ק״קס

קִבּוּל קִנְיָן סוּדָר. Acceptio poteſtatis pallii. Poteſtas pallii eſt, quæ per apprehenſionem pallii accipitur. Sic fit in emptionibus & venditionibus, aut cùm quis alii poteſtatem plenam dat agendi cauſam alicujus, coram judice exigendi debiti, & ſimilium. Teſtes porrigunt oram pallii venditori, qui apprehenſo pallio fatetur, ſe tradere hoc ſymbolo rem venditam emptori, omnibusque ſuis juribus in eam renunciare. Emptor per eandem apprehenſionem rem accipit. Sic procurator & qui procurationem alicui committit.

ק״קק

קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ. Sanctus, ſanctus, ſanctus, ex Jeſa. 6. 3.

קרו"בץ

Elias in libro Tifchbi fcribit: Judæi Germani carmina quædam, quæ in Sabbathis & aliis feftis diebus dicunt, vocant *krubhatz*, cujus rationem ignorant, nifi quòd dicunt, literas iftas abbreviaturam effe harum vocum, קול רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים Vox exfultationis & falutis eft in tentoriis juftorum, ex Pfal. 118. 14. R. David Kimchi in Radice עתר / fcribit קרובות / per ת in fine. Sunt autem ת raphatum five afpiratum, & צ affines in pronunciatione. Unde Elias dicit, ifta carmina five precationes aut cantiones metricas vocari קְרָבוֹת / à קרב / quia applicantur & adjunguntur precibus ordinariis. Sic etiam fcribitur in libro Juchafin fol. 34. 2.

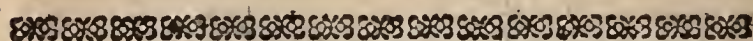
ק"ש

קְרִיאַת שְׁמַע Lectio Audi. Lectio legalis eft ex Deuter. 6, *Audi Ifrael, Dominus Deus tuus, Dominus unus eft, &c.* Hanc fingulis diebus bis dicunt, manè & vefpere, fumma cum reverentiâ, & multa fuperftitiofa de ea fcribunt: כי הוה מטי זמן ק"ש Cùm appropinquaret tempus legendi lectionem Audi Ifrael.

קש"ה

קְרָא / שְׁנָא / הֲלָכָה Per קרא intelligitur textus Biblicus: per שנא textus Talmudicus,

cus, qui & מִשְׁנָה & מַתְנִיתָא vocatur, ut ſuprà dictum: per הלכה textus Gemaræ, qui dicitur ſic quaſi Diſcurſus, quia continet varias diſputationes Doctorum. Hæc tria lectu difficilia ſunt, quod voce קָשֶׁה/ quæ trium iſtorum vox ſymbolica eſt, innuitur.

ר

ר׳

רַבָּן / רַבִּי / רִבִּי / רַב Rabbi, Magiſter, Doctor. Hi tituli omnes poſt natum Chriſtum inter Judæos orti ſunt. Nam prima antiquitas Prophetis proxima, nullis omnino titulis utebatur, æquè ut Prophetæ ipſi. Sic viri ſynagogæ magnæ, poſt Eſram, Haggæum, Zachariam & Malachiam, nudis nominibus ſuis appellati fuêre. Sic qui hos inſecuti, Antigonus vir Sochæus, Schimeonis juſti ultimi ex ſynagoga magna Diſcipulus, Joſe filius Joaſaris, Joſe filius Jochananis, Joſua filius Perachjæ, Schemaja & Aftalion, Hillel & Schammai, nullis titulis uſi ſunt, וזה לגדולתם וכבוד מעלתם בשביל שאי אפשר למצוא כנוי ראוי להם לכבר את שמם כמו שאין כנוי לנביאים *idque propter magnificentiam & gloriam excellentiæ ipſorum, quòd impoſſibile eſſet, reperire titulos dignos ipſis, ad honorandum nomen ipſorum, prout nulli erant tituli Prophetis ipſis*, ut ſcribit Majemon

in præfat. in Tract. Talmudicum זרעים *Seraim.* Astipulatur huic Rabbi Nathan in Lexico Aruch, in voce אביי ubi ita scribit: הדורות הראשונים שהיו גדולים מאד לא היו צריכין לרברבם לא ברבן ולא ברבי ולא ברב לא לחכמי בבל ולא לחכמי ארץ ישראל שהרי הלל עלה מבבל ולא נאמרה רבנות בשמו id est, *Secula prima, quæ erant præstantissima, non opus habebant se ampliare* (titulis) *neque per Rabban, neque per Rabbi, neque per Rabb, tam sapientes Babyloniæ, quàm sapientes terræ Israelis. Nam Hillel ascendit ex Babylonia, neque fuit appellatum Rabbini titulo nomen ejus.* Ante hunc Hillelem nemo tali aliquo titulo vocatus fuit. Attigit autem Hillel nativitatem Christi, aut paucis annis ante ipsum obiit.

רַבָּן *Rabban* titulus omnium præstantissimus est, Magnatem potiùs ac Principem quàm Doctorem denotans, ut mox patebit. Septem tantùm Hillelis posteri eo insigniti leguntur, *Primus* Rabban Schimeon Hillelis filius. *Secundus*, Rabban Gamaliel senex, Schimeonis filius, Hillelis nepos, Pauli Apostoli, ut putatur, præceptor in Judaismo, de quo dictitant, quòd cum mortuus esset Rabban Gamaliel senex, Onkelos proselytus combusserit super ipso septuaginta libras thuris, ut est in Juchasin folio 164. *Tertius*, Rabban Schimeon II. filius Gamalielis senis, Hillelis pronepos, qui in direptione Urbis periit. *Quartus*, Rabban Jochanan filius Zachæi.

chæi. Hic non fuit de familia Hillelis, ideoque post desolationem urbis, quinque ad summum annis, ceu succenturiatus administrator, principatum gessit in urbe Jafne, quò ex obsidione Hierosolymæ fugerat. Nam Gamaliel II. qui sequitur, nondum erat aptus ad principatum. *Quintus*, Rabban Gamaliel II. Schimeonis secundi filius, Hillelis abnepos, qui Jochanani in Jafne successit. *Sextus*, Rabban Schimeon III. Gamalielis secundi filius. Hic Schimeon pater fuit Rabbi Jehudæ, qui in specie appellatus רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא. *Rabbi Jehuda Princeps*, & à sanctitate רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ *Rabbi noster sanctus*, & κατ᾽ ἐξοχὴν absolutè & simpliciter רַבִּי *Rabbi*. Hinc disputant Hebræi, quare hic Rabbi Jehuda, cùm omnes præcedentes dignitate superarit, non etiam vocatus fuerit *Rabban*? respondent quidam, quòd Rabbi, absolutè sine adjecto nomine usurpatum, longè excellentius sit, quàm Rabban cum adjecto nomine. *Septimus*, Rabban Gamaliel, Rabbi Jehudæ filius, in quo titulus exspiravit. Duravit per ducentos ferè annos, aut paulò amplius. Nam sub patre ejus Rabbi Jehudâ, tres Imperatores Romani mortui fuerunt, Antoninus pius, Marcus Antoninus & Aurelius Commodus, cujus obitus ponitur in annum Christi 193. Hæc patent ex Rambam dicto loco, Juchasin, folio 66. 67.

Schalſchelet, Tzemach David, & ſimilibus aliis libris Hiſtoricis. In Tzemach legitur: רבן שמעון בן הלל הוא הראשון הנקרא בשם רבן id eſt, *Rabban Schimeon filius Hillelis, primus fuit appellatus nomine Rabban.* Hic fortaſſis ille fuit, qui Chriſtum brachiis excepit, & à pietate atque juſtitia ab Evangeliſta Luca commendatur. Nam ſanè tunc vixit, ut poſtea, ſub ejus filio Gamaliele, Paulus Legem Moſaicam didicit. Conjecturæ favet, quòd hiſtoria Judaica hujus laudes præteriit, quas alioqui in Hillelis majoribus & tota poſteritate diligentiſſimè perſecuta eſt. Undè in Tzemach legitur, folio 36. רבן שמעון בן הלל הזקן קבל מאביו ונתמנה לנשיא אחר אביו וזמן תחלת נשיאתו לא מצאתי בשום אחד מהמחברים id eſt, *Rabban Schimeon filius Hillelis ſenis accepit* (Legis traditionem) *à patre ſuo, & conſtitutus eſt Princeps poſt patrem ſuum: at tempus initii principatus ejus non reperi in ullo aliquo Authore.* Et paulò poſt: וזמן משך נשיאתו לא ידענו *Et tempus protractionis principatus ejus non ſcimus, quod ſimiliter in nullo Authore legi. Patet autem evidenter, quòd non diu regnavit.* Inde etiam in Miſchna Talmudica nulla ejus mentio. In Gemara obiter tantùm commemoratur, non alio fine, quàm ut Hillelis poſteritas integrè contexatur, his verbis: הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה id eſt, *Hillel & Schimeon, Gamaliel & Schimeon adminiſtrarunt principatum ſuum*

ſuum durante adhuc Templo ſecundo, centum annis: Tractatu de Sabbatho, fol. 15. Præterea in Pirke abhot inter patres Traditionum non recenſetur, ſed Hillelis celebribus dictis ſtatim ſubjicitur nepos ejus Rabban Gamaliel. Inde Abarbinel motus, in Quæſtionibus ſuis in hunc librum, non intempeſtivè quæſivit, quare Rabban Schimeon, Hillelis filius, in ſerie Patrum non ponatur? cujus rei varias conjecturas adducit. Cauſam ego ſuſpicor eſſe, ut dixi, quòd, poſteaquam Chriſtum eſſet amplexus, ejus memoriam prætererierint. Sed ad propoſitum. Primus à nato Chriſto titulus fuit Rabban, & Principibus datus, qui tamen etiam doctrinâ Legis excellebant. Poſtea prodiit titulus רַבִּי & רִבִּי in terra Iſraelis; רַב & מָר in Babylonia. Hinc ſæpè in Talmud רַבִּי זֵירָא & רַב זֵירָא nempe dum Sira iſte adhuc doceret in Babylonia, vocatus fuit Raf: poſtmodum Hieroſolymam vocatus, & ſolenni impoſitione manuum in Magiſtrum promotus, dictus fuit *Rabbi* & *Ribbi*, ut legitur in libro *Halıchoth olam folio* 5. 2. De dignitate & differentia hæc ab Hebræis ſtatuuntur: גדול מרב רבי וגדול מרבי רבן וגדול מרבן שמו ולא מצאנו אדם שנקרא רבן חוץ מן הנשיאים id eſt, *Rabbi excellentior titulus eſt, quàm Raf: Rabban major quam Rabbi; at ſimplex nomen ejus, majus quàm Rabban, neque reperimus quemquam vocatum fuiſſe Rabban, præterquam Principes:* Aruch

in voce אבי״. Item, רבן הוא שם חשוב במעלה יותר מרב ורבי *Rabban est nomen excellentioris dignitatis, quàm Raf, vel Rabbi:* Tzemach fol. 36. Item: החכמים שהם למטה מן המעלה הזאת יכנה אותם רבן ועוד למטה מן המעלה הזאת יכנה אותם רב ורבי id est, *Sapientes qui infra hanc dignitatem erant,* (ut nudo suo nomine vocarentur) *cognominati fuere Rabban: qui infra hanc dignitatem, vocati fuere Rabbi & Raf:* Majemon in suprà dicta præfatione. De hac Majemonis sententia legitur in Juchasin fol. 20. 2. & fol. 48. 1. Etsi Majemon nomen Rabban videatur etiam Sapientibus tribuere, עם כל זה לא מצאנוהו לשום חכם כי אם לנשיאים לבד tamen non reperimus illud cum ullo sapiente, sed cum Principibus duntaxat. Aliâs de his plura.

רַבָּן Pluraliter dicitur: רַבָּנָן & רַבָּנִין רַבָּנִים quæ postrema forma Talmudicis familiarissima est, ut in illo, תָּנוּ רַבָּנָן Docent Rabbini. Et in Targum, אַסְחַרִי רַבָּנַיִךְ Accumbere fac magistros tuos, Cant. 6. 4. רַבָּנֵי סַנְהֶדְרִין Magistri Sanhedrin, Eccles. 2. ỽs. 10. Hoc plurale non est ejusdem dignitatis cum singulari: servit enim omnibus promiscuè sapientibus. A` reliquis pluraliter dicitur רַבּוֹת sed semper cum affixo Pronomine, רַבּוֹתֵינוּ Rabbini nostri: המבעט ברבותיו Qui calcitrat adversus magistros suos. רב etiam admittit Affixum; ut, כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, Quicun-

cunque docet quæstionem Talmudicam coram Doctore vel Præceptore suo, reus est mortis: Berachoth fol. 31. 2. & sic sæpè: item משה רבכם היכן הוא Moses Magister vester ubinam est? Schab. folio 89. 1: item משה רבנו Moses Magister noster.

ר"א

ר' אַבְרָהָם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר Rabbi Eliеser, vel Rabbi Abraham, Talm. Utro modo legendum, docent præcedentia cujusque loci, ubi idem nomen sæpius repeti solet.

2. רַב אָמַר Raf dicit. Talm.

רא"בד

ר' אַבְרָהָם בַּר דִיאוֹר Scripsit librum historicum qui vocatur סֵפֶר קַבָּלַת חָרָא"בַד Liber Cabalæ R. Abrahami, filii Dior. Vixit eodem tempore cum R. Abraham Ab. Esra, & obiit anno Christi 1199. Juchasin folio 132. 1. Fuit & alius ראב"ד dictus R. Abraham filius David, qui in Talmud quædam commentatus est, & scripsit הַשָּׂגוֹת Animadversiones in Rambam, annis viginti post priorem. Horum nomina in quibusdam libris confunduntur. Litera sive articulus ה huic ut & aliis multis abbreviatis nominibus præmitti solet.

רא"ביה

ר' אֱלִיעֶזֶר בַּר יוֹסֵי הַגְּלִילִי R. Eliеser filius Rab-

Rabbi Jose Galilæi. In compendiis Talmudicis Rabbi Ascher sæpè citatur ראב״ה.

רא״בע

רַבִּי אֶבֶן עֶזְרָא R. Ab. Esra: cum articulo הרב״ע. Ab excellenti doctrina à Kimchio appellatur מוֹרֵה צֶדֶק Doctor Justitiæ, Ps. 19. 1. Aliquando, ר׳ אליעזר בן עקיבא R. Elieser filius Akivæ, apud Talm.

הר״אם . רא״ם

הַגָּאוֹן רִ׳ אֵלִיָּהוּ מִזְרָחִי Illustris R. Elias Misrachi sive Orientalis.

רב״ים

Qui Cabalæ dediti sunt, explicant vocem hanc in Psal. 3. ỳ. 2. רַבִּים קָמִים עָלָי Multi insurgunt contra me: רב״ים id est, רוֹמִיִּים Romani, בַּבְלִיִּים Babylonii, יְוָנִים Græci, פְּרָסִים Persæ.

רב״שע

Vide infra in רסל״ע.

ר״גי ר״גא

1. רֵישׁ גְּמָרָא Principium Gemaræ. In Aruch frequenter occurrit, quando ex Gemara aliquid citatur. Cum servilibus, וּבר״ג Et in principio Gemaræ. De Gemara suprà dictum.

2. רַבָּן גַּמְלִיאֵל Rabban Gamaliel. Sæpè

cita-

citatur in Talmud, & eſt ex poſteris Hillelis. Vide paulò antè. Aleph additum, eſt אָמַר Dicit.

3. רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם Rabbenu Gerſom. De hoc etiam ſuprà.

ר״ד

רִבּוֹנֵי דְעָלְמָא Domine mundi. Periphraſis Dei, pro quo Rabbini dicunt. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם vel רבון של עולמים.

2. רֵאשִׁית דָּבָר Principium rei; Principio, Primùm. In epiſtolarum initiis ejus frequens uſus.

רד״ק

ר׳ דָּוִד קִמְחִי R. David Kimchi. Cum articulo, הרד״ק. Floruit circa annum Chriſti 1190. Fratrem habuit R. Moſche Kimchi, celebrem quoque Rabbinum. Pater, R. Joſeph Kimchi, cujus expoſitiones R. David ſæpè in commentariis ſuis Biblicis adducit.

ר״ה

רֹאשׁ הַשָּׁנָה Principium, caput, initium anni. Sic vocant novi anni initium, cujus feſtum celebrant primo die ſui Septembris, qui in novilunium incidit. Eſt & nomen Tractatus Talmudici, de iſto feſto & ejus requiſitis agens, qui ſæpè ſic citatur: ut בפ״ק דר״ה In capite primo libri Roſch haſchana. ד Genitivum notat.

2. רִבּוֹן הָעוֹלָם Dominus mundi. Nomen divinum est.

3. רְשׁוּת הָרַבִּים Licentia plurium. Sic vocatur in jure Hebræorum Locus publicus sive publici juris, platea publica, campus vel ager publicus, planus & apertus, non circumseptus. Opponitur ipsi ר״ה, id est, רְשׁוּת הַיָּחִיד Licentia unici, id est, locus privatus, in quo persona privata tantùm jus habet. בני ר״ה Homines in agris habitantes: בְּנֵי הָעִיר Urbani, qui in loco circumcluso habitant.

רה״י

Vide præcedentem.

ר״זל

רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Rabbini nostri, benedictæ memoriæ.

ר״ח

רֹאשׁ חֹדֶשׁ Caput mensis, Sic vocatur neomenia, primus dies cujusque mensis, qui dicitur חֹדֶשׁ Innovatio, quòd luna ad quemque mensem fiat nova. Hoc die in synagogis conveniunt, preces dicunt, lunam consecrant, & quodammodo festum diem habent. Cum servilibus, בר״ח / לר״ח / דר״ח, ubi ד geniti vi nota. Apud Talmudicos etiam constituit Rabbinorum quorundam nomina: ut, רִי חֲנִינָא Rabbi Chanina, רַב חִסְדָּא Raf Chasda,

Chaſda, רי חֲנַנְאֵל Rabbi Chananael. Quale ſingulis locis legendum ſit, id antecedentia ſemper docent, in quibus integrè ſcribi ſolet, & ob crebram repetitionem deinde abbreviari.

2. רֵאשִׁית חָכְמָה Principium ſapientiæ. Nomen libri celebris: כתב בעל ר"ח Scribit author libri Reſchit chochma. Aliquando ſcribitur ר"ח הק ubi הק valet הַקָּצָר breve, parvum, quod compendium eſt ex principali extractum.

3. רַב חַסְדָּא Raf Chaſda. Celebris fuit Doctor Babylonicus, Talmudicis ſcriptoribus ſæpè laudatus.

רח"ויל

רַק חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ Tantummodo vita & ſalus addantur tibi. Uſurpant in concluſionibus epiſtolarum, pro Vive & Vale.

ר"י

Conſtituit aliquot nomina propria, veluti רי יוֹסֵי Rabbi Joſe, רי יְהוּדָה R. Jehuda, רי יִשְׁמָעֵאל Rabbi Iſmaël, רי יִצְחָק Author Toſephos, Additionum quarundam Talmudicarum, vulgò R. Iſaac habbachur, id eſt, Juvenis vel electus, & ſimilia, quorum ſenſus ex præcedentibus haberi poteſt, in quibus integrè poni ſolent, deinde abbreviatè repeti, ut dictum.

2. ראש יְשִׁיבָה Caput ſynagogæ, Synagogiarcha,

giarcha, Rector univerſitatis: נַעֲשָׂה לר״י Factus eſt caput Academiæ. Plur. רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת.

רי״בא

רִי יַעֲקֹב בֶּן אֱלִיעֶזֶר R. Jacob filius Elieſaris. In compendiis Talmudicis ſæpè citatur.

רי״בג

רִי יוֹסֵף בֶּן גּוֹרְיוֹן R. Joſeph filius Gorionis. Author eſt compendii Hebraici, in quo de Actis Lxx. interpretum, Machabæis, excidio urbis, & decem captivitatibus agitur.

ר״יבז

רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי Rabban Jochanan filius Zachæi. De hoc paulò antè dictum.

רי״בט

רִי יוֹסֵף בְּרַבִּי טוֹבִיָּה R. Joſeph filius R. Tobiæ.

רי״בל

רִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי R. Joſua filius Levi. Celebris inter Talmudicos Doctores.

רי״בם

רִי יוֹסֵף בַּר מֵאִיר R. Joſeph filius Meir. Diſcipulus fuit Rabbi Alpheſi, & Præceptor R. Majemonis. Scripſit commentaria in complures Tractatus Talmudicos. Obiit Anno Chriſti 1141.

ר״בן

רַבִּי יִצְחָק בַּר נָתָן R. Isaac filius Nathanis. Fuit discipulus & gener R. Salomonis Jarchi. Item, ר׳ יְהוּדָה בַּר נַחְמָן R. Jehuda filius Nachmanis, qui scripsit librum הלכות פסוקות id est, Consuetudines decisæ. Vixit circa annum Christi 755.

ר״בש

ר׳ יִצְחָק בַּר שֵׁשֶׁת R. Isaac filius Scheschat. Scripsit celebrem librum שאלות ותשובות Quæstionum & responsionum. Floruit anno Christi 1374.

ר״יג

ר׳ יוֹסֵף גִּקַטִילְיָא R. Joseph Gekatilia, author libri שַׁעֲרֵי אוֹרָה Portæ lucis.

ר״יה

ר׳ יַנַּאי הַכֹּהֵן R. Jannai sacerdos.

ר׳ יְהוּדָה חַיָּט R. Jehuda sartor. Author libri celebris cabalistici מִנְחַת יְהוּדָה Oblatio Jehudæ.

ריט״בא

ר׳ יוֹם טוֹב בַּר אַבְרָהָם R. Jom. tof. filius Abrahami. Aliquot insignium librorum author est. Inter alios scripsit commentarium in Majemonem, quem vocat מַגִּיד מִשְׁנֶה. Floruit circa annum Christi 1380.

ר"נ

ר' יַעֲקֹב נַקְדָן R. Jacob punctator. Meminit ejus Elias in Fragmentis tabularum.

רי"צבא

ר' יִצְחָק בְּרַבִּי אַבְרָהָם R. Isaac filius Rabbi Abrahami.

רי"צבט

רַבֵּינוּ יִצְחָק בְּרַבִּי טוֹדְרוֹס R. Isaac filius R. Toderos, id est, Theodori.

ר"ל

רְצוֹנִי לוֹמַר רוֹצֶה לוֹמַר Vult dicere, vel רְצוֹנִי לוֹמַר Voluntas mea est dicere. Volo dicere, vel רְצוֹנוֹ Voluntas ejus. Usurpant, quando aliquid clarius volunt explicare, ut cùm Latini dicunt, Id est, Hoc est.

2. רָאוּי לְתַקֵּן Debet corrigi, vel רָאוּי לִהְיוֹת Debet esse. Usurpant in fine librorum, ubi errata typographica recensentur.

3. רֵישׁ לָקִישׁ Resch Lakis. Nomen celebris Doctoris Talmudici, qui frequenter in Gemara adducitur.

4. רַבִּי לֵוִי Rabbi Levi, qui & רלב"ג, ut sequitur.

רלב"ג

רַבִּי לֵוִי בֶּן גֵּרְשׁוֹם R. Levi filius Gersom. Scripsit commentaria in tota Biblia. Author

 etiam

etiam est libri celebris מלחמות יהוה Bella Domini. Commentarium in Legem absolvit Anno Christi 1330. Commentarium in libros Samuelis 1338. Mortuus Anno Christi 1370. Avus ejus maternus fuit Ramban, id est, R. Mosche ben Nachman, qui vulgò vocatur Gerundensis.

ר"ם

רִ' מֵאִיר R. Meir. Doctor Talmudicus, quando absolutè ponitur. Aliâs etiam R. Mosche valet, ut ibi, אִמּוֹ שֶׁל הר"ם מִקּוֹצִי Mater Rab. Mosis mikkotzi.

2. רַעְיָא מְהֵימְנָא Pastor fidelis. Sic vocatur Author, qui scripsit Additamenta in Zohar, qui distinctè sic citari solet. Sic in lib. *Reschis chochma*, fol. 31. 1. וברמ"ז דף רמ"ז Et in Pastore fideli fol. 247. item fol. 32. 1. ופי' בר"ם Et explicatio in Pastore fideli. Sic sæpè in eo libro.

3. רֵישׁ מְתִיבְתָּא Caput Synagogæ. Chaldaica locutio, pro quo vulgò dicunt ראש הַיְשִׁיבָה.

ר"מבם

רִ' מֹשֶׁה בֶּן מַיְמוֹנִי R. Mosche filius Majemoni, abbreviatè *Rambam* dictus. Patriâ fuit Cordubensis, sed in Ægypto educatus & studiis consecratus, unde vocatur Moses Ægyptius. Anno vigesimo tertio ætatis cœpit conscribere Commentarium in Mischnajoth sive Textum Talmudicum, quem absolvit anno

trigesimo. Anno quadragesimo secundo absolvit magnum istum librum, quatuor voluminibus distinctum, qui vocatur יָד & מִשְׁנֵה תּוֹרָה. Postea librum Præceptorum composuit. Anno quinquagesimo ætatis conscripsit librum מוֹרֵה נְבוּכִים linguâ Arabicâ, quem R. Samuel Aben Tibbon in linguam Hebræam transtulit, & R. Schem tof, (de quo suprà) & Ephodæus commentario illustrarunt. Vixit annos septuaginta, & tantam docendo laudem sibi comparavit, ut de eo tritum dictum sit, ממשה עד משה לא היה כמשה *A Mose* (Propheta) *usque ad Mosen* (Ægyptium) *non fuit sicut iste Moses.* Floruit circa annum Christi 1200, & tandem sepultus in terra Israelis.

ר"מא

ר' מֵאִיר אוֹמֵר R. Meir inquit: Talm.

ר"מבן

ר' משֶׁה בֶּן נַחְמָן R. Mosche filius Nachman, Gerundensis Hispanus. Complures libros conscripsit, ac cœpit inclarescere circa annum Christi 1212.

2. ר' מֵאִיר בֶּן נָתָן R. Meir filius Nathanis. Talm.

רמ"ח

ר' משֶׁה חַזָּן Quidam putant eum fuisse unum ex Lectoribus Biblicis exercitatissimis.

Elias ſuſpicatur, eſſe eum, qui commentariolum circa Maſoram magnam conſcripſit.

Valet & in numeris 248. quot ſunt מִצְוֹת עֲשֵׂה. Præcepta factiva, id eſt, jubentia, quæ nos facere aliquid jubent, & comparantur 248. membris corporis humani, ut moneatur homo, omnia & ſingula ſua membra creata eſſe ad præſtanda ea, quæ Deus ab homine fieri voluit. Membra autem hoc modo ab Hebræis numerantur: Triginta in infimo pede, nempe ſex in unoquoque digito pedis: Decem בקורסל in talo: Duo בשוק in crure. Quinque בארכובא in genu. Unum בירך in femore: Tria בקוליות in coxis: (in Talmud legitur בְּקָטְלִית/ id eſt, כף הירך acetabulo.) Triginta in manu, ſex ſcilic. in unoquoque digito: Duo בקנה in tibia: Duo במרפק in cubito: Unum בזרוע in brachio ſive lacerto: Quatuor בכתף in humero: Undecim צלעות coſtæ. En 101. ab uno latere, totidem ab altero, quæ faciunt 202. Præterea octodecim חוליות vertebræ in ſpina dorſi: Novem בראש in capite: Octo בצואר in collo: Sex במפתחי הלב in aperturis cordis, id eſt, thorace: Quinque בנקביו in foraminibus ſuis. Sic habes 248. Judicent anatomici veri de hac anatomia Judaica, quæ extat in libello אַבְקַת רוֹכֵל. Petita autem ſunt ex Corpore Juris, Cod. Oholoth cap. 1. Vide infrà in שׁ״סה.

רמ״ך

ר׳ משׁה כהן R. Moses Sacerdos. Cum articulo הרמ״ך. Meminit ejus Author libri Juchasin fol. 132. Vixit tempore Rambam, de quo antè.

רנ״בר

ר׳ נסים בר ראובן R. Nissim filius Ruben.

ר״ע

רבי עקיבא R. Akiva. Talm. vel R. Eliezer.

רע״ה

רבינו עליו השלום Præcedere solet משׁה Moses præceptor noster, qui in pace requiescat.

ר״פ

ראשׁ פסוק Initium versus: plur. ראשׁי פסוקים Initia versuum: Masor.

2. ראשׁ פרק Initium capitis. Sic in Aruch sæpe occurrit, quando ex initio capitis Talmudici aliquid citatur.

3. Cum præfixo ה׳ הר״פ est חכם רבי פרץ Sapiens R. Perez, qui Author putatur celebris libri מערכת האלהות Dispositio divinitatis, ut suprà in litera מ traditum.

ר״ש

רבן שׁמעון Rabban Schimeon: Talm. Zohar.

רש״בא

רש"בא

ר' שְׁלֹמֹה בֶּן אַדְרֶת R. Salomon filius Adras. Aliquot insignium librorum Author est, Discipulus Ramban, id est, R. Mosis Nachmanidis, & floruit circa annum Christi 1280. In Juchasin fol. 133. vocatur R. Salomon, filius Abrahami, filius Adras.

2. רַבֵּנוּ שִׁמְשׁוֹן בַּר אַבְרָהָם Rabbenu Schimschon filius Abrahami. Scripsit תוספות Additiones ad Talmud. Meminit ejus Author Juchasin fol. 131. Extant etiam פסקי הרשב"א Piske haraschba, Judicia, Sententiæ judiciales: item תשובות Responsiones Raschba.

רש"בג

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל Rabban Schimeon filius Gamalielis. De hoc suprà. Additur א in fine, pro אמר inquit, & ר ab initio, pro nota genitivi casus. Floruit circa annum Christi 150. & fuit pater Rabbi Jehudæ, quem vocant Sanctum.

רש"בט

ר' שִׁמְעוֹן ב"ר טוֹבִיָּה R. Schimeon filius Rabbi Tobiæ.

רש"בי

ר' שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי Rabbi Schimeon filius Jochæi. Hic absolutè etiam vocatur R. Schimeon. Discipulus Rabbi Akivæ, qui quin-

quaginta annis poſt deſolationem urbis & empli martyrio finiit vitam, circa annum Chriſti 120. in bello Adriani contra Judæos. Hic R. Schimeon fertur Author libri cele- berrimi זוהר quem vulgus Judæorum putat conſcripſiſſe ipſum in ſpelunca quadam terræ, n qua per annos duodecim delituit metu Imperatoris Romani. Hiſtoriam iſtam He- braicè adſcribam propter Hebraiſmi ſtudio- ſos. Legitur autem in Talmud, Tractatu de Sabbatho cap. 2. folio 33. pag. 2. his verbis: Quodam tempore conſidebant unà R. Jehu- da, R. Joſe & Schimeon, præſente quoque pſis R. Jehuda ben Gerim (proſelytis paren- tibus nato) פתח ר׳ יהודה ואמר כמה נעים
מעשיהן של אומה זו / תקנו שווקים תקנו גשרים
תקנו מרחצאות / ר׳ יוסי שתק ענה ר׳ שמעון ב
יוחאי ואמ׳ כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך
עצמם / תקנו שווקים להושיב בהם סוחרים
מרחצאות לעדן בהן עצמן / גשרים ליטול מה
מכס / הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמע
למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק
יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה
טשו בי מדרשא כל יומא הוו מייתין להו דביתיה
ריפתא וכוזא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתה אמו
ליה לבריה נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצער
לה ומגליא לן אזלו טשו במערתא איתרחיש ניסא
איברי להו חרובא ועינא דמיא והוו משלחי מנייה
והוו יתבי עד צואריהו בחלא כולי יומא גרסי בעיד
צלויי לבשי מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כ
היכי דלא ליבלו איתבו תריסר שני במערתא אתא
אליהו וקם אפתחא דמערתא אמר מאן לודעיה
לבר

לבר יוחאי דמיתת קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי וכו' Id eſt, Exorſus eſt R. Jehuda dicens: ô quantopere pulchra ſunt opera populi hujus (Romani,) diſpoſuerunt fora, ordinarunt pontes, exſtruunt balnea! R. Joſe ad hæc ſubticuit. At R. Schimeon ben Jochai reſpondit, ac dixit: Quicquid ordinarunt, ordinarunt tantum proprii commodi causâ. (In Tractatu de Idololatria, ſcribitur זונות / Scorta: ignonimiæ causâ.) Diſpoſuerunt fora, ut illic reſideant mercatores: balnea, ut voluptuentur in illis: pontes, ut capiant ex illis vectigal. Tunc abiens R. Jehuda ben Gerim evulgavit hos ſermones, ita ut innotuerint Imperatori. Editum edictum hujus argumenti: Jehuda, qui laudavit, extolletur. Joſe, qui tacuit, relegabitur in Cypriam. Schimeon, qui vituperavit, occidetur. Tunc R. Schimeon & filius abſconderunt ſe in Schola, & attulerunt ipſis quotidie domeſtici ipſorum buccellam panis & poculum aquæ. At quòd ſeverum eſſet edictum regium, dixit pater filio ſuo: Mulierum animus levis & inſtabilis eſt, fortaſſe dolebunt noſtri causâ & prodent nos. Abierunt itaque & occultarunt ſe in ſpecu quadam. Evenit miraculum; creata ipſis arbor ſiliqua, (ut ejus fructibus veſcerentur) & ſcaturigo aquæ. Illi abjectis veſtimentis, ſederunt usque ad collum in arena, tota die

ftudentes. Tempore precum, inducbant & operiebant fe ac precabantur: poftea rurfus depofuerunt veftimenta fua à fe, ne veterafcerent. Cùm fic habitaflent per annos duodecim (in Berefchit rabba fect. 79. fcribitur שלש עשרה Tredecim. Sic in Medrafch Efther cap. 1. verf. 9. ad גם ושתי & in Medrafch Koheleth cap. 10. verf. 8. ad חופר גומץ & in Talm. Hierofol. lib. שביעית cap. 9.) in fpelunca ifta, venit Elias, & ftans ad oftium fpeluncæ, dixit: Quis notum faciet filio Jochai, quòd mortuus eft Cæfar, & irritum redditum eft decretum ejus? Egredimini & videte homines, quomodò colant & ferant, & cæt. Hæc in Talmud. Dicitur hîc, illos interdiu femper ftuduiffe, unde comminifcuntur vulgus Judæorum, eos confcripfiffe hîc librum Zohar. Hoc primò fabulofum omnino videtur: deinde incredibile, quia poft mille demum annos, & ampliùs, innotefcere primùm liber ifte cœpit. Quæ Schola in Ægypto tamdiu duravit, ut eum tot feculis ab hominum manibus feclulerit? à vermibus & obliteratione confervarit? Hoc animadvertens R. Abraham Zachut, Author libri Juchafin, non R. Simeoni, fed filio, (qui in Berefchit rabba fect. 79. vocatur R. Eliefer) filii Difcipulis, & Difcipulorum Difcipulis eum afcribit. Unde fol. 42. fic ait: ספר הזוהר כנוהו על שמו אף על פי שהוא לא עשאהו

עשאהו כיון שתלמידיו ובנו ותלמידי תלמידיו עשזהו
על מה שקבלו ממנו וכו׳. Neque hoc Rabbinis
novum, appellare libros quosdam ab alieno Authore. Nam & Mischna, Siphra, Siphre, Tosiphta, facti dicuntur אליבא דרי עקיבא ad cor & sententiam R. Akivæ, etsi confecti sint plus quàm sexaginta annis post mortem ejus, ut ibidem Author idem dicit. Et fol. 52. de libro, qui vocatur Pirke, id est, Capitula R. Eliesaris, sic scribit: כבר ידוע שאעפ״י
שהוא המכונה לרבי אליעזר האחרונים עשו פרקיו
כמו הזוהר המכונה לרי שמעון וכן נמצא ספר יצירה
המכונה לאברהם אבינו. id est, Jam notum est, quòd etiamsi iste liber (Pirke) cognomen habeat R. Eliesaris, posteriores tamen fecerunt capita ejus, ut liber Zohar cognomen habet R. Simeonis. Sic & liber Jetzira nomen habet Abrahami Patriarchæ nostri. Hæc ibi. His adde Targum in Legem a Jonathane Uzielide nomen habens, quòd falsissimum esse, docet dictionis diversitas, & fabularum frequentia. Cæterùm Ramban, id est, R. Mosche bar Nachman & R. Ascher nondum cognoverant Zohar. Mortuus est autem R. Ascher Anno Christi 1248. teste libro Juchasin dicto loco. Circa hæc tempora prodiit liber similis argumenti, & similis styli, in Chaldaico sermonis genere, מערכת האלהות / cujus Author putatur R. Peretz, teste Schalscheleth hakkabala fol. 55. Unde suspicio

possit

poſſit eſſe, ex materiæ & ſtyli ſimilitudine, & Zohar tunc factum. Ergo ſecundum R. Abraham Zachut R. Schimeon non eſt ejus Author, quoad compoſitionem, ſed quoad doctrinæ ſummam, quam Diſcipuli ejus ab ipſo didicerant. Si à Diſcipulis profectus eſt, quanto annorum ſerie, aut quot ſeculorum connexione illi telam iſtam pertexuerunt, ſic ut ad mille usque annos incognitus fuerit? Dubia itaque non immerito apud doctos eſt tanta libri hujus antiquitas. Et tamen, ſi ante quingentos annos primùm natus, vel etiam paulò ſuperius, quid Authorem ejus permovit, ut à tanta vetuſtate nomen quæreret, & tale quidem, quod à Cabaliſtica doctrina nullam antiquitatis laudem poſſidebat? nam etiamſi per totum Talmud celeberrima hujus Rabbi Schimeonis memoria ſit, non tamen ob cabalam illud eſt, ſed ob deciſiones Juridicas, & ſententias, in dubiis quæſtionibus graviſſimè & prudentiſſimè, latas. Qui diligentius librum legerunt, dicunt Authorem ejus meminiſſe hiſtoriarum quarundam, quæ novitatem ſapiant. Eas recenſere & in publicum producere, dignum operæ pretium eſſet. Faciat qui poteſt, & cui libri copia. Nam certè non omnes, qui eum habent, de eo judicare poſſunt, ob ſermonis & rerum difficultatem. Ego nunc pergo in abbreviaturis.

רש"בכם

רש״בם

Raſchbam, id eſt, R. Samuel filius Meir. Hic Meir gener fuit R. Salomonis, & reliquit duos filios, unus dictus vulgò Raſchbam, alter Rabbenu Tam, de quo in ר״ת. Raſchbam hic fuit unus ex authoribus תוספות Additionum Talmudicarum: Juchaſin fol. 131. Obiit anno Chriſti 1171.

רש״ט

רַבִּי שֵׁם טוֹב R. Schem tobh, author libri פרדס רמונים id eſt, Hortus malorum Punicorum. Citatur ſæpè in libro Caphtor.

רש״י

רַבִּי שְׁלֹמֹה יַרְחִי Rabbi Salomon Jarchi, abbreviatè *Raſchi* dictus, quem quidam ſcribunt *Raſi*, ut Mercerus in Geneſin. Hic in integra Biblia & integrum ferè Talmud commentatus eſt. Subſtitit in Parte Talmudica ultima, in Tractatu מכות / ubi fol. 19. 2. ſucceſſit ipſi in commentando R. Jehuda filius Nathanis, qui de præceptore in hæc verba ſcribit: רבנו גופו טהור ויצתה נשמתו בטהרה ולא פירש יותר / מכאן ואילך לשון התלמיד ר׳ יהודה בר׳ נתן. id eſt, *Rabbini noſtri* (ſcil. R. Salomonis, ordinarii Gloſſatoris) *corpus mundum eſt* (alludit ad textum ibidem, ubi de munditie corporis agitur) *& exivit anima ejus*

in

in puritate, neque explicavit ulterius. Hinc & deinceps loquitur discipulus ejus R. Jehuda, filius R. Nathanis. Hæc ibi. Commentaria ejus omnium aliorum commentariis præferuntur. Stylum habet concisum & strictum, unde sæpè obscurus, & alium interpretem desiderat. Hinc alii extiterunt, qui ביאורים Elucidationes super Raschi scripserunt. Præceptores ejus fuerunt Rabbenu Gersom, & R. Salomon filius Gavirol, Doctores celeberrimi. Natione fuit Gallus, patriâ Trecensis. Quia autem inter omnes Legis interpretes princeps est, ideo posterioribus sapientibus κατ' ἐξοχὴν dictus fuit פַּרְשַׁנְדָּתָה id est, מְפָרֵשׁ הַדָּת Interpres Legis. Vixit annos septuaginta quinque. Mortuus anno Christi 1105. Juchasin fol. 131. Tzemach fol. 54. Author libri *Schalscheleth* rejicit eum ad tempora Rambam, de quo antè.

2. ראשׁ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל Caput tribuum Israël.

רש"ע. רש"לע

רִבּוֹן שֶׁל עוֹלָם Domine mundi, vel רִבּוֹן שֶׁל עוֹלָמִים Dominus Mundorum. Epitheton Dei. Sæpe interponitur ב, ut רבש"ע.

ר"ת

רָאשֵׁי תֵיבוֹת Principia dictionum, vel ראשׁ תֵּיבָה Principium dictionis. Sic vocantur Abbreviaturæ, de quibus hîc agimus; eo quòd consti-

constituuntur ex primis literis variarum dictionum.

2. רַבֵּנוּ תַם Magister noster Tam. Fuit Rabbi Salomonis Jarchi ex filia nepos, aliàs R. Jacob dictus, unus ex authoribus תּוֹסְפוֹת· Additionum Talmudicarum. Dictus autem fuit Rabbenu Tam, ex elogio Jacobi Patriarchæ, de quo Scriptura ait, וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם. Et Jacob erat vir integer, Gen. 25. 27. Fratrem habuit in simili opere רשב״ם *Raschbam*, de quo antè. Conscripsit etiam celebrem librum, qui dicitur סֵפֶר הַיָּשָׁר· Obiit in Gallia, non procul à patria avi sui, Anno Christi 1170.

ש

ש׳

שַׁעַר Porta. Sic persæpe vocant Sectiones librorum, quas nos Capita dicimus: ut, שַׁעַ״ר Capite 74. Sic בעל עקידה *Baal akeda* suum librum distinxit in שְׁעָרִים: item liber Reschis chochma in שערים distinctus est, unde in eo בשׁ״ק, id est, בשער קדושה In cap. quod incipit קְדוּשָׁה·

ש״א

שֵׁם אִשָּׁה· Nomen mulieris, Heb. שום אִתְּתָא

Vide in אלל״ב.

ש"ב

שְׁאֵר בְּשָׂרִי Propinquus carnis meæ, cognatus meus, ex Levit. 18. 6. In epiſtolis frequens.

ש"בנ

שום בַּר נָשׁ Nomen filii hominis, id eſt, nomen proprium viri. נָשׁ per Aphæreſin, pro אֱנָשׁ. Uſurpant Maſorethæ ad ea vocabula, quæ quandoque propria, quandoque communia & appellativa ſunt. Adducit Elias in Fragmentis Tabularum. Noſtra exemplaria biblica nunc aliter habent, & ferè integrè voces ſcriptas.

שב"עפ

שֶׁבְּעַל פֶּה Quæ per os, ſcil. tradita eſt. Præcedere ſolet תּוֹרָה Lex. Ea duplex: una תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב Lex in ſcripto tradita: altera תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה Lex ore tradita. Hæc Traditiones continet, quas ore tantùm alter alteri tradiderunt, inde à Moſe uſque ad deſcriptionem Talmud, in quo ſcriptis comprehenſæ. In Zohar pro litera ש ponitur more Chaldaico & Talmudico ד/, ut אורייתא דבע"פ Lex ore tradita.

ש"ג

שֶׁל גּוֹיִם Gentilium, id eſt, Chriſtianorum, vel ſingulariter שֶׁל גּוֹי Chriſtiani: ut, שֶׁחָתַךְ בְּסַכִּין ש"ג Quod diſcidit cultro hominis Chri-

Christiani. Judæi non quidvis quibúsvis cultris scindunt. Habent semper apud se duos cultros: unum, סַכִּין שֶׁל בָּשָׂר Cultrum carnis, ad carnium scindendarum usum destinatum: alterum, סַכִּין שֶׁל חָלָב Cultrum lactis & lacticiniorum, ac fructuum. Jam quæstio est, an licitum sit comedere, quod cultro ש״ג scissum aut mactatum sit.

ש״ד

שֹׁרֶשׁ דָּבָר Radix rei, principalis status, fundamentum, Præcipuum rei.

2. שְׁפִיכוּת דָּמִים Effusio sanguinum, cædes, latrocinia. Hinc in Tractatu Talmudico Joma, fol. 9. legitur: Sanctuarium primum quare fuit vastatum? ob tria scelera: nempe propter עֲבוֹדַת אֱלִילִים / גִּלּוּי עֲרָיוֹת / וּשְׁפִיכוּת דָּמִים idololatriam, incestuosum concubitum, & effusionem sanguinum sive cædes. Hæc tria abbreviatè solent scribere ע״א / ג״ע וש״ד ut suis locis dictum.

3. שַׁפִּיר דָּמֵי Pulchrum, Bonum, Rectum videtur, Rectum est, Tal.

ש״ה

שַׁלְשֶׁלֶת הַקַּבָּלָה Catena kabalæ. Nomen est libri historici qui in Tzemach David sæpè citatur.

שה״י פ״הי

שַׁבָּת הַיּוֹם פֶּסַח הַיּוֹם Sabbathum est hodie;

Pesach est hodie, vide Esth. 3. 8. in Targ. sec. Talm. Megilla fol. 13.

שה״עה

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Salomon Rex, super quo sit pax. Sic aliquando, דה״מה pro דָּוִד הַמֶּלֶךְ David Rex, &c.

ש״ו

שְׁתִי וָעֵרֶב Stamen & subtegmen. Textorum vocabula sunt. Hujusmodi textura, quia per formam crucis fit, ideo ad crucem appellandam hac locutione utuntur: ut קרעו ש״ו Laceravit illud cancellatim, σταυροειδῶς, per formam crucis. Appellant etiam sic crucem Christi. Unde Rabbi Bechai Deut. 30. fol. 220. col. 4. editionis Venetæ in folio, explicans locum hunc, *Qui sanctificant se & qui mundant se in hortis, post unum in medio*, Jesa. 66. ℣1. 17. sic scribit: *Sanctificantes se*, illi sunt filii Edom, (id est, Christiani) quorum consuetudo est, movere digitos suos hinc inde (id est, signo crucis se sanctificare.) *Purificantes se*, Illi sunt filii Ismaël (id est, Turcæ) quorum consuetudo est lavare manus suas & pedes suos, (quam abluendi consuetudinem ab Esau & Judæis habent.) *Post unum in medio*, ירמוז לשתי וערב של אדום id significat crucem Edomæorum, (id est, Christianorum) per quam se sanctificant. Kimchi ad eundem locum Jesaiæ notat:

notat: *Sanctificantes se*; Plerique interpretes explicant de illis, qui ſanctificant ſe manibus ſuis בשתי וערב (id eſt per crucem) quam faciunt. Intelligit Chriſtianos, quos mox illic expreſsè vocat נוצרים.

שו״ם

שפייר / ווירמש / מענץ / Germanica vocabula ſunt, Speir / Wurms / Mentz / Spira, Wormacium, Moguntia. In contractibus matrimonialibus ſolent uti hac abbreviatura. Nempe, ſi uxor aut maritus primo vel ſecundo anno moriatur abſque liberis, tunc ſervatur Conſtitutio vel jus priſcum trium harum urbium, in quibus ſynagogæ Judaicæ totius Germaniæ fuerunt antiquiſſimæ. Conſtitutio iſta fuit, ut, ſi alterutra pars intra biennium decedat ſine liberis, pars ſuperſtes capiat totam dotem partis defunctæ. Si tertio anno maritus abſque hærede moriatur, tunc uxor nihil capiat niſi dotem propter nuptias. Subſcribunt ergo ad hos contractus, כְּתַקָּנַת קק״ שו״ם id eſt, Juxta conſtitutionem ſynagogarum ſanctarum S. W. M.

ש״ז

שִׁכְבַת זֶרַע Concubitus ſeminis, ſeminis profuſio inanis.

ש״ח

שִׂנְאַת חִנָּם Odium immeritum. Hoc vi-

 guiſſe

guiſſe dicunt in Templo ſecundo, & propterea etiam vaſtatum eſſe. Quia verò illud peccatum nondum eſt ſatis expiatum, ideo differtur Templi reſtauratio. Æquiparatum etiam fuit hoc peccatum tribus peccatis, quæ viguerunt in Templo primo, de quibus paulò antè dictum in ש״ד.

2. שׁוֹמֵר חִנָּם Cuſtodiens gratis, cui opponitur שׁוֹמֵר שָׂכָר cuſtodiens pro mercede, Talm.

ש״ט

שֵׁם טוֹב Nomen bonum: נִפְטַר בש״ט Diſceſſit ex hac vita cum nomine bono. Eſt & nomen proprium, ut ſuprà dictum.

ש״יבח

שְׁתִיקָה יָפָה בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה Silentium pulchrum eſt tempore precum. Vidi in ſynagogis Judæorum, parietibus inſcriptum. Sed nihil minus, quàm hoc, ab ipſis obſervatur.

שׁר״לנע

שֵׁם / יֶפֶת / לֶמֶךְ / נוֹחַ / עֶבֶר Schem, Japhet, Lamech, Noach, Ebher.

ש״ינ

שֶׁיִּחְיֶה נֶצַח Qui vivat æternùm. In epiſtolis ejus uſus, quando viventis nomen exprimunt.

ש"ל

שְׁלֹמֹה לוּרְיָא Nomen proprium celebris Rabbini eſt, qui ſcripſit librum de cibis & aliis rebus vetitis ac licitis. In eum librum commentarius extat, in quo ſubinde hæc abbreviatura occurrit.

2. שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ Qui vel quod peccavimus coram te: in libris aut formulis precum.

3. שַׁיָּיךְ לְעֵיל Pertinet ſuprà, id eſt, ad ſuperiora, convenit antecedentibus adjungi.

ש"ליט . שליט"א

שֶׁיִּחְיֶה לְיָמִים טוֹבִים אָמֵן Qui vivat ad dies bonos, Amen. Euphemia poſt viventis nomen. In titulis librorum ſæpè occurrit.

ש"לש

שָׁלוֹם לְךָ שָׁלוֹם Salus tibi ſit, ſalus, id eſt, Salutem plurimam tibi dico. In epiſtolarum exordiis utuntur.

ש"ם

שְׁמַע מִנָּא Audi ex eo. Scribitur & מִנָּה. Apud Talmudicos frequens, pro Inde ſcias, cognoſcas, intelligas, diſcas. Vel, שְׁמַעְנָא מִינָּא Audimus, percipimus inde.

2. שֵׁם מְפוֹרָשׁ Nomen expoſitum. Cabaliſtæ ſic vocant expoſitionem nominis tetragrammati יהוה. Sæpius tamen dicitur הַמְּפוֹרָשׁ.

3. שֻׁלְחַן מְלָכִים Menſa Regum. Talm.

ש״מע

1. שַׁחֲרִית / מִנְחָה / עַרְבִית Matutinum, Veſpertinum, Nocturnum, quæ ſunt tria tempora precum.

2. שַׁדַּי מֶלֶךְ עוֹלָם Omnipotens Rex mundi.

3. שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם Attollite ſurſum oculos veſtros.

ש״נ

שֶׁיִּחְיֶה נֶצַח / ut antea in ש״י / quomodo rectiùs ſcribitur.

שנ״ב

שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ Cujus verbo omnia extiterunt, ſcil. benedictus ſit. Pars eſt conſecrationis ſacræ in ciborum uſu.

ש״ס

שִׁשָּׁה סְדָרִים Sex ordines, Sex partes operis Talmudici, quo nomine totum Talmud appellant: ut, בש״ס In Talmud, שבש״ס Quod in Talmud, שהש״ס Quod &c. In Targum Jon. כָּל קֳבֵל שִׁית סִדְרֵי מַתְנִיתָא Juxta ſex ordines Traditionum Talmudicarum. Exod. 26. 9. מַתְנִיתָא idem quod Rabbinicè מִשְׁנָה id eſt, δευτέρωσις Traditio, Secundaria lex & doctrina, quæ opere Talmudico comprehenditur.

שס״ה

Literæ numerales ſunt, valentes 365, quot

ſunt

ſunt dies anni, & quot ſunt præcepta Legis prohibitiva. De his Traditio Talmudica in Tractatu מכות Makkoth cap. 3. fol. 23. 2. תר״יג מצות נאמרו לו למשה בסיני שס״ה לאוין כמנין ימות החמה · רמ״ח עשיים כנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא׳ תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא היכי id eſt, 613. præcepta dicta fuerunt Moſi in Sinai; 365 negativa, juxta numerum dierum ſolarium, 248 factiva ſive affirmativa, juxta membra hominis. Dixit Rabbi Menunna, Quâ Scripturâ id probatur? תורה Legem præcepit nobis Moſes hæreditariam, Deut. 33. 4. ubi תורה Geometricè eſt 613. Ad hanc Traditionem R. Salomonis gloſſa eſt: 248 præcepta faciendi ſunt, quia unicuique membro dicitur, Fac, Serva præceptum. 365 præcepta non facienda ſunt, quia unoquoque die monentur homines, ne transgrediantur os DOMINI. Vide Caphthor fol. 145.

ש״ע

שְׁמִינִי עֲצֶרֶת Octavus dies interdicti ſive prohibitæ operæ. Octavus dies feſti Paſchatis & Tabernaculorum ſic vocatur, quòd totus ſacer ſit, & omnis ſervilis opera in eo prohibita. Vide Lev. 23. ℣ſ. 36. Deut. 16. 8.

2. שֶׁל עוֹלָם Mundi. Sic præcedit רִבּוֹן vel רִבּוֹנוֹ, ut ſuprà in רשל״ע poſitum.

3. שֻׁלְחָן עָרוּךְ Nomen libri eſt, conſtitu-

 tiones

tiones omnes juris utriusque continens. Is sic abbreviatè sæpè citari solet.

שע"הול

שָׁחוֹר עַל הַלָּבָן זֵכֶר לְחֻרְבָּן Nigrum super albo, memoriale est desolationis, scil. Templi & urbis. Ejus nunquam obliviſci debent, juxta id quod dicitur Psal. 137. ℣ſ. 5. 6. Inde nigrum orbem aut aliam figuram parietibus albis ædium vel synagogarum appingere solent, cui abbreviaturam istam interdum apponunt.

ש"פ

שָׁוֶה פְּרוּטָה Pretium æquum pecuniæ. Prutah parvæ monetæ species, unde synedochicè pro Pecunia usurpatur. שָׁוֶה Æquum, Æquale, quod æquo pretio pecuniæ respondet.

ש"צ

שְׁלִיחַ צִבּוּר Legatus, Nuncius, Minister cœtus seu synagogæ, qui ad Ecclesiæ vel Scholæ officia expedienda mittitur, Æditus. Cum servilibus, כשׁ"צ ושׁ"צ.

שצ"ם חנ"כל

Vide suprà in litera ח.

ש"ר

שְׁמוֹת רַבָּא Glossa magna in Exodum. Vide כר.

2. שם רע Nomen malum.
3. שלום רב Salus plurima.

ש״רי

שֵׁם רְשָׁעִים יִרְקָב Nomen improborum putrescat, ex Prov. 10. ℣. 7. Reperi in libro Kabalæ R. Abraham, fol. 26. col. 4. & in lib. Juchasin fol. 159. de Tzadok & Bajethoso, primis Zaducæorum authoribus, usurpatum. In eadem Kabala Rabbi Abrahami fol. 33. col. 4. legitur: על אילו נאמר זכר צדיק לברכה ועל המינים נאמר שם רשעים ירקב id est, *De illis* (justis Israëlitis) *dicitur: Memoria justi benedicta sit. De hæreticis verò dicitur; Nomen improborum putrescat.*

ש״ש

שֵׁם שָׁמַיִם Nomen cœlorum, id est, nomen Dei cœlos inhabitantis. Cum servili, כל מעשיך יהיו לש״ש Omnia opera tua sint ad (honorem) nominis Dei.

2. שְׁמוּאֵל שׁוֹלָם Nomen proprium Rabbini, de quo vide in אש״ש.

ש״ת

שְׁלָמָא תִּנְיָנָא Salus secunda. In fine literarum uti solent, quando post conclusionem amplius aliquid adjicitur, quod altera salutis precatione clauditur, ut nos dicimus, Iterum vale.

2. שְׁמָּא תֵּימָא Fortè dices, objicies.

3. שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה Exaudiens preces. In fine precum solent dicere בא״י ש״ת / quæ vide in litera ב.

4. שְׁעַת תְּפִלָּה Hora, tempus precationis, ut שׁוֹאֵל אָדָם צְרָכָיו בש״ת Cupiens homo necessitati naturæ consulere in tempore precum.

ת

ת״א

תַּרְגּוּם אַחֵר Targum aliud. Targum, id est, Translatio, paraphrasis Chaldaica.

2. תַּרְגּוּם אוּנְקְלוֹס Targum Onkelosii vel Onkeli. Sic accipitur in R. Salom. Exod. 28.4. Pro תרגום dicitur & תִּרְגֵּם Transfert, interpretatur. Quinque libros Mosis tantùm hîc Author in linguam Chaldaicam transtulit. Fertur fuisse filius sororis Titi Vespasiani, & ad Judaismum conversus, dictus fuit אוּנְקְלוֹס הַגֵּר Onkelos proselytus. Ita scribit Author libri Juchasin folio 52. sed non satis clarum & verum est. Vixit tempore Christi, & antea diximus, eum justa fecisse Rabban Gamalieli seni, Apostoli Pauli præceptori, qui octodecim annis ante vastatam urbem obiit. An hic Onkelus excidium illud viderit, incertum est. Cum servilibus literis, שת״א / בת״א.

ת״אם

תְּהִלִּים / אִיּוֹב / מִשְׁלֵי Psalmi, Job, Proverbia. Apud Masorethas; sed communiùs transpositis literis vocantur אמ״ת ut suo loco dictum.

ת״ב

תִּשְׁעָה בְּאָב Nonus dies mensis Af, id est, Julii. Hoc die vehementer lugent, jejunant, discalceati incedunt, preces dicunt & sacra peragunt, quia Templum secundum hoc ipso die vastatum.

ת״בכ כ״בנ

תְּפִלָּה בְּלֹא כַּוָּנָה כְּגוּף בְּלֹא נְשָׁמָה Precatio sine intentione, est sicut corpus sine anima. Parietibus synagogarum inscribi solet, etsi nullibi minus intentionis sit, quàm in ipsorum precibus.

ת״ג

1. תְּנוּעָה גְּדוֹלָה Motio magna, id est Vocalis longa: Gram.

2. תְּקִיעָה גְּדוֹלָה Clangor magnus. In Minhagim & ritualibus libris usurpatur, ubi modus clangendi in festo novi anni describitur.

ת״ה

1. תְּחִיַּת or תְּקוּמַת הַמֵּתִים vel תְּחִיַּת Resurrectio aut revificatio mortuorum.

2. תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ Precatio viæ, id est, iter facientium.

ת"ו

Apud Chronologos ת est תְּחִלַּת Principium: & ו est Sex, nempe, Principium horæ ſextæ, & initium perpetuum Tekuphæ ſive æquinoctii verni, menſe Niſan ſive Martio.

ת"ובב

תִּבָּנֶה וְתִתְכּוֹנֵן בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ Ædificetur & erigatur citò in diebus noſtris, ſcil. Jeruſalem urbs ſancta. Subjectum legitur aliquoties nomini צְפַּת quo Jeruſalem intelligitur, ſive ſimpliciter, ſive abbreviatè, pro צְבִי פְּאֵר תִּפְאַרְתֵּנוּ vel תִּפְאַרְתּוֹ/ quomodo terra Iſraelis appellatur אֶרֶץ צְבִי / Dan. 8. 9. & 11. 16. Ezech. 20. 6. Pſal. 48. 3.

תוש"לבע

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם Abſolutum & perfectum eſt: laus ſit Deo creatori mundi. Fini librorum apponi ſolet. Aliquando pleniùs ſcribitur, תונש׳ לבוע.

ת"ח

תַּלְמִיד חָכָם Diſcipulus ſapientis, Sapientiæ ſtudioſus, Philoſophus. Sapiens: plur. תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. Apud priſcos Hebræos uſitatum fuit, ſe non ſapientes, ſed Diſcipulos ſapientum appellare. Hodie nulli tituli ſufficiunt, qui-

bus

bus ſuam ſapientiam glorioſiſſimè ſatis proclament. Vide ſuprà in litera כ.

2. תָּא חֲזֵי Veni, vide. In Zohar frequens, quando lectorem ad ocularem quodammodo demonſtrationem revocant.

ת״י

תַּרְגּוּם יְרוּשַׁלְמִי Targum Jeruſchalmi ſive Hieroſolymitanum. Raró id denotat, ſed integrè ſcribi ſolet תרגום ירושלמי differentiæ causâ. Sic uſurpatum in Aruch in voce מרגל & in ממן ſecundo, à Scribis potius, quàm ab Authore. Præcedunt literæ ſerviles ו & כ / ut, ות״י / item כת״י. Et ſic, &c.

ת״יבע

תַּרְגֵּם יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל Interpretatur Jonathan F. Uzielis. Vide ת״י.

תיו״בתא

תִּשְׁבִּי יָבֹא וְיַגִּיד בְּפִיו תֵּירוּץ אֲמִתִּי Thisbi veniet, & indicabit ore ſuo ſolutionem veram. In præfatione libri יוסף דעת. Idem cum ſequenti תי״קו.

תי״קו

תִּשְׁבִּי יְתָרֵץ קֻשְׁיוֹת וּבַעְיוֹת Tiſchbi ſolvet objectiones & quæſtiones. In Talmud frequentiſſimum, quando occurrit quæſtio vel objectio difficilima, quam explicare nequeunt.

queunt. Tunc ad Tischbi, id est, Eliam Prophetam reducem, ejus solutionem rejiciunt. Elias autem sic vocatur 1 Reg. 17. 1. Sic R. David Ezech. 42. ab initio de structura nova ista dicit: *Dico ego, quòd textum hunc* עתיד אליהו לפרשה *explicaturus est aliquando Elias.*

ת"כ

תּוֹרַת כֹּהֲנִים Lex sacerdotum. Libri antiquissimi nomen est, agens de ritibus & juribus Sacerdotum ex libro tertio Mosis. Aliâs etiam simpliciter סִפְרָא appellatur, & conscriptus est circa annum Christi centesimum. Inde frequens apud Talmudicos תניא בת"כ Traditio est in Toras cohanim. Vocatur liber tertius Mosis תורת כוהנים: ut, מנשה הי׳ה שונה חמשים וחמשה פנים בתורת כוהנים Menasse quinquaginta quinque modis explicavit librum tertium Mosis, Sanhedr. fol. 103. 2.

ת"ל

תַּלְמוּד לוֹמַר Doctrina est dicere, Doctrina textus, vox hæc vult dicere. Talmudici & Rabbini utuntur, quando aliquid notanter vel generaliter dictum, latiori vel specialiori doctrinâ explicant: ut, עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ Idcirco relinquet vir patrem suum, &c. Gen. 2. 24. איש מה תלמוד לומר *Isch* quæ doctrina est ad dicendum? quid me docet vocabu-

cabulum *Isch?* איש ולא אשה *Isch* Vir, & non Mulier, ait.

2. תְּהִלָּה לְאֵל Laus Deo. Aliquando additur ה in fine, pro חי Vivo.

3. תְּרֵי לִשְׁנֵי Duæ significationes. Apud Masorethas, quando vocabulum aliquod duo significata diversa habere notant. Cum servili בתל״ In duplici significato.

4. תִּרְצֶה לֵידַע Volueris scire. In libro Astronomico עִבְרוּנוֹת sæpè occurrit: Vel, תִּרְצֶה לַחֲשׁוֹב Volueris supputare.

ת״לח

In præcedenti explicatum.

ת״מ

תְּבוֹרַךְ מִנָּשִׁים. Benedicta sis præ mulieribus, scil. aliis, id est, omnium aliarum mulierum benedictissima, ex Judic. 5. 24. Nomini mulieris viventis subjici solet, quando in Epistolis salus ipsi ascribitur.

ת״מכ

תְּהִי מְנוּחָתוֹ כָּבוֹד Sit requies ejus gloriosa. De piis defunctis sic loquuntur.

תמכ״עוכי

תְּהֵא מִיתָתוֹ כַּפָּרָה עָלָיו וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל Sit mors ejus propitiatio pro ipso & pro universo Israële. Sic loquuntur de reo ad mortem condemnato,

nato, ut ejus morte delictum expietur, & alii exemplum capiant & sibi caveant. Misera consolatio.

תנ"בעא

תְּהִי נַפְשׁוֹ בְּגַן עֵדֶן אָמֵן Sit anima ejus in paradiso, Amen. Pro נפשו communius dicunt מְנוּחָתוֹ Requies ejus. De defunctis.

תנ"ה

תָּנְיָא נָמֵי הָכִי Doctrina, Traditio etiam talis est. Talm.

תנ"כ

תּוֹרָה / נְבִיאִים / כְּתוּבִים Lex, Prophetæ, Hagiographa, tres partes totius sacræ Scripturæ Veteris Testamenti. Apud Masorethas in usu est, ut Deut. 21. 23.

תנ"צבה

תְּהִי נַפְשׁוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים Sit anima ejus ligata in fasciculo viventium, ex 1 Sam. 25. 29. De defunctis.

ת"ס

תִּקּוּן סוֹפְרִים Correctio, Aptatio Scribarum. Octodecim loca biblica sunt, quæ dicuntur Scribæ correxisse, & enumerantur in principio libri Numerorum in notis Masorethicis. Aben Esra ipsorum correctionem plerumque rejicit, & rectè.

ת"ע

תְּרֵי עֲשַׂר Duodecim. Pro עשר Chaldaicè עסר / & inde elisâ gutturali. תְּרֵיסַר Sic appellant Prophetas minores, quorum libri duodecim sunt.

2. תְּפִלַּת עֲרָבִית Oratio vespertina. In precum libris.

3. תּוֹרַת עוֹלָה Libri celebris nomen est, qui sæpè citatur in Caphtor.

תע"ב

תָּבוֹא עָלָיו בְּרָכָה Veniat super eum benedictio. In epigraphis literarum ejus usus est. Vide Epistolas nostras Heb.

ת"ק

תְּנוּעָה קְטַנָּה Motio parva, id est, vocalis brevis, vel pluraliter, תְּנוּעוֹת גְדוֹלוֹת Gram.

2. תְּקִיעָה קְטַנָּה Clangor parvus. Vide תנ"ג.

3. תַּנָּא קַמָּא Doctor primus. Doctores Talmudici vocantur Tannajim. Cum literis servilibus, לְתַנָּא / כְּתַנָּא / מִתַּנָּא. Sic אַתַּנָּא קַמָּא.

ת"ר

תָּנוּ רַבָּנָן Tradiderunt, Docuerunt Rabbini nostri. Talm.

תְּהוֹם רַבָּא Abyssus magna.

תרי"ג

Literæ numeri sunt, valentes 613, in

quot præcepta, universa Lex Mosis, dividitur Judæis. Horum mentio in Targum, ubi Noomi dicit: אִיתְפַּקְּדִית לְמִנְטַר שִׁית מְאָה וּתְלַת עֲסַר פִּקּוּדַיָּא id est, Jubeor ego observare 613 præcepta, Ruth. 1. v. 16. in Venetis. Vide suprà רמ"ח.

ת"ש

תָּא שְׁמַע Veni audi. In Talmud frequens, quando ad objectionem respondent.

תש"בעפ

תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה Lex oretenus tradita. Traditiones patrum sic vocantur.

תש"בצ

תְּשׁוּבוֹת שִׁמְעוֹן בַּר צֶמַח Responsiones Schimeonis filii Tzemach. Scripsit librum שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת Quæstionum & responsionum, qui sic abbreviatè citari solet. Meminit Juchasin fol. 134.

תש"רת. תש"ת. תר"ת

Tria symbola sunt clangorum, quos edunt in festo tubarum. Primo die רֹאשׁ הַשָּׁנָה novi anni, cornicen ter cornu inflat, sonis distinctis. Primò sonos edit, quos prima abbreviatura denotat, nempe, תְּקִיעָה / שְׁבָרִים / תְּרוּעָה / תְּקִיעָה *Tekia* sonus fixus & æqualis. *Schevarim*, fractus: *Teruah*, mixtus. Secundò,

quos

quos secunda abbreviatura, *Tekia*, *schevarim*, *tekia*. Tertia, *tekia*, *terua*, *tekia*. Observandum, ex תְּרוּעָה non esse primam literam desumptam, sed secundam, ut hæc vox distingueretur à תקיעה / quæ & ipsa à litera ת incipit. Insolens alioquin planè est, alias, quàm primas literas, ad abbreviaturas transferri.

ת"ת

תַּלְמוּד תּוֹרָה Studium Legis, quod magnificè passim prædicant. Cum servili, כל אדם חייב בת"ת. Omnis homo obligatus est ad studium Legis: כל מי שאינו עוסק בת"ת נקרא נזוף Quicunque non dat operam studio Legis, vocatur reprobus. Et Rambam Parte 1. Madda, folio 18. scribit: אין לך מצוה בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד למוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה id est, Non est præceptum ullum inter omnia præcepta, quod tantum sit, quantum studium Legis, sed studium Legis æquiparatur omnibus præceptis, quia studium adducit ad opus, ut scil. id opere præstet, quod per studium apprehendit.

2. תַּלְמִיד תּוֹרָה Discipulus Legis, Studiosus Theologiæ. Sic apud priscos Hebræos se quidam vocarunt, quòd magis pium & honorificum censerent, vocari Discipulum Legis, seu verbi divini, quàm חכמים Sapien-

 tum,

tum, qui etiam traditionibus & Legi non ſcriptæ innitebantur.

3. תִּפְאֶרֶת *Decus.* Species una ex decem numerationibus cabaliſticis, quam ſic à prima & ultima litera notant. Frequens in Zohar, & aliis libris Cabaliſticis.

תם ונשלם ספר ראשי תיבות
זבח תודה לרוכב בערבות

FINIS.

OPERIS TALMUDICI BREVIS RECENSIO

CUM

Ejusdem Librorum & Capitum Alphabetico Indice.

ALterum subsidium, quod intelligentiam in libris Rabbinorum juvat, est tenere, vel ad manus expositam habere Operis Talmudici in libros & capita divisionem, & eorum Alphabeticum indicem. Inde enim ad rectam & perfectam suæ doctrinæ confirmationem, plura ferè adducere & citare solent, quàm ex Lege aut Prophetis. Citant autem quandoque Partes ejus generales, quandoque Partium libros, quandoque librorum capita, interdum libros & capita simul: Capita autem vel numero, vel primis ipsorum verbis. Exempli causâ: Prima verba Lexici Talmudici Aruch sunt, בְּשַׁבָּת בְּרֵישׁ גְּמָרָא דְּפֶרֶק הַבּוֹנֶה׃ *In Schabbath, in principio Gemara, Capitis Habbone.* Hîc *Schabbath* est libri Talmudici nomen: *Gemara* pars textus Tal-

mudici: *Habbone* prima vox, à qua caput libri iſtius incipit. בְּסַנְדָּל פֶּרֶק כ״ו בְּכֵלִים *In Sandal cap. 26. in Kelim.* Hîc caput & primâ voce *Sandal*, & numero citatur, addito libro qui vocatur *Kelim*: בפ״ד דְּטְהָרוֹת *In cap. 4. Taharoth.* Hîc caput per numerum duntaxat citatur, cujus liber dicitur *Taharoth*: כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּפֶרֶק הַיָּשֵׁן *Sicut reperimus in cap. Hajaſchen.* Hîc caput tantummodo adducitur ex prima voce, omiſſo numero & libro. Hæc omnia, & ſimilia, adducuntur ex Talmud. Sæpè etiam libros vel capita non indicant, ſed ſimpliciter dicunt, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ Dicunt Rabbini noſtri, כדאמרו רבותינו Sicut ajunt Magiſtri noſtri: אמרו החכמים Dicunt ſapientes: פירשו רבותינו Interpretantur Magiſtri noſtri. Sic gloſſa R. Salomonis, quam adducit Zach. 11. verſ. 1. ubi inquit, ופירשו רבותינו. *Et explicant Rabbini noſtri*, petita eſt ex libro Talmudico יומא *Joma*, cap. 4. fol. 39. ad illud Prophetæ, *Aperi Libane portas tuas*, quod Talmudici explicarunt de ſponte apertis januis Templi, quadraginta annis ante ejus incendium. Hæc quia Hiſtoriam Novi Teſtamenti illuſtrat, obiter hoc loco notanda. Apud Evangeliſtas recenſentur miracula quædam, quæ tempore mortis Chriſti acciderunt. Inter ea eſt, *Velum templi ſponte ſciſſum eſſe in duas partes.* Sic in jure Talmudico dicitur, Quadraginta annis ante deſolationem Templi, portas Templi ſua ſpon-

ſponte apertas fuiſſe, quod cum hoc velo ſciſſo convenire omnino videtur, Verba textus ſunt: תנו רבנן ארבעים שנה קודם חורבן הבית לא היה גורל עולה בימין ולא היה לשון של זהורית מלבין / ולא היה נר מערבי דולק והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן id eſt, Docuerunt Rabbini; Quadraginta annis ante deſolationem Templi, non aſcendit amplius ſors in manum dexteram, neque amplius particula coccinea albeſcebat, neque lucerna veſpertina ardebat, & fuerunt portæ Templi apertæ ex ſeipſis: *Joma fol.* 39. *pag.* 2. Poſtremum hoc Syrus interpres refert, וּמֶחֱרָא אַפַּי תַרְעָא דְהַיכְלָא אֶצְמַיְ׳ Et protinus facies portæ Templi ſciſſa eſt. *Sors.* De qua Levit. 16. 8. quæ manui dexteræ obveniebat, imponebatur hirco ad dexteram ſito, qui DOMINO ſacer, & mactabatur pro expiatione peccatorum; altera ſors manui ſiniſtræ obveniens, imponebatur hirco Azazel, qui in deſertum emittebatur. *Particula coccinea.* Longa & lata erat inſtar linguæ, unde vocatur לשון. Hæc ponebatur inter cornua ad frontem hirci emiſſi, & ad januam porticus Templi, ea ſi albeſceret poſt hircum emiſſum, lætabantur admodum, & ſignum erat remiſſorum peccatorum populi, juxta illud Prophetæ: *Si peccata tua rubra fuerint ut coccinum, ſicut nix albeſcent*, Jeſa. 1. v. 18. Quòd ergo deſiit ſacrificium pro peccato, quòd deſiit ſignum remiſ-

miſſionis peccatorum, quòd extincta fuit lux terrena, quòd fores Templi per ſe apertæ, vel ut Evangeliſtæ loquuntur, velum Templi ſpontè ruptum & ſciſſum, quid aliud ſignificare debebant, quàm totalem omnium ceræmoniarum abrogationem, & lucis cœleſtis, quâ ſe indignos fecerunt, privationem? Hæc cùm quadraginta annis ante deſolationem Templi contigiſſe affirment, non obſcurum eſt, ea ad tempus mortis Chriſti referenda eſſe, & iſtam ſpontaneam Januarum apertionem cum velo ſciſſo, quam Evangeliſtæ vocant, omnino convenire. Sed redeamus ad id unde digreſſi ſumus. Diximus, Rabbinos paſſim in ſuis ſcriptis citare libros Talmudicos, & univerſam ſuam doctrinam ex Talmud, tanquam certo juris corpore, confirmare. Videamus ergo, quid ſit Talmud, quæ ejus Authoritas, & quomodo in Partes ac membra dividatur.

תַּלְמוּד TALMUD aliquando idem eſt quod תּוֹרָה *Doctrina*, aliquando idem quod לִמּוּד Studium, Perceptio, Apprehenſio doctrinæ, diſcendi actio & q. d. diſcentia, a לָמַד *Didicit.* Priori modo per metonymiam ſumitur pro libro, quo doctrina continetur, qui κατ' ἐξοχὴν vocatur *Talmud*, id eſt, Liber doctrinalis, quia ſolus iſte univerſam doctrinam & ſcientiam populi Judaici comprehendit, de quo hîc breviter agere propoſuimus.

TALMUD est Opus doctrinale, sive Corpus doctrinæ magnum, à variis ac doctissimis quibusque Rabbinis compilatum, multiplicem omnium Scientiarum doctrinam continens, & potissimùm Jus civile ac canonicum Judæorum plenissimè ac perfectissimè proponens, ut secundum illud universa gens & Synagoga Israelitica optimè feliciterque vivat. Multiplex etiam ipsi historia inserta est, quæ quia profundos, arcanos & mysticos sensus plerumque comprehendit, ideo à paucis intelligitur, & juxta externam literam putidissimarum fabularum nomen potius occupat. Quia verò Lex Mosis, per se (ut volunt) obscura & imperfecta, in Talmud dilucidè & perfectè explicatur, ideo etiam augusto Legis nomine ab ipsis indigitatum est. Nam Lex duplex: una, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב Lex quæ in scripto, altera תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה Lex quæ per os, scilic. tradita. Illa quinque libris Mosis descripta est: hæc oraliter tantùm propagata fuit, inde à Mose usque ad centenos aliquot annos post natum Christum Servatorem nostrum, quando & ipsa in librum relata est, ne propter extremam populi Judaici dispersionem totaliter periret.

Authoritas ipsi conciliata, partim, ab Authoribus; partim, à materia.

Author primus statuitur Moses Propheta; qui cùm Legem scriptam uno die à Deo ac-

cipere potuisset, Deus ipsum per dies quadraginta detinuit, ut scriptæ Legis explicationem interea perfectè addisceret. Moses deinde oralem illam Legis explicationem tradidit Jehosuæ, is septuaginta senibus, illi Prophetis, ipsi Synagogæ magnæ: ab ea præstantissimis quibusque Rabbinis sequentibus successivè tradita est, eo usque, donec oraliter amplius conservari non potuit. Mosis & Prophetarum Authoritatem cùm nemo facilè rejecturus esset, laborandum erat, ut Rabbinorum fides indubitata constaret. Eam ergo variis modis asseruerunt, principaliter autem laudibus, minis, pœnis. Inde tandem factum, ut Legem oralem, Legi scriptæ æquipararint, jura, edicta, scripta, verba Rabbinorum, Prophetarum verbis prætulerint, immò Rabbinorum verba quasi Dei verba habenda esse, impiissimè asseruerint, & contemptum ipsorum mortis pœna vindicandum, impudentissimè statuerint. Pluribus hæc probari possent, sed pauca testimonia, quæ mox subjiciemus, fidem facient.

Materia Authoritatem conciliat, quia ea Legis scriptæ partim est lucidissimus commentarius, partim ejus complementum & fundamentum, sine quo lex scripta omnino labasceret. Quæramus hisce fidem, sed breviter.

Aben Esra in præfatione sua in Legem Mo-

Mosis ait, Legem scriptam Mosis fundatam esse super Lege orali; וזה לנו האות שסמך משה על תורה שבעל פה שהיא שמחה ללב ולעצם מרפא כי אין הפרש בין שתי התורות ומידי אבותינו שתיהן לנו מסורות id est, Idque nobis signum est, quòd fundatus est Moses super Legem oralem, quæ est lætitia cordi, & ossibus medela. Nulla enim est differentia inter duas has Leges, quæ per majóres nostros ambæ nobis traditæ sunt.

R. Isaac Corbelensis in libro עמודי גולה *Ammude gola*, sive libro Præceptorum parvo, fol. 39. docet, fundamentum Religionis Judaicæ esse Legem oralem seu Traditiones Patrum, non Legem scriptam Mosis: אל תחשוב כי עיקר התורה בכתב כי אדרבה עיקרה אותה שבעל פה ועל תורה שבעל פה נכרת ברית דכתיב כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית והן אוצרו של הקדוש ברוך הוא כי היה גלוי לפניו ישראל עתידין להיות גולין בין האומות ויעתיקו הגוים ספריהם לפיכך לא רצה שתיכתב וכו׳ id est, Ne existimes, quòd fundamentum sit Lex scripta, quin potius fundamentum est illa quæ ore tradita: nam propter Legem oralem initum est fœdus (cum Israelitis à Deo) sicut scriptum est: *Quia juxta verba hæc pango tecum fœdus, & cum Israele*, Exod. 34. v. 27. & hæc sunt thesaurus sancti Dei benedicti. Sciebat enim futurum, ut Israelitæ transportarentur inter alios populos, & quòd trans-

scri-

ſcripturi eſſent gentiles libros ipſorum, idcirco noluit ſcripto tradi Legem oralem, &c.

Rabbi Bechai in libro כד הקמח *Cad hakkemach* Cadus farinæ, fol. 77. col. 3. in eandem ſententiam ſcribit: וששה סדרים אלו הם תורה שבעל פה כי עיקר התורה היא תורה שבעל פה שאין תורה שבכתב יכולה להתבאר כי אם ע"י תורה שבע"פ / Id eſt, Sex ordines (partes corporis Talmudici) ſunt ipſa Lex oralis: nam fundamentum Legis ſcriptæ eſt Lex oralis. Etenim Lex ſcripta non poteſt explicari, niſi per legem oralem.

In Codice juris בבא מציעא *Bava metzia*, fol. 33. 1. traditur, ſtudium Talmudicum præſtantius eſſe ſtudio Biblico, his verbis: העוסקים במקרא מידה ואינה מידה במשנה מידה ונוטלין עליה שכר גמרא אין לך מידה גדולה וכו׳ id eſt, Qui operam dant lectioni Biblicæ, virtus aliqua eſt aut potius nulla virtus (id eſt, parum admodum eſt:) δευτερώσει Traditioni vel Legi ſecundariæ patrum, virtus eſt propter quam accipitur præmium: Gemaræ, id eſt, ſtudio Talmudico, virtus eſt quâ nulla præſtantior. Inde, cùm R. Eleeſarem ægrotantem viſitarent aliquando officii causâ diſcipuli ejus, dixerunt ipſi, רי׳ למדנו ארחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא Rabbi, doce nos vias vitæ, ut acquiramus in iis vitam futuri ſeculi. Reſpondit ipſis: הזהרו בכבוד חביריכם ומנעו בניכם מן ההגיון והושיבום

והושיבום בין ברכי ת"ח Moniti eſtote honorem præbere condiſcipulis veſtris, & avertite liberos veſtros à ſtudio-biblico, & collocate eos inter genua ſapientum; *Cod. juris Berachoth, fol.* 28. 2. Gloſſa, מֵהַהִגָּיוֹן id eſt, לא תרגילום במקרא יותר מדא' Ne aſſuefaciatis eos in lectione-biblica plus quàm ſatis eſt.

In Codice juris *Berachoth* fol. 5. 1. docetur, Legem oralem æquè eſſe à Moſe, atque Legem ſcriptam his verbis: מאי דכתיב וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לוּחֹת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרוֹתָם לֻחוֹת אלו עשרת הדברות / וְהַתּוֹרָה זה מקרא / וְהַמִּצְוָה זו משנה / אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי אלו נביאים וכתובים / לְהוֹרוֹתָם זה גמרא / מלמד שכולם נתנו למשה מסיני / id eſt, Quid eſt illud quod ſcriptum legitur: *Et dabo tabulas lapideas, & Legem & Præcepta, quæ ſcripſi, ad docendum ea ipſos*, Exod. 24. 12. *Tabulas*, id eſt, decem præcepta. *Et Legem*, id eſt, Biblia. *Et præcepta*, id eſt, Miſchnam, Traditiones majorum. *Quæ ſcripſi*, id eſt, Prophetas & Hagiographa. *Ad docendum ea ipſos*, ea eſt Gemara, id eſt, deciſio Traditionum Talmudicarum. His docemur, omnia iſta data eſſe Moſi è monte Sinai.

In Cod. Juris Chagiga, fol. 10. 1. docetur, non habere pacatam conſcientiam illum, qui de ſtudio Talmudico regreditur ad ſtudium biblicum. Verba hæc ſunt: Propheta inquit, וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם אמר רב כיון שיצא אדם

מדבר הלכה שוב אין לו שלום / id eſt, *Egredienti aut venienti non erit pax*, Zach. 8. 10. Raf dixit: Quando egreditur homo ex conſtitutionibus Talmudicis, deinceps non eſt ipſi pax: Gloſſa, שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא שוב אין לו שלום שאין הוראה מדבר מקרא שהמשנה מפרשת סתימת התורה / id eſt, Quando egreditur homo ex doctrina Talmudica ad doctrinam Biblicam, tunc amplius nulla ipſi pax eſt. Nulla enim eſt demonſtratio ex doctrina Biblica, quum Miſchna ſeu δϵυτέρωσις explicet arcanum Legis ſcriptæ.

In libro מזבח הזהב *Misbeach haſſahaf*, *Altare aureum*, cap. 5. ſtudium Talmudicum omnibus aliis ſtudiis & ſcientiis præfertur, idque ex communi Doctorum ſententia: התלמוד המקודש אין למעלה ממנו / Id eſt, Sanctiſſimo Talmud nihil eſt ſuperius.

Ibidem: אי אפשר לעמוד ועל עיקר תורתנו הקדושה שהיא תורה שבכתב כי אם ע"י תורה שב"עפ שהיא פירושה / Id eſt, Impoſſibile eſt conſiſtere nos poſſe ſuper fundamento Legis noſtræ ſanctæ, quæ eſt Lex ſcripta, niſi per Legem oralem, quæ eſt explicatio ejus.

Sequitur ibidem: אפילו מעט מן התלמוד יספיק יותר להביא לידי יראת שמים משאר למודים הרבה ועליו אמרו גדול התלמוד שמביא לידי מעשה / id eſt, Etiam parumper ex Talmud ſufficit magis adducendum ad timorem Dei, quàm reliqua ſtudia plurima. De eo enim

enim dixerunt (Doctores noſtri Talmudici:) Magnum eſt ſtudium Talmudicum, quod adducit (ex theoria) ad praxin.

Laudata & trita in Rabbinorum ſcriptis eſt ſententia: בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה/ id eſt, Fili mi, attende ad verba Scribarum magis, quam ad verba Legis, ſcil. Moſis. Exſtruxerunt hoc præceptum ſuper Eccl. 12. v. 12.

In Cod. Juris יבמות fol. 20. 1. ſanctitatis elogio donantur ſtudioſi juris Talmudici: Verba juris ſunt: כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש Quicunque firmiter ſervat verba Sapientum, vocatur Sanctus.

In corpore Juris Hieroſolymitano, Cod. Berachoth, ut adducit R. Jacob in libro כפתור *Caphtor*, fol. 121. legitur: רבא אמר תרע לך שדברי סופרים חביבים מדברי נביאים / id eſt, Rabba dixit: Scito verba Scribarum amabiliora eſſe verbis Prophetarum. Ibidem vulgare, חכמים עדיפי מנביאים Sapientes præſtantiores ſunt Prophetis. Ratio, quia Prophetæ tenebantur ſuam doctrinam confirmare miraculis & aliis extraordinariis ſignis: de ſapientibus autem abſolutè & ſimpliciter dictum, *Et obſervabis, ut facias juxta omnia, quæ docebunt te*, Deut. 17. v. 10.

In Cod. Juris ערובין *Eruvin*, fol. 21. 2. pœna determinatur contemptoribus ſtatutorum Rabbinicorum, his verbis: כל העובר

על

על דברי סופרים חייב מיתה Quicunque transgreditur verba Scribarum, reus fit mortis. Id in libro *Caphtor*, antè dicto loco, exemplo illustratur, petito ex libro איומה כנדגלות *Ajuma kenidgaloth* (nomen ex Cant. 6. 3.) in hanc sententiam:

Rex gentilis Pirgandicus convocatis suis consiliariis instruxerat cœnam magnificam, ad quam etiam invitaverat undecim honoratissimos in sua terra Rabbinos. Illi accedentes, supra spem honorifice à Rege excepti fuêre. Tria autem ipsis Rex postea proponebat, ut vel carnem suillam lautissimè apparatam secum comederent, vel cum pulcherrimis fœminis gentilibus concumberent, vel vinum gentilium cum ipso biberent. Judæi triduanum deliberandi spacium sibi postularunt. Eô elapso, responderunt, duo priora expressè in Lege sua prohibita esse, ideoque se id facere recusare, tertium quia à Rabbinis tantummodo vetitum sit, se id minimè abnuere. Cœna sic fuit apparata, & Judæi ad mensas facili arte in circulum volubiles collocati. Ubi largiùs bibere cœpissent, mensæ fuerunt clanculùm gyratæ, sic ut carnes suillæ ipsorum manibus obvenirent. Judæi nihil tale animadvertentes, & luxu jam diffluentes, carnes illicitas incauti comederunt. Tandem choreæ institutæ, mulieres formâ præstantes adductæ, cum quibus etiam sancti

Rab-

Rabbini iſti vino & Venere incenſi & victi, per noctem concubuerunt. Sequenti die à Rege moniti, ut quid ita licenter contra Legem ſuam peccarint, cum rubore & magno conſcientiæ vulnere diſceſſerunt, & mortem ſibi propterea optarunt, ובתוך השנה מתו כולם מיתה משונה: & intra annum mortui ſunt omnes morte repentina. Hoc totum ipſis contigit, quòd præceptum Sapientum Rabbinorum de non bibendo vino gentilitio ſprevissent, per cujus contemptum in reliqua ſcelera fuêre pertracti. Ergo Sapientum oracula non ſunt contemnenda.

Denique in libro חזקוני *Chaskuni*, fol. 94. pag. 2. in notis ex *Baal hatturim* collectis legitur, החולק על רבו כחולק כל השכינה והמאמין בדברי חכמים כמאמין בשכינה: id eſt, Qui diſſentit à Doctore ſuo, perinde eſt, ac ſi diſſentiret à divina Majeſtate: qui autem credit verbis Sapientum, eſt ac ſi crederet ipſi Deo. Plura in hanc ſententiam vide in Synagoga noſtra Judaica cap. 1.

Vides, Lector, obſtinatiſſimæ & obcæcatiſſimæ gentis, de ſuo Talmud & ejus compilatoribus, impudentiſſima & impia elogia. An ergo mirum, quòd Dei Verbum reliquerunt, & Patrum Traditiones ſecuti ſunt? Hæc cauſa eſt, quòd in omnibus ſuis ſcriptis nil niſi Talmud ſuum, Sapientes & Rabbinos ſuos perpetuò crepent, & ſubinde lectori ipſo-

rum ſententias & edicta obtrudant. Plurimum ergo Rabbinorum ſcripta legenti proderit, Operis hujus Talmudici in libros & capita diviſionem ante oculos propoſitam habere, ut tanto melius de loci citati authoritate & certitudine judicare, & Talmudicos libros ab aliis Rabbinorum libris diſcernere quilibet poſſit. Jam ad diviſionem ejus accedamus.

Talmud aliud eſt ירושלמי *Jeruſchalmi* ſive Hieroſolymitanum, aliud בבלי *Baveli* ſive Babylonicum.

Talmud Jeruſchalmi ſive Hieroſolymitanum eſt, quod pro Judæis in terra Iſraëlis viventibus ſcriptum fuit. Author ejus R. Jochanan ex tribu Joſeph, qui Caput ſynagogæ fuit in terra Iſraëlis per annos octoginta, abſolvitque hoc Talmud Anno Chriſti 230. ut eſt in *Tzemach David*, *fol.* 44. Quia verò pauciores Judæi in terra Iſraëlis habitabant, neque etiam perfectè omnes conſtitutiones ac deciſiones contineret, ideo minor ejus ſemper fuit uſus, ad hæc uſque tempora.

Talmud Baveli ſive Babylonicum eſt, quod pro Judæis in Babylonia & aliis peregrinis terris viventibus fuit conſcriptum. Id conſtat ex משנה *Miſchna*, & גמרא *Gemara*.

Miſchna eſt δευτέρωσις Lex ſecundaria, omnes Traditiones Patrum continens, quæ inde à Moſe uſque obſervatæ, & ſucceſſivè per oralem traditionem propagatæ fuerunt,

uſque

usque ad Rabbi Jehudam; qui à sanctitate vitæ dictus fuit *Rabbi Jehuda hakkadosch*, id est, Sanctus, & *Rabbi Jehuda hannasi*, id est, Princeps. Floruit sub Imperatore ANTONINO, Anno Christi 150. Videns ille sapientiam Judæorum imminui, Legem oralem oblivioni tradi, populum Judaicum dissipari, cogitavit seriò de Lege orali conservanda & restauranda. Collegit itaque omnium Judæorum sui temporis schedas & chartas, quas quisque sibi memoriæ causâ notarat, & ex iis librum confecit, qui dictus fuit ספר משניות *Sepher mischnajoth* Liber Traditionum. Hic liber publicam authoritatem & fidem accepit, & ab omnibus Judæis, tam in terra Israëlis, quàm Babylonia viventibus, ceu authenticum Juris Corpus, fuit receptus, & in Academiis explicatus. Divisus autem fuit in Partes generales sex, de quibus mox agetur.

Gemara est altera pars Talmud, quæ disputationes Doctorum super libro Mischnajoth, in terra Israëlis & Babylonia habitas, & earundem decisiones continet. Hæ duæ Partes sic per totum Talmud sunt dispositæ, ut Mischna quælibet, tanquam Juris textus præcedat, Gemara cuique Mischnæ, tanquam ejus in diversas sententias ventilatio, ac absoluta decisio, rectâ subjiciatur. Atque sic hæc duo, Mischna & Gemara, conjunctim accepta integrum Talmud

conſtituunt, quod dictum תלמוד בבלי *Talmud Baveli* ſeu Talmud Babylonicum, & abſolutum ac receptum fuit Anno Chriſti 500. juxta quod Judæi omnes ab eo tempore ſemper vixerunt, atque etiamnum vivunt. *R. David in lib. Tzemach fol.* 48.

Aliquando vocabulum Talmud ſtrictè & ſpecialiter ſumitur pro Gemara, ut in illo: לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא ושליש במשנה ושליש בתלמוד ומי ידע כמה חיי Semper tripliciter dividat homo annos ſuos: tertiam partem tribuat ſtudio Biblico, tertiam Miſchnæ, tertiam Talmudicæ doctrinæ, id eſt, Gemaræ: in De Idololatria cap. 1. Gemara tamen non omnibus libris addita eſt, ſed excipiuntur viginti ſeptem, qui materiam continent, cujus obſervatio tantùm locum habet in Terra Sancta & Templo Sancto. Terræ autem recuperandæ, & Templi reædificandi cùm ſpes exigua aut nulla affulgeret, iſtas materias intactas dimiſerunt, & Eliæ ac Meſſiæ venturo explicandas & excutiendas reliquerunt.

Partes Talmudicæ generales ſex ſunt, quas primò R. Jehuda in libro Miſchnajoth conſtituit.

I. זְרָעִים id eſt, Seminum. Agit enim de ſeminibus, frugibus, fructibus, herbis, arboribus; de fructuum uſu privato & publico: de ſeminibus homogeneis & heterogeneis & ſimilibus.

II. מוֹעֵד

II. מוֹעֵד Festorum, Solennitatum. Agit de tempore, quo sabbathum aliaque festa inchoari, finiri & celebrari debeant.

III. נָשִׁים Mulierum. De uxoribus ducendis vel repudiandis, de mulierum officiis, affectibus, morbis & similibus.

IV. נְזִיקִין Damnorum: De damnis ab hominibus vel bestiis illatis, de eorum pœna & compensatione.

V. קָדָשִׁים Sanctitatum. Agit de sacrificiis & variis rebus sacris.

VI. טָהֳרוֹת Purificationum. Agit de munditie & purificatione vasorum, supellectilis & aliarum rerum, ac earum immunditie & pollutione.

Hæ sex partes Hebræis dicuntur שִׁשָּׁה סְדָרִים *Sex Ordines* sive ordinationes, quæ totum Talmud constituunt, quod eadem appellatione sic sæpè vocatur, ut in illo Rabbinico: נמשלה המקרא כמים והמשנה כיין והש"ס כקונדיטון ועוד נמשלה התורה כמלח והמשנה כפילפלין והש"ס כבשמים, id est, Similis est Textus Biblicus aquis, Mischna vino, Talmud condito: item, Similis est Lex sali, Mischna piperi, Talmud aromatibus. Mentio sex horum Ordinum in Targum Jonathanis in Legem, ubi ita legitur: וְיַת שִׁית יְרִיעָן לְחוּד כָּל קֳבֵל שִׁית סִדְרֵי מַתְנִיתָא *Et sex aulæa seorsum juxta sex Ordines Mischnajoth* sive *Talmudicos*, Exod. 26. 9. Vel hinc apparet, hoc Targum

non esse illius Jonathanis, qui Prophetas transtulit, sed alterius cujusdam, qui non tantum R. Jehudâ, sex istorum Ordinum primo authore, sit posterior, sed etiam ipso Talmud, cujus fabulas plurimas comprehendit. Item: *Benedictum sit nomen* DOMINI, *qui dedit nobis Legem per manus Mosis, Scribæ illius magni; quæ inscripta fuit duabus tabulis lapideis,* וְשִׁיתָּא סִדְרֵי מִשְׁנָה וְתַלְמוּדָא בִּגְרְסָא *nec non sex Ordines Mischnæ, ac ipsum Talmud cum lectione* Cant. 1.2. in editione Veneta. Item: *Synagoga Israëlis inquit: Illi Deo cupio ministrare, qui interdiu amictus est stolâ albâ instar nivis,* דְּעָסֵק בְּעֶשְׂרִין וְאַרְבְּעָה סִפְרִין דְּאוֹרַיְיתָא וּפִתְגָּמֵי נְבוּאָה וּכְתִיבֵי / וּבְלֵילְיָא הוּא עָסִיק בְּשִׁיתָּא סִדְרֵי מִשְׁנָה *& occupatus est, vel studet viginti quatuor Libris Biblicis, & Verbis Propheticis ac Hagiographis, & noctu occupatus est in sex Ordinibus Talmudicis,* Cant. 5. 10. En Deum Judaicum studentem in Talmud. Quod si Deus ipse tanti hanc sapientiam Talmudicam facit, quo in pretio homo eam habebit? Hinc non immeritò Schola Eliæ statuit, כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן העולם הבא *Quicunque discit Traditiones Talmudicas, persuasus esse debet, se futurum filium vitæ æternæ,* ut legitur in libro Nidda fol. 73. in fine.

הלכה *Halacha* propriè est Discursus, discussio, examinatio & decisio alicujus quæstionis dubiæ, à Doctoribus Talmudicis proposita, unde Glossa in præcedenti loco explicat, esse

idem

idem quod משנה ובריתא *Mischna & Barajesa*, doctrinam Talmudicam ordinariam & extraordinariam.

DIVISIO Partium Talmudicarum.

Quisque Seder sive unaquæque Pars dividitur in libros, liber in capita, caput in Mischnas sive aphorismos doctrinales. Liber, quem hîc dicimus, ipsis vocatur מסכת *Massechet*, aut Chaldaicè מסכתא *Massichta*, pluraliter מסכתות *Massichtos*. Nos etiam *Codicem* vel *Tractatum* appellare possumus. Caput libri dicitur פרק *Perek* vel פרקא *Pirka*.

I. SEDER זרעים SERAIM.

Prima pars, De seminibus & fructibus terræ, continet libros *undecim*.

I. ברכות *Berachos*: De precibus & gratiarum actione pro terræ fructibus, ac omnibus omnino beneficiis, quo tempore, quo loco & quibus aliis circumstantiis preces dicendæ sint. Capita ejus sunt *novem*. Hic duntaxat Gemaram additam habet: sequentes decem sunt sine Gemara.

II. פאה *Peah*, Angulus: de angulo aliquo agri pauperibus relinquendo, ut ejus fructus colligant. *Capita* ejus *octo*, ubi malè in Galatino *decem*.

III. דמאי *Demai*, Res dubia. Agit de rebus, de quibus dubium, an decimæ Deo datæ

 sint,

ſint, necne. Dabatur autem de ea centeſima, id eſt, decima decimarum. *Capita* ejus *ſeptem*, ubi rurſus corrigendus Galatinus.

IV. כלאים *Kilaim*, Heterogenea: de duobus aut pluribus ac diverſis generibus non commiſcendis. *Capita* ejus *novem*.

V. שביעית *Scheviis*, Septimus, de juribus anni ſeptimi, quo ſabbathum debebat eſſe terræ, nihil ſeri, nihil quod ſatum eſſet meti: quod autem ſponte creſcebat ex granis deciduis, id omnibus erat commune. *Capita* ejus *decem*.

VI. תרומות *Trumos* Oblationes: de rebus, quas quisque de bonis ſuis eximebat & ſeparabat, & quaſi ſacras Sacerdoti offerebat: item quibus id facere permiſſum, quibus non: de quibus rebus, de quibus non. De centenis autem ſeparabant & offerebant duo. *Capita* ejus *undecim*.

VII. מעשרות *Maaſeros*, Decimæ, Decimationes, ſive מעשר ראשון Decimatio prima. De decimis primis quæ Levitis dabantur, & de quibus rebus. *Capita* ejus *quinque*, ubi corrigendus Galatinus.

VIII. מעשר שני *Maaſer ſcheni*, Decimæ ſecundæ. Has Levitæ de decimis ſibi oblatis dabant Sacerdotibus, & conſumebantur Hieroſolymæ. *Capita* ejus *quinque*.

IX. חלה *Challa*, Placenta. Mulieres depſentes maſſam, ſemper tenebantur placentam

Sacer-

Sacerdoti offerre. De quinque autem rebus præcipuè datæ fuerunt, quarum variæ circumſtantiæ explicantur. *Capita* habet *quatuor*.

X. ערלה *Orlah*, Præputium. De præputio arborum, quæ per tres annos primos à plantatione præputiatæ dicebantur, ideoque ipſorum fructus illiciti erant. *Capita* ejus *tria*.

XI. בכורים *Biccurim*, Primitiæ. Qui, de quibus rebus, & quomodo primitiæ in Templo offerri debebant. *Capita* ejus *quatuor*, ut Talmudicum corpus habet. Libri Miſchnajoth ſeparatim editi, habent tantùm capita tria, & quartum adjicitur extrinſecus, tanquam extraordinaria quædam doctrina & conſtitutio à veteribus obſervata de jure androgynorum. Doctrina iſta vocatur ברייתא *Barajeſa*, Elucidatio, Declaratio.

Capita omnium horum librorum *ſeptuaginta quinque*.

II. SEDER מועד MOED.

Secunda pars de ſacris Feſtis, habet libros *duodecim*.

I. שבת *Schabbath*, Sabbatum. De ſabbathi juribus & ſolennitatibus, de lucernis ſabbathinis, quo oleo, aut qua pinguedine accendi debeant: de foco aut fornace, in qua cibi calidi conſervantur: cum quibus ornamentis mulieri egredi licitum, ne onus aliquod videatur ferre: de innumeris præterea rebus,

quæ agere licitum vel illicitum eſt. *Capita* ejus ſunt *viginti quatuor.*

II. עירובין *Eruvin*, Commixtiones, quomodo veſperâ ſabbathi, die Veneris ſcil. à variis vicinis cibus collectus, eoſdem ſic conjungeret, ac ſi unius domus familia aut domeſtici eſſent. Quod fiebat, ne longiùs à ſe invicem habitantes, longiore itinere ſabbathum violarent, ac plures die ſabbatho convenire poſſent. Sic ſi ultra *Techum ſchabbas*, id eſt, terminum Schabbathi (qui continebat bis mille greſſus minores) qui à ſe invicem habitarent, ponebant in medio cibum aliquem, eum quis comedens, poterat ab iſto termino ulteriùs progredi ad aliud *Techum:* perinde enim hoc fuit ac ſi ibi, aut domi ſuæ comediſſet. *Capita* ejus ſunt *decem.*

III. פסחים *Peſachim.* De Paſchatis feſto, de fermento inquirendo & expurgando, de pane azymo, quid veſpera paſchatis agendum: de mactatione agni paſchalis, quomodo aſſatus fuerit, &c. *Capita* ejus *decem.*

IV. שקלים *Schekalim.* De ſiclis. Quiſque quotannis ſiclum penſitare tenebatur, tum pro emendo ſacrificio jugi & quotidiano, quod fiebat ex duobus agnis, altero manè, altero veſpere mactato, tum etiam pro aliis. Primo die Februarii publica proclamatione monere ſolebant populum, ut ſinguli in tempore ſiclum hunc adducerent. Exſolve-

batur

batur ante principium Maji. Quando magno numero ex remotioribus locis hoc tributum mittebant, commutare licebat in דַּרְכּוֹנוֹת qui erant nummi aurei, oneris levandi causâ. *Capita* habet *octo*.

V. יומא *Joma*. De die expiationis peccatorum. Fuit autem festum expiationis peccatorum admodum solenne, quo jejunabant, variisque modis se affligebant, ad seriam pœnitentiam testandam, unde κατ' ἐξοχὴν vocatur יומא *Joma*: Dies, aliâs יוֹם הכפור *Jom hakkippur* Dies expiationis. Septem diebus ante hunc diem sacerdos ex sua domo in Templum secedebat, ut tanto magis se ad sanctitatem præpararet. *Capita* ejus *octo*.

VI. סוכה *Sukka*. De Tabernaculorum seu scenarum festo, de forma scenarum: qui, quamdiu, quomodo in iis vivere debeant, & quæ aliæ hujus festi sint solennitates. *Capita* habet *quinque*.

VII. ביצה *Betza*, sive ut aliis vocatur יום טוב *Jom tof*. De iis, quæ quolibet festo, præter Sabbathum, licita aut illicita erant: veluti, an & quid coquere liceat? num pisces ex vivario eximendi, ut coquantur? Communis feriatus dies vocatur *Jom tof*. Dies bonus. A voce ביצה *Betza*, i. e. Ovum, liber incipit, & quæstio est, an ovum, die festo à gallina positum, eodem die comedere licitum sit; בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בי״ט Ovum quod

quod natum die festo. *Capita* ejus sunt *quinque.*

VIII. ראש השנה *Rosch haschana.* De novi anni initio, ejus juribus & solennitatibus. Est autem initium illud in novilunio mensis תשרי Tisri, id est, Septembris. *Capita* ejus *quatuor*, ubi corrigendus Galatinus.

IX. תענית *Taanis.* De variis jejuniis & antiquo jejunandi modo. *Capita* ejus *quatuor.*

X. מגלה *Megilla.* De festo פורים *Purim*, id est, sortium, de quo in Historia Esther. Celebratur etiamnum hodie, mense Februario, & die undecimo, duodecimo, decimo tertio, decimo quarto, decimo quinto, cum singularibus ceræmoniis legunt librum Esther, qui ipsis dicitur מגלה *Megilla*, à cujus lectione festum hoc nomen habet. Postea edunt, bibunt, choreas ducunt & insaniunt super modum, plus quàm gentiles in Bacchanalibus. *Capita* ejus *quatuor.*

XI. מועד קטון *Moed katon.* De festo parvo. Sic vocant Interfestum, id est, dies intermedios inter primum & octavum, qui toti sunt solennes & sacri in festo Paschatis & Tabernaculorum. Intermedii minus festivi sunt, sacra quidem peragunt, sed præterea non omnia opera interdicta, unde vocant eos *Moed katon* Festum minus. *Capita* ejus *tria.*

XII. חגיגה *Chagiga*, id est, Festivitas. Præceptum divinum est Exod. 23. 17, ut omnis

omnis masculus ter quotannis Hierosolymæ coram DOMINO se sistat, nempe in festo Paschatis, Pentecostes, (quod illi vocant שבועות *Schevuos* Septem septimanarum festum) & Tabernaculorum. Hæc festiva comparitio vocatur חגיגה *Chagiga*, cujus jura & solennitates hoc libro explicantur. Excipiuntur ab hac comparitione surdus, cæcus, claudus, stultus, obturatus in genitalibus, androgynus, servus nondum manumissus, ægrotus, senex. *Capita* ejus *tria.*

Capita omnium horum librorum *octoginta octo.*

III. SEDER נשים NASCHIM.

Tertia hæc pars De mulieribus, continet libros septem.

I. יבמות *Jevammos*, De fratriis, seu fratris absque liberis defuncti uxore ducenda, ad propagandam ejus familiam: de juribus ejus, & quibus ceræmoniis id olim factum. *Capita* ejus *sedecim.*

II. כתובות *Kesubbos* De contractibus matrimonialibus, de jure dotium, de privilegiis uxorum, de officio mariti, de jure virginum & viduarum. Instrumentum contractus matrimonialie vocatur כְּתוּבָּה Kesubba. *Capita* ejus *tredecim.*

III. קדושין *Kiddufchin* De sponsalibûs & sponsalitiis; quot modis sponsa de jure acquira-

ratur, quomodo consecretur, quomodo varii casus matrimoniales decidi debeant. *Capita* ejus *quatuor*.

IV. גטין *Gittin* De divortiis & libello repudii, quomodo scribi, dari & offerri debeat. *Capita* ejus *novem*.

V. נדרים *Nedarim*. De votis, quæ obligatoria, aut quæ non: qui vovere possint, qui non. *Capita* ejus *undecim*.

VI. נזיר *Nasir*. De nasiræis & ipsorum voto, quo se à mundo separabant, & Deo consecrabant, ac quamdiu naziræatus votum durabat, à tribus maximè abstinebant, à tonsura capillorum, à vino & omni quod ex vitibus provenit, à contactu rei immundæ. *Capita* ejus sunt *novem*.

VII. סוטה *Sota*. De muliere declinante, quæ in suspicionem adulterii venit, quomodo maritus zelotypus eam probare debeat, quomodo aquâ amarâ potata fuerit, juxta Legem Numer. 5. *Capita* ejus sunt *novem*.

Capita omnium horum librorum sunt *septuaginta unum*.

IV. SEDER נזיקין NESIKIN.

Quarta pars, De damnis, continet libros *decem*.

I. בבא קמא *Bava kama*, Porta prima. De damnis quæ à bestiis vel ab hominibus alicui inferuntur. *Capita* ejus *decem*.

II. בבא מציעא *Bava meizia*, Porta media. De rebus inventis, de deposito, de usuris & fœnore: de conductionibus & locationibus, commodato & mutuo. *Capita* ejus *decem*.

III. בבא בתרא *Bava basra*, Porta postrema. De societate in commerciis, de hæreditatibus & successionibus, de emptionibus & venditionibus, &c. *Capita* ejus *decem*.

IV. סנהדרין *Sanhedrin*. De senatu majore, de judiciis inferioribus, pecuniariis & criminalibus, de judicibus, de testibus, de quatuor supplicii criminalis generibus, Lapidatione, combustione, decollatione, & strangulatione: de Israelitis, qui partem habituri in seculo futuro vitæ æternæ, & qui non, ubi plurima de Messia, & tempore quando venire debeat, disputantur. *Capita* ejus sunt *undecim*, ubi corrigendus Galatinus.

V. מכות *Makkos*. De quadraginta plagis, quibus cædebantur, qui criminaliter non peccaverant, ut est Deuter. 25. v. 3. quare Doctores ab illis subtraxerint unam, quod jam Apostoli Pauli tempore exercitum fuit, qui scribit, se quinquies ab illis accepisse plagas quadragenas unâ minus, 2 Cor. 11. 24. quæ antiqua cædendi ratio. *Capita* ejus *tria*.

VI. שבועות *Schevuos*. De juramentis, qui ad illud idonei, qui non: quomodo jurent quadruplices rerum custodes, nempe, Qui gratis custodit, qui petiit custodiam, qui mer-

mercedem cuſtodiæ accepit, qui mercede conduxit. *Capita* ejus *octo*.

VII. עדיות *Edajos*. De teſtificationibus, id eſt, de plurimarum controverſiarum deciſionibus, quæ ex teſtificatione præſtantiſſimorum aliorum Rabbinorum collectæ ſunt. Hic liber Gemarâ caret. *Capita* ejus *octo*.

VIII. הוריות *Horajos*. De documentis ac ſtatutis quibusdam judicum, quomodo ea ſervanda, quomodo transgreſſores puniendi. *Capita* ejus *tria*.

IX. עבודה זרה *Avoda ſara* vel עבודת אלילים *Avodas elilim*, vel עבודת כוכבים *Avodas cochavim*. De idololatria ac vitanda omni converſatione ac ſocietate cum Chriſtianis idololatris. Hic liber in editione Veneta eſt, at ex Baſilienſi editione totus omiſſus, quia plurima contra Chriſtum & Chriſtianos continet. *Capita* ejus *quinque*.

X. אבות *Avos*. De patribus Legis, qui Legem oralem inde usque à Moſe acceperint, docuerint & propagarint, ubi & inſignes ipſorum ſententiæ, ſcitè dicta, apophtegmata & alia pia axiomata recenſentur. Vulgò vocatur פרקי אבות *Pirke avos* Capitula Patrum. Et hic liber ſine Gemara eſt. *Capita* ejus ſunt *ſex*, ubi corrigendus Galatinus.

Capita omnium horum librorum ſunt *ſeptuaginta quatuor*.

V. SE-

V. SEDER קדשים KODASCHIM.

Quinta pars, de Sanctitatibus, libros continet *undecim*.

I. זבחים *Sevachim*. De sacrificiis, quæ, qualia, quo tempore, quo loco, & à quibus mactari, parari & offerri debebant. *Capita* ejus sunt *quatuordecim*.

II. חולין *Chulin* vel *Cholin*. De animantibus mundis & immundis, quatenus hominum usibus licita vel illicita sint. Ab immundis & illicitis, quæ *Cholin*, id est, profana vocantur, liber denominatus est. *Capita* ejus sunt *duodecim*.

III. מנחות *Menachos*. De oblationibus vespertinis. *Capita* ejus *tredecim*.

IV. בכורות *Bechoros*. De jure primogenitorum in animalibus, quomodo vel offerri vel pecuniâ redimi debebant. *Capita* ejus *novem*.

V. ערכין *Erachin*. De Æstimatione sive pretio earum rerum, quæ Deo devotæ & promissæ erant. *Capita* ejus *novem*.

VI. תמורה *Temurah*. De permutatione sacrificiorum, an aliud pro alio substituere & offerre licitum. *Capita* ejus *septem*.

VII. מעילה *Mëilah*. De transgressionibus in usu sacrificiorum. *Capita* ejus *sex*.

VIII. כריתות *Kerisus*. De excisione animarum ex seculo futuro, & de peccatis, quæ

excisionem merentur. Illorum triginta sex ex Lege numerantur. *Capita* ejus sunt *sex*.

IX. תמיד *Tamid*. De sacrificio jugi, quod fiebat quotidie ex duobus agnis, quorum alter manè, alter vesperi offerebatur. Hic & sequentes duo Gemaram additam non habent. *Capita* ejus *sex*.

X. מדות *Middos*. De mensuris & dimensionibus Templi. *Capita* ejus *quinque*.

XI. קנים *Kinnim*. De nidis, id est, pullis ex nido avium offerendis à pauperibus. *Capita* ejus *tria*, ubi corrigendus Galatinus.

Capita omnium horum librorum sunt *nonaginta*.

VI. SEDER טהרות TAHOROS.

Sexta pars, de munditie seu purificatione ac pollutione qualibet, continet libros *duodecim*. Ex his tantùm unicus נִדָּה Gemaram continet: reliqui undecim sunt sine Gemara. Caussa suprà est exposita.

I. כלים *Kelim*. De vasis, instrumentis, supellectile, vestibus, ex quocunque genere & quacunque materia, quomodo pura aut impura censeantur & quomodo purificentur. *Capita* ejus *triginta*.

II. אהלות *Oholos*. De tabernaculis sive domibus, earumque partibus, quomodo polluantur & purificentur. *Capita* ejus *octodecim*.

III. נגעים *Negaim.* De plaga lepræ, quomodo ab ea pollutio contrahatur. *Capita* ejus *quatuordecim.*

IV. פרה *Para.* De vacca, id eſt, de purgatione ab immunditia, à cadavere humano contractâ, quæ fiebat per cineres combuſtæ vaccæ rufæ, de qua Num. 19. *Capita* ejus *duodecim.*

V. טהרות *Tahoros.* De purificationibus ab immunditia, quæ aliunde quàm à cadavere hominis contracta eſſet. *Capita* ejus *decem.*

VI. מקואות *Mikvaos.* De foſſis & conceptaculis aquarum, in quibus utriusque ſexus homines lavant & immergunt ſe, purificationis causâ. *Capita* ejus *decem.*

VII. נדה *Nidda.* De menſtruata muliere, id eſt, purificatione mulieris à fluxu menſtruo, & ab immundicia partus. *Capita* ejus *decem.*

VIII. מכשירין *Machſchirin* vel, ut quidam vocant, משקין *Maskin.* De liquidis, id eſt, quomodo fructus, olera aut alia terræ naſcentia, quibus homo veſcitur, per affuſionem liquidorum polluantur, aut ad pollutionem diſponantur. Doctrina hæc fundata in illo Moſis, *Si aqua detur ſuper ſemen, &c.* Lev. 11. 38. משקין *Maskin* dicuntur Liquida, quaſi humectantia, à שקה. Horum ſeptem genera conſtituunt. Eadem etiam dicuntur מכשירין Dirigentia, diſponentia, quia rem

 diri-

dirigunt & diſponunt ad recipiendam citius pollutionem. *Capita* ejus ſunt *ſex.*

IX. זבים *Savim.* De fluxum nocturnum ſeminis patientibus aut gonorrhæâ affectis, & quomodo purificentur. *Capita* ejus *quinque*, ubi corrigendus Galatinus.

X. טבול יום *Tevul Jom.* De intincto, loto ejusdiem diei. *Capita* ejus *quatuor.*

XI. ידים *Jadajim.* De manibus lavandis, item de vaſis & aquarum qualitate & quantitate, unde lavari debent. *Capita* ejus ſunt *quatuor.*

XII. עוקצין *Oketzin.* De petiolis fructuum, quomodo contactu aliorum fructuum polluantur. עוקץ pedunculus ligneus eſt, à quo fructus dependet, & quo prehenditur, aliâs etiam Hebræis ibidem dicitur יד *Manus. Capita* ejus ſunt *tria.*

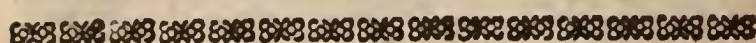
Capita omnium horum librorum ſunt *centum viginti ſex.*

Ergo סְדָרִים Ordines ſive Partes generales totius Talmud ſunt *ſex.*

מַסְכְתוֹת Libri ſeu Tractatus ſpeciales iſtarum ſex Partium, ſunt *Sexaginta tres.* Galatinus cum priſcis Hebræis numerat ſexaginta, quia tres Bavas in Parte quarta acceperunt pro libro uno, & librum מכות annumerarunt libro Sanhedrin. Poſtea Hebræi diſtinxerunt hos libros, & numerarunt ſexaginta tres.

פרקים

פרקים Capita omnium librorum Talmudicorum ſunt *quingenta viginti quatuor*, ubi corrigendus Galatinus, qui non tantùm in ſupputatione ſpeciali erravit, ſed & capita libri Maccos non numeravit.

INDEX
ALPHABETICUS
Librorum Talmudicorum.

מ

מְגִלָּה Volumen Efther. P. 2. Moed.
מִדּוֹת Menfuræ Templi. P. 5. Kodafchim.
מַכְשִׁירִין Liquida. P. 6. Tahoroth.
מַכּוֹת Plagæ. P. 4. Nefikin.
מְנָחוֹת Oblationes. P. 5. Kodafchim.
מוֹעֵד קָטָן Interfeftum. P. 2. Moed.
מְעִילָה Prævaricatio. ibid.
מַעַשְׂרוֹת Decimæ primæ. P. 1. Seraim.
מַעֲשֵׂר שֵׁנִי Decimæ fecundæ. ibid.
מִקְוָאוֹת Balnearia. Par. 6. Tahoroth.

נ

נְגָעִים Plagæ. P. 6. Tahoroth.
נִדָּה Menftruata. ibid.
נְדָרִים Vota. P. 3. Nafchim.
נָזִיר Nafiræus. ibid.

ס

סוֹטָה Mulier declinans. P. 3. Nafchim.
סוּכָּה Tabernaculum. P. 2. Moed.
סַנְהֶדְרִין Judices. P. 4. Nefikin.

ע

עֲבוֹדָה זָרָה Idololatria. P. 4. Nefikin.
עֵדָיוֹת Teftificationes. ibid.
עוֹקְצִין Petioli fructuum. P. 6. Tahoroth.
עֵרוּבִין Mixtiones. P. 2. Moed.
עֲרָכִין Æftimationes. P. 5. Kodafchim.
עָרְלָה Præputium arborum. P. 1. Seraim.

Præter ſexaginta tres jam enumeratos libros, ſunt adhuc quatuor alii Tractatus breves, qui apud priſcos in corpore Talmudico non extiterunt, ſed à poſterioribus adjecti, unà cum פִּרְקֵי אָבוֹת Capitulis Patrum. Sunt autem hi:

מַסֶּכֶת סוֹפְרִים Tractatus Scribarum. Agitur

tur in eo de modo ſcribendi librum Legis in pergameno, & quali pergameno utendum: an maculam atramenti vel literam aliquam eradere licitum ſit: de vocibus diverſæ lectionis & ſcriptionis: quomodo & à quot perſonis Liber Legis in ſynagoga legendus: de precibus ante & poſt lectionem dicendis: de utilitate & præſtantia Studii Legis, & ſimilia quædam. *Capita* ejus *viginti unum.*

II. אֵבֶל רַבָּתִי Luctus magnus, vel מַסֶּכֶת שְׂמָחוֹת Tractatus Lætitiarum, ſcilicet prohibitarum. De luctu, quibus cerœmoniis mortui lugendi, quomodo lugentes conſolandi, quomodo polluantur ob cadaver. &c. *Capita* ejus *quatuordecim.*

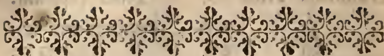
III. כַּלָּה Sponſa: de acquiſitione ſponſæ, de ornamentis ejus, de concubitu, & aliis ad ſponſam pertinentibus. Hic Tractatus unico capite abſolvitur.

IV. מַסֶּכֶת דֶּרֶךְ אֶרֶץ Tractatus vitæ terræ, id eſt, Tractatus de moribus, quos vocant *Viam terræ.* Diſtinguitur in Tractatum majorem & minorem: ille continet capita *decem*, hic *ſex.* Subjicitur ad finem Caput peculiare, quod vocatur פֶּרֶק שָׁלוֹם Caput de pace. Hi libri, ut dictum, in corpus authenticum librorum Talmudicorum nunquam venerunt, ſed à poſterioribus fuerunt adjecti, quòd breviter & ſuccinctè præcepta quæ-

dam lectu utilissima in se continerent. Hinc suprà in Indicem librorum non sunt relati, neque capita ipsorum infrà in Indice capitum recensebuntur. Satis est in genere de his semel monuisse.

IN-

INDEX ALPHABETICUS *Capitum Talmudicorum.*

LITERA א

סדר זרעים

אמר

אלו

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ"ג	שם	אלו הן הלוקין
פ"ח	שבועות	ארבעה שומרין הן
פ"ב	ע"א	אין מעמידין
פ"ד	עדיות:	אלו דברים מקולי ב"ש

קדשין

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ"ה	זבחים	איזהו מקומן
פ"ו	מנחות	אלו מנחות
פ"ג	חולין	אלו טרפות
פ"ה	שם	אותו ואת בנו
פ"ב	ערכין	אין נערכין
פ"ו	שם	אין מקדישין
פ"ג	תמורה	אלו קדשים
פ"ב	כריתות	ארבעה מחוסרי כפורים
פ"ג	שם	אמרו לו
פ"ג	תמיד	אמר להם הממונה
פ"ה	שם	אמר להם הממונה ברכו

טהרות

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ"א	כלים	אבות הטומאה
פ"י	שם	אלו כלים
פ"ב	אהלות	אלו מטמאין
פ"ו	שם	אדם וכלים
פ"י	שם	ארוכה
פ"ז	נגעים	אלו בהרת
פ"ח	מקואות	ארץ ישראל
פ"ט	שם	אלו חוצצין
פ"ד	טבול יום	אוכל מעשר

Num.cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
	נזיקין	
פ"ח	סנהדרין	בן זורר ומורה
פ"ד	אבות	בן זומא
פ"ה	שם	בעשרה מאמרות
	קודשים	
פ"ד	זבחים	בשא כל הכהנים
פ"ד	חולין	בהמה מקשה
פ"א	תמיד	בג׳ מקומות הכהני׳
פ"ז	שם	בזמן שכהן גדול
פ"א	מרות	בג׳ מקומות הכהני׳ עומרין
פ"ג	קינים	ברא בכהן
	טהרות	
פ"ב	נגעים	בהרת עזה
פ"ד	נדה	בנות כותיים
פ"ו	שם	בא סימן
פ"ד	ידים	בו ביום

ג

Num.cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
	זרעים	
פ"ה	פאה	גריש שלא לקט
	נזיקין	
פ"י	בבא בתרא	גט פשוט
	קרשים	
פ"ז	חולין	גיד הנשה
		טהרות

המפרש

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ״ד	שם	המפרש מקצרת
פ״ו	שם	האוכל תרומה שוגג
פ״ז	שם	האוכל תרומה מזיד
פ״ח	שם	האשה שהיתה אוכלת
פ״ט	שם	הזורע תרומה
פ״ט	שביעית	הפיגם והרבוזין
פ״א	כלאים	החטין והזונין
פ״ז	שם	המבריך
פ״ב	מעשרות	היה עובר בשוק
פ״ג	שם	המעביר תאנים
פ״ד	שם	הכובש והשולק
פ״ה	שם	העוקר שתלים
פ״ד	מעשר ב׳	המוליך פירות
פ״א	ערלה	הנוטע לסייג
פ״ב	שם	התרומה ותרומת מעשר
פ״ב	בכורים	התרומה והבכורים
	מועד	
פ״ח	שבת	המוציא יין
פ״י	שם	המצניע
פי״א	שם	הזורק
פי״ב	שם	הבונה
פ״ו	ערובין	הדר עם הנכרי
פ״י	שם	המוציא תפלין
פ״ח	פסחין	האשה בזמן
פ״ה	יומא	הוציאו לו
פ״ב	סוכה	הישן תחת מטתו

המביא

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ״א	גטין	המביא גט
פ״ב	שם	המביא שני
פ״ד	שם	השולח גט
פ״ה	שם	הנזקין
פ״ו	שם	האומר התקבל
פ״ח	שם	הזורק גט
פ״ט	שם	המגרש
פ״א	קרושין	האשה נקנית
פ״ב	שם	האיש מקדש
פ״ג	שם	האומר לחבירו

נזיקין

פ״ג	בבא קמא	המניח את הכד
פ״ו	שם	הכונס צאן
פ״ח	שם	החובל
פ״ט	שם	הגוזל עצים
פ״י	שם	הגוזל ומאכיל
פ״ג	בבא מציע׳	המפקיד
פ״ד	שם	הזהב
פ״ו	שם	הזוכר את האומני׳
פ״ז	שם	הזוכר את הפועלין
פ״ח	שם	השואל
פ״ט	שם	המקבל
פ״י	שם	הבית והעליה
פ״א	בבא בתרא	השותפין
פ״ד	שם	המוכר את הבית
פ״ה	שם	המוכר את הספינה

האומר

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ"ח	שם	האומר משקלי
פ"ח	שם	המקדיש את שדהו
פ"ט	שם	המוכר את שדהו
פ"א	תמורה	הכל ממירין
פ"ה	מעילה	הנהנה שוה פרוטה
פ"ז	שם	השליח
פ"ו	כריתות	המביא אשם
פ"ו	תמיד	ההלו עולים
פ"ב	מדות	הר הבית
פ"ג	שם	המזבח היה

טהרות

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ"ד	כלים	החרס שאינו יכול
פ"ו	שם	העושה שלשה
פ"ז	שם	הקלתות של ב"ב
פ"ח	שם	התנור שחצצו
פי"ג	שם	הסיף והסכין
פי"ח	שם	השידה ב"ש
פי"ט	שם	המפרק את המטה
פ"כ	שם	הכרים והכסתות
פכ"א	שם	הנוגע בכובד
פכ"ג	שם	הכדור והאמום
פכ"ה	שם	הכלים יש
פכ"ו	שם	הבגד מטמא
פ"ז	אהלות	הטומאה בכותל
פי"א	שם	הבית שנסדק
פי"ג	שם	העושה מאור

הזין

הנוגע

Nom. capitum.	Nom. lib.	Num. cap.
הנוגע בזב	שם	פ"ה
המכניס	טבול יום	פ"א
המכניס ידו	ידים	פ"ג

ו

זרעים

ואלו דברי׳ מתעשרים	דמאי	פ"ב

מועד

ואלו מגלחין	מועד קטון	פ"ג

נשים

ואלו מותרין	נדרים	פ"ב
ואלו נדרים	שם	פי"א

קדשים

ואלו המנחות	מנחות	פ"ז
ולד החטאת ותמורת	תמורה	פ"ד
ולד חטאת	מעילה	פ"ג

ז

נזיקין

זה בורר	סנהדרין	פ"ג

טהרות

זתים מאמתי	טהרות	פ"ט
זיעת בתים	משקין	פ"ב
זתים שכבשן	עוקצין	פ"ב

זרעים

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
	ט	
	מועד	
פ"ד	יומא	טרף בקלפי
	קדשים	
פי"ב	זבחים	טבול יום
	טהרות	
פי"ב	כלים	טבעת אדם

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
	י	
	זרעים	
פ"א	בכורים	יש מביאין
	מועד	
פ"א	שבת	יציאת השבת
פ"ח	יומא	יום הכפורים
פ"ב	ביצה	יום טוב שחל
פ"ד	ראש השנה	יט של ראש השנה
	נשים	
פ"ט	יבמות	יש מותרות
	נזיקין	
פ"ח	בבא בתרא	יש נוחלין
פ"א	שבועות	ידיעת הטומאה

מועד

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
	מועד	
פ״ג	שבת	כירה
פ״ז	שם	כלל גדול
פ״יו	שם	כל כתבי קודש
פ״יז	שם	כל הכלים ניטלים
פ״ה	ערובין	כיצד מעברים
פ״ח	שם	כיצד משתתפין
פ״ט	שם	כל גגות
פ״ב	פסחים	כל שעה
פ״ז	שם	כיצד צולין
פ״ח	שקלים	כל הרוקין
	נשים	
פ״ב	יבמות	כיצד אשת אחיו
פ״א	נדרים	כל כנויי נדרים
פ״א	נזיר	כל כנויי נזירות
פ״ז	שם	כהן גדול ונזיר
פ״ה	סיטות	כשם שהמים
פ״ג	גטין	כל גט
	נזיקין	
פ״ב	בבא קמא	כיצד הרגל
פ״ב	סנהדרין	כהן גדול
פ״א	מכות	כיצד הערים
פ״ז	שבועות	כל הנשבעים
פ״ג	עדיות	כל המטמאין
פ״ג	ע״ז	כל הצלמים

כהן

כל

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ״ג	אוהלות	כל המטמאין באהל
פ״ט	שם	כוורת שהיא
פ״י	שם	כל המטלטלין
פי״ח	שם	כיצד בוצרין
פ״ה	נגעים	כל ספק נגעים
פי״א	שם	כל הבגדים
פי״ב	שם	כל הבתים
פי״ד	שם	כיצד מטהרין
פ״ה	פרה	כלי חרס
פ״י	שם	כל הראוי לטמא
פ״נ	מקוואות	כל המעורב
פ״י	שם	כל ידות
פ״ב	נדה	כל היד
פ״א	מכשירין	כל משקה
פ״ג	טבול יום	ידות האוכלין
פ״א	עוקצין	כל שהוא יד

ל

זרעים

פ״ג	מעשר ב׳	לא יאמר אדם

מועד

פ״ג	סוכה	לולב הגזול
פ״ד	שם	לולב וערבה
פ״ד	ע״ז	לפני אידיהן

קדשים

פ״ה	תמיד	לא היו כופתין

מ

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ"א	מועד קטון	משקין בית השלחין
פ"ב	שם	מי שהפך את זיתיו

נשים

פי"ב	יבמות	מצות חליצה
פ"ו	כתובות	מציאת האשה
פ"י	שם	מי שהיה נשוי
פ"ג	גזירות	מי שאמר הרני נזיר מגלח
פ"ד	שם	מי ש"א הרני נזיר ושמע
פ"ו	סוטה	מי שקנא
פ"ח	שם	משוח מלחמה
פ"ז	גטין	מי שאחזו

נזיקין

פ"ז	בבא קמא	מרבה
פ"ט	בבא בתרא	מי שמת
פ"א	אבות	משה קבל

קדשים

פ"ז	בכורות	מומין
פ"ט	שם	מעשר בהמה

טהרות

פ"ט	כלים	מחט או טבעת
פ"ד	אוהלות	מגרל שהוא עומד
פ"א	נגעים	מראות נגעים
פ"ז	טהרות	מקום שהיה רה"י
פ"ה	מקוואות	מעין שהעבירו
		מי שטבל

ס

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.

ס

זרעים

פ״ב	תרומות	סאה תרומה

מועד

פ״א	סוכות	סוכה שהיא גבוהה
פ״ב	תענית	סדר תעניות
פ״ג	שם	סדר תעניות אלו
פ״ד	כריתות	ספק אכל חלב

טהרות

פ״טו	אהלות	סגוס עבה
פ״כו	כלים	סנדל עמקי

ע

זרעים

פ״א	שביעית	עד אימתי חורשין בשדה האילן
פ״ב	שם	עד אימתי חורשין בשדה הלבן

Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
	קדשים	
פי״ד	זבחים	פרת חטאת ששרפה
פ״ד	מדות	פתחו של היכל
	טהרות	
פ״ד	פרה	פרת חטאת ששחטה

צ

	טהרות	
פ״ט	פרה	צלוחית שנפל
פי״א	שם	צלוחית שהניחה

ק

	זרעים	
פ״ד	כלאים	קרחת הכרם
	נשים	
פ״ח	נדרים	קונס יין
	קדשים	
פ״ה	זבחים	קדשי קדשים שחיטתן בראש

ר׳

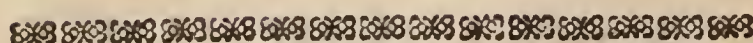
Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פ״ו	מנחות	ר' ישמעאל אומר העומר
	טהרות	
פ״א	פרה	ר' אלעזר א' עגלה
פ״ב	שם	ר' אלעזר א' פרת חטאת
פ״ג	מקוואות	ר' יוסי אומר שני
פ״ד	זבים	ר' יהושע אמר

ש

	זרעים	
פ״ז	ברכות	שלשה שאכל
פ״ו	שביעית	שלשה ארצות
פ״י	שם	שביעית משמטת
	מועד	
פי״ד	שבת	שמנה שרצים
פכ״ג	שם	שואל אדם
פ״ו	שקלים	שלשה עשר שופרות
פ״א	יומא	שבעת ימים
פ״ו	שם	שני שעירים
	נשים	
פי״ג	כתובות	שני דייני גזירות
פ״ו	נזיר	שלשה מינים
פ״ח	שם	שני נזירים

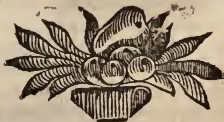
שש

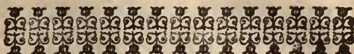
Num. cap.	Nom. lib.	Nom. capitum.
פא״	מקוואות	שש מעלות
פא״	נדה	שמאי אומר
פג״	משקין	שק שהוא מלא

ת

פד״	ברכות	תפלת השחר
פה״	פסחים	תמיד נשחט
פה״	כלים	תנור תחלתו
פה״	אהלות	תנור שהוא
פי״	נדה	תינוקת
פכ״	שבת	תולין

De PARASCHIS SIVE *Sectionibus majoribus* LEGIS MOSAICÆ.

Solent Rabbini in ſuis libris loca ex Lege Moſis citare, non ſecundum capita, ſed ſecundum Paraſchas, in quas Legem totam diviſerunt. Eſt autem פרשה *Paraſcha* idem quod Sectio, Separata & Diſtincta pars textus, quæ unoquoque Sabbatho in Synagogis legitur, à פָּרַשׁ / quod in conjugatione Niphal hoc ſenſu ſemel in Scriptura legitur בְּתוֹךְ צֹאנוֹ נִפְרָשׁוֹת *In medio ovium ſuarum ſeparatarum* ſive *diſperſarum*, Ezech. 34. verſ. 12. Rabbinis autem pro *Separari*, *Diſcedere ab invicem*, *Disjungi*, *Differre*, *Diſtingui*, eſt uſitatiſſimum, etiam in Pihel, quod miratur Elias Germanus, ut in his, פירש יעקוב מאביו *Diſceſſit Jacob à Patre ſuo:* המפרש בים *Qui diſcedit per mare.* In Hiphil activè, הפריש *Separare*, *Diſtinguere*, unde

unde הֶפְרֵשׁ *Differentia.* Sic פָּרָשָׁה *Sectio separata*, *Distincta pars*, unde in numero plurali dicunt פרשיות *Parschios.* Vocatur etiam vulgò hujusmodi sectio סדר *Seder*, & Chaldaicâ formâ סדרא *Sidra*, Ordo, ordinata pars. Incipit plerumque à prima vel duabus primis vocibus, aut mox sequenti aliqua, quæ illustris sit, & argumentum quodam modo exhibeat. Notatur per tria majuscula פ / & quandoque per tria majuscula ס. Litera פ notat פְּתוּחָה sectionem apertam, Samech סְתוּמָה sectionem clausam, de quibus in Abbreviaturis diximus. Una etiam sectio est neutro modo significata, sed tantùm per minusculum ס unicum, quod sectionem clausam minorem indicare solet, vocantque eam פרשה סתומה *Parascha setuma.* Est autem ea sectio ultima libri primi Mosis, incipiens וַיְחִי יַעֲקֹב / Genes. 47. v. 28. Disputant Hebræi, quare hæc Sectio omnino sit סתומה *clausa*, & non distincta sicut reliquæ. Alii alias rationes afferunt: Author libri Zeror hammor post adductas complures, inquit: „Mihi autem videtur, esse hanc Paraſcham „clausam, quia est clavis & sigillum hujus „libri, immò totius Legis & omnium Pro„phetarum, usque ad dies Messiæ. Nam in „benedictione Jacobi indicata sunt omnia „exilia Israelitarum, & liberationes, donec „veniat מוֹרֶה צֶדֶק *Doctor justitiæ*, sicut scriptum

 est,

„ est, עד כי יבא שילה *Donec veniat Schilo.*
„ Quia verò finis Messiæ seu definitum tem-
„ pus adventus Messiæ incognitum fuit, nec
„ esset qui illud intelligere posset aut deberet,
„ ideo hæc Parascha sine majori distinctione
„ continuatur cum antecedenti, estque סתומה
„ *clausa*, quia nemo clausum illud tempus in-
„ digitare debebat, &c.

Elias numerat Sectiones *quinquaginta tres*, quomodo videtur sectionem ultimam libri Geneseos excludere. Si verò pro separata numeretur, ut communiter à Judæis fit, tunc sunt *quinquaginta quatuor*, & sic bis conjungunt duas sectiones breviores, ut integra Lex toto anno absolvatur.

Distinctio harum sectionum ab Esra est, etsi vulgò ad Mosen ipsum referant.

Lectio Mosis Sabbathina perantiqua est. Tempore Christi & Apostolorum usitatam fuisse, liquet ex actibus Synodi Hierosolymitanæ, in qua expressè scribitur: *Moses enim ab ætatibus antiquis habet, qui ipsum prædicent, quum in Synagogis per singula Sabbatha legatur*, Actor. 15. v. 21. Centum septuaginta annis ante Christum receptam fuisse, testantur Hebræi, & inter eos Elias in Lexico Tisbi. Nam cùm eo tempore Antiochus Epiphanes, (quem ipsi ob summam ejus impietatem vocant אנטיוכוס הרשע *Antiochus harascha.* Antiochum impium) vastasset Templum, cultum omnem

omnem ſacrum aboleviſſet, idololatriam inſtituiſſet, Sabbathum & circumciſionem ſuſtuliſſet, libros Legis combuſſiſſet, ac omnino lectionem ipſorum tam publicam quàm privatam, ſub pœna capitali prohibuiſſet, inſtitutum fuit à piis, qui ſe ad conſtantiam in Religione avita roboraſſent, ut loco Moſis legerent Prophetas. Selegerunt itaque Sectiones quaſdam Propheticas, quæ utcunque Sectionibus Moſaicis, ſenſu vel memoriali quodam ſymbolo reſponderent. Veluti, pro Sectione prima בראשית / in qua de Creatione Cœli & Terræ agitur, ſubſtituerunt lectionem Propheticam, quæ incipit: *Sic ait Deus fortis* יהוה *creator cœlorum*, Jeſ. 42. 5. usque ad verſ. 11. cap. 43. Pro Sectione ſecunda נח *Noach*; *Hæ ſunt generationes Noach*, ſubſtituerunt legendum; *Canta ſterilis quæ non paris quia plures erunt filii deſolatæ, quàm filii conjugatæ*, Jeſa. 54. verſ. 1. usque ad verſ. 11. nempe ſectio Moſis agit de generatione carnali Eccleſiæ, ſectio Prophetica de generatione ſpirituali. Sectio tertia Moſis, לך לך *Abi tibi*, agit de migratione Abrahami ex Terra Patria in Terram alienam: Lectio Prophetica huic reſpondens eſt; *Quare diceres Jacob, & quare loquereris Iſrael, Abſcondita eſt via mea à DOMINO, &c.* Jeſa. 40. verſ. 27. usque ad verſ. 17. cap. 41, quæ ſectio continet conſolatio-

lationem ad Iſraelitas in exilio peregrinantes. Sic de reliquis. Quæ autem Sectio Prophetica, Sectioni Moſaicæ reſpondeat, ſpeciali indice in Bibliis Hebraicis in fine Pentateuchi plerunque indicatum eſt. Antiocho impio iſto mortuo, & rebus Judaicis nonnihil in melius reſtitutis, Moſaica lectio publicè repetita fuit, cui etiam lectio Prophetica ſubjuncta, quod etiamnum hodie durat. Lectio Prophetica vocatur הפטרה *Haphtara*, quaſi *Ceſſatio*, Dimiſſio, à פטר *Patar*, i. e. *Liberari* vel *Liberum dimitti*, quia eâ lectione peracta, dimittebatur populus, & ſic etiamnum hodie. Unde qui ultimam Haphtaram legit, dicitur מפטיר *Maphtir*, *Dimittens populum*.

Abſolvunt lectionem libri Legis, ultimo die feſti Tabernaculorum ſive ſcenopegiorum, cum ingenti lætitia & multis ſolennitatibus, ac lauto prandio, & appellant Feſtum שִׂמְחַת תּוֹרָה *lætitiæ Legis*. Proximum deinde ſabbathum dicitur שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית Sabbathum, quo legitur prima Legis Sectio incipiens בְּרֵאשִׁית. Simul autem, quando Legem abſolvunt, adjiciunt etiam Sectionem primam, ut non tam videantur læti eſſe de abſoluta Lege, quàm ut etiam alacritatem ſuam teſtentur, de ea novo ſtudio repetenda. Neque tamen in ſabbatho tantùm Moſen legunt, ſed & die ſecundo & quinto ſeptima-

næ,

næ, id eſt, lunæ & Jovis, etſi minus ſolenniter; qui etiam probiores eſſe volunt, in jejunio dies iſtos tranſigunt, quod fecerat etiam Phariſæus iſte glorioſus tempore Chriſti. Redeamus ad inſtitutum. Animus erat indicare ſectiones Moſaicas, quas Rabbini citant loco capitum. Sectiones hæc in Hebraicis exemplaribus ſupremâ paginâ nominantur, non autem in Latinis, unde nobis non ita notæ, quo libro vel quibus capitibus comprehendantur. Proderit ergo & has in Tabula propoſitas habere, ut tanto citiùs, quando ab Hebræis citantur, inquiri poſſint.

IN-

INDEX
ALPHABETICUS
Paraſcharum ſive Sectionum Legis Moſis.

וַיִּקְרָא Et inclamavit, Levit. 1.
וַיֵּרָא Apparuit autem, Genes. 18. 1.
וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב Et habitavit Jacob, Genes. 37. 1.
וַיִּשְׁלַח Et misit, Gen. 32. 3.
וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ Et audivit Jethro, Exod. 18. 1.
חַיֵּי שָׂרָה Vita Saræ, Genes. 23. 1.
חֻקַּת הַתּוֹרָה Statutum Legis, Num. 19. 1.
כִּי תָבוֹא Quum ingressus fueris, Deut. 26. 1.
כִּי תֵצֵא Quum egressus fueris, Deut. 21. 10.
כִּי תִשָּׂא Quum acceperis summã, Exod. 30. 11.
לֶךְ לְךָ Abito tibi, Genes. 12. 1.
מַטּוֹת Tribuum capita, Num. 30. 2.
מַסְעֵי Vide in litera א.
מְצוֹרָע Leprosi lex, Levit. 14. 1.
מִקֵּץ Vide in litera ו.
נוֹחַ Noachi generatio, Genes. 6. 9.
נָשֹׂא Accipe summam, Num. 4. 21.
עֵקֶב Propterea quòd, Deut. 7. 12.
פִּנְחָס Pinchas, Num. 25. 10.
צַו Præcipe, Levit. 6. 8.
קְדשִׁים Sancti æstote, Levit. 19. 1.
קֹרַח Korach, Num. 16. 1.
רְאֵה Vide Deut. 11. 26.
שְׁלַח לְךָ Mitte tibi viros, Num. 13. 2.
שְׁמִינִי Octavus, Levit. 9. 1.
שׁוֹפְטִים Judices, Deut. 16. 18.
תַזְרִיעַ Quum semen edit, Levit. 12. 1.
תּוֹלְדוֹת יִצְחָק Generationes Isaaci, Genes. 25. 19.
תְּצַוֶּה Præcipito, Exod. 27. 20.
תְּרוּמָה Oblationem capiant, Exod. 25. 1.

Cæte-

Cæterùm in Bibliis Venetis majoribus Tabula proponitur, quæ continet rationem Sidrarum à Maſorethis inſtitutam, eamque non tantùm quinque librorum Moſis, ſed univerſorum Bibliorum. Primò ponit libri Geneſeos Sidras eſſe מ״ג / id eſt, qudraginta tres, (quod idem in fine libri in Nota maſorethica repetitur) tamen poſtea in ſpecie duntaxat quadraginta duas nominat, cujus rationem alii inquirant. In iisdem Tabulis notandum, in תהלים id eſt, Pſalmorum diſtributione, apponi ſummam omnium libri verſuum & medium libri. Summa verſuum eſt אא״כ״ז id eſt 2527. Medium libri conſtituit vox וַיְפַתּוּהוּ / quæ extat Pſ. 78.36. In Jobo verſus ſunt ע״א id eſt, mille ſeptuaginta: medium libri, אשר קמטו / Job. 22. 16. Sic in reliquis libris qui ſequuntur. In iisdem Bibliis obſervandum, primam Tabulam continere capita omnium librorum Biblicorum, quæ etiam vocantur פרשיות *Parſchios*, quo nomine antea diximus vocari Sectiones majores. Sed Rabbini quandoque etiam verſus capitum ſic vocant ut Kimchi Amos 1. 11. ad verſum idem vocabulum transfert, quæ uſus facilè docebit, & ſenſus ac circumſtantia loci cujusque demonſtrabit.

Quot ſectiones apertæ & clauſæ in ſingulis libris ſint, & ubi incipiant, id docet Majemon Parte 1. lib. אהבה *Ahava*, cap.8. cujus rationem Judæi in deſcriptione libri ſacri hodie ſequuntur.

B I-

✠ * ✠ * ✠ * ✠ * ✠ * ✠ * ✠

BIBLIOTHECA RABBINICA,

Ordine Alphabethico diſpoſita, tanta quanta nunc haberi potuit.

Equidem probè ſcio illud, כל דבר חביב בזמנו *Omnis res grata eſt, quæ fit in tempore ſuo:* at verò, ut hæc mea ſequens opera in proponenda bibliotheca Rabbinica in tempore fiat, valdè vereor. Eſt enim nec unius horæ, nec unius hominis. Exſpectaveram aliunde ſubſidium, quod in tempore non venit, & mihi quidem ad hanc rem nunc fuit זוודין קלילין באורחא רחיקתא *viatici parum in via longinqua.* Nec ſum כבן עזאי בשוקא דטבריא *ut heros ille Aſſæus in foro Tiberiadis,* (Eruvin fol. 29. col. 1.) qui poterat montes eradicare & transferre, ac omnibus interrogantibus abundè ſatisfacere. Et quis dediſſet mihi אברי כיונה *alas columbinas* (ut Pſaltes loquitur) ut perniciter avolans, & bibliothecas publicas (nam privatæ ad hanc rem rariſſimæ) Principi-

cipum vel urbium perquirens, libros Hebræos sagaciùs & penitiùs cognovissem? quis me pulvere aromatario aut succo malogranatorum satis confirmasset, ut fumosas & malèolentes Judęorum caveas permeare potuissem? Et tamen tale aliquid fieri necesse fuisset, aut certè fidi alicujus Judęi operâ utendum illi, qui huic operi manum adjicere cogitasset. His mediis quum destitutus hoc tempore fuerim, pręstitisset fortè de re adeò ignota tacere, quàm loqui. Nam in talibus, אם הדבור כסף השתיקה זהב *si locutio argentum, silentium aurum est*, ut habet משל הקדמוני *proverbium antiquum*; Immò מלה בסלע והשתיקה בשניים *si verbum tetradrachmo, silentium duobus tetradrachmis æstimandum* (sic etiam legendum in Elencho trihęresij pag 105.) quod Talmudistę efferunt. מלתא בסלעא משתוקיתא בתרין Quinetiam דלת דננעלת לא במהרה תיפתח *Janua repagulata non citò aperitur.* Sed enim in silentio omnium, quid vetat modestè proloqui? ubi omnes cunctantur, quid nocebit incessum urgere? Cunctatio enim non tantùm in pręsens noxia, sed & in futurum damnosa sępè evadit, ut vel illud tęstatur, quod Oresti reditum differenti responsum fuit

μέλλων γὰρ αἰεὶ δρᾶν τοὺς ὄντας τέμων
καὶ τὰς ἀπόντας ἐλπίδας διέφθορεν
Cum prorogat ſemper facere præſentia ſimul,
Etiam futuras ſpes omnes perdidit. Ne idem & in hoc argumento contingeret, volui aliquid potiùs, quàm nihil in publicum afferre, &
Stamina prima jugo componere, ut altera virtus
Inſerat in medio, radiis ſubtegmen acutis.

Ergo, Lector benevole & docte, quę hîc nec annotata, nec explicata, (quę ſcio plurima eſſe) tu adde & explica: libros quos habes aut videris, nominato, argumentum dicito, locum impreſſionis ſubjicito, eaque vel mecum, ſi placet, communicato, vel hiſce meis initiis appoſita, ſub tuo nomine publicato. Ἀφθόνοι μουσῶν θύραι *Expertes invidiæ ſunt januæ*, & juxta Hebręos. כל המוסיף מוסיפין לו וכל הגורע גורעין לו *Qui addit, ipſi addetur, & qui ſubtrahit, ſubtrahetur ipſi.* Sic tandem tela hęc cæpta pertexetur, & ſcient noſtrę quoque ſcholę, quam Synagoga Judaica ſapientiam olim profeſſa ſit, & quam hodie doctrinam profiteatur. Licebit & hîc aurum ex ſtercore colligere, & margaritas pretioſas fimo recondi-

tas reperire. Dixi, non tantùm titulum & nomen libri, ſed & argumentum ſpectandum eſſe. Id fieri perneceſſarium. Sunt enim librorum Hebraicorum tituli, quos ex ſacra Scriptura ferè deſumunt, aut ad ſui nominis memoriale effingunt; ita comparati, ut quid libro tractetur, ex iis videri nequeat. Oculare ergo judicium hîc accedat neceſſe eſt. Uni verò libros Hebrѳorum omnes, aut maximam eorum partem videre, vix unquam facultas dari poteſt, unde plurium opera hîc requiritur. Nam alii alios vident & conſequuntur, qui ſi ſuum de iis judicium in unum conferant, aliquid magnum effici poteſt, ad quod eos hacce mea opellâ, ut amicè invitare volui, ſic etiam facilè excitare ut poſſim, boni publici causâ opto. Non omnium, fateor, hic labor eſt ut nec omnes qui Biblia Hebræa legunt: alios idcirco Hebræorum libros legere poſſunt: quibus verò hæc facultas à Deo conceſſa eſt, illi in publicum conferant, quicquid uſui & commodo noſtris Scholis hîc eſſe poſſit. Sic fiet, ut hæ literæ inter Chriſtianos magis magiſque propagentur, & obſtinata gens Judaica cognoſcat, etiam eos qui aliquando à Republica Iſraelis erant remoti, nunc remo-

to pariete intergerino, ejusdem cives factos, & januis Templi Hierosolymitani sponte sua, quadraginta annis ante Urbis vastationem, apertis, aditum & ingressum nobis Christianis quoque liberum in Ecclesiam Dei præbuisse. Cognoscant, inquam, *ex Tzion egressam esse Legem, & verbum DOMINI ex Jerusalem*, Jesajæ 2. & nos ex fontibus Israelis affatim quoque bibisse. Sic tandem quoque fiet, ut Judæi ex verbo Dei & propriis ipsorum libris, erroris & cœcitatis tanto meliùs convinci, de veritate erudiri, & ad salutem adduci & converti possint. Quod fieri ut nobis Christianis optandum, ita quoque opera danda, ut fieri commodè per nos possit, ad quod subsidium admirabile præbebit librorum, quibus ipsimet Judæi utuntur, familiaris cognitio. Ergo nunc bibliophylacia ipsorum cursim perquiramus.

Libri Commentariorum in sacram Scripturam varii sunt, & distincti primùm in libros distinctos biblicos prodierunt, quos hîc sigillatim annotare, nimis foret copiosum & tædiosum. Commentarius Hebraicè dicitur פירוש *Perusch*, pluraliter פירושים *Peruschim*, Commentarii vel Commentaria, Explicationes

 ver-

verborum & rerum. Commentator, Interpres, dicitur מפרש *Mepharesch*; pluraliter מפרשים *Mepharesthim*, Commentatores, Interpretes, scriptores commentariorum. Horum quidam sublimiori dicendi genere delectati sunt, & subtiliores in commentando fuerunt, unde alios interpretes desiderarunt. Inter eos princeps fuit רש״י *Raschi*, id est, R. Salomon Jarchi, in cujus commentaria complures alii alias declarationes conscripserunt. Talis supercommentatio vocatur ביאור *Biur*, & pluraliter ביאורים Elucidationes, Declarationes. Sic extant etiam *Biurim*, super speciales quosdam commentarios Aben Esræ & Rambam. Alii in integra Biblia commmentati sunt, alii in aliquot tantum libros, plures omnium in Legem Mosis. Horum libri plerique omnes titulo פירוש *Perusch* comprehenduntur, addito libri nomine, in quem commentatio instituta est: ut, פירוש רש״י על חמשה חומשי תורה *Commentarius Raschi super pentateuchum*, & sic de aliis.

Libri antiquissimi Hebræorum omnium sunt, Targum seu paraphrasis Bibliorum Chaldaica, Jonathanis & Onkeli, quorum ille paulò ante Christum, hîc paulò post Christum floruit, etsi quidam

scri-

ſcribant, eos ſe cognoviſſe mutuo. Doctrina Talmudica ſparſis quidem chartis hinc inde per Judæam & Babyloniam fuit concepta, ſed in libros nullos relata, donec veniret R. Jehuda hakkadoſch, id eſt, ſanctus, ut ſuprà dictum, & inde tandem Talmud ortum. Aliâs de nullis libris ante Chriſtum conſcriptis conſtat. De libro זוהר *Zohar* & libro בהיר *Bahir* alibi diximus, eſſe eos Judęis, poſt Targum, omnium antiquiſſimos. Poſtea ſecuti ſunt תורת כהנים *Toras cohanim*, qui & ספרא Siphra vocatur: poſtea *Seder olam rabba, Mechilta, Bereſchis rabba* cum reliquis ipſi adjunctis, de quibus in ſpecie in ſequentibus dicetur. Poſt illos diuturnum fuit Doctorum virorum ſilentium, propter graviſſimas calamitates exilii, quod in hunc diem durat. Paulò poſt milleſimum à Chriſto annum ſtudia literarum renaſci inter ipſos cæperunt, & Sapientes ipſorum publicè inclareſcere, inter quos primi fuerunt *R.* Chananael & *R*áf Niſſim, preceptores *R.* Nathanis, authoris Lexici Talmudici Aruch, & *R*abbi Gerſomi. Deinde *R.* Gerſom, qui dictus fuit lumen captivitatis. *R.* Schlomo ſive Salomon ben Gavirol, *R.* Moſche haddarſchan, pręceptores fuerunt

runt R. Salomonis, & ſic deinceps ab his innumeri docti viri prodierunt. Ab his ergo, id eſt, à millcſimo poſt Chriſtum anno, plerique libri Judęorum prodiere cæperunt. Qui antea fuerunt, (quorum pauci) non Bibliis, ſed Traditionibus Talmudicis explicandis pręcipuè occupati fuerunt.

Inter Commentatores biblicos primus & pręcipuus eſt רשי *Raſchi*, ſive *R.* Salomon Jarchi, cujus commentaria pleraque omnia Bibliis majoribus Venetis addita ſunt. Manuſcriptum ejus commentariorum volumen ingens & integrum, trecentorum annorum antiquitatis Joſephus Scaliger, pię memorię, legavit Academię Leidenſi. Secuti eum ſunt, Abraham Aben Eſra, *R.* David Kimchi, רמבן *Ramban* ſeu *R.* Moſche bar Nachman, רלבג *Ralbag*, id eſt, *R.* Levi ben Gerſom, *R.* Saadias, *R.* Iſaac Abarbinel, qui plerique in integra Biblia commentati ſunt, & partim ſeparatim, partim magnis Venetis Bibliis majori ex parte additi, etiamnum extant. Intellexi nuper, integrum Abarbinelem, in Turcia duobus magnis voluminibus excuſum, pactum eſſe amicum meum, Gualterum Keuchenium, Rectorem Scholæ Hanovianæ.

Quod

Quod si verum, est quod sibi gratuletur. Nam liber est summè commendatus. Kimchius in Legem an commentatus sit, ambigo.

Qui specialiter in Legem Mosis scripserunt, complures sunt, inter quos celebres habentur, *R.* Abraham Hispanus, cujus liber vocatur צרור המור *Tzeror hammor* Fasciculus myrrhæ: רבי בחיי Rabbi Bechai; *R.* Mosche bar Nachman: liber תנחומא *Tanchuma*, liber עקדת יצחק *Akedas Jitzchak* sive Ligatio Isaaci: Rabbi Mosche haddarschan, Gallus, ex quo Galatinus multa adducit, de quibus in specie plura in sequentibus dicemus. Gesnerus in Bibliotheca sua notat, complura horum Rabbinorum Commentaria à Conrado Pellicano, viro in his literis doctissimo, Latinè conversa esse. *Hoc in prima Bibliothecæ hujus Rabbinicæ editione in dubium fuit vocatum à Patre. Sed vir Clarissimus, D. Johannes Jacobus Wolphius, Hebrææ & Græcæ Linguæ in Schola Tigurina Professor doctissimus, Amicus noster integerrimus, nuper per literas nos edocuit, non tantùm hujus generis Commentaria, sed majoris quoque momenti & graviores authores ab eo conversos esse, quod hoc loco nunc proferre, ne Eximius ille Vir meritissimâ eru-*

 rudi-

ruditissimorum suorum laborum laude privetur, ingenuitatis nostræ esse duxi. Nam præter ordinarios & vulgares Commentatores, vertit etiam Tzeror hammor R. Abrahami Hispani: magnam partem Rabbi Bechai in Legem: Rabbos: Pirke R. Eliefer: Res gestas Regum Israelis sub Templo secundo: Halichos olam: Michlol R. Davidis Kimchii. Libros quosdam ex libro *Jad* Majemonidis, &c. Complures etiam Tractatus Talmudicos, *quæ omnia unà cum aliis ejus scriptis asservantur in Bibliotheca Tigurina.*

Separatim hæc Commentaria rariùs hodiè inveniuntur. R. Davidis Kimchi Commentaria in Psalmos excusa sunt Venetiis unà cum textu punctato, in octavo, Anno ש"נו, 356. i. e. Christi 1596. Est etiam idem Kimchi excusus Isnæ, opera Pauli Fagii, in parvo folio, Anno 1542. in qua editione plura extant quàm in priore Veneta. In fine ejusdem libri adjunctæ sunt separatim omnes objectiones Kimchianæ ex Psalmis petitæ, adversus Christum & fidem Christianam.

Biblia Hebræa impressiones varias habent.

In folio, imprimi cœpta Venetiis. Anno Christi 1515, & finita Anno 1517. per

per Danielem Bombergum, studio inprimis Felicis Pratensis, cujus ductu & auspiciis Bombergus iste literas Hebræas primùm didicit, & per typographiam mirificè, propagavit. Continet ista editio textum biblicum, Targum, & variorum Rabbinorum Commentaria. In *Pentateuchum*, R. Salomonis Jarchi. In *Prophetas priores*, id est, Josuæ, Judicum, Samuelis & regum, libros, item in omnes *Prophetas posteriores*, & in *Psalmos*, *R.* Davidis Kimchi. In *proverbia*, Kasvenaki. In *Jobum*, R. Mosis Nachmanidis, & R.ˢ Abrahami Peritsol. In *Chamesch megillos*, quinque libellos, nempe, *Cant. Ruth, Threnos, Ecclesiasten & Esther*, R. Salomonis. In *Danielem, R.* Levi Gersomi. In *Esræ, Nehemiæ & Paralip. libros*, R. Salomonis. Adjecta in fine, 1. Targum Hierosolymitanum in Pentateuchum: 2. Targum secundum in librum Esther: 3. Tabulæ Haphtararum, id est, Lectionum propheticarum, cum Sectionibus Mosaicis. 4. Tredecim articuli sive fundamenta fidei Judaicæ, posita à Rabbi Mosche Majemonide. 5. Præcepta omnia Legis, jubentia & prohibentia, quæ sunt תרי״ג 613, quem numerum idem vocabulum תוֹרַת exprimit;

mit. 6. Brevis instructio de Accentibus Hebraicis, R. Aharonis, filii Ascher. 7. Varietas lectionis vocum quarundam biblicarum, inter Ben Ascher & ben Naphtali, id est, orientales & occidentales Judæos. Hanc editionem vehementer reprehendit Elias in præfatione libri tertii Masoreth, propter notas Masorethicas isti editioni ad marginem adjectas, suadens ut nullus ad eas animum ponat. *Nam*, inquit, *qui apposuit eas, non potuit discernere inter dextram aut sinistram suam, quia non fuit Judæus, & in Masora nihil quidquam intellexit, &c. aliquando bonum posuit in textu, & falsum in margine, aliquando contrà palpans, sicut cæcus in tenebris.*

In *folio* rursus edita Venetiis per eundem Bombergum, inchoata Anno Christi 1523. & finita Anno Christi 1528. sub finem mensis תשרי *Tisri*, quando Judæi inceperant numerare annum à condito mundo 5286. Hæc editio continet Targum, Masoram, & varia Rabbinorum commentaria.

Pentateuchus cum Com. *R.* Salomonis & Aben Esræ.

Prophetæ priores, cum Com. *R.* Salomonis, Kimchi & Ralbag, id est, *R.* Levi ben Gersom. Pro-

Prophetæ posteriores Jesajas cum *R.* Salom. & Aben Esra. Jeremias & Ezechiel cum *R.* Salom. & Kimchi. 12. minores, cum *R.* Salom. & Aben Esra.

Psalmi cum *R.* Sal. & Aben Esra.

Proverbia & Job cum Aben Esra & Ralbag.

Daniel cum Aben Esra & *R.* Saadia.

Esra cum *R.* Sal. & Aben Esra.

Quinque libelli cum iisdem.

Paralipom. libri cum *R.* Salomone tantùm.

Præmissa operi sunt, 1. Præfatio *R.* Jacob ben Chajim, in qua agit de utilitate Masore; disputat contra eos, qui existimant קרי וכתיב *Keri & Kesif*, i. e. varietatem lectionis inde natam, quòd de vera lectione dubitatum fuerit: agit de differentia inter authores Gemaræ seu Talmud, & inter Masorethas, qui inter se in plerisque dissident; de octodecim locis, quę dicuntur תיקון סופרים *Tikkun sopherim*, Correctio scribarum, quòd scribę ea correxerint; denique de ordine Masorę magnę. Ex hac Elias quędam desumpsit in prętione sua tertia libri Masoreth. Nos utramque Latinè redditam, unà cum libro integro Masoreth Eliæ, suo tempore, si Deo placuerit, exhibebimus.

2. Index

2. Index capitum, omnium librorum Biblicorum. Capita autem vocantur פרשיות *Parschios*, Sectiones, super quas notata sunt סימנים *Simanim*, id est, signa sive capita.

3. סדרי התורה Index Ordinum sive ordinatarum partium & sectionum totius Scripturę, juxta Masórethas.

4. Prefatio Aben Esræ de ratione commentariorum in Legem sive sacram Scripturam. Agit de quinque modis, quibus interpretes Legem explicant: 1. est Orientalium Judęorum in regno Turcię, qui prolixitatem in commentando sequuntur, ac coelum terrę miscent, veluti *R.* Isaac quidam, qui duos magnos libros commentariorum scripsit in Caput primum Mosis. 2. Sadducęorum & similium, qui textum tantùm retinent, & omne genus commentandi respuunt. 3. Qui mysticè Scripturam interpretantur, habentque Scripturam veluti mera ænigmata. 4, eorum qui sequuntur דרש *Draschim*, id est, homilias allegoricas. 5, eorum qui sensum literalem, genuinum & Grammaticum sequuntur, quod genus interpretandi optimum, & quod se secuturum promittit, & reliquos modos refutat & rejicit.

Maso-

Masora duplex adjecta, *Minor* & *Major*. Masora minor passim textui biblico adjecta, ad latera textus. Major partim in fine specialiter apposita juxta ordinem Alphabeticum, cum instructione R. Jacobi ben Chajim, partim per tota Biblia, supra & infra textum cujusque paginæ. Postea subjicitur varietas lectionis, inter filios Ascher & filios Naphtali, orientales & occidentales Judæos: item Instructio brevis de Accentibus Hebraicis.

Biblia Complutensia, cum textu Hebræo, Chaldæo, Græco & Latino, studio & sumptibus Francisci Ximenii, Archiepiscopi Toletani excusa, prodierunt Anno Christi 1515.

Biblia sacra, Hebraicè, Chaldaicè, Græcè, cum singulari versione Latina. Philippi II. Hispaniæ Regis Cathol. pietate & studio ad sanctæ ecclesiæ usum, prodierunt aliquot Tomis, elegantissimis typis à Christophoro Plantino adornata, Anno Christi 1571. Operi huic magnifico præfuit Benedictus Arias Montauns. Hæc Biblia Bibliis Complutensibus perfectiora & illustriora sunt, Bibliothecis Christianorum principum satis nota, utinam & viris doctis satis trita. Ex hoc Opere Tomus biblicus cum interli-

neari

neari versione Latina Sanctis Pagnini separatim etiam fuit venditus, quæ Pars simili forma nuper recusa Genevæ, typis Roberti Stephani.

Biblia Hebræa nuda in fol. & in quarto, impressa, Anno 1494, correctissimè. Ibidem quoque in 8°. excusa, typo minusculo eleganti, cum punctis, quale exemplar semel tantum apud Judæos vidi.

Biblia Hebræa in 4°. excudere cœpit primò Venetiis Daniel Bombergus, Anno 1511, & deinceps sæpius recusa.

Biblia Hebræa in 4°. à Christophoro Plantino cum punctis vocalibus sæpius excusa sunt, & in 8°. ac 24°. sine punctis. Ab eodem etiam excusa in 8°., cum punctis.

Biblia Hebræa in 8°., typo admodum minuto, cum punctis & accentibus, Basileæ Anno 1610. excusa. Prostant Francofurti apud Judæos.

Biblia Hebræa in 16°. à Christophoro Plantino edita, cum punctis vocalibus.

Biblia Hebræa in 4°. ante Plantinum Lutetiæ excudit Robertus Stephani, typo illustri majusculo. Ab eodem excusa in 16°. eleganter & correctissimè, Anno 1544.

Bi-

Biblia Hebræa in 4o cum commentariis R. Salomonis, per Johannem de Gara, Venetiis.

Chumaſch cum Targum & Commentario R. Salomonis, & R. Moſis Nachmanis Gerundenſis, & Commentario marginali R. Iſaac Avuhaf אבוהב impreſſus Venetiis per Danielem Bombergum Anno 308 Chriſti 1548. in folio. Adjectæ ſunt V. Megilloth & haphtaroth.

Chumaſch ſive Pentateuchus cum Targum Onkeli, verſione Arabica R. Saadiæ; & Perſica Tavaſii, Commentariis item R. Salomonis in folio, Conſtantinop.

Chumaſch ſive Pentateuchon Hebraicum, cum triplici Targum, Onkeli, Jonathanis & Hieroſolymitano, ac commentariis Rabbi Salomonis, & notis quibuſdam Maſorethicis ac ſymbolis Gematricis. Item Chameſch megillos, ſive Quinque libelli cum Targum & Raſchi, Eſther autem cum duplici Targum: item Haphtaræ ſive Sectiones propheticæ. Item Liber תולדות אהרן *Toledos* Aharon, continens Indicem omnium locorum Pentateuchi, & quinque libellorum, quæ adducuntur & explicantur in Talmud, in libro זוהר *Zohar*, in libro עקידה *Akeda* & libro עקרים *Ikkarim*, adducto librorum capite, folio & columnâ. Impreſſus liber Venetiis apud Johannem de Gara, Anno שׁ״ן & נש״א, id eſt, 1590 & 1591.

Chumaſch ſive Pentateuchus, in 24ō ſine punctis, editus Venetiis per Johannem de Gara, Anno שמ"ח, eſt, 1588. Adjecti ſunt quinque libelli cum Haphtaris ſive lectionibus propheticis. Hunc libellum Judæi peregrinantes ſolent circumferre, ut lectiones Sabbathinas ex eo peragant.

Chumaſch cum Gloſſa R. Salomonis Hebræogermanicè, impreſſum bis Baſileæ.

Sed omiſſis his generalibus, ſpecialia librorum Rabbinicorum nomina nunc perſequamur.

LIBRI RABBINICI
Ordine Alphabethico diſpoſiti.

א

אב ואם *Av vaem*, Pater & mater. Liber grammaticalis, quem ccmpoſuit quidam R. Juda ben Kariſch, ut eſt in libro מאזני לשון הקדש / ubi dicitur eſſe eximius & honore dignus.

אבודרהם. Liber ritualis, & Commentarius ſuper Precationes Judæorum. Venetiis in 4ō, Anno 326. Chriſti 1566.

אבן בוחן *Even bochan*, Lapis lydius, Lapis pro-

probationis. Author רבי יצחק שפראט, qui vixit Anno Christi 1375. vel ספרוט Sprot, ut scribitur in Juchasin, fol. 133. col. 2. Est autem scriptus liber contra Christianos. Sunt adhuc alii hoc nomine. Hinc in Catalogo quodam librorum Judaicorum, Francofurto ad me misso, liber hujus nominis ponitur, qui dicitur esse poeticus qualis est משל הקדמוני.

אבן העזר *Even haeser*, vel ut alii, אבי העזר *Avi haeser*. Liber ritualis, cujus author R. Isaac Karo, editus Venetiis.

אבן יחייה *Even Jechijah*. Est Commentarius in Hagiographa & quinque libellos. Citatur in libro Tzemach. fol. 35. 1.

אבן סינא Avicenna, Rabbinicis literis excusus.

אבן הפילוסופים *Lapis Philosophorum*. Liber Cabalisticus, author R. Saadias, qui etiam scripsit ספר האמונות:

אבן שועי *Even Schoi*. Commentarius est in Legem.

אבן שתייה *Even Scattijah*, Lapis fundamenti. Liber est in IV. partes decisus, in I. agitur de essentia Dei, in II. de Providentia Dei, in III. de Legis scientia, in IV. de observatione præceptorum Legis. Vidi olim MS. in Bibliotheca Heidelbergensi.

אבקת רוכל *Avkas rochel*, Pulvis aromatarius. Author ejus ר' מכיר, ut notatur in Jucha-

Juchasin folio 163. Liber parvus est in 8o. Subdistinctus in tres libros: in *Primo* agitur de signis, prodigiis, bellis & calamitatibus, quæ adventum Messiæ præcedent, & vocantur vulgò à Rabbinis חבלי משיח *Chevle Masciach*, Dolores Messiæ. In *secundo*, de Anima, ejus discessu ex corpore & quò vadat: de ejus statu in inferno, & quid infernus sit, de seculo futuro & vita æterna: de resuscitatione mortuorum. In *tertio* de iis, quæ dicuntur esse הלכה למשה מסיני Traditio Mosis de monte Sinai: de formatione hominis, & numero membrorum ejus, & quibusdam Gematricis Cabalisticis ex Lege. Impressus Venetiis, Anno ש"נז, id est, 1597. Est mihi & manuscriptum exemplar.

אבר מן החי *Ever min-hachaj* Membrum de vivo. Docet, de membro, ab animali vivo abscisso, non edendum, cujus præcepti fundamentum ponunt in verbis Genes. 9. 4. אַךְ בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ / ad quæ verba R. Salomon notat; אסר להם אבר מן החי Prohibet ipsis membrum de vivo, q. d. Quamdiu anima ejus est in sanguine ipsius, non comedetis carnem. Author R. Manoach.

אגודה *Aguddah*, vel, *Sepher aguddah*, Liber collectaneorum. Factus putatur à discipulis הרא"ש Harosch, id est, Rabbi Ascher, de quo infrà. Quidam putant, cum non colle-

collectum ex prælectionibus R. Ascher, sed ex scriptis præceptorum ejus. Continet autem collectanea varia constitutionum Talmudicarum.

אגור *Agur*, vel, *Sepher haagur*. Author ejus R. Jacob לנדא Landau. In uno Catalogo dicitur esse ספר דינים ופסקי הלכות Liber rituum & decisionum Juris: alius scribit, esse Elementale Grammaticum. Fortè diversi sunt ejusdem nominis.

אגרון *Iggáron*, Liber Grammaticalis, quem composuit Raf Saadia, ut est in libro מאזני לשון הקדש.

אגרת אורחות עולם *Iggéres Orchos olam*. Epistola de Viis mundi. Impressus Ferraræ. Nescio an sit idem qui simpliciter vocatur *Orchos olam*, de quo infrà.

אגרת בעלי חיים *Iggéres báale chajim*. Liber est, in quo colloquuntur homo, feræ, jumenta, aves, reptilia, & vires, virtutes, vitia, proprietates ac natura singulorum explicantur. Ex Græco dicitur conversus esse in Linguam Arabicam. Ex Arabico transtulit eum R. Kalonimus. Impressus Mantuæ in 8°. R. Levi in commentariis suis in Proverbia Salomonis, sæpè citat librum בעלי חיים, quem puto alium esse.

אגרת בתי הנהגת הגוף והנפש *Iggéres batte hanhágas bagguph vehannèpheſch.* Libellus agens de regimine corporis & animæ, authore R.

Schem tob ben Falkira. Metricè conſcriptus. Habeo manuſcriptum.

אגרת הויכוח *Iggéres havvikkuach*, Epiſtola redargutionis vel diſceptationis. Libellus parvus eſt diſputationem continens inter Philoſophiam & Theologiam, oſtendens, illas inter ſe non pugnare, ac proinde non prohibitum eſſe, Philoſophorum libros legere, & illas artes addiſcere. Author ejus R. Schem Tobh bar Joſeph ben Phalkiræ, qui hujus libri meminit in ספר המעלות. Impreſſus Pragæ, Anno 370. Chriſti 1610. in 8°.

אגרת הטיול *Iggéres hattijul.* Epiſtola deambulationis vel oblectationis. Pragæ. Non vidi.

אגרת המוסר *Iggères hammúſar.*, Epiſtola correctionis, quam ſcripſit R. Jehuda Aben Tybbon ad filium ſuum. Extat ejuſdem nominis alius R. Kalonymi, qui ante 300. annos vixit, & multos libros ex Arabico in Hebræum convertit.

אגרת הרמבן להתנצלות ספר המורה *Iggéres haramban*, Epiſtola Apologetica Rabbi Moſis ben Nachman pro libro More Nevochim. Edita nuper Hanoviæ à R. Joſeph del Medico.

אגרת הסודות *Iggéres haſſódos*, Epiſtola Secretorum. Sæpè citatur in Galatino ad probanda myſteria de Meſſia.

אגרת הקדש Iggéres *hakkódeſch*, Epiſtola ſancta

ſancta de copulatione mariti cum uxore, ut liberos ſanctos conſequantur. Author Ramban, Baſileæ apud Frobenium.

שמואל אגרת *Iggéres Schmúel*, Epiſtola Samuelis. Expoſitio ſuper libellum Ruth, Samuelis Uzédæ. Venetiis.

אגרת תימן *Iggéres teman*, Epiſtola R. Moſis Majemonidis ad R. Natanaelem בן אלפיומי & cæteros Judæos in Meridie habitantes, in qua eos ad conſtantiam in fide & fortiter ferendas perſecutiones hortatur. Edita eſt hæc epiſtola nuper Hanoviæ, unà cum aliis aliquot opuſculis, à R. Joſeph del Medico. Scripta eſt à Rambam Arabicè & in Linguam Hebræam translata à quodam R, Nachum, qui eam vocavit פתח תקוה *Oſtium ſpei.*

אגרת תחיית המתים *Iggéres techijas hammeſim*, Epiſtola vivificationis vel reſurrectionis mortuorum, R. Moſis Majemonidis, in qua ſententiam ſuam de hoc fidei articulo explicat magis perſpicuè & ad captum vulgi, quàm alibi. Verſa eſt ex Arabico in Hebræum à R. Jehuda Aben Tybbon. Edita eſt nuper Hanoviæ ab eodem R. Joſeph del Medico, in 4o. Scripſit hanc Epiſtolam annis quinq; poſt librum More, id eſt, anno ætatis quinquageſimo quinto.

אגרת התשובה *Iggéres hatteſchuvah*, Epiſtola de pœnitentia, vel,* Epiſtola reſponſoria. Cracoviæ, Non vidi.

אגרות להמאור הגדול *Iggros lehammaor haggadol*, Epistolæ ad lumen illud magnum R. Mosen Majemonidem, quæ missæ ad eum ex Oriente, Occidente, Septentrione & Meridie. Ejusdem Majemonidis Testamentum ad filium R. Abrahamum. Item Quæstiones & Responsiones variæ. Venetiis apud Marcum Antonium Justinianum in 8ō.

אדם וחוה *Adam vechavva*, Adam & Eva. Liber ritualis, author R. Jerucham, Venetiis. Anno 317. in folio.

אדם קדמון *Adam Kadmon*, Adam primus. Cabalisticus.

אדם שכלי *Adam sichli*, Adam sive Homo intellectualis. Continet varia præcepta & adhortationes ex sacris petitas, literaliter, Cabalisticè & mysticè explicatas, ad vitam sanctè instituendam, super illud Davidis; *Incurvate vos coram Domino in decore sanctitatis*, Psalm. 29. v. 2. Item tredecim articulos fidei Judaicæ, in quorum ultimo, de resuscitatione mortuorum, fit mentio ossis לוז, quod credunt esse incorruptile, & illud rore cœlesti irrigatum, restituet animæ suæ totum corpus, illudque vivum ejus beneficio existet. Impressus Friburgi Brisgojæ, Anno ש"ך 320. id est, 1560.

אידרא רבא וזוטא *Iddera rabba vesota*, Area magna & parva. Duo libri Cabalistici celebres, sed non impressi. Scribit etiam qui-

quidam, se habere פירוש ארוך על שני האידרות רבא וזוטא Commentarium prolixum super duas Areas, magnam & parvam.

אדרת אליהו *Addéres Eljahu*, Pallium Eliæ. Liber agens de ritibus Karræorum, in quibus à cæteris dissident, à R. Elia Baschiaco. Edit. Constantinop.

אוהב משפט *Ohef mischpat*, Diligens judicium. Commentarius est in Jobum, qui in Juchasin fol. 134. 1. adscribitur R. Simeoni Duran.

אהל יעקב *Ohel Jaakof*, Tentorium Jacobi, פירוש sive Expositio super librum Ikkarim. Author R. Jacob F. Schemuelis Capelman, Brisacensis, in 4ō.

אהל מועד *Ohel moed*, Tentorium conventus. Liber est continens synonyma Hebraica ex Bibliis petita, adductis singularum vocum exemplis, & loco ubi reperiuntur. Author שלמה מאורבינו Salomon de Urbino. Impressus Venetiis Anno ש"ח 308. id est, 1548. apud Marcum Antonium Justinianum. Adjectus est index Alphabeticus omnium vocum. Fertur & *alius* esse hujus nominis, expositionem continens articulorum fidei Judaicorum. Quendam etiam hujus nominis cabalisticum R. Bechaj.

אור החיים *Or hachajim*, Lumen vitæ. Ferraræ in 4ō. Quidam scribit, esse מזהיר על לימוד התלמוד adhortari ad studium Talmudicum,

dicum, ומרחיק הפילוסופיא & dehortari à Philosophia.

אור השכל *Or hasſechel*, Lux intellectus. Citatur ſæpè in libro נוה שלום. Rabbinus quidam ſcribit, eſſe Cabaliſticum, בלא תועלת רב exiguæ utilitatis.

אור זרוע *Or ſarua*. Vide Abbreviaturam א"ז.

אור יי *Or Adonaj* Lux DOMINI. Author R. Chaſdai, qui obiit Anno 1396. Ferraræ An. 315. Rabbinus quidam ſcripſit, hortari ad ſtudium Talmudicum. Alius, eſſe ספר מוסר וחכמה אלהית Librum Ethicum & Theologicum. Eſt & alius liber ejuſdem tituli, cujus author ר' עובדיה R. Ovadia ſive Obadias Siphronius, qui liber recens eſt, ab Anno 1550. eſtq; Commentarius in Legem.

אור יקר *Or jakar* vel אור יקרות *Or jekaros*, Lux pretioſa, (*ex Zach.* 14.6.) Liber Cabaliſticus in folio. Lublini.

אור נערב *Or neeraf*, Lux mixta. Liber Cabaliſticus R. Moſis Corduero. Venetiis.

אור עמים *Or ammim*, Lux populorum. Author R. Obadias Medicus Siphronius. Impreſſus Boloniæ Anno Chriſti 1550. Eſt liber Medicus. Eſt & alius ejuſdem nominis, continens quæſtiones quindecim de Deo & Anima.

אור עינים *Or enajim*, Lux oculorum. Liber Cabaliſticus, editus Cremonæ in 4o. Alius Hebræus ſcribit, eſſe ספר קניני חכמות

על תרי"ג מצות librum ad comparandas artes per 613. præcepta.

אורים ותומים *Urim vetummim.* Commentarius eſt in Jeſajam; author מוה"רר מאיר ערמאה R. Meir Armaah, nepos, ut puto, R. Iſaaci, authoris libri עקידה *Akeda*, de quo infrà. Impreſſus Venetiis, Anno השס"ח id eſt, 368. Chriſti 1608. Eſt & alius Cabaliſticus hujus nominis, cujus author, R. Menachem filius R. Aſarielis, qui ſcripſit ספר המלואים.

אות אמת *Os emes*, Signum veritatis. Liber criticus, continens expoſitionem dictionum peregrinarum, & varias lectiones in Rabbos, authore Mahir Bombanaſſe. Impreſſus Theſſalonicæ, Cracoviæ & Venetiis. Citatur in מתנות כהונה ſive Commentario in Bereſchit rabba ſect. 31. & alibi.

אות נפש *Os nepheſch*, Signum animæ. Elucidatio eſt in quædam Aben Eſræ Commentaria.

אותיות הסתר והמשך Liber Grammaticus de literis quieſcentibus & mobilibus, cujus author R. Jehudah Chijug, qui è nonnullis ſtatuitur primus Hebræorum Grammaticorum. Citatur ſæpè ſic in libro מעשה אפוד, ut cap. 10. & alibi. Fertur & alios ſcripſiſſe.

אותיות ר' עקיבה *Oſios*, id eſt, literæ R. Akivæ. Liber eſt Cabaliſticus, Cracoviæ. Extat ſuper hunc etiam פי' ארוך Commentarius prolixus.

איוב *Jobus*, cum פירוש יצחק כהן בן הרב הכולל מה"רר שלמה הכהן Commentario Isaaci sacerdotis, filii R. Salomonis sacerdotis. Constantinop. apud Eliesarum Sonzinum, An. 305. Christi 1545. in 4°. Hunc accepi nuper ex Italia.

איילת אהבים *Aijeles ahavim*, Cerva amorum. Commentarius R. Schimeonis אלקבץ Alcabitii super Canticum Canticorum. Venetiis.

איילה שלוחה *Aijala Scheluchah*, Cerva emissa, (*Titulus ex* Genes. 49. 21.) Fertur esse Commentarius in 613. præcepta Mosaica. Christianus Gerson, in Judaismo ad Christianismum conversus Anno Christi 1600. aliquot ex eo adducit testimonia ad evertendam fidem Judaicam.

איומה כנדגלות *Ajumma Kenidgálos*, Terrifica ut vexillo insignitæ. Titulus ex Cantic. 6. 3. Citatur in libro Caphtor, quem infrà adducemus. Constantinop.

ספר אלדד הדני Liber Eldad Danitæ, in quo varia historica de decem tribubus, & de fluvio Sabbatjon. Constantinop.

אליה מזרחי *Elijáh misráchi*, Elias Orientalis. Commentarius in Legem & R. Salomonem. Impressus Cracoviæ An. 355. & Venetiis, in fol.

אלפסי *Alphesi*. Liber est in tres partes distinctus, Talmud compendiose tractans.

Primus

Primus liber complectitur ea, quæ Parte primâ & secundâ Talmudicâ traduntur. Præterea alii adjiciuntur tractatus breves: הִלְכוֹת טוּמְאוֹת De variis pollutionum generibus: הִלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה De libro Legis: הִלְכוֹת מְזוּזָה De scheda, quæ postibus januarum includitur, quæ doctrina fundata est in illo Mosis: *Erunt verba ista, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo*, &c. *etiam inscribes ea postibus domus tuæ, & portis tuis*, &c. Deuter. 6. 6. הִלְכוֹת תְּפִלִּין De ligamentis precum, quæ manui sinistræ & fronti alligantur tempore precum, juxta illud Mosis: *Etiam alligabis ea in signum manui tuæ, & erunt pro frontalibus inter oculos tuos*, Deut. 6. 8. הִלְכוֹת צִיצִית De fimbriis sive peniculamentis, quæ induuntur tempore precum, & aliâs etiam à sanctioribus gestantur, juxta illud Mosis: *Alloquere filios Israelis & edicas eis, ut faciant sibi peniculamentum in oris vestimentorum suorum per generationes suas, & adhibeant peniculamento ipsius oræ filum hyacinthinum, &c.* Numer. 15. 38. De his vide Synagogam nostram cap. 4. II. Liber tractat, quæ parte Talmudicâ tertiâ continentur, adjecto libro Cholin ex Parte Talm. quinta. III. Liber continet partem Talmud. quartam, & quosdam libros ex parte quinta. Pars (excepto libro Nidda) planè omissa est, quia ejus, apud Judæos extra terram sanctam exulantes, non ita accura-

neari versione Latina Sanctis Pagnini separatim etiam fuit venditus; quæ Pars simili forma nuper recusa Genevæ, typis Roberti Stephani.

Biblia Hebræa nuda in fol. & in quarto, impressa, Anno 1494, correctissimè. Ibidem quoque in 8° excusa, typo minusculo eleganti, cum punctis, quale exemplar semel tantum apud Judæos vidi.

Biblia Hebræa in 4° excudere cœpit primò Venetiis Daniel Bombergus, Anno 1511, & deinceps sæpiùs recusa.

Biblia Hebræa in 4°, à Christophoro Plantino cum punctis vocalibus sæpiùs excusa sunt, & in 8° ac 24° sine punctis. Ab eodem etiam excusa in 8°, cum punctis.

Biblia Hebræa in 8°, typo admodum minuto, cum punctis & accentibus, Basileæ Anno 1610, excusa. Prostant Francofurti apud Judæos.

Biblia Hebræa in 16° à Christophoro Plantino edita, cum punctis vocalibus.

Biblia Hebræa in 4° ante Plantinum Lutetiæ excudit Robertus Stephani, typo illustri majusculo. Ab eodem excusa in 16° eleganter & correctissimè, Anno 1544.

Biblia Hebræa in 4ō cum commentariis R. Salomonis, per Johannem de Gara, Venetiis.

Chumaſch cum Targum & Commentario R. Salomonis, & R. Moſis Nachmanis Gerundenſis, & Commentario marginali R. Iſaac Avuhaf אבוהב impreſſus Venetiis per Danielem Bombergum Anno 308 Chriſti 1548. in folio. Adjectæ ſunt V. Megilloth & haphtaroth.

Chumaſch ſive Pentateuchus cum Targum Onkeli, verſione Arabica R. Saadiæ, & Perſica Tavaſii, Commentariis item R. Salomonis in folio, Conſtantinop.

Chumaſch ſive Pentateuchon Hebraicum, cum triplici Targum, Onkeli, Jonathanis & Hieroſolymitano, ac commentariis Rabbi Salomonis, & notis quibuſdam Maſorethicis ac ſymbolis Gematricis. Item Chameſch megillos, ſive Quinque libelli cum Targum & Raſchi, Eſther autem cum duplici Targum: item Haphtaræ ſive Sectiones propheticæ. Item Liber תולדות אהרן *Toledos Aharon*, continens Indicem omnium locorum Pentateuchi, & quinque libellorum, quæ adducuntur & explicantur in Talmud, in libro זוהר *Zohar*, in libro עקידה *Akeda* & libro עקרים *Ikkarim*, adducto librorum capite, folio & columnâ. Impreſſus liber Venetiis apud Johannem de Gara, Anno ש״נ & נש״א, id eſt, 1590 & 1591.

Chumaſch ſive Pentateuchus, in 24ō ſine punctis, editus Venetiis per Johannem de Gara, Anno שמ"ח, eſt, 1588. Adjecti ſunt quinque libelli cum Haphtaris ſive lectionibus propheticis. Hunc libellum Judæi peregrinantes ſolent circumferre, ut lectiones Sabbathinas ex eo peragant.

Chumaſch cum Gloſſa R. Salomonis Hebræogermanicè, impreſſum bis Baſileæ.

Sed omiſſis his generalibus, ſpecialia librorum Rabbinicorum nomina nunc perſequamur.

LIBRI RABBINICI
Ordine Alphabethico diſpoſiti.

א

אב ואם *Av vaem*, Pater & mater. Liber grammaticalis, quem compoſuit quidam R. Juda ben Kariſch, ut eſt in libro מאזני לשון הקדש / ubi dicitur eſſe eximius & honore dignus.

אבודרהם. Liber ritualis, & Commentarius ſuper Precationes Judæorum. Venetiis in 4ō, Anno 326. Chriſti 1566.

אבן בוחן *Even bochan*, Lapis lydius, Lapis pro-

probationis. Author רבי יצחק שפראט, qui vixit Anno Christi 1375. vel ספרוט Sprot, ut scribitur in Juchasin, fol. 133. col. 2. Est autem scriptus liber contra Christianos. Sunt adhuc alii hoc nomine. Hinc in Catalogo quodam librorum Judaicorum, Francofurto ad me misso, liber hujus nominis ponitur, qui dicitur esse poeticus qualis est משל הקדמוני.

אבן העזר *Even haeser*, vel ut alii, אבי העזר *Avi haeser*. Liber ritualis, cujus author R. Isaac Karo, editus Venetiis.

אבן יחייה *Even Jechijah*. Est Commentarius in Hagiographa & quinque libellos. Citatur in libro Tzemach. fol. 35. 1.

אבן סינא Avicenna, Rabbinicis literis excusus.

אבן הפילוסופים *Lapis Philosophorum*. Liber Cabalisticus, author R. Saadias, qui etiam scripsit ספר האמונות:

אבן שועי *Even Schoi*. Commentarius est in Legem.

אבן שתייה *Even Scattijah*, Lapis fundamenti. Liber est in IV. partes decisus, in I. agitur de essentia Dei, in II. de Providentia Dei, in III. de Legis scientia, in IV. de observatione præceptorum Legis. Vidi olim MS. in Bibliotheca Heidelbergensi.

אבקת רוכל *Avkas rochel*, Pulvis aromatarius. Author ejus ר' מכיר, ut notatur in

Juchasin folio 163. Liber parvus eſt in 8°. Subdiſtinctus in tres libros: in *Primo* agitur de ſignis, prodigiis, bellis & calamitatibus, quæ adventum Meſſiæ præcedent, & vocantur vulgò à Rabbinis חבלי משיח *Chevle Maſciach*, Dolores Meſſiæ. In *ſecundo*, de Anima, ejus diſceſſu ex corpore & quò vadat: de ejus ſtatu in inferno, & quid infernus ſit, de ſeculo futuro & vita æterna: de reſuſcitatione mortuorum. In *tertio* de iis, quæ dicuntur eſſe הלכה למשה מסיני Traditio Moſis de monte Sinai: de formatione hominis, & numero membrorum ejus, & quibuſdam Gematricis Cabaliſticis ex Lege. Impreſſus Venetiis, Anno ש"נז, id eſt, 1597. Eſt mihi & manuſcriptum exemplar.

אבר מן החי *Ever min-hachaj* Membrum de vivo. Docet, de membro, ab animali vivo abſciſſo, non edendum, cujus præcepti fundamentum ponunt in verbis Geneſ. 9. 4. אַךְ בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ / ad quæ verba R. Salomon notat; אסר להם אבר מן החי Prohibet ipſis membrum de vivo, q. d. Quamdiu anima ejus eſt in ſanguine ipſius, non comedetis carnem. Author R. Manoach.

אגודה *Aguddah*, vel, *Sepher aguddah*, Liber collectaneorum. Factus putatur à diſcipulis הרא"ש Haröſch, id eſt, Rabbi Aſcher, de quo infrà. Quidam putant, eum non colle-

collectum ex prælectionibus R. Ascher, ſed ex ſcriptis præceptorum ejus. Continet autem collectanea varia conſtitutionum Talmudicarum.

אגור *Agur*, vel, *Sepher haagur*. Author ejus R. Jacob לנדא Landau. In uno Catalogo dicitur eſſe ספר דינים ופסקי הלכות Liber rituum & deciſionum Juris: alius ſcribit, eſſe Elementale Grammaticum. Fortè diverſi ſunt ejuſdem nominis.

אגרון *Iggáron*, Liber Grammaticalis, quem compoſuit Raf Saadia, ut eſt in libro מאזני לשון הקדש.

אגרת אורחות עולם *Iggéres Orchos olam*. Epiſtola de Viis mundi. Impreſſus Ferraræ. Neſcio an ſit idem qui ſimpliciter vocatur *Orchos olam*, de quo infrà.

אגרת בעלי חיים *Iggéres báale chajim*. Liber eſt, in quo colloquuntur homo, feræ, jumenta, aves, reptilia, & vires, virtutes, vitia, proprietates ac natura ſingulorum explicantur. Ex Græco dicitur converſus eſſe in Linguam Arabicam. Ex Arabico tranſtulit eum R. Kalonimus. Impreſſus Mantuæ in 8o. R. Levi in commentariis ſuis in Proverbia Salomonis, ſæpè citat librum בעלי חיים, quem puto alium eſſe.

אגרת בתי הנהגת הגוף והנפש *Iggéres batte hanhágas bagguph vehannèpheſch.* Libellus agens de regimine corporis & animæ, authore R.

Schem tob ben Falkira. Metricè conſcriptus. Habeo manuſcriptum.

אגרת הויכוח *Iggéres havvikkuach*, Epiſtola redargutionis vel diſceptationis. Libellus parvus eſt diſputationem continens inter Philoſophiam & Theologiam, oſtendens, illas inter ſe non pugnare, ac proinde non prohibitum eſſe, Philoſophorum libros legere, & illas artes addiſcere. Author ejus R. Schem Tobh bar Joſeph ben Phalkiræ, qui hujus libri meminit in ספר המעלות. Impreſſus Pragæ, Anno 370. Chriſti 1610. in 8°.

אגרת הטיול *Iggéres hattijul.* Epiſtola deambulationis vel oblectationis. Pragæ. Non vidi.

אגרת המוסר *Iggères hammúſar.*, Epiſtola correctionis, quam ſcripſit R. Jehuda Aben Tybbon ad filium ſuum. Extat ejuſdem nominis alius R. Kalonymi, qui ante 300. annos vixit, & multos libros ex Arabico in Hebræum convertit.

אגרת הרמבן להתנצלות ספר המורה *Iggéres haramban*, Epiſtola Apologetica Rabbi Moſis ben Nachman pro libro More Nevochim. Edita nuper Hanoviæ à R. Joſeph del Medico.

אגרת הסודות *Iggéres haſſódos*, Epiſtola Secretorum. Sæpè citatur in Galatino ad probanda myſteria de Meſſia.

אגרת הקדש Iggéres *hakkódeſch*, Epiſtola

ſancta

sancta de copulatione mariti cum uxore, ut liberos sanctos consequantur. Author Ramban, Basileæ apud Frobenium.

אגרת שמואל *Iggéres Schmúel*, Epistola Samuelis. Expositio super libellum Ruth, Samuelis Uzédæ. Venetiis.

אגרת תימן *Iggéres teman*, Epistola R. Mosis Majemonidis ad R. Natanaelem בן אלפיומי & cæteros Judæos in Meridie habitantes, in qua eos ad constantiam in fide & fortiter ferendas persecutiones hortatur. Edita est hæc epistola nuper Hanoviæ, unà cum aliis aliquot opusculis, à R. Joseph del Medico. Scripta est à Rambam Arabicè & in Linguam Hebræam translata à quodam R, Nachum, qui eam vocavit פתח תקוה *Ostium spei.*

אגרת תחיית המתים *Iggéres techijas hammesim*, Epistola vivificationis vel resurrectionis mortuorum, R. Mosis Majemonidis, in qua sententiam suam de hoc fidei articulo explicat magis perspicuè & ad captum vulgi, quàm alibi. Versa est ex Arabico in Hebræum à R. Jehuda Aben Tybbon. Edita est nuper Hanoviæ ab eodem R. Joseph del Medico, in 4°. Scripsit hanc Epistolam annis quinq; post librum More, id est, anno ætatis quinquagesimo quinto.

אגרת התשובה *Iggéres hatteschuvah*, Epistola de pœnitentia, vel,* Epistola responsoria. Cracoviæ, Non vidi.

אגרות להמאור הגדול *Iggros lehammaor haggadol*, Epiſtolæ ad lumen illud magnum R. Moſen Majemonidem, quæ miſſæ ad eum ex Oriente, Occidente, Septentrione & Meridie. Ejuſdem Majemonidis Teſtamentum ad filium R. Abrahamum. Item Quæſtiones & Reſponſiones variæ. Venetiis apud Marcum Antonium Juſtinianum in 8ō.

אדם וחוה *Adam vechavva*, Adam & Eva. Liber ritualis, author R. Jerucham, Venetiis. Anno 317. in folio.

אדם קדמון *Adam Kadmon*, Adam primus. Cabaliſticus.

אדם שכלי *Adam ſichli*, Adam ſive Homo intellectualis. Continet varia præcepta & adhortationes ex ſacris petitas, literaliter, Cabaliſticè & myſticè explicatas, ad vitam ſanctè inſtituendam, ſuper illud Davidis; *Incurvate vos coram Domino in decore ſanctitatis*, Pſalm. 29. v. 2. Item tredecim articulos fidei Judaicæ, in quorum ultimo, de reſuſcitatione mortuorum, fit mentio oſſis לוז, quod credunt eſſe incorruptile, & illud rore cœleſti irrigatum, reſtituet animæ ſuæ totum corpus, illudque vivum ejus beneficio exiſtet. Impreſſus Friburgi Briſgojæ, Anno ש"ך 320. id eſt, 1560.

אידרא רבא וזוטא *Iddera rabba veſota*, Area magna & parva. Duo libri Cabaliſtici celebres, ſed non impreſſi. Scribit etiam

qui-

quidam, se habere פירוש ארוך על שני האידרות רבא וזוטא Commentarium prolixum super duas Areas, magnam & parvam.

אדרת אליהו *Addéres Eljahu*, Pallium Eliæ. Liber agens de ritibus Karræorum, in quibus à cæteris diffident, à R. Elia Baschiaco. Edit. Constantinop.

אוהב משפט *Ohef mischpat*, Diligens judicium. Commentarius est in Jobum, qui in Juchasin fol. 134. 1. adscribitur R. Simeoni Duran.

אהל יעקב *Ohel Jaakof*, Tentorium Jacobi, פירוש sive Expositio super librum Ikkarim. Author R. Jacob F. Schemuelis Capelman, Brisacensis, in 4°.

אהל מועד *Ohel moed*, Tentorium conventus. Liber est continens synonyma Hebraica ex Bibliis petita, adductis singularum vocum exemplis, & loco ubi reperiuntur. Author שלמה מאורבינו Salomon de Urbino. Impressus Venetiis Anno ש"ח 308. id est, 1548. apud Marcum Antonium Justinianum. Adjectus est index Alphabeticus omnium vocum. Fertur & *alius* esse hujus nominis, expositionem continens articulorum fidei Judaicorum. Quendam etiam hujus nominis cabalisticum R. Bechaj.

אור החיים *Or hachajim*, Lumen vitæ. Ferraræ in 4°. Quidam scribit, esse מזהיר על לימוד התלמוד adhortari ad studium Talmudicum,

dicum, ומרחיק הפילוסופיא & dehortari à Philosophia.

אור השכל *Or hassechel*, Lux intellectus. Citatur sæpè in libro נוה שלום. Rabbinus quidam scribit, esse Cabalisticum, בלא תועלת רב exiguæ utilitatis.

אור זרוע *Or sarua*. Vide Abbreviaturam א״ז.

אור יי *Or Adonaj* Lux DOMINI. Author R. Chasdai, qui obiit Anno 1396. Ferraræ An. 315. Rabbinus quidam scripsit, hortari ad studium Talmudicum. Alius, esse ספר מוסר וחכמה אלהית Librum Ethicum & Theologicum. Est & alius liber ejusdem tituli, cujus author ר׳ עובדיה R. Ovadia sive Obadias Siphronius, qui liber recens est, ab Anno 1550. estq; Commentarius in Legem.

אור יקר *Or jakar* vel אור יקרות *Or jekaros*, Lux pretiosa, (*ex Zach.* 14. 6.) Liber Cabalisticus in folio. Lublini.

אור נערב *Or neeraf*, Lux mixta. Liber Cabalisticus R. Mosis Corduero. Venetiis.

אור עמים *Or ammim*, Lux populorum. Author R. Obadias Medicus Siphronius. Impressus Boloniæ Anno Christi 1550. Est liber Medicus. Est & alius ejusdem nominis, continens quæstiones quindecim de Deo & Anima.

אור עינים *Or enajim*, Lux oculorum. Liber Cabalisticus, editus Cremonæ in 4°. Alius Hebræus scribit, esse ספר קנייני חכמות על

על תרי"ג מצות librum ad comparandas artes per 613. præcepta.

אורים ותומים *Urim vetummim*. Commentarius est in Jesajam; author מוה"רר מאיר ערמאה R. Meir Armaah, nepos, ut puto, R. Isaaci, authoris libri עקידה *Akeda*, de quo infrà. Impressus Venetiis, Anno השס"ח id est, 368. Christi 1608. Est & alius Cabalisticus hujus nominis, cujus author, R. Menachem filius R. Asarielis, qui scripsit ספר המלואים.

אות אמת *Os emes*, Signum veritatis. Liber criticus, continens expositionem dictionum peregrinarum, & varias lectiones in Rabbos, authore Mahir Bombanasse. Impressus Thessalonicæ, Cracoviæ & Venetiis. Citatur in מתנות כהונה sive Commentario in Bereschit rabba sect. 31. & alibi.

אות נפש *Os nephesch*, Signum animæ. Elucidatio est in quædam Aben Esræ Commentaria.

אותיות הסתר והמשך Liber Grammaticus de literis quiescentibus & mobilibus, cujus author R. Jehudah Chijug, qui è nonnullis statuitur primus Hebræorum Grammaticorum. Citatur sæpè sic in libro מעשה אפוד, ut cap. 10. & alibi. Fertur & alios scripsisse.

אותיות ר' עקיבה *Osios*, id est, literæ R. Akivæ. Liber est Cabalisticus, Cracoviæ. Exstat super hunc etiam פי' ארוך Commentarius prolixus.

איוב

פירוש יצחק כהן בן הרב הכולל איוב *Jobus*, cum מה"רר: שלמה הכהן Commentario Isaaci sacerdotis, filii R. Salomonis sacerdotis. Constantinop. apud Eliesarum Sonzinum, An. 305. Christi 1545. in 4°. Hunc accepi nuper ex Italia.

איילת אהבים *Aijétes ahavim*, Cerva amorum. Commentarius R. Schimeonis אלקבץ Alcabitii super Canticum Canticorum. Venetiis.

איילה שלוחה *Aijala Scheluchah*, Cerva emissa, (*Titulus ex* Genes. 49. 21.) Fertur esse Commentarius in 613. præcepta Mosaica. Christianus Gerson, in Judaismo ad Christianismum conversus Anno Christi 1600. aliquot ex eo adducit testimonia ad evertendam fidem Judaicam.

איומה כנדגלות *Ajumma Kenidgálos*, Terrifica ut vexillo insignitæ. Titulus ex Cantic. 6. 3. Citatur in libro Caphtor, quem infrà adducemus. Constantinop.

ספר אלדד הדני Liber Eldad Danitæ, in quo varia historica de decem tribubus, & de fluvio Sabbatjon. Constantinop.

אליה מזרחי *Elijáh misráchi*, Elias Orientalis. Commentarius in Legem & R. Salomonem. Impressus Cracoviæ An. 355. & Venetiis, in fol.

אלפסי *Alphesi.* Liber est in tres partes distinctus, Talmud compendiose tractans.

Primus

Primus liber complectitur ea, quæ Parte primâ & secundâ Talmudicâ traduntur. Præterea alii adjiciuntur tractatus breves: הִלְכוֹת טוּמְאָה De variis pollutionum generibus: הִלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה De libro Legis: הִלְכוֹת מְזוּזָה De scheda, quæ postibus januarum includitur, quæ doctrina fundata est in illo Mosis: *Erunt verba ista, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo*, &c. *etiam inscribes ea postibus domus tuæ, & portis tuis*, &c. Deuter. 6. 6. הִלְכוֹת תְּפִלִּין De ligamentis precum, quæ manui sinistræ & fronti alligantur tempore precum, juxta illud Mosis: *Etiam alligabis ea in signum manui tuæ, & erunt pro frontalibus inter oculos tuos*, Deut. 6. 8. הִלְכוֹת צִיצִית De fimbriis sive peniculamentis, quæ induuntur tempore precum, & aliâs etiam à sanctioribus gestantur, juxta illud Mosis: *Alloquere filios Israelis & edicas eis, ut faciant sibi peniculamentum in oris vestimentorum suorum per generationes suas, & adhibeant peniculamento ipsius oræ filum hyacinthinum, &c.* Numer. 15. 38. De his vide Synagogam nostram cap. 4. II. Liber tractat, quæ parte Talmudicâ tertiâ continentur, adjecto libro Cholin ex Parte Talm. quinta. III. Liber continet partem Talmud. quartam, & quosdam libros ex parte quinta. Pars (excepto libro Nidda) planè omissa est, quia ejus, apud Judæos extra terram sanctam exulantes, non ita accura-

curatus usus requiritur. Adjecta sunt in fine viginti capita de Juramentis præstandis, & officio judicis circa juramenta exigenda, quorum author R. Isaac ben Ruben. Liber ultimò excusus Basileæ in 8°. Anno 1602. sine Commentario, ac prostat Francofurti apud Judæos. Antea verò, Anno Christi 1597. excusus Cracoviæ in folio, cum Commentariis R. Salomonis Jarchi, R. Jona, & R. Nissim. Fuit σύγχρονος R. Salomonis Jarchi; ac mortuus Anno Christi 1103. R. Salomon biennio post. Ob summam autem istius Alphesi celebritatem R. Salomon, post acceptum librum, statim in eum commentatus est.

אם הילד *Em hajeled* Mater pueri. Liber parvus grammaticalis.

אמנה *Amanah*, vel *Sepher amanah*, Liber fidei. Liber Hebræus est in 4°, continens defensionem & assertionem fidei Christianorum contra Judæos, cùm refutatione argumentorum contrariorum, conscriptus à JudæoChristiano, & Latinè conversus per Paulum Fagium. Impressus Isnæ, Anno Christi 1542. Habeo etiam exemplar manu Judaicâ exaratum.

אמונה *Emuna*, vel, *Sepher emunah*, vel, ספר אמונות Liber fidei. Author Rabbi Schem Tof. Est & alius hujus nominis, cujus author R. Saadia Gaon, editus Constantinop. in 4°. Citatur à R. Davide Jesa. 18. 2. Continet pleraque Physica de Deo, de mundo;

do, de anima, de resurrectione. Item de Deo, ejus unitate & promulgatione legis. Vidi in Illustri quadam olim Bibliotheca. *Alius* liber hujus nominis Cabalisticus est, conscriptus à Rabbi Bechaj.

אמונה רמה *Emuna ramah* Fides alta. Author R. Abraham filius Dior, qui scripsit etiam librum Cabalæ, Juchasin fol. 131. 2.

אמרי בינה *Imre binah*, Verba intelligentiæ. Titulus ex Prov. 1. v. 2. Liber novus & recens est complectens explicationem vocum exoticarum & difficiliorum in Zohar, & est ejus quoddam Lexicon, impressus Pragæ, Anno שע״א 371. id est, Christi 1611. Alter liber ipsi adjunctus, est ejus quasi altera pars, cui titulus מקור חכמה *Mekor chochma* Fons sapientiæ, in quo breviter & perspicuè explicat פשטי הזוהר sensum rerum quæ in Zohar tractantur. Author ejus ר׳ ישׂשכר בער R. Isaschar Bähr/ id est, Ursinus, filius Rabbi Mosche Petachja. In præfatione scribit, se conscripsisse etiam ספר פתחי יה Librum *Pische Jah*, in memoriam nominis patris sui פתחיה Petachja, qui sit quasi Commentarius illustris in librum Cabalisticum פרדס רמונים *Pardes rimmonim*. Alterum etiam, cui titulus יש שכר *Jeschsachar*, in memoriam nominis sui Isaschar, qui agit de sententiis judicialibus libri Zohar. Porrò in citatione foliorum in duobus prioribus libris, author

scri-

ſcribit, ſe ſecutum editionem Zohar Cremonenſem, quòd ea plurib. exemplaribus proſtet, quàm editio Veneta. Citatur & alius liber hujus nominis in libro Coſri folio 187. in Comment. col. 4. Denique etiam vocat ſic R. Aſarias tertiam partem libri ſui מאור עיניים.

אמרי נועם *Imre noâm*, Verba jucunda: Conciones, vel Commentarius in Legem, Rabbi Obadiæ Saforno. Conſtantinop. Anno 300. in 4°. & Cracoviæ.

אמרי שפר *Imrê ſchepher* Verba pulchritudinis. Commentarius in Legem, editus Lublini. Author ר׳ אבשלום מזרחי R. Abſalom orientalis. Citatur à R. Abrahamo Balmeſio in litera F. 2.

איסור והיתר *Iſſur vehetter*, Vetitum & licitum. Liber eſt agens de vetitis & licitis, maximè in ciborum differentiis. Author ejus ר׳ יצחק מדורא R. Iſaac Durenſis, qui floruit Anno 1334. unde liber communiùs vocatur שערי דורא *Schaâre Dura*, Portæ Dura. Commentario eum illuſtravit R. Salomon Luria, qui floruit ante 400. annos. Liber eſt in 4°. Plures autem authores hujus generis & tituli libros ſcripſerunt.

אפריון שלמה *Appirjon Schelomoh*, Thalamus Salomonis. Liber parvus, continens res profundas de myſteriis Cabalæ.

אפודי Vide. מעשה אפוד.

אוצר הכבוד *Otzar hakkavod*, Thesaurus gloriæ. Liber Talmudicus, manuscriptus. Quidam scribit, esse פירוש אגדות על דרך הקבלה.

אוצר החיים *Otzar hachajim*, Thesaurus vitæ. Cabalisticus, cujus Author Rabbi Mosses bar Nachman.

אקלידוס *Euclides*, ex Arabico in Hebræum sermonem translatus, per Mosche Aben Tybbon, qui scribit in præfatione, se absolvisse eum Anno Christi 1270. Author libri *Tzemach* notat, se vidisse & legisse eum in Saxonia.

ארבע טורים' *Arba turim*, Quatuor ordines. Liber est ritualis & juridicus, in folio, excusus Venetiis apud Bombergum, Anno 282. id est, 1522. item Cracoviæ & Cremonæ. Est autem magnæ authoritatis, cujus concordantiæ per totum Talmud margini ejus appositæ sunt, distributus in quatuor partes. Prima vocatur אורח חיים *Orach chajim*, Via vitæ: altera יורה דעה *Jore deah*, Docens scientiam: tertia, חשן המשפט *Choschen hammischpat* Pectorale judicii: quarta, אבן העזר *Even haeser*, Lapis auxilii. Ex hoc postea magna compendia facta sunt, quale est שלחן ערוך *Schylchan aruch* liber in folio, de quo suo loco. Author ejus R. Jacob filius R. Ascher. Scripsit librum Anno Christi 1340. ut ex ipso libro apparet, in juribus ראש חודש *Rosch chodesch*, id est, novilunii, num. 427. Scripsit

idem Author פירוש התורה Commentarium in Legem, qui excusus Venet. Anno 304. id est, 1544.

ארזי לבנון *Arse levanon*, Cedri Libani. Venet.

אורח חיים *Orach chajim*, Semita vitæ: Author R. Raphael מנורצי. Venetiis.

אורחות חיים *Orchos chajim*, Viæ vitæ. Liber parvus, ethicus & moralis, ad vitam secundum virtutem instituendam. Constantinop. Author R. Eliefer.

ארחת חיים הארוך *Orchas chajim hearuch*, Via vitæ major. Author ר׳ אהרן הכהן R. Aharon Haccohen. Prodiit circa annum Christi 1334.

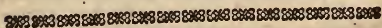
ארחת עולם *Orchas olam*, Via mundi. Citatur in libro *Tzemach*. Est commentarius in Jobum. Author R. Abraham Peritzol, Juchasin fol. 155.

אורחות צדיקים *Orchos zaddikim*, Viæ justorum. Pragæ.

אשת חיל *Esches chajil*, Mulier strenua. Liber parvus est in 8° eleganter describens ex sacris literis virtutes uxoris strenuæ, & ejus officium erga maritum, ac quomodo pax conjugii conservanda, & res familiaris augenda. Author אברהם יגל Abraham Jegel. Impressus Venetiis per דניאל זאניטי Danielem Sanetum, Anno השע״א 371. id est, Christi 1611. Dedicatus est hic libellus alii cuidam præ-

præstanti Rabbino, cum docta Epistola dedicatoria, more Christianis usitato, quod alioqui Judæis insolens.

אשרי *Aschre*, vel, *Ascheri.* Sic vocantur Compendia Talmudica, quæ singulis libris formâ thesium aut conclusionum universalium subjecta sunt, quæ composuit R. Ascher, vulgò *Harosch* dictus, unde אשרי quasi Ascherea compendia, vel Ascherеæ conclusiones. Mortuus est R. Ascher, Anno Christi 1328. Toleti.

ב

בא גד *Bagad*, Venit turma (ex Genes. 30. 11.) Explicat utilitatem circumcisionis. Author R. Mosche Ilpeles. Venetiis in 4°.

באר הגולה *Beer haggolah*, Puteus vel fons captivitatis. Est explicatio dictorum Talmudicorum, quæ primâ fronte absurda vel paradoxa videntur.

באר מים חיים *Beer májim chajim*, Fons aquarum vivarum. Liber Cabalisticus. Author ר׳ חיים דבוצל R. Chajim Ceparius, vel à loco sic dictus, Constantinop. Alius Cabalisticus attribuitur Rabbenu Meir, de Rotenburg. Plures sunt autem hujus nominis libri.

באר משה *Beer Mosche*, Puteus Mosis. Liber est explicans Germanicè voces difficilio-

res, quæ in Mose habentur, Pragæ Anno 364. id est, 1604. Alius est לקח טוב *Lekach tof*, qui est quasi Lexicon Germanicum reliquorum omnium librorum Biblicorum.

ביאור *Biur*, Declaratio, Elucidatio. Propriè Supercommentatio est, Commentarius in alium Commentarium. Tales in Raschi plures sunt. Ut *Biur* R. Abraham Pragensis super Perusch Raschi: *Biur* ר׳ אליה מזרחי R. Eliæ Orientalis, in quem Eliam nuper alius quidam supercommentatus est, de quo dicemus infrà in יריעות שלמה. Sic etiam extant ביאורי בחיי Elucidationes Bechai, rerum difficilium, Cabalisticarum præsertim, quæ in Bechai occurrunt. Sic in alios.

בדק הבית *Bedek habbajis* Fissura domus. Liber pertinens ad complementum Rabbi Joseph Karro, & ab eodem conscriptus. Venetiis Anno 366. in 4°.

בדרש׳ *Badreschi*. Vide בחינת עולם.

בהיר *Bahir*, vel *Sepher habbahir*, Liber illustris, Lucidarius cabalisticus. Liber est omnium Rabbinicorum antiquissimus, de profunda Kabala & mysteriis nominum divinorum conscriptus. Hactenus nondum editus est, ut Judæi referunt, ob arcanam sapientiam, multa tamen ex eo in Rabbinorum scriptis passim adducuntur. Author ejus רבי נחוניא בן הקנה R. Nehonja ben hakkana, qui σύγχρονος fuit Jonathani paraphrastæ,

ſtæ, annis triginta aut quadraginta ante Chriſtum, quo tempore multi docti erant, quorum celebris & frequens in Talmud fit mentio, & commemorantur in Juchaſin folio 19. & 20. Hic eſt ille R. Nechonja, cujus dictum celebratur in *Pirke avos*, Capitulis Patrum, cap. 2. his verbis: כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה גוזרין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ / id eſt, *Quicunque recipit in ſe jugum Legis, ab eo tollitur jugum regni, & jugum viæ terræ: quicunque autem abjicit a ſe jugum Legis, ſuper eo decernitur, ut ferat jugum regni & jugum viæ terræ.* Senſus: Quicunque verbi divini ſtudio intentus eſt, is muneribus & oneribus politicis non implicatur, neque ad ſtatum plebejum deprimitur, in quo multa cura victus. Contrà, qui contemnit ſtudium Legis divinæ, utrumque jugum ferre cogitur. Hic quoque eſt ille Nechonja, de quo in Miſchna Talmudica refertur, quòd in ingreſſu & exitu è Schola ſolitus ſit orare, contra communem conſuetudinem. Rogatus quare id faceret, reſpondit: ingrediens oro Deum, ne ullibi in doctrina impingam: exiens, gratias eidem ago pro parte mihi conceſſa: *Berachòs cap.* 4. Ex libro Bahir teſtimonium Grammatici adducunt pro antiquitate punctorum vocalium adſtruenda, quod & ego in Theſauro meo Grammatico ex Cepha-

lerio deſcripſi. R. Gedalia in libro Schalſchelet citat etiam librum parentis ejus, inquiens: *Vidi in libro Hakanæ, Patris R. Nechoniæ, quod &c.* fol. 47. 1.

בחיי *Bechai.* Celebris Authoris nomen, qui ſcripſit luculentiſſimum commentarium in quinque libros Moſis, qui hoc nomine vulgò vocatur. Floruit Anno Chriſti 1291. Scripſit & alium librum, de quo in litera Caph. Fuit & alius Bechai, qui vocatur בחיי הזקן Bechai ſenex. Is Author celebris libri de quo in litera ה. Commentarius in Legem impreſſus eſt in folio, Venetiis apud Bombergum, An. רפ״ו id eſt, 286. Chriſti 1526. & 1546. typo eleganti & chartâ mundâ, cum locis Scripturæ in margine annotatis. Cabaliſtica ſæpè immiſcet, unde non ab omnibus intelligitur. Celebris alioqui ſcriptor. Vidi & in quarto excuſum Rivæ, typo minutiore. Acerbior non rarò eſt in Chriſtianos, unde poſtea per cenſuram Venetorum talia in ipſo deleta. Id in Paraſcha ויצא *Vajetze*, in Paraſcha האזינו *Haaſinu*, in Paraſcha כי תצא *Kiteze*, & alibi, ſæpius videre eſt, quæ in exemplari Rivenſi fuerunt expreſſa.

בחינת הדת *Bechinas haddas*, Probatio; Examen Legis. De vero modo diſcendi & docendi Legem. Author R. Joſeph del Medico, Rabbinus Philoſophus & Medicus

dicus insignis, Francofurti nunc agens, in 4°.

4. בחינת עולם *Bechinas olam*, Probatio, Examen mundi. Liber insignis, tam quoad res, quàm quoad verba. Agit de vanitate mundi contemnenda, & quærendo regno Dei. Id verbis tam eloquenter, politè, & doctè effert, ut eloquentissimus habeatur, quisquis stylum ejus imitatur. De eo monitus aliquando Munsterus ab Andrea Masio, eum præ omnibus aliis legere exoptavit, si copia ipsi fieri posset, ut ipsemet scribit in præfatione in Sphæram Hebraicam. Est Cracoviæ excusus in 8° cum brevissimis Scholiis, Anno אש״ים 351. id est, 1591. Postea Pragæ cum pleniori Commentario, Anno יש״מח 358, id est, Christi 1598. Est & Romæ & alibi in Italia excusus. Author R. ידעיה *Jedaja happenimi*, filius Abrahami Badreschi. Vixit Barsellonæ in Hispania, Anno Christi 1298. In *Tzemach David* fol. 58. vocatur R. Jacob, sed in libri fronte R. Jedaja. Nactus sum nuper antiquum ejus exemplar in membrana scriptum.

בחור *Bachur*, vel, *Sepher habbachur*, Liber electus. Liber Grammaticus satis notus: Author Elias Levita Germanus Anno Christi 1517. quem postea Munsterus Latinè reddit, & excudit Basileæ Frobenius.

בטחון *Bittachon*, vel, *Sepher habbittachon*.

Liber ſpei. Cabaliſticus. Author Rabbi Moſche bar Nachman.

בית אלהים *Bes Elohim*, Domus Dei. Author R. Moſche דטרנה de Trana. Conſtantinopoli, ubi ſuperſtes adhuc fuit hujus Authoris filius Joſephus, Anno 1635. in magna authoritate apud Judæos, ut ſcribit quidam. Scribit idem, alium eſſe librum hujus nominis, qui continet Expoſitionem Sphæræ de Sacroboſco, Authore R. Moſe Almoſnino. Eſt & alius hujus nominis Commentarius in Bereſchit Rabba. Primus, ni fallor, impreſſus quoque eſt Venetiis.

בית דוד *Bes David*, Domus Davidis. Liber Philoſophicus Rabbi Meſſer David, filii Meſſer Leonis.

בית דין יפה *Bes din japhe*, Domus Judicii pulchra. Liber ritualis R. Samuelis Japhe, qui ſcripſit etiam יפה & יפה עינים & כה תאר / מראה.

בית יי *Bes Adonai*, Domus Domini. R. Moſis Lota.

בית יוסף *Bes Joſeph*, Domus Joſeph. Liber magnus eſt, complectens ritus, conſuetudines, jura & judicia communis politiæ Judaicæ. Author R. Joſeph Karro Hiſpanus, Anno Chriſti 1575. Conſtat 4. voluminibus.

בית יעקב *Bes Jaacob*, Domus Jacobi. Vide עין יעקב. Vidi citari quendam hujus nominis Com-

Commentarium in Cofri Rabbi Jacob bar Chajim.

בית לחם יהודה *Bes lechem Jehudah*, Bethlehem Judææ. Expoſitio *Pirke avos*, R. Judæ לירמא Lermæ, edit. Venetiis, in 4°. Judæus quidam venalem obtulit pro aureo Ungarico. Eodem nomine extat Index in librum עין יעקב R. Judæ Lemodena, etiam Venetiis excuſus.

בית מדות *Bes middos*, Domus morum, Liber Ethicus, qui citatur in libello ראשית חכמה fol. 103. 1.

בית מועד *Bes moed*, Domus conventus. Conciones feſtales & aliæ, R. Menachem Rabbæ, editus in Italia.

בן המלך והנזיר *Ben hammelech vehannaſir*, Filius Regis & Naſiræus. Liber ex Græco tranſlatus in Arabicum, & ex Arabico in Hebræum verſu & proſâ, à R. Abraham hallevi ben Chaſdai. Liber Moralis, editus Ferraræ.

בן סירא *Ben ſira*. Liber eſt antiquus, complectens ſententias morales utiles, à Paulo Fagio Latinè redditus, & editus Iſnæ, Anno 1542. in 4°. De novo eum recenſuit & illuſtravit Johannes Druſius, adjectis ipſi elegantium Adagiorum Hebraicorum aliquot Decuriis, excuſus Franekeræ, Anno 1597. Ego habeo exemplar antiquiſſimum Conſtantinopoli impreſſum, idem illud quo

 Mun-

Munſterus uſus, & ex quo Hebraica iſta de Presbytero Johanne excerpſit, quæ fini Coſmographiæ ſuæ addit. In eo multa fabuloſa de ſapientia Ben ſiræ poſt ſententias morales iſtas aſperſa ſunt. Inſunt & alii Tractatus plures, veluti Hiſtoria de R. Jehoſua, qui invito Angelo mortis vivus illapſus eſt in Paradiſum, cujus deinde formam, & manſiones omnes deſcripſit: item Medraſch libri Eſther: מעשה תורה Res memorabiles Legis: Capita ſive exemplar literarum, quas פרישטי יואן Preſte Johan miſit ad Papam Romanum de qualitate ſuæ terræ, ex qua Munſterus iſta deſumpſit: ספר אלדד הדני Liber Eldad Danitæ: מעשה אברהם Hiſtoriæ admirabiles de Abrahamo: מעשיות שבתלמוד Hiſtoriæ quædam inſignes Talmudicæ: ספר זרובבל Liber Zerobabelis: מדרש וישע Medraſch Vajoſcha, Homilia in hiſtoriam liberationis ex Ægypto: ספר טוביה Liber Tobiæ, quem Munſterus ſuæ Grammaticæ adjecit: ספר ארחות חיים Liber Viarum vitæ, qui præcepta ethica continet ad pietatem informantia.

בן פורת יוסף *Ben poras Joſeph*, Ramus fœcundus Joſephi (ex Gen. 49. 22.) Diſputatio Johannis Micæ, qui à Chriſtiana Religione defecit, & in Apoſtaſia Joſeph נשיא *Naſi* dictus eſt. Fuit tempore Selimi ſecundi. Edit. Conſtantinop.

בעל העיטור *Baalhaittur*. Liber Talmudicus de Vetitis & licitis.

בעלי הכפל *Baale hakkephel*, Duplicantia. De verbis duplicantibus. Grammaticalis Rabbi Judæ Chajud, (puto Chijug.) Eſt alter ejusdem nominis argumenti liber R. Jona Gerundi.

בעלי נפש *Baale nephesch*, Viri animati. Liber eſt continens varias juris ſententias & deciſiones. Author R. Abraham ben David, qui abbreviatè vocatur הראב״ד / & vixit Anno Chriſti 1198.

בקשות וזמירות *Baccaſchos uſemiros*, Quæſtiones & Cantiones. Rabbi Berachiæ fabulæ. Venet. Sic inveni in Catalogo librorum Hebr. Bibliothecæ Oxonienſis ad me miſſo. Ita autem vocatur Author libri משלי שועלים unde neſcio an fortè idem ſit liber.

בראשית רבא *Bereſchis rabba*, בראשית vox prima eſt libri primi Moſis, qui ab ea Hebræis ſic denominatur. Eſt itaque ac ſi dicas, Liber Geneſis magnus, id eſt, magnâ Gloſsâ illuſtratus. Liber hujus nominis duplex eſt: Primi & antiquioris Author ר׳ אושעיא R. Uſchaja, Diſcipulus R. Jehudæ Sancti, qui librum Miſchnajos ſive Traditionum Talmudicarum collegit. Poſtea hic Uſchaja Diſcipulus ejus, cœpit librum iſtum publicè in Scholis legere, interpretari, diſputationibus examinare, & tandem Commen-

men-

mentario illustrare. Hunc Commentarium vocavit בראשית רבא *Bereschis rabba*, continetque nihil aliud quàm Declarationem libri Mischnajos. Vixit circa Annum Christi 210. & ulteriùs. Alter *Bereschis rabba* dictus, commentarius est in primum librum Mosis, non literalis aut textualis, sed allegoricus, historicus, & varius admodum, linguâ Hierosolymitanâ conscriptus, & Græcis vocabulis maximè abundans. Eadem commentandi ratio per alios quatuor libros Mosis observata est, quorum quisque à רבא *Rabba* nomen habet, שמות רבא *Schemos rabba*, Glossa Exodi magna, במדבר רבא *Bemidbar rabba* Glossa numerorum magna, &c. Tales Commentarii sunt quoque super V. Megillos: hinc, שיר השירים רבתי Glossa Cantici Canticorum magna, איכה רבתי *Echa rabbesi*, Glossa Threnorum magna, &c. Communi nomine omnes dicuntur formâ plurali רבות *Rabbos*. Author est רבא בר נחמני Rabba bar Nachmoni, qui floruit circa Annum Christi 300. Excusus aliquoties in Italia, ut Venetiis, & Constantinopoli, Anno 272. id est, 1512. Ultimò excusus Cracoviæ, Anno 368. id est, Christi 1608. cum celebri Commentario qui appellatur מתנות כהונה *Mattanos kehunnah*, tam super Pentateuchum, quàm super quinque libellos.

ברכת אברהם *Birchas Abraham*, Benedictio Abra-

Abrahami. Liber ritualis R. Abraham Tzorphati, id est, Galli, Venet.

ברכות המזון *Birchos hammâson*, Precationes cibi, quibus scil. ante & post cibum utuntur, aliis atque aliis pro ratione temporis, festorum aut prandii. Hebraicè & Germanicè extant apud Judæos Francofurti.

ספר הברית *Septer habberis.* Cabalisticus Rabbi Abraham filii R. Isaac, מרמון Hispani.

ברית אברהם *Beris Abraham*; Fœdus Abrahami. Libellus exiguus, docens quatuor species Arithmetices, editus nuper Cracoviæ in 8°.

ברית מנוחה *Beris menúchah*, Fœdus quietis vel pacis. Liber Cabalisticus.

בשם קדמון *Beschem kadmon.* Libellus grammaticalis perbrevis, ex quo pueros erudiunt. Venet. ונ״שא 357. Christi 1597.

בתי שלום *Batte schalom.* Calendarium R. Schalom Jeruschalmi, ejus qui scripsit librum נוה שלום.

ג

גבורת השם *Gevuras haschem*, Potentia Domini. Author ר׳ ליווא R. Leo.

ספר הגדרים *Sepher haggedarim*, Liber definitionum Philosophicarum, quas collegit R. Menachem de Perpiniano.

גור אריה *Gur arjeh*, Catulus leonis. Eſt *Biur* ſive declaratio ſuper Raſchi. Author idem R. Leo, qui per viginti annos fuit caput Synagogæ in Moravia, poſtea etiam Pragæ, demum Anno 1592. Poſnaviam diſceſſit. Impreſſus Pragæ.

גל של אגוזים *Gal ſchel egoſim*, Cumulus nucum. Expoſitio Pentateuchi R. Menachem Hægoſi. Conſtantinop.

גלי רזיא *Gale raſaja*, Revelans arcana. Galatino ſæpiſſimè hic liber laudatus & citatus. Recens quidam ſcriptor Hebræus attribuit R. Abrahamo ex Diſcipulis 'הא"רי / & dicit, eſſe in eo דברים נוראים res tremendas & ſtupendas, atque inter alia ſcribi in eo; שהתחרשות העולם יש מאין אינו אלא מיובל הגדול ליובל הגדול שהם מיט אלף שנים אבל משמטה לשמטה אינו אלא יש מיש.

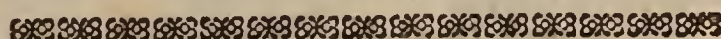
גליקו על קהלת Commentarius elegans ſuper Eccleſiaſtem literalis & allegoricus, Eliſah Gallici. Invenio etiam in modum Catalogo ejusdem Authoris פירוש מגלת אסתר Expoſitionem libelli Eſther, excuſum Venetiis, apud Johannem de Gara, in 4°.

גולת יהודה *Golas Jehuda*, Migratio Jehudæ R. Leonis de Modena. Venetiis in 4°.

גנת אגוז *Ginnas-egos*, Hortus nucis (*titulus ex Cantic. 6. 6.*) Liber Cabaliſticus, laudatus Reuchlino in primo libro Cabalæ. Author R. Jo-

R. Joſeph ben Gecatilja. Excuſus nuper Hanoviæ, Anno 1614. in folio.

גורן נכון *Goren nachon*, Horreum præparatum, (ex 2 Sam. 6. 6.) R. Salomonis F. Judæ Gabrielis. Quidam ſcribit, eſſe librum moralem.

ד

דבק טוב *Devek tof*, Glutinum bonum (*ex Jeſ.* 41. 7.) Explicatio ſuper R. Salomonem in Legem. Venetiis.

דברים טובים *Devarim tovim*, Verba bona. Commentarius eſt in Eccleſiaſtem, & Canticum Canticorum. Author ר׳ משה אלשיך R. Moſche Alſchich. Excuſus Venetiis apud Johannem de Gara.

דברים נחמים *Devarim nichymmim*. Verba conſolatoria (*ex Zach.* 1. 13.) Commentarius in Threnos ejusdem Authoris. Alii eum citant ſub titulo קול בוכים *Vox flentium*. Ibid.

דברי הימים *Divre hajamim*, Verba dierum, Annales. Author R. Gedalja, in quo ſuæ familiæ genealogiam & hiſtoriam perſequitur. Sed plures ſunt hujus tituli libri, & ita ferè inſcribere ſolent illi ſuos libros, qui hiſtorias ſui temporis conſcripſerunt. Vidi talem quoque excuſum Venetiis, cujus Author mihi excidit.

דברי מלכי ישראל בבית שני Verba, id eſt, Hiſtoria Regum Iſraelis ſub Templo ſecundo. Venetiis, cum aliis aliquot opuſculis hiſtoricis, apud Marcum Antonium Juſtinianum, in 4°. Anno 305. id eſt, 1545.

דברי נועם *Divre noam*, Verba jucunda. Conciones in Legem.

דברי ריבות *Divre rivos*, Verba controverſiarum (*ex Deut.* 17. 8.) Controverſiæ variæ. Author ר׳ יצחק בן שמואל אדרבי Venet.

דברי שלום *Divre ſchalom*, Verba pacis. Liber in cujus prima parte 30. tractantur quæſtiones, & in ſecunda, Commentarius in Legem, ejusdem Authoris. Venetiis tertiâ vice impreſſus An. 357. id eſt, 1597. in fol.

דעת עליון *Daas eljon*, Scientia excelſi (*ex Num.* 14. 16.) Liber Philoſophicus Rabbi Joſeph ben Schem tof.

דופי הזמן *Dophi haſſeman*, Probrum temporis. Liber parvus eſt in 8°, eloquentiam & puritatem linguæ elegantiſſimè oſtendens, multiplicibus dicendi modis abundans, & flumen quoddam inſigne in oratione profundens. Adjunctæ etiam ſunt Epiſtolæ quædam ſimili ſtylo conſcriptæ. Author יצחק עובדיה Iſaac Ovadja. Impreſſus Venetiis per Johannem de Gara, Anno ישׂמח 358. Chriſti 1598.

דקדוק לשון הקודש *Dikduk leſchon hakkodeſch*, Gram-

Grammatica linguæ ſanctæ R. Moſis Kimchi, Auguſtæ Anno 1520.

דקדוקים *Dikdukim.* Opuſculum quatuor Grammaticorum, impreſſum Venetiis apud Danielem Bombergum in 8°. Anno 306. id eſt, 1546. Unus שבילי הדעת R. Moſis Kimchi: alter, פתח דברי cujuſdam Hiſpani: tertius, ספר צחות Aben Eſræ: quartus, מאזני לשון הקודש Ab. Eſræ. Vide ſingulos ſuis locis.

דקדוקי רשי *Dikduke Raſchi.* Expoſitio locorum, quæ Grammaticè expoſuit R. Salomon Jarchi in ſuis Commentariis.

דרך אמונה *Derech emunah*, Via fidei. Author R. Abraham 1499. Citatur ſæpè in libro Caphtor. Eſt etiam quidam hujus tituli editus Paduæ in 4°. Plures ſunt, & diverſorum Authorum, hujus nominis.

דרך אמונה גדול *Derech emunah gadol*, Via fidei magna. Commentarius eſt in Pirke avos. Author R. Leo, de quo paulò ante. Venet. *Quidam* etiam hujus nominis editus Lublini in 4°. *Alius* hujus nominis, continens Conciones R. Samuel Cohen, edit. Conſtant. in 4°.

דרכי נועם *Darke noam*, Viæ jucundæ (*ex Proverb.* 3. *v.* 17.) Libellus Grammaticalis R. Moſche ben Chabhibh.

דרשות רבינו ניסים *Draſchos Rabbenu Niſſim.* Liber Homiliarum eſt. Fuit hic Niſſim diſcipulus R. Moſis ben Nachman, obiitque

 Anno

Anno Christi 1268. Alius autem fuit R. Nissim, qui commentatus est in R. Alphes, de quo suprà. Hujus modi ספרי דרשות Libri Concionum plurimi sunt. Sic R. Schem Tof scripsit דרשות על התורה Conciones super Legem, edit. Paduæ. R. Gedaljah composuit *Sepher hadraschos* Librum Concionum centum octoginta, quas in Italia diversis in locis habuit. Vide etiam דרשות על התורה R. Jehosuæ Aben Schuif, impressus Cracoviæ, Anno 333. id est, 1573.

דרש משה *Drasch Mosche.* Liber Homiliarum super quasdam Aggadas, sive historias quæ paradoxæ videntur in Talmud. Author R. Mosche Albelda. Venet. & Cracov.

דרש הרמ״בן במעלת התורה לפני מלך קשטיליא Concio R. Mosis Nachmanidis de præstantia Legis, habita coram Rege Castiliæ. Pragæ in 4°.

ה

הגדת פסח *Haggádas Pesach*, Historia Paschatis, vel, Lectio festi Paschatis. Est liber Hebræo-Germanicus, agens de adornatione festi Paschatis, de cibis in eo coquendis, de benedictionibus & orationibus, aliisque, quæ ad celebrationem festi illius spectant. Venetiis, Anno 369. Christi 1609.

הגהות

הגהות מימוני *Haggehos Majemoni*, Correctiones sive Meditationes in Majemonem. Author ר׳ מאיר מרוטנבורג R. Meir Rotenburgensis, Anno 1286.

הגיון *Higgajon*, Logica R. Schimeonis, Latine versa, & punctis vocalibus illustrata à Munstero, & excusa Basileæ per Frobenium, Anno 1527. Alia Logica est R. Levi ben Gerson, edita Venetiis. Habeo etiam כל מלאכת הגיון לארסטוטלוס מקצורי אבן רשד Compendium Logicæ, sive Organi Logici Aristotelici Aben Resched, impressum Rivæ de Triento, apud Christoph. Madrutium, Anno 320. id est, 1560. in 8°.

הדרת זקנים *Hadras sekénim*, Honor senum. Libellus Aristeæ de Septuaginta Interpretibus, ex Græco sermone in Hebræum conversus à R. Asaria. Mantuæ in 4°. Comprehensus est in libro מאור עינים.

הדרת קודש *Hadras Kodesch*, Decor sanctitatis. Liber Cabalisticus. Lublini in 4°.

הואיל משה *Hoil Mosche.* Voluit Moses (*ex Deut.* 1.5.) Liber est in quarto, in quo dignitas, præstantia & perfectio Legis Divinæ astruitur demonstrationibus speculativis & intellectualibus, cum refutatione contrariorum argumentorum. Author ר׳ משה אלפלס R. Mosche Alpeles. Venet. Anno הוא משה 357. Christi 1597.

הוריית הקורא *Horijas hakkore*, Nomen libri anti-

antiqui Grammatici, cujus meminit R. Jehuda ben Bilham in Tractatu de Accentibus.

היכל ה׳ *Hechal Adonai.* Templum Domini. Liber eſt Cabaliſticus, ſubtilis admodum. Author יחיאל אשכנזי Jechiel Germanus. Venetiis impreſſit Daniel Saneti in quarto. Quidam hujus nominis adſcribitur etiam Rabbi Jacobo ben Ruben.

הכרת המדות *Haccáras hammiddos*, Cognitio proprietatum (Divinarum ſcil.) Liber Cabaliſticus, quem compoſuit R. Moſes fil. R. Iſaac.

הליכות עולם *Halichos olam*, Itinera ſeculi; vel, æterna, (*ex Habac.* 3.5.) Liber eſt introductionionem facilem in Talmud præbens, explicans rationes loquendi Doctorum Talmudicorum, modum diſputandi, objectionum & reſponſionum, & ſimilia plurima, quæ ſpecialem habent uſum apud Talmudicos. Mantuæ in 4°. Anno שנ"הח 353. Chriſti 1593. & Savionetæ An. 327. Chriſti 1557. Author ejus R. Jeſchuah Hallevi Hiſpanus, qui Toleti vixit, Anno Chriſti 1467. Librum hunc de novo nuper recenſuit, & Verſione Latinâ doctiſſimâ illuſtravit, Amicus noſter magnus, D. Conſtantinus L'Empereur, Academiæ Leydenſis Profeſſor celeberrimus, ſub Titulo *Clavis Talmudica; complectens Formulas, loca Dialectica & Rhetorica,*

priſco-

priscorum Judæorum, quâ nulli carere debent, nec possunt, quicunque feliciter in Talmudicorum scriptorum lectione progredi & versari cupiunt.

הלכות דיעות *Hilchos deos.* Libellus Ethicus ex Rambam, libello antiquo הלכות דרך ארץ / & אבקת רוכל collectus. Adjunctus est alius ejusdem argumenti, qui vocatur חיי עולם. Cracoviæ, Anno 355. Christi 1595. in 4°.

הלכות גדולות *Hilchos gedolos*, Decisiones magnæ. Author ר׳ שמעון קיירא R. Schimeon Kejara, Anno Christi 740. Quidam in aliud tempus rejiciunt. Sunt autem decisiones variorum casuum, juxta juris Talmudici Canones. Sic enim prisci illi, ad annum usque millesimum Christi, tantùm erant in Talmudicis occupati, de Bibliis illustrandis parum solliciti. Edit. Venet. in fol.

הלכות פסוקות *Hilchos pesúkos*, Sententiæ decisæ. Compendium est præcedentis libri, collectum à R. Jehudah bar Nachman, Anno 755.

הנהגת הבריאות *Hanhágas habberius*, Regimen sanitatis. Tractatus de conservanda valetudine רמ"בם R. Mosis f. Majemonis.

אגרת בתי הנהגת הגוף והנפש Vide suprà הנהגת וכו׳.

הרכבה *Harcáva*, vel, *Sepher habarcáva*, Liber Compositionis. Eliæ Levitæ est, &

 expli-

explicat in eo voces compoſitas, id eſt, quæ ex diverſis anomaliis, vocibus aut conjugationibus, formam compoſitam habent, aut alias inſignes anomalias continent. Editus ſecundò Venetiis, apud Danielem Bombergum, Anno 306. Chriſti 1546. in 8ō. Latinè converſus eſt à Munſtero, & editus Baſileæ à Frobenio.

ספר ההשגה vel השגה *Sepher hahaſſaga*, Liber apprehenſionis. Liber Grammaticus, quem compoſuit R. Jona Medicus, ben Ganach, ex Regno קורדובה. Citatur ſæpè ab Ephodeo in Grammatica ſua, ut cap: 11. & alibi. In præfatione vocat eum, הרופא המדקדק·השלם אביר המדקדקים ר׳ יונה בן גנאח Medicum & Grammaticum perfectiſſimum, omniumque Grammaticorum præſtantiſſimum R. Jehudah ben Ganach. In libro מאזני לשון הקדש dicitur confeciſſe libros ſeptem, omnes deſiderabiles; & ſeptimum eſſe ספר השרשים Librum radicum. Ex iſtis ſunt & ספר / ספר ההשואה & / כפר ההערה & ההכלמה.

השגות *Haßágos*, Animadverſiones. Author Rambam, id eſt, R. Moſche bar Nachman.

השגות אלשקאר *Haſſagos Alaskar*. Animadverſiones in ספר אמונות R. Schem tof, in quo rationes ejus, quas profert contra Rambam & alios Philoſophos, refutantur. Venet.

ו

ויקהל משה *Vajakhel Mosche*, Et congregavit Moses (*ex Exod.* 35. 1.) Liber concionum est, in quarto, Venetiis.

ז

זבח פסח *Sevach pesach*, Sacrificium paschatis. Commentarius est illustris Don Isaac Abarbinelis super Haggadam sive lectionem Historicam festi Paschatis. Cremonæ in 4°.

זוהר *Zohar*, sive potiùs, *Sohar*. Commentarius in quinque libros Mosis, planè Cabalisticus, de quo vide in Abbreviatura רש"בי. R. Gedaljah, Author libri Schalschesleth, fol. 31. 2. scribit; *Scito, R. Schimeonem, & ejus filium R. Eliesarem, nihil scripsisse de libro Sohar, qui hodie est in manibus nostris, sed discipuli ejus ac discipuli discipulorum ipsorum scripserunt eum in foliis multis, sexaginta circiter annis post mortem ejus*, וקבלתי על פה שזה החיבור הוא כל כך גדול הכמות שאם היה נמצא כלו יחד היה משאת גמל *& accepi oretenus, tantam fuisse molem hujus compositionis, ut, si conjuncta tota esset, vix camelus eam ferret*. Duo huic libro tribuuntur: primò, in multis juribus repugnat doctrinæ Gemaræ; secundò, Constitutiones ejus, istarum rerum, quæ in

Gemara non ſunt explicatæ, tamquam authenticæ à Rabbinis receptæ ſunt, & in uſum traductæ. Quòd Author iſtius libri nullibi Gemaræ mentionem faciat, inde omninò Judæi putant, ante collectum Talmud librum conſcriptum eſſe. Quòd tamdiu delituerit, id ajunt non eſſe novum inter Judaicos libros, quorum multi adhuc hodiè extent, qui ſimiliter per multos centenos annos in Ægypto, & iſtis orientalibus locis occultati fuerint. Sed ſatis. Impreſſus Cremonæ, Anno 319. id eſt, 1559. in fol. quæ editio habet Concordantias locorum Sacræ Scripturæ adjectas. Impreſſus etiam eſt Mantuæ in 4°. Anno 318. id eſt, 1558. & hæc editio locos Scripturæ non habet. Habet etiam quædam aliter diſpoſita, quàm ſunt in Cremonenſi editione, quam Judæi Mantuanæ præferunt.

זוהר חדש *Sohar chadaſch*, Sohar novus. Liber eſt in quarto, Anno Chriſti 1603. Cracoviæ editus, ejusdem orationis, ſtyli & materiæ cum Sohar antiquo. Continet autem ea, quæ in impreſſis exemplaribus Sohar deſunt, & deſcripta ex antiquiſſimo exemplari manuſcripto in pergameno, quòd ex terra Iſraelis latum. Continet etiam מדרש הנעלם / item מדרש שיר השירים ואיכה / item תקונים / ubi varia lectio annotata, ex vetuſto exemplari. In eo Medraſch multa de punctis vo-

calium & accentum habentur, quæ si essent ejus antiquitatis, ut Judæi volunt, multum haberent ponderis. Unum & alterum locum annotabo, producturus reliqua suo tempore in Thesauro Grammatico. Fol. 10. 2. legitur: נקודי והנועות קבלה למשה מסיני, id est, *Puncta & vocales acceptio sunt Mosis de monte Sinai.* Et fol. seq. תנועי דטעמי קיימו כולא על ידא דמשה *Motiones accentuum firmata sunt omnes per Mosis:* Et fol. 26. 2. תיבין בלא נקודי אינון כאיתתא בלא לבושין דלא יכלא למהך באתר דעלמא *Dictiones absque punctis, sunt sicut mulier absque vestimento, quæ non potest prodire in locum publicum.* Et fol. 28. 2. לית קיומא ונהירו לכל אתוון בר מנהורי דנקודי וכלא אתמסר ברזא דאורייתא בסיני, id est, *Non est subsistentia aut lux ullis literis sine luce punctorum, & totum illud traditum est, per secretum Legis in Sinai.*

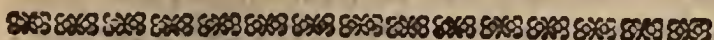
זוהר הרקיע *Sohar harakiah*, Splendor firmamenti. Constantinop. in 4°.

זכרון *Siccaron*, vel, ספר הזכרון *Sepher hassiccáron*, Liber memorialis. Author R. Joseph Kimchi, pater R. Davidis, qui eum sæpè citat, ut in Michlol fol. 186. Grammaticus est.

זכרון תורת משה *Sichron toras Mosche*, (ex Mal. 3.) Recordatio Legis Mosis. Constant.

זְכוּת *Sacchus*, vel, ספר הזכות *Sepher hassáchus*, Liber meritorum. Author Rambam, id est, R. Mosche bar Nachman.

זמירות *Semiros*, Cantiones. Sunt elegantes quædam cantiones in honorem Sabbathi decantandæ, cum Rhytmis Germanicis, & explicationum notis Hebraicis. Adjecta alia cantio Hebræa cum Rhytmis Germanicis, elegans & jucunda, continens disputationem inter aquam & vinum, utriusque laudes & utilitatem ex sacris literis pulchrè demonstrans. Libellus in octavo.

ח

חבצלת השרון *Chavatzeles hasscharon*, Rosa Scharonis (*titulus ex Cantic.* 2. 1.) Commentarius est in Danielem, habens adjectum textum cum punctis, Authore R משה אלשיך Mosche Alschich. Impressus Venetiis, Anno 1592. per Johannem de Gara in 4°.

חבורי לקט *Chibbure leket*, Compositiones collectaneæ. Commentarius est succinctus in Prophetas tam priores quàm posteriores, & in Hagiographa, ex Raschi, Aben-Esra, Kimchio, Gersonide, & aliis, collectus à R. Abrahamo ben Rabbi Jehudah Chaslan. Lublini Anno 372. Christi 1612. in fol.

חובת הלבבות *Chovas hallevavos*, Officium cordium. Liber מוסרי Theologicus & moralis ad pietatem & timorem Dei hortans, summè commendatus. Author רבינו בחיי Rabbenu

benu Bechai haddajian Judex, Hiſpanus, filius R. Joſeph (non ille Bechai qui in Legem commentatus eſt, ut ſuprà vidimus,) qui eum conſcripſit in lingua Arabica. Ex lingua Arabica autem in Hebræam tranſlatus eſt à R. Jehuda Aben Tybbon. Dividitur in decem portas, ſive capita. I. Agit de Unitate Dei. II. De Creaturis, & Bonitate Dei erga illas. III. De amplectendo vero cultu Divino. IV. De ſpe & fiducia in ſolo Deo collocanda. V. Quod omnia noſtra opera debeant unicè dirigi ad Dei gloriam, & de vitanda omni hypocriſi. VI. De Humilitate. VII. De Pœnitentia. VIII. De Abſtinentia, ſive Sanctimonia. IX. De Amore Dei & ejus gradibus. Editus in 4°. Venetiis apud Danielem Bombergum, Anno 308. id eſt, 1548. & Mantuæ, & Cracoviæ, Anno 1593.

חדושים *Chidduſchim.* Innovationes, Novæ meditationes, Novellæ. Aliquot libri recentiorum Rabbinorum ſunt, quæ inſcribuntur *Chidduſchim*, vel, *Chidduſche*, ſi nomen Anthoris ſequatur, & continent novas explicationes, ſuper libros quoſdam Talmudicos. Tales ſunt חדושי רבינו נסים Novellæ Rabbenu Niſſim, impreſſus Rivæ de Triento, Anno 319. Chriſti 1559. in 8°. Item, חדושי הרמ״בן, Item, חדושי ר״שבא. Impreſſus quoque eſt ſimilis liber, חדושים appel-

pellatus, Basil. apud Conrad. Waldkirch in 4°.

חזון למועד *Chason lemoed*, Visio ad tempus statutum (*titulus ex Abac.* 2. 3.) Commentarius est in Danielem, habens adjunctum textum sine punctis. Author R. Samuel filius R. Judæ Valerii. Venetiis, Anno שמ״ו 346. Christi 1586.

חזות קשה *Chasus kascha*, Visio dura, ex Jesa. 21. 2. Author R. Isaac Arama, cujus & in litera ע recordabimur. Savionetæ in 4°. Quidam scribit, esse חיבור המזהיר שלא להשתקע בלימוד הפילוסופיא librum dehortantem à nimio studio Philosophiæ.

חזקוני *Chaskuni*, Confortate me, non *Chiskuni*, ut quidam pronunciant. Nam verbum חזק non jungitur Affixis Pronominibus in Kal, cùm sit intransitivum. Sic autem vocatur liber, ut lectores ejus per nomen libri recordentur authoris, eique benè precentur, cui nomen חזקיה Chiskia sive Ezechias. Est autem Commentarius in quinque libros Mosis. Isti Commentario postea adjunctus textus Hebraicus & Chaldaicus, cum Commentario R. Salomonis, & Notis ex Authore Turim, de quo suprà diximus in litera א. Liber hic magni usus est inter Judæos ad lectiones sacras ex eo peragendas in Synagogis. Impressus Venetiis An. 284. id est, 1524. & Basileæ apud Waldkirch. An. 366. Christi 1606. in fol.

ספר

ספר החיים *Sepher hachajim*, Liber vitæ. Continet דרשים. In quodam Catalogo notatur esse Com. in Levit. & Author ejus vocatur R. Jehuda. Impressus Cracov. Anno 348. in 4°. & Venet.

חיי עולם *Chaje olam*, Vita æterna, Liber Hebræo Germanicus de vita æterna. Impressus Friburgi Brisgojæ, Anno 343. Christi 1583. in 4°.

חלומות *Chalomos*, vel, *Sepher hachalomos*, Liber somniorum. Author Rambam. Alius etiam est ר׳ האי, editus Venetiis. Vide etiam infra פתרון חלומות.

חכמת מנוח *Chochmas Manoach*, Sapientia Manoæ. Liber criticus, continens correctiones, varias lectiones, castigationes in Talmud. Author ejus R. מנוח הענדל Manoach Hendel. Pragæ in 4°.

חוכמתא רבתא דשלמה *Chochmesa rabbsa dischlomoh*, Sapientia magna Salomonis. Est liber Salomonis, qui inter libros Biblicos Apocryphos extat. Rabbi Moses bar Nachman, in præfatione Commentarii sui in Legem, testatur se eum vidisse המתורגם in linguam Chaldaicam sive Syriacam translatum, & adducit illic aliquot versus ex eo, qui extant in libro Græco Sapientiæ cap. 7. ℣s. 5. 6. 7. 8. & ℣s. 17. 18. 19. 20. de Sapientia Salomonis. Dialectus autem in illis est purè Syriaca, unde recentior videtur esse illa translatio.

חלקת

חלקת מחוקק *Chelkas mechokek*. Portio Legiſlatoris (*titulus ex Deuter.* 33. 21.) Commentarius eſt in Jobum, adjunctum habens textum cum punctis, Authore משה אלשיך Moſche Elſchich. Venetiis apud Johannem de Gara, Anno 363. Chriſti 1603. in 4°.

חן טוב *Chen tof*, Gratia bona. Expoſitio Pentateuchi. Author R. Tobias Levi Tzephatenſis.

חנוך *Chanoch.* Liber eſt in quo Chiromantia explicatur, id eſt, ratio linearum manuum & faciei. Author R. Gedaljah, qui eum compoſuit Piſauri, in memoriam filii ſui חנוך Chanoch ſive Enoch, Anno 1570.

ספר החינוך *Sepher hachinnuch*, Liber Catechiſationis, Catechiſmus. Explicatio ſuccincta 613. præceptorum Moſaicorum, ſecundum ordinem Paraſcharum ſive ſectionum V. librorum Moſis, ex Alpheſi, Majemonide & Nachmanide collecta, à Levi Barſellonio. Venetiis apud Johannem de Gara, Anno 361. Chriſti 1601. in 4°.

חסדי יי׳ *Chaſde Adonai*, Benignitates, Miſericordiæ Domini. Liber eleganter agens de Miſericordia Dei, & viginti ſex modis explicans verſum illum Pſalm. 62. 13. ולך יי׳ חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו *Tibi Domine eſt miſericordia, quia tu reddis unicuique ſecundum opera ſua.* Author ejus in fine libri ſe vocat, העלוב משה מרבי בן כמה״רר שמואל

Af-

Afflictus Moses Mardochei filius R. Schemuelis. Impressus Cracoviæ, Anno 349. Christi 1589. in 4°.

חסידים *Chasidim*, vel, *Sepher Chasidim*, Liber piorum vel sanctorum. Liber Ethicus & Theologicus, continens præcepta benè vivendi, quæ variis exemplis & historiis illustrantur. Author R. Samuel. Anno Christi 1180. Filium habuit, qui dictus ר׳ יהודה חסיד R. Jehuda pius, cujus nomen hodie in libri fronte ponitur. Ex vetusto manuscripto exemplari auctus & renovatus. Impressit eum ultimò Frobenius Basileæ Anno 1581. Antea excusus fuit Venetiis.

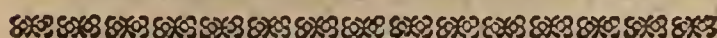
ספר חרדים *Sepher charedim.* Explicatio 613. præceptorum, docens, à quonam ex quinque sensibus singula dependeant, quaque ratione sint observanda & implenda. Venetiis in 4°. Anno 361. Christi 1601.

חשן המשפט *Chosen hammischpat*, Pectorale judicii. Cabalisticus, cujus Author R. Baruch.

חשק שלמה *Chesek Schlomoh*, Desiderium Salomonis, (*titulus ex* 1 *Reg.* 9. 19) Commentarius est in Canticum Canticorum. Author רבי יוחנן אלמאן R. Jochanan Alleman, qui fuit Præceptor Johannis Pici Mirandulæ Comitis. Est & ejusdem tituli Commentarius egregius in Prophetam Jesaiam, impressus Saloneki in fol.

חותם תכניות *Chotem tocknis*, Sigillum dispositionis (*titulus ex Ezech.* 28. 12.) Author R. Jedaja, aut Pater ejus R. Abraham, vulgò cognominatus Badreschi. Citatur ab Abrahamo Balmesio, & Grammaticus videtur.

חתן דמים *Chatan damim*. Sponsus sanguinum, (*Exod.* 4. 25.) Liber Cabalisticus. Pragæ in folio. Anno 366. Christi 1596.

ט

טוביה *Tobias*, Historia Tobiæ Hebraicè. Edita primò Constantinop. deinde Basil. cum Versione Latina & notis Sebast. Munsteri.

טוב טעם *Tuf táam*, Bonitas sensus. Liber de Accentibus Hebraicis, quo universa Accentuum Hebraicorum natura, proprietas, consecutio & usus explicatur, Authore Elia Levita Germano. Basileæ apud Henricum Petri in 8°. Anno 1539. Habemus eum Latinè etiam à nobis translatum.

טור אבן עזרא *Tur Aben Esra*. De conjugiis, nuptiis, dotibus, & morbis mulierum, purificationibus &c. Liber juridicus.

טעמי המקרא *Taamc hammikra*, Accentus Scripturæ. Liber de Accentibus, Authore R. Jehuda ben Bilham. Excusus est Lutetiæ apud Robertum Stephanum in 4°. An. 1565.

Pe-

Peculiariter etiam ſcripſit טעמי ג׳ ספרים אמ״ת Tractatum de Accentibus trium librorum, Job, Proverb. & Pſalm. Ibidem.

טעמי מצות *Taamemitzvos*, Rationes præceptorum. Liber eſt in 4°. in quo rationes præceptorum Moſis redduntur. Author ר׳ מנחם ריקנאט R. Menachem Rekanat vel Recinenſis, qui obiit Anno Chriſti 1290. Impreſſus Baſileæ in 4°. per Ambroſium Frobenium, Anno Chriſti 1581.

י.

יד חזקה *Jad Chaſaka*, Manus fortis. Liber eſt in folio, in quatuordecim libros & quatuor Partes ſeu Volumina diſtinctus, quo Talmudicum opus totum, linguâ eleganti Hebraicâ & perfacili, compendioſè tractatur. Commentario duplici illuſtratus eſt: alter vocatur כסף משנה *Keſeph miſchne*, alter מגיד משנה *Maggid miſchne*. In quosdam etiam libros commentatus eſt ר׳ לוי בן חביב R. Levi ben chavif. Adjectæ etiam ſunt השגות הראב״ד Animadverſiones & notæ breves R. Abrahami filii Davidis. Impreſſum Venet. Anno של״ד 334. Chriſti 1574. Operis ſumma hæc eſt.

PARS I. Habet libros tres: *primus* dicitur ספר המדע *Sepher hammadda*, Liber de ſcien-

ſcientia: *ſecundus*, ספר אהבה *Sepher ahava*, Liber de amore: *tertius*, ספר זמנים *Sepher ſemannim*. Liber de tempore.

ספר המדע *Sepher hammadda* agit 1. de fundamentis Legis: 2. de variis opinionibus circa Legem Moſis: 3. de ſtudio Legis: 4. de idololatria: 5. de pœnitentia.

ספר האהבה *Sepher haahava* agit 1. de lectione ſacra iſtius textus Moſis, *Audi Iſraël, Deus tuus Deus unus eſt*, Deut. 6. 2. de precibus: 3. de tephillin ſeu ligamentis tempore precum manui ſiniſtræ & fronti capitis adhibendis: 4. de ſchedis poſtibus Januarum includendis: 5. de libro Legis & ejus ſcriptione legitima: 6. de zizis, id eſt, peniculamentis ſacris: 7. de benedictionibus & conſecrationibus omnium rerum per preces: 8. de circumciſione.

ספר הזמנים *Sepher haſſemannim*, agit 1. de Sabbatho: 2. de mixtione rerum in Sabbatho: 3. de feſto Expiationis ſive Jom kippur: 4. de vulgari feſto ſive ſemifeſto die: 5. de interfeſtis diebus, inter primum & octavum, qui minus ſacri: 6. de fermento expurgando & maſſa infermentata tempore feſti paſchatis: 7. de cornu quod in feſto novi anni inflari ſolet: 8. de ſcenopegiis: 9. de annua penſitatione ſicli: 10. de conſecratione novilunii, ubi Aſtronomia & calendarii totius ratio explicatur: 11. de Jejuniis: 12. de

12. de festo Hamanis & Mardochei, & lectione libri Esther in festo illo: 13. de festo dedicationis Templi.

PARS II. Complectitur libros duos: *primus* dicitur ספר נשים *Sepher naschim* Liber de mulieribus: *secundus* ספר קדושה *Sepher keduscha*, Liber de sanctitate.

ספר נשים *Sepher naschim*, agit 1. de maritatione & uxoratione: 2. de repudiatione: 3. de fratriarum jure & ritibus in mariti absque liberis defuncti, fratre ducendo vel repudiando: 4. de puella virgine vi aut dolosâ persuasione compressâ: 5. de muliere declinante ad adulterium.

ספר קדושה *Sepher keduscha*, agit 1. de prohibito congressu & incesto: 2. de menstruata: 3. de proselytis: 4. de cibis vetitis: 5. de vino prohibito: 6. de mactandi ritu.

PARS III. Complectitur libros quinque: *primus* הפלאה *Haphlaa*, de separatione: *secundus*, זרעים *Seraim*, de seminibus: *tertius*, עבודה *Avoda*; De ministerio sacro: *quartus*, קרבנות *Korbanos*, De sacrificiis: *quintus*, טהרה *Tahora*, De purificationibus.

ספר הפלאה *Sepher haphlaa* agit 1. de juramentis: 2. de votis: 3. de naziræatu: 4. de æstimatione rerum & personarum, item de anathemate & devotis ad usum sacrum.

ספר זרעים *Sepher seraim* agit. 1. de hetero-

geneis non ſerendis aut conjungendis. 2. de portione pauperibus relinquenda: de Trumos, ſive oblationibus liberis & indefinitis. 3. de decimis primis: 4. de decimis ſecundis: 5. de primitiis offerendis: 6. de anno ſeptimo ſeu quiete terræ anni ſeptimi.

ספר עבודה *Sepher avoda*, agit 1. de ſanctuario, in quo ſacra peragebantur. 2. de vaſis ſanctuarii. 3. de ingreſſu Sacerdotis in ſanctuarium: 4. de prohibitis in altari offerendis: 5. de ſacrificiis offerendis: 6. de ſacrificio jugi: 7. de vitiatis ſacrificiis: 8. de ſacrificiis in feſto Expiationis offerendis: 9. de transgreſſione in ſacrificiorum fruitione.

ספר קרבנות *Sepher korbanos*, agit 1. de ſacrificio paſchatis: 2. de triplici ſolenni comparitione coram Domino: 3. de primogenitis: 4. de errore per ignorantiam: 5. de iis qui non tenentur habere ſacrificium expiationis: 6. de permutatione ſacrificiorum.

ספר טהרה *Sepher tahora*, agit 1. de pollutione ob cadaver: 2. de vacca rufa: 3. de pollutione ob lepram: 4. qui cubilia & ſedilia polluant: 5. de patribus, id eſt, generalibus capitibus pollutionum: 6. de pollutione comedentium: 7. de vaſorum pollutione & purificatione: 8. de balneis & lavacris.

PARS IV. Complectitur libros quatuor: *primus* נזיקין *Neſikin*, de damnis: *ſecundus* קנין *Kinjan* de poſſeſſionibus & acquiſitioni-

nibus: *tertius* משפטים *Mischpatim*, de judiciis: *quartus* שופטים *Schophetim*, de judicibus.

ספר נזיקין *Sepher nesikin*, agit 1. de damnis in opibus ac facultatibus ab alio illatis: 2. de furto: 3. de rapto aut perdito restituendo: 4. de pigneratione: 5. de homicidio & conservatione homicidæ innocentis.

ספר קנין *Sepher kinjan*, agit 1. de emptione & venditione: 2. de acquisitione ex publico per venationem aut piscationem, item de donationibus, de jure vicinitatis & vicinorum. 3. de nunciis emissis ad aliquid expediendum, &, si quid per eos neglectum aut dolo commissum sit, item de jure societatis & commercii. 4. de servis & servitutibus.

ספר משפטים *Sepher mischpatim*, agit 1. de conductione pro mercede: 2 de commodato & deposito: 3. de mutuante & mutuum accipiente: 4. de actore & reo, accusante & accusato: 5. de hæreditatibus.

ספר שופטים *Sepher schophetim*, agit 1. de Sanhedrin seu senatu majore: 2. de testibus ac depositionibus testium: 3. de rebellibus & apostatis: 4. de luctu & lugentibus: 5. de regibus & bellis gerendis.

Hactenus de Opere Rambam.

יד אבשלום *Jad Abschalom*, Manus Absalomi (*ex* 2 *Sam.* 18. 18.) In uno Catalogo ad me misso scribitur esse Commentarius in Proverbia Salomonis, Authore Baal Akeda,

& impressus in 4°. In alio dicitur esse ספר דינים liber Juridicus. Ergo erunt fortè diversi.

ידי משה *Jede Mosche*, Manus Mosis. Commentarius super quinque libellos, secundum principia Philosophorum.

ספר ידידות *Sepher jedidos*, Liber dilectarum, amicarum. Liber de fabrica tabernaculi, physicè & cabalisticè, Manuscriptus.

יונת אלם *Jonas illem*, Columba muta (*ex Psal.* 56. 1.) Liber Cabalisticus Manuscriptus.

יחוס בשר *Jichus basar*, Prosapia, Genealogia carnis. Liber est de juribus mulierum agens. Author R. Jehuda Barsellonius, qui apud פוסקים Jureconsultos simpliciter vocatur רב אלברצלוני.

יוחסין *Juchasin*, vel, *Sepher Juchasin*, Liber prosapiarum. Historicus est, tractans historiam sacram & Judaicam ab initio mundi usque ad annum Christi 1500. Author, ר' אברהם זכות R. Abraham Zachus. Cracov. in 4°. Anno Christi 1580.

ייחוס הצדיקים *Jichus hazzaddikkim*, Prosapia justorum.

ילמדנו *Jelammedenu*, Docet nos. Vide infrà תנחומא.

ילקוט *Ialkut*, Pera. Pera Rabbinica, in quam omnis generis nummi collecti sunt, rotundi & accisi, cuprei & ærei, argentei & aurei, qui tamen rariores, saltem in nostros usus.

usus. Commentarius est in tota Biblia varius, ex variis antiquis libris collectus, veluti Siphra, Siphre, Mechilta, Rabbos, Tanchuma, Talmud, & similibus, non ad literalem sensum, sed ad allegoricum, in quem Rabbini Darschanim seu concionatores, excurrere solent. Author R. Schimeon concionator Francofurtensis. Editus Cracoviæ, Anno 1595.

ים של שלמה *Jam schel schlomo*, Mare Salomonis. Continet varias Disputationes Talmudicas. Author Schlomo, vel Salomon Luria, scriptor recens.

ימות עולם *Jemos olam*, Dies seculi. Liber Abarbinelis, quo pollicetur, se recensere velle omnes persecutiones & afflictiones Israelitarum inde ab Adamo primo, usque ad sua tempora. Mentionem facit hujus libri in מעייני הישועה Fonte 3. Palmâ 3.

יסוד מורא *Jesod mora*, Fundamentum timoris. Liber Grammaticus videtur. Author R. Aben Esra. Citatur in Commentario Cosri Orat. 3. sect. 32. & ab ipsomet Aben Esra Deut. 20. 19. Impressus est Venetiis Anno 326. sed nunquam eum mihi videre contigit.

יסוד עולם *Jesod olam*, Fundamentum mundi vel æternum, (*titulus ex Prov.* 10. 25.) Liber omnimodâ doctrinâ refertus, quem composuit Rabbi Isaac Israelita in Hispania,

in honorem præceptoris sui R. Ascher, Anno 1310. Historicus est, ut ex Juchasin apparet, in cujus fine multa ex eo citantur. Vidi olim in illustri quadam Bibliotheca, quæ nunc dissipata.

יסוד שירים *Jesod schirim*, Fundamentum Canticorum. Commentarius allegoricus & mysticus in libellum Ruth, ad ostendendum quod in Sacra Scriptura sit גלוי ונעלם פנימי וחיצון Sensus manifestus & occultus, interior & exterior. Vocavit Author librum hunc *Fundamentum vel principium Canticorum*, quia ex Ruta egressus est David Princeps Cantorum. Impressus טיהינגן Thiengæ, Anno 320. Christi 1560.

יוסף בן גוריון *Joseph ben Gorion*, vel, *Josippon*. Josephus Hebraicus ex Constantinopolitano exemplari editus, & Latinâ versione atque notis eruditis illustratus à Sebastiano Munstero, Basileæ apud Henricum Petri, Anno 1541. Impressus etiam Venet. Anno 304. in 4°. & Cracoviæ.

יוסף דעת *Joseph daas*, Augebit scientiam. Liber est continens correctiones & castigationes Commentariorum Rabbi Salomonis ex manuscripto, trecentorum & amplius annorum antiquitatis, exemplari. Est autem hic liber totius operis pars prima duntaxat, in V. libros Mosis. Author R. Joseph bar Jissaschar Pragensis. In præfatione pro-

promittit in secunda parte eundem laborem in Commentarios Raschi super Prophetas, Hagiographa, & V. Megillos: In tertia parte, Castigationes in triplex Targum, Onkeli, Jonathanis & Hierosolymitanum. Pragæ in 4°.

יוסף לקח *Ioseph lekach*, Augebit doctrinam (*titulus ex Prov.* i. 5.) Perusch sive expositio super libellum Esther. Author R. Elieser Germanus, caput Synagogæ Posnaviensis in Polonia, qui obiit Anno 1586.

יפה מראה *Jephe mareh*, Pulcher aspectu. Scribitur esse Commentarius elegans super רבות Rabbos, usque ad Leviticum. Venetiis. In Talmud Hierosol. Bava kama in fine adducitur in glossa בעל יפה מראה author libri יפה מראה / qui vocatus fuit R. Samuel יפה Japhe.

יפה נוף *Jephe noph*, Pulcher tractu. Ejusdem Authoris, Venetiis.

יפה תאר *Jephe toar*, Pulcher formâ. Ejusdem Authoris. Hunc adducit Philippus Aquinas in Lexico suo ad vocem תבקין ex Bereschit rabba, & simul paginam 195. unde sine dubio & hic impressus est. Videntur hi tres omnes esse ejusdem argumenti. Nobis eos nunquam videre contigit.

יצירה *Jetzirah*, vel, *Sepher Jetzirah*. Liber Creationis. Liber Cabalisticus celebris, qui tribuitur Abrahamo Patriarchæ, ut titulus

præ ſe fert, & Author libri Juchaſin teſtatur, ut & alibi in Abbreviaturis diximus. Quidam attribuunt eum R. Akivæ, unde in præfatione ſecunda Zohar Mantuani ſcribitur, מי התיר לרי עקיבא לכתוב ספר יצירא וקראהו משנה שהיתה שומה בפיהם בקבלה מאברהם אבינו וכו׳. In libro Coſri Orat. 4. Num. 25. ſcribitur de hoc libro; ספר יצירה והוא לאברהם אבינו והוא עמוק ופירושו ארוך הורה על אלהותו ואחדותו בדברים מתחלפים מתרבים מצד אבל הם מתאחדים וכו׳. Vide illic plura & in Commentario. Mentio ejus in Talmud Sanhedrin cap. 7. fol. 65. 2. Excuſus Mantuæ in 4°. cum Commentariis R. Abraham ben Dior, Rabbi Moſis ben Nachman, R. Moſche בוטרילו Butrillo, Rabbi Saadiæ Gaon, & R. Elieſer מגרמישא Anno 322. Chriſti 1562.

יראה *Jirah*, vel, *Sepher hajirah*, Liber timoris Dei, hortans ad timorem Domini, & pietatem. Parvus eſt, excuſus Venetiis, Anno 1544. in 4°. Author R. Jona Gerundenſis. Eſt & in Hebræo-Germanicum ſermonem converſus, qui impreſſus Tiguri Anno 306. Chriſti 1546.

יורה דעה הארוך Liber *Jore deah* major. Author R. Aharon Sacerdos, circa annum 334. Impreſſus Venetiis cum Comment. R. Joſeph Karro.

יראים *Jereim*, vel, *Sepher jereim*, Liber timentium Deum. Author R. Benjamin. Schal-

Schalscheleth fol. 56. 2. In Catalogo quodam reperio ספר יראים adscribi etiam cuidam ר׳ אליעזר.

יריעות עיזים *Jerios issim*, Cortinæ caprinæ (*ex Exod.* 26. 7.) Sexcenta tredecim præcepta versibus breviter comprehensa. Author R. Schimeon bar Schmuel, Hierosolymitanus.

יריעות שלמה *Jerios Schlomoh*, Cortinæ Salomonis (*titulus ex Cantic.* 1. 5.) Est Biur sive declaratio super Eliam Misrachi, id est, Orientalem, qui scripsit declarationem super Raschi. Author R. Schlomo, sive Salomon Luria, de quo antè dictum. Pragæ, Anno 1609. in 4°.

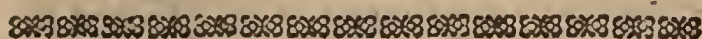
יש שכר *Jesch sachar*, Est merces. Casus juris, ex libro Zohar. Pragæ. vide suprà in אמרי בינה.

ישע אלהים *Jescha elohim*, Salus Dei. Commentarius in Estheræ librum. Author R. Abraham Tzabulon. Venet.

ישועות משיחו *Jeschuos Meschicho*, Salutes Messiæ (*titulus ex Psal.* 28. 8.) Liber explicans dicta Gemaræ & Deraschos de Messia. Author Abarbinel. In præfat. libri מעייני הישועה scribitur, ignorari, quónam hic liber devenerit, ut & ספר משמיע ישועה/ unde nunquam impressi videntur.

ישר *Jaschar*, vel, *Sepher hajaschar*, Liber rectus, vel, recti. (*titulus ex Jos.* 10. 13.) Author R. Tam, R. Salomonis ex filia nepos,

pos, qui in Talmud quoque multa commentatus est. Excusus Cracoviæ, Anno 346. id est, 1606. in 4°. & antea in Italia, Anno 304. Christi 1544.

כ

כבוד אלהים *Kevod Elohim*, Gloria Dei. Cabalisticus, cujus Author R. Eliéser hakkalir. In Catalogo quodam inveni, esse expositionem libri עבודת הקדש.

כד הקמח *Kad hakkemach*, Cadus farinæ (*titulus ex* 1 *Reg.* 17. 14.) Liber in folio est, continens ordine Alphabetico locos communes Theologicos, excusus Lublini. Author R. Bechai, qui Commentarium celebrem scripsit in Legem, ut suprà in litera ב positum.

כוזרי *Cosri*, vel, *Sepher haccosri*. Liber multiplicis doctrinæ ac multæ laudis, conscriptus à ר׳ יהודה הלוי R. Jehuda Levita Hispano, in honorem Regis cujusdam, quem vocat Cosar, circa annum Christi 1140. in lingua Arabica, & ex ea in Hebræam traductus à Jehuda Aben Tybbon. Vixit tempore Aben Esræ, qui eum citat in parascha יתרו Jethro. Excusus est Venetiis primum sine Commentario: deinde cum celebri Commentario R. Jehuda Muscato, quem vocat קול יהודה *Vox Iehudæ*, Anno 1594.

כל

כל בו *Col-bo*, Omnia in eo. Liber juridicus, continens jura & conſtitutiones de omnibus rebus communis politiæ Judaicæ. Vidi in quarto excuſum Venetiis, Anno 332. id eſt, 1572. Eſt & in folio editus.

כלי חמדה *Keli chemda*, Vas deſiderabile (*titulus ex Ierem.* 25. 34.) Author Samuel Laniadi. Continet homilias ex Rabboth, id eſt, Gloſſa magna in V. libros Moſis. Venet. apud Joh. de Gara in fol. Liber recens eſt.

כלי יקר *Keli jakar*, Vas pretioſum, (*titulus ex Prov* 20. 15.) Commentarius eſt in Joſ. Jud. Samuelis & Regum libros, ejuſdem Authoris, habens, (niſi fallor) adjunctum textum cum punctis. Venetiis apud Johannem de Gara in fol.

ספר הכלמה *Sepher hachlamah*. Cabaliſticus liber, cujus Author R. Ruben Hiſpanus.

כסף משנה *Keſeph miſchne*, Argentum duplum (*titulus ex Geneſ.* 43. 11.) Commentarius in librum Jad Majemonidis, Authore Joſepho Karro, qui obiit Anno 1575. quo indicat quo in libro & capite Talmudico ſingulæ theſes & doctrinæ extent, unde *Keſeph miſchne*, q. Argentum Miſchnæ.

כף נחת *Kaph nachas*, Vola quietis (*titulus ex Eccleſ.* 4. 6.) Eſt liber Miſchnajos cum brevi Commentario, quo difficiliores voces explicantur. Venet. apud Joh. de Gara, An. 1609. in 8°.

כפתור ופרח *Caphtor vapharach.* Pomum & flos (*titulus ex Exod.* 25.32.) Liber eſt continens hiſtorias Talmudicas, Aggados, Medraſchos, & ſimiles ſermones allegoricos & hyperbolicos, quorum genuinus ſenſus explicatur. Liber egregius & jucundus. Baſileæ in 4°. apud Ambroſium Frobenium.

כריתות *Keriſus*, vel, *Sepher keriſus.* Author R. Schimſchon, qui obiit Anno 1312. Introductio eſt in Talmud. Cremonæ in 4°.

כתם פז *Keſem pas.* Aurum ſolidum. Cabaliſticus. Author R. Jom tof. Alius hujus nominis, quem compoſuit R. Iſaac F. Rabbi Samuelis.

כתר מלכות *Keſer malchus*, Corona regni, Liber precum & hymnorum ſacrorum, in laudem Dei Opt. Max. Author רבי שלמה בן גבירול R. Salomon filius Gavirol.

כתר שם טוב *Keſer ſchem tof.* Corona nominis boni. Commentarius in Legem. Author R. Schem tof. Venet. in fol. Anno 361. id eſt, 1601.

כתר תורה *Keſer torah*, Corona Legis. Explicatio Talmudica 613. præceptorum; Conſtantinop. Anno 296. in 4°. Author Rabbi Joſeph Askenaſi. Judæus quidam aliquando obtulit pro aureo Ungarico.

לב אהרון *Lef Aharon*, Cor Aharonis, (*titulus ex Exod.* 28. 30.) Commentarius super Prophetas priores יפה מאד elegans valdè, scribit quidam. Author est Aharon ben Chajim.

לב הארידה *Lef haarjeh*, Cor leonis (*titulus ex 2 Sam.* 17. 10.) Venetiis in 4°.

לבוש מלכות *Levusch malcus*, Indumentum regium (*titulus ex Esth.* 6. 8.) Liber ritualis & juridicus, quales sunt ארבע טורים & שלחן ארוך, recens, sed valdè celebris. Continet decem partes, quarum singulæ peculiari titulo à לבוש inchoato insigniuntur. Prima vocatur, לבוש התכלת Vestimentum hyacinthinum. Secunda לבוש החור Vestimentum candidum. Aliud לבוש עיר שושן Vestimentum urbis Susan, &c. התופר Sartor horum vestimentorum, רי מרדכי נקרא יפה R. Mordechai, dictus Pulcher, qui Anno 1592. Pragæ adhuc claruit. Impressus Pragæ Anno 370. Christi 1610. & Lublini Anno 363. Christi 1603. in folio.

לבנתי הספיר *Lifnas hassaphir*, Later Saphiri, (*Exod.* 24. 10.) Author R. Juda. Grammaticus videtur, & citatur à R. Abraham Balmesio in litera S. 4.

לוחות התכונה *Luchos hattechunah*, Tabulæ Astronomicæ, in gratiam Alphonsi Regis Portugaliæ confectæ, quæ idcirco vocantur

tur Tabulæ Alphonſinæ. Author ר׳ יצחק אבן סיד R. Iſaac Aben Sid.

לחם אבירים *Lechem Abbirim*, Panis robuſtorum. Liber Talmudicus juridicus.

לחם יהודה *Lechem Iehudah*, Panis Jehudæ. Commentarius eſt in Pirke, Savionetæ An. 314. in 4°.

לחם משנה *Lechem miſchne*, Panis duplus, (*Exod.* 16. 4.) Panis Miſchnæ. Commentarius ſuper כסף משנה / de quo in litera כ.

לחם רב *Lechem raſ*, Panis multus. ענייני תלמוד וסוגיות Continet res & modos loquendi Talmudicos.

לחם שלמה *Lechem Schlomoh*, Panis Salomonis (*ex* 1 *Regum* 4. 22.) ספר דרשות Liber Concionum.

לכל חפץ *Lechol chephetz*, Omnis rei deſiderium. Eſt liber formularis Contractuum, Inſtrumentorum, Libellorum, Juris, matrimonii, repudii, emptionis, venditionis, locati, conducti, commercii, mutui, depoſiti, &c. Venetiis Anno שי״ב. 1552. in 4°. Invenio etiam, hujus nominis eſſe libellum quendam parvum, המבאר רוע השחוק oſtendentem perniciem luſus, qualis eſt סור מרע / de quo infrà.

למודי אצילות Liber Cabaliſticus manuſcriptus.

לפני ולפנים Cabaliſticus, quem compoſuit R. Meir ben Todoros ex Toletola.

לקחת

לקהת נביאים *Likhas neviim*, Congregatio Prophetarum. De Prophetiis, & maximè de Prophetia Mosis, sæpè contrà librum Mose disputat. Author Abarbinel.

לקח טוב *Lekach tof*, Doctrina bona (*titulus ex Prov.* 4. 1.) Lexicon est Hebræo-germanicum super tota Biblia, additis sparsim glossis Hebraicis. Liber non inutilis Germanis. Donavi aliquando amico. Pragæ in 4°. Est & alius ejusdem nominis, qui est חנוך לנערים Catechismus puerorum Hebræorum, per quæstiones & responsiones institutus, Venetiis apud Johannem de Gara, in 8°.

ליקוטי זוהר *Likkute sohar*, Collectanea ex Sohar.

ליקוטי הפרדס Collectanea ex Pardes rimmonim.

לקט שכחה ופאה *Leket, schececha upheah.* Excusus est liber hujus tituli Ferraræ in 4°. Citatur etiam talis in Caphtor fol. 78.

ליקוטי מהתלמוד לר׳ יוסף גיקטיליא Collectanea ex Talmud R. Joseph Gecatiliæ.

לשון הזהב *Leschon hassahaf*, Lingua vel lingula aurea. Venetiis in 4°.

לשון למודים *Leschon lemudim*, Lingua eruditorum. Liber Grammaticus, author R. Salomon Jarchi, ut citat R. Abraham Balmesius folio E 2. & alibi sæpè. Est & alius, cujus author Rabbi David ben Jechaja, excusus Constantinop. Anno 1506.

מ

מאור עינים *Meor enajim*, Lumen oculorum. Liber eſt diviſus in tres partes: prima vocatur קול אלהים *Kol elohim*, Vox Dei, quæ agit de Terræmotibus, qui contigerunt Ferraræ 18. Novembr. Anno 331. Chriſti 1571. ſecunda, הדרת זקנים *Decor ſenum:* Eſt translatio Hebraica libelli Ariſtææ de ſeptuaginta Interpretibus Græcis: tertia, אמרי בינה *Verba intelligentiæ*, continet varias res hiſtoricas & Philologicas. Liber elegans, eruditus & jucundus, in quo de productis quæſtionibus non tantùm ex Hebræis, ſed & Græcis ac Latinis (quarum linguarum videtur peritus fuiſſe author) ſcriptoribus diſſeritur. Nam adducit multa ex Auguſtino, Hieronymo, Ariſtæa, Cicerone, Plutarcho, Origene & aliis plurimis noſtris authoribus. Author ר׳ עזריה מן תארומים R. Aſarias Edomæus. Excuſus Mantuæ in 4°. Anno 334. Chriſti 1574.

מאור עניים *Meor anijim*, Lumen pauperum.

מאיר איוב *Meir Jjob*, Illuminans Jobum. Explicatio elegans libri Jobi, נוטה על הפילוסופיא inclinans ad Philoſophiam.

מאיר תהלות *Meir tehillos*, Illuminans Pſalmos. Similis expoſitio libri Pſalmorum.

מאיר נתיב *Meir naſif*, Illuminans viam. Sic inſcri-

inſcribitur liber Concordantiarum Hebraicarum, qui in folio excuſus Venetiis, Anno 284. id eſt, 1524. & Baſileæ Anno 1581. per Frobenium. Eædem Concordantiæ, ſed Parentis ſtudio aliâ methodo diſpoſitæ, & emendatiores, auctiores, atque interpretatione vocum Latinâ illuſtriores, editæ ſunt, Anno 1631. per Ludovicum König.

מאירת עינ״ים *Meiras enajim*, Illuminans oculos. Recenſio brevis & ſummaria omnium 613. præceptorum. Pragæ in 8°.

מאזני העיונים *Mosne haijunim* Statera contemplationum. Citat eum Maſius in Joſuam.

מאזני לשון הקדש *Moſne leſchon hakkodeſch*, Statera linguæ ſanctæ. Liber Grammaticus, quem compoſuit R. Abraham filius R. Meir, Hiſpanus, cognominatus Ben Eſra. Venetiis in 8°. An. 306. id eſt, 1546. cum tribus aliis opuſculis, quorum titulum vide in דקדוקים.

מאזני משקל *Moſne miſchkal*, Statera ponderis (*ex Ezech.* 51.) Proſodia Hebraica R. Jacobi Romani Conſtantinopolitani, in qua genera carminum Hebraicorum mille trecenta quadraginta octo oſtendit, & proponit. Nondum eſt editus. *Specimen operis ante aliquot annos ad me miſit Conſtantinopoli.*

מאמץ כח *Meammetz coach*, Roborans virtutem (*ex Prov.* 24. 5.) Liber Ethicus & moralis. Author R. Kalonymus.

מאמר האחדות *Maamar haachadus*, Sermo

de Unitate (Dei.) Liber Cabalisticus. Ferraræ in 4°.

מאמר השכל Itidem Cabalisticus.

מבחר הפנינים *Mischar happeninim*, Selectæ margaritæ. Liber celebris, continens præcepta Ethica & moralia, ex antiquis Philosophis Græcorum & Arabum collecta, à R. Salomone ben Gavirol. Conscriptus primùm ab Authore in ling. Arabica, & in ea מכתאר אלגואהר vocatus: deinde à R. Jehuda Aben Tybbon Seviliensi ex lingua Arabica in Hebræam conversus. Ita scribit de hoc libro R. Joseph Kimchi in præfatione libri שקל הקדש/de quo infrà. Excusus Cremonæ apud Vincentium Conte in 4°. Anno 318. Christi 1558. cum Commentario. Johannes Drusius eum ferè integrum recensuit in libro, *Apophthegmata Hebræorum & Arabum*, qui typis editus Franekeræ Anno 1591.

מגיד משנה *Maggid mischne*. Indicans duplum (*ex Zach.* 9.12.) q. Indicans Mischnam. Est enim Commentarius in Majemonidem, ut suprà in יד dictum, cujus Author est ר׳ יום טוב בר אברהם R. Jom tof bar Abraham, qui abbreviatè dicitur ריט״בא *Ritba*. Floruit circa annum Christi 1375. In Juchasin fol. 133.2. adscribitur Don Vidalo Tholosano.

מגדל דוד *Migdal David*, Turris Davidis. Saloneci in 4°.

מגדל עוז *Migdal os*, Turris robusta. Au-

thor

thor Rabbi Jom tof bar Abraham, modò commemoratus.

מגלת ספר *Megillas sepher*, Volumen libri. Liber Epistolicus est, comprehendens Epistolarum Hebraicarum familiarium formas, quem penè totum Latinè reddidimus, & notis phrasium explicavimus in peculiari libro, cui titulus, *Institutio Epistolaris Hebraica, cum Centuria Epistolarum.*

מגן אברהם *Magen Abraham*, Scutum Abrahami. Author Peritzola.

מגן אבות *Magen avos*, Scutum patrum. Author R. Simeon bar Zemach, ex familia Duran, nepos Ralbag, circa annum Christi 1391. ut notatur in צמח דוד par. 1. fol. 59. 2. In eo libro ostentavit doctrinam suam ex Talmud, & omnibus aliis scientiis. Citatur in Juchasin fol. 15. 1. & 106. 1.

מדבר יהודה *Midbar Jehudah*, Desertum Judææ. Liber Concionum. Venet. in 4°.

מדרש *Midrasch*, vel, *Medrasch*. Sic dicitur Commentatio allegorica & historica. Tales libri plurimi sunt in diversos libros Biblicos, ut, מדרש התורה *Midrasch hattorah*, Commentarius homologeticus in Legem, Saloneci in fol. מדרש חמש מגלות *Midrasch chamesch Megillos*, Comment. allegor. in quinque libellos, Ibidem. מדרש שיר השירים ואיכה מהזוהר *Midrasch schir haschirim veecha*, Com. allegor. in Canticum Canticorum,

 & Thre-

& Threnos, ex Sohar, Cracoviæ in 4°.
מדרש תהלים *Midrasch Tehillim*, Comment. allegoricus in Psalmos. Venetiis apud Bombergum, Anno 306. Christi 1546. in fol. מדרש משלי *Midrasch Mischle*, Commentarius allegoricus in Proverbia, Ibidem. מדרש שמואל *Midrasch Schmuel*, Commentarius Allegoricus in Samuelem, Ibidem.

מדרש רבי אליהו *Midrasch debe Eliahu*, Midrasch domus Eliæ. Continet aggados, narrationes historicas, sive fabulas ex Talmud.

מדרש החכמה *Medrasch hachochmah*, Midrasch Sapientiæ. Commentarius in Physicam Aristotelis. Author R. Juda Sacerdos, Toletanus.

מדרש שמואל על פרקי אבות *Midrasch Schmuel al Pirke avos*, Commentarius allegoricus super Capitula patrum.

מדות *Middos*, vel, *Sepher hammiddos*, Liber morum. Sic vocantur libri Ethicorum Aristotelis, quos in Hebræum sermonem convertit Don Meir, Medicus Regis Castiliæ, Anno 1405. Commentario illustravit hunc librum R. Joseph, filius R. Schem tof, qui etiam commentatus est in librum More.

מהלך הכוכבים *Mahalach haccochavim*, Iter stellarum. Liber Astronomicus.

מהלך שבילי הדעת *Mahalach schevile haddáas*, Profectio per itinera scientiæ. Liber Grammaticus R. Mosis Kimchi, fratris Rab-

Rabbi Davidis, qui claruit Anno 1190. Josephus Scaliger habuit impressum in Sicilia ante annos 152. Excusus etiam est Venetiis apud Danielem Bombergum, cum tribus aliis Opusculis Grammaticis, Anno 306. id est, 1546. cum Eliæ Levitæ Commentariolo. Est & Basileæ excusus, & Latinè redditus per Munsterum, Anno 1531. Denique eundem librum nuper elegantissimè & emendatissimè, cum notis eruditis, quibus multa Scripturæ testimonia illustrantur, edidit Amicus noster Constantinus L'Empereur, Lugduni Batavorum, Anno 1631.

מהריל *Maharil*, vel, *Minhage Maharil*, Liber ritualis Maharil Cremonæ in 4°.

מהררי נמרים *Meharre nemarim*, De montibus pardorum (*titulus ex Cantic. 4. 8.*) Expositio על איזה סוגיות מהתלמוד quarundam proprietatum loquendi & disputandi in Talmud, Venetiis in 4°.

מורה נבוכים *More nevochim*, Doctor perplexorum. *Liber multiplicis laudis & doctrinæ R. Mosis Majemonidis, à nobis ante paucos in Latinam linguam conversus, unde non necesse plura de eo hic dicere.* Editus est Venetiis primò sine Commentariis: deinde Savionetæ cum triplici Commentario Schem Tof, Ephodi & Craskasii, apud Vespasianum Gonzagam, Anno 313. Christi 1553. *Qui plura de eo volet, adeat Versionem & præfationem nostram.*

מורה חטאים בדרך *More chattaim badderech.* Ducens peccatotes in viam (*ex Psal.* 25. 8.) Libellus hortans ad pœnitentiam, & vitæ emendationem. Author, ר' אליעזר מגרמייזא Rabbi Eliefer miggarmifa. Pragæ in 8°.

מזבח הזהב *Misbeach haſſahaf*, Altare aureum. Varias quæſtiones Philoſophicas & Theologicas tractat: Author Rabbi Schemtof, Lugdunenſis. *Alius* eſt hujus nominis Cabaliſticus, de confectione ſuffitus ſacri, qui ſuper altari aureo fiebat, &c. Author R. Schlomon ben Rabbi Mordechai, impreſſus Baſileæ Anno 362. Chriſti 1602. apud Waldkirchium, in 4°.

מזמור לתודה *Miſmor letodah*, Pſalmus euchariſticus. Expoſitio Pſ. 119. Venet. in 4°.

מחברות עמנואל *Mechabberos Immanuel*, Compoſitiones Immanuelis. Liber Poëticus, continens rhythmos & metra omnis generis, admirabili arte, eloquentiâ, elegantiâ & doctrinâ conſcripta, unde non immeritò שר המשוררים Princeps Poëtarum habetur ejus Author Immanuel filius R. Schelomoh. Reperiuntur in eo copiosè omnis generis materiæ, multa amatoria & jocoſa, atque adeò etiam ſcurrilia, quod in Judaicis ſcriptoribus rarum. unde Judæos vidi, qui hanc ob cauſam eum non magni faciant. Elegantia autem ſermonis, & ſummum artificium, quod illic latet, facit ut aliquo modo licentiâ Poëticâ

ex-

excusari possit, exemplo Poëtarum Latinorum, quos ille & imitatus, & æmulatus esse videtur. Dividitur liber in 28. מחברות libros aut capita. Impressus Constantinopoli apud Gersonem Schunzen. Anno 300. Christi 1540. in 4°. *Rarissimus est. Ego eum præterito anno nactus sum Mantuâ à Judæo quodam.*

מחזור *Machsor*, Cyclus, Circulus, Reditus in circulum, Liber precum est, quo maximè in majoribus festis utuntur. Preces ferè omnes scriptæ rhytmicè, sermone difficili, qui à paucis intelligitur, unde has preces dicunt major pars Judæorum, sicut Vestales nostræ Psalterium Latinum & Pater noster. Sæpissimè liber editus in octavo, quarto, & folio, etiam cum Commentariis. Vidi exemplaria Venetiis, Sabionetæ, Cracoviæ, Pragæ, Augustæ edita. In Venetis multa correcta sunt, quæ contra Christianos & Regnum Romanum erant directa, quæ in aliis plerisque sunt expressa, vel adscribuntur à Judæis ad marginem, quale exemplar aliquando habui, ex quo etiam multa descripsi. Extat & German. editus Pragæ in folio.

מחזור ויטרי *Machsor vitri.* Liber Astronomicus: author R. Simcha, discipulus R. Salomonis.

מחזור הפסח *Machsor happesach*, Cyclus Paschatis. Liber Astronomicus.

מחקר הסודות *Mechkar hassôdos*, Scrutatio secretorum. Citat Galatinus lib. 1. cap. 3.

מחיר יין *Mechir jajin*, Pretium vini (*ex Jesa.* 55. 1.) Commentarius in libellum Esther. Author R. Moses, filius R. Israel, Iserle. Cremonæ per Vincentium Conte, Anno 319. Christi 1559. in 4°.

מי המרים *Me hammarim*, Aquæ amaræ.

מישרים *Meschârim*, vel, *Sepher meschârim*, Liber rectitudinum. Author R. Jerucham, An. 1334. Venet. Anno 313. Christi 1553. in fol.

מכלול *Michlol.* Grammatica R. Davidis Kimchi, impressa Venetiis in 8°. Anno 1550. & in fol. Anno 305. Christi 1545. Conscriptus liber circa annum 1200.

מכלל יופי *Michlal jophi*, Perfectio pulchritudinis (*ex Psalm.* 50. 2.) Author ר׳ שמואל סרסא R. Samuel Sirsa. Anno 1490. Liber autem impressus est postea בשלוניקי in Salonica, id est, (ut puto) Thessalonicæ, Anno שכ״ז id est, Christi 1567. In ejus libri titulo author ponitur R. Menachem filius Abrahami. Extat etiam quidam liber hujus tituli, qui continet Commentarium Grammaticum in universa Biblia, qui excusus Constantinop. Anno 314. id est, 1554. & in titulo authorem præfert, ר׳ שלמה ן׳ מלך ut in Amici cujusdam Catalogo inveni. In ejus fine scribit se invenisse (quod Galatinus etiam refert)

R. Ju-

R. Judam primum fuisse Grammaticum Hebræorum.

מכילתא *Mechilta*, Liber ex antiquioribus, magnæ celebritatis. Est Commentarius in Exodum. De Authore diversum sentiunt Hebræi. Origo ipsi adscribitur circa annum Christi 210. Est & alius liber Mechilta R. Ismaëlis. Constantinopoli Anno 1520. & Venetiis in fol.

מכתם לדוד *Michtam ledavid*, Aureolum carmen Davidis, Author ר׳ דוד ויטל R. David Vital, Anno 1467. Est explicatio tredecim articulorum Legis sive fidei Judæorum. Impressus Venetiis, per Marcum Antonium Justinianum, Anno 1546.

מלאכת המספר *Meleches hammispar*, vel, *Sepher hammispar*, Ars numerandi. Arithmetica est, quam ad formam nostrarum Arithmeticarum scripsit ר׳ אליה מזרחי R. Elia Misrachi, id est, Orientalis, qui & Sphæram conscripsit, ut in litera ש dicetur. Ex eo Compendium Arithmeticum extraxit Oswaldus Schrekenfuchsius, & Latinè reddidit, quod excusum Basileæ per Henricum Petri.

ספר המלואים *Sepher hammilluim*, Liber impletionum. Cabalisticus est. Author R. Asarias, filius sancti Rabbi Menachem.

מלות הגיון *Millos higgajon*. Explicatio vocum sive terminorum Logicorum. Cremonæ in 4°.

מלחמת

מלחמת החכמה והעשר *Milchamas hachochmah vehaoſcher*, Bellum Sapientiæ & divitiarum. Libellus parvus, impreſſus Cracoviæ in 8°. Vocatur etiam מלך רב.

מלחמות יי *Milchamos adonaj*, Liber bellorum Domini. Author רלב"ג Ralbag, id eſt, R. Levi ben Gerſon, inſignis Philoſophus & Theologus, qui eum ſæpè in ſuis Commentariis citat. Liber eſt Philoſophicus & Theologicus vel Metaphyſicus maximè, ex ſcriptis Ariſtotelis & aliorum Philoſophorum collectus. Præcipua ejus capita ſunt 1. de Animæ immortalitate. 2. de Notificatione vel Scientia futurorum, à quo & quomodo illa fiat, ubi & de Inſomniis, Divinationibus, & Prophetia. 3. de Scientia Dei, quæ ſcil. eſt in Deo, quomodo ille res omnes univerſales & particulares ſciat. 4. de Providentia Dei. 5. de Corporibus cœleſtibus & motoribus illorum. 6. de Innovatione ſeu creatione mundi, in quo etiam agitur de Miraculis, ſignis & prodigiis, quomodo item probandus ſit Propheta. Impreſſus Rivæ de Triento, Anno 320. Chriſti 1560. in folio.

מלכיאל *Malkiel*. Liber parvus, agens philoſophicè de Anima & ejus facultatibus. Thiengæ in 4°.

מלמד התלמידים *Melámmed hattalmidim*, Doctor diſcipulorum.

ספר המנהיג *Sepher hammanhig*. Liber quo

expli-

explicantur ritus Judæorum Hiſpanorum in Synagogis ſuis.

מנהיג עולם *Manhig olam*, Gubernator mundi. Liber ritualis eſt. Author ejus R. Eljakim, qui vixit Toleti, Anno Chriſti 1236.

מנהגים *Minhágim*, Ritus, Rituale. Plures ſunt qui Minhagim ſcripſerunt. Sunt autem libri in quibus ritus deſcribuntur, quibus hodiè in Synagogis tempore precum & feſtorum utuntur. *Breviaria* quidam vocant: Liber Minhagim excuſus Venetiis Hebræo-Germanicè cum figuris in 4°. An. 1601. & Hebraicè Cracoviæ Anno שנ"ז 357. Chriſti 1597. cujus author אייזק טירנא Iſaac Tirna. Celebres ſunt etiam Minhage מה"ריל Maharil, id eſt, R. Jacob Levitæ.

מנוח הלבבות *Menóach hallevávos*, Requies cordium. Lublini in 4°.

מנורת הזהב *Menóras hassáhaf*, Candelabrum aureum. Cabaliſticus. Author Rabbi Salomon Luria.

מנורת המאור *Menóras hammáor*, Candelabrum lucis. Liber Talmudicus continens Aggádos & Medráſchim totius Talmud, ad regimen hominis, & mores ejus formandos. Author ר' יצחק אבוהב R. Iſaac Avuhaf, qui conſcripſit eum Anno 1470. & obiit in Portugalia, Anno 1493. Excuſus Venetiis, Anno 304. id eſt, 1544.

מנות הלוי *Manos hallévi*, Portiones Levitæ. Expo-

Expoſitio ſuper libellum Eſther. *In prima tituli voce videtur alludi ad Eſth. 9. 19. & 22.* ומשלוח מנות: *in altera fortè ad nomen authoris. Sed non vidi.*

מנחה בלולה *Mincha belúlah*, Oblatio mixta (*ex Levit. 9. verſ. 4.*) Commentarius in Legem. Author R. Abraham Menachem. Veronæ, An. 354. in 4°.

מנחה חדשה *Mincha chadaſcha*, Oblatio nova (*Levit. 23. 16.*)

מנחת יהודה *Minchas Jehúda*, Oblatio Jehudæ. Commentarius eſt ſuper librum מערכת האלהות / de quo mox. Author R. Jehuda חייט Chajiat. Citatur in קנה בינה fol. 14. col. 1.

מנחת כהן *Minchas kóhen*, Oblatio ſacerdotis. Collectanea Maſorethica in quinque libros Moſis. Author רבי יוסף הכהן Rabbi Joſeph haccohen, filius R. שיניאור הכהן. Impreſſus סמוך לקושטנטינא / בקורו נישמי / quod eſt prope Conſtantinopolim, Anno 358. Chriſti 1598. in 8°.

מסעות רי בנימין *Maſſáos R. Binjámin*, Profectiones, Itinerarium R. Benjamini. Circuivit penè univerſum mundum, & res memorabiles omnes quas vel vidit, vel à fide dignis audivit, in eo libello deſcripſit. Liber eſt in 8°. excuſus olim Baſileæ typis Frobenianis. Tale exemplar donavi ante paucos annos Joſepho Scaligero, qui Bibliothecam

ſuam

ſuam pretioſiſſimam legavit Academiæ Leydenſi. Latinè redditus per Benedictum Ariam Montanum, Antverpiæ per Plantinum, Anno 1575. De novo eleganter recuſus, & Verſione Latinâ ac notis eruditis illuſtratus, operâ Conſtantini L'Empereur, Lugduni Batavor. apud Elſevirios, Anno 1633. in 8°.

ספר המספר / Vide ſuprà מלאכת המספר.

מספר דברי שלמה *Miſpar divre Schlómoh*, Numerus verborum Salomonis. Author R. Schlómo hallévi. Venet.

מוסר *Muſar*, vel, *Sepher hammuſar*, Liber diſciplinæ. Liber celebris eſt, politicas & Theologicas virtutes tractans, ex Sacris literis & ſcriptis veterum. Author R. Jehudah ben כ״לץ. Impreſſus Cracoviæ, Anno 358. Chriſti 1598. in 4°. Donavi illum ante paucos annos Johanni Druſio, amico meo magno, qui grato animo illud ſuperiori anno in Annotationibus ſuis in Nov. Teſt. prædicans, mihi (ex rumore tunc mortuo) ſimul juſta fecit, ſed gratia Dei me à ſæviſſima iſta peſte, quæ Anno 1610. Baſileam affligebat, in huncuſque diem ſalvum conſervavit, pro quo ſit Nomen ejus benedictum.

מוסר השכל *Muſar haſſechel*, vel, שירי *Schire muſar haſſechel*, Eruditio intellectus (*ex Proverb.* 1. 3.) Libellus parvus, continens elegantes ſententias morales ad virtutem & pietatem, metricè conſcriptus. Author R. Haj Gaon.

Gaon. Editus, & ſimul in Latinam linguam converſus eſt, à Joh. Mercero. Pariſ. apud Guiljelmum Morelium, An. 1561. in 8°. Eſt etiam editus Venetiis.

מוסר הפילוסופים *Muſere happiloſophim*, Præcepta ethica vel moralia Philoſophorum.

מסורת המסורת *Maſſóres hammaſſores*. Liber Eliæ Levitæ, in quo univerſam Maſoræ rationem explicat, excuſus Venetiis in 4°. & Baſileæ in 8°.

פירוש על המסורה *Peruſch al hammaſora*, Explicatio Maſoræ. Libellus parvus eſt, continens explicationem quarundam rerum ex Maſora V. librorum Moſis. Author R. Jacob ben R. Iſaac. Lublini in 8°. Anno 376. Chriſti 1616.

מסורת תלמוד ירושלמי *Maſſores Talmud Jeruſchalmi*. Index eſt omnium rerum, quæ in Talmud Hieroſolymitano tractantur. Author R. Jehuda Theſſalonicenſis. Impreſſus Conſtantinop. Anno 333. id eſt, 1573. in 4°.

מעיין גנים *Majan gannim*, Fons hortorum (*titulus ex Cantic.* 4. 8.) Liber epiſtolicus eſt, continens quinquaginta epiſtolas Hebraicas familiares, nempe viginti quinque cum reſponſionibus ſuis. Stylus elegans & luxurioſus. Venetiis apud Bragadinum, Anno ש"יג 313. Chriſti 1553. in 8°. *Deinde* eſt alius hujus nominis recens liber, Joſephi del Medico, in quo continentur reſponſiones

ad

ad quæſtiones quaſdam Mathematicas, quas in libro אילם propoſuit. Amſterodami in 4°.

מעייני הישועה *Majene hajeſchúah*; Fontes ſalutis (*titulus ex Jeſa.* 12. 3.) Commentarius in Danielem pulcherrimus R. Iſaac Abarbinelis, in quo multa diſputat contra Chriſtianos. Excuſus Anno 311. Chriſti 1551. in 4°. Conſtantinop. ut puto: nam locus non eſt additus. Liber rarus.

מעלת המרות *Máalas hammiddos*, Præſtantia virtutum. Liber Ethicus.

מעמדות *Maamádos*, vel, *Sepher hammaamádos*, Ordo ſtationum ſacrarum. Cùm Templum adhuc ſtaret, ſi quis peccaſſet noctu, adferebat ſacrificium manè; qui interdiu, veſpere, & tunc ſacerdos remittebat ipſi peccata. Poſtea ex quo templum dirutum, & ſacerdotes cum omnibus ſacrificiis ceſſarunt, loco ſacrificiorum realium, inſtituerunt ſacrificia labiorum, cum commemoratione tantùm priſcorum ſacrificiorum. Nam perſuaſi, recordationem hîc tantundem valere, quàm oblationem ipſam, ordinarunt triplicatas lectiones ſingulis diebus ſeptimanæ, ex Bibliis, ex Miſchna, & Gemara, quas, qui ſanctiores eſſe volunt quotidiè recitant. Addiderunt huic officio excellens hoc elogium, וכל האומרם מובטח לו שהוא בן הע"ב *Quicunque dicit iſta quotidie, perſuaſum ipſi ſit, ſe eſſe filium vitæ æternæ.* Venetiis cum brevi Com-

ment. Anno 1598. in 8°. & Veronæ, Germanicè.

מעריך המערכות *Maarich hammaarachos*, Digerens digesta. Dictionarium est complectens omnes voces Hebræas, Chaldæas, Talmudico-Rabbinicas, & Abbreviaturas Hebræorum. Author Philippus Aquinas, Judæus conversus, & linguæ Hebrææ Professor Lutet. Impressus Lutetiæ Parisiorum, Anno 1629. in folio.

מערכת האלהות *Maareches haelahus*, Dispositio divinitatis. Liber Cabalisticus celebris, circa quem postea R. Jehuda חיט Chajat, id est, sartor, fecit commentarium (vide suprà מנחת יהודה.) Author putatur esse ר׳ פרץ הכהן Rabbi Peretz Sacerdos, qui abbreviatè dicitur הר״ף *Haraph*. Vixit circa annum 1240. Impressus Mantuæ in 4°. Anno 318. Christi 1558. & Ferraræ.

ספר המעשה *Sepher hammaase*, Liber historiarum. Est liber Hebræo-germanicus, continens historias varias & jucundas, ex variis Judæorum libris depromptas, majori tamen parte ex ipso Talmud. Basileæ apud Waldkirch in 4°.

מעשה אפוד *Maase ephod*, Opus Ephod (*titulus ex Exod.* 28. 15.) Liber Grammaticus celebris, cujus author, ut in titulo libri habetur, פרופט דוראן qui vixit anno à Creatione mundi 5154. hoc est, Christi 1394. & hunc librum con-

conſcripſit in gratiam diſcipulorum R. Chaldai. Liber eſt optimus, & præmiſſa eſt ei inſignis & docta Præfatio, in qua de præſtantia & utilitate ſtudii Biblici, & de variis aliis rebus eò ſpectantibus, eruditè diſſerit. In Schalſcheles hakkabala fol. 59. col. 1. vocatur ר׳ פריפיטו דורנטי / & dicitur, traditionem eſſe, eum aliquando defeciſſe à religione Judaica, ſed iterum reſipuiſſe. Ab hoc libro vocatur communiter אפודי *Ephodæus*, hoc eſt, Author libri Ephod. Nunquam eſt editus: ego manuſcriptum ejus exemplar accepi Conſtantinopoli à celebri illic & doctiſſimo Rabbino, Jacobo Romano, cujus amicitiam & benevolentiam mihi conciliavit Antonius Leger, Oratori Belgico tum temporis à Concionibus, Vir à Philoſophiæ, Linguarum variarum, & Sacræ Theologiæ rara peritia, cum pari pietate conjuncta, eximius.

מעשה בית דוד בימי פרס *Maaſe bes David bime Paras*. Res geſtæ domus Davidis temporibus Perſarum. Liber Hebræo-Germanicus. Baſileæ apud Waldkirch. in 4°. Agitur in eo quoque de fluvio Sabbatjon.

מעשה יי *Maaſe adonaj*, Opus Domini. Continet quatuor partes: Opera Dei, Patrum, Mitzrajim, Thorah. Author R. Elieſer Germanus, caput Synagogæ in Polonia. Venetiis, Anno 343. Chriſti 1583. in 4°.

מפעלות אלהים *Miphalos elohim*, Opera Dei

(*titulus ex Psal. 66. 5.*) Liber est de Mundi innovatione seu creatione, contra Aristotelem & alios, qui æternitatem Mundi asserunt. Author, Don Isaac Abarbinel. Impressus Venetiis apud Johannem de Gara, An. 352. Christi 1592. in 4°.

ספר מצות גדול Vide in litera ס.

מקוה ישראל *Mikve Jisráel*, Exspectatio, Spes Israëlis. Cabalisticus, quem composuit R. Jedajah, filius R. Schemajah.

מקח וממכר *Mekach umemcar*, Emptio & Venditio. Author, רבי שמואל הכהן R. Samuel Sacerdos, filius חפני Chophni, qui obiit Anno 1034. Citat eum Aben Esra in Parascha יתרו Jethro. Juchasin fol. 130. col. 2. Editus est talis liber authore ר׳ האי גאון Venetiis, unde videntur plures esse.

מקנה אברהם *Mikne Abraham*, Peculium Abrahami. Grammatica Abrahami de Balmis, Artium & Medicinæ Doctoris, edita cum versione Latina, Venetiis per Danielem Bombergum, Anno 1523. in 4°. De hoc Balmesio Munsterus in præfatione in Grammaticam Eliæ sic scribit: *Abraham de Balmis nihil aliud mihi agere visus est, quàm veterum doctrinam perpetuò convellere atque impugnare, magis in insectando occupatus, quàm in docendo. At in dubium tantùm vocare priscorum præceptiones, cùm interim nihil certi statuas, non docere est, sed ridere. Quin sæpè ubi Grammaticæ regulæ tradendæ erant,*

ipse

ipse prorsus ἀπέοσδιονύσως, & velut oblitus argumenti, physicas rationes, & metaphysica theoremata affert, ut prater Hebraismi phrasin, quam ex apposita versione degustare licet, parum utilitatis alioqui ad lectorem sit rediturum. Hæc ille. Versio Latina literam rigidè persequens, adeò obscura & inepta est, ut longè faciliùs Hebræa intelligas, quàm Latina.

מקור חיים *Mekor chajim*, Fons vitæ (*titulus ex Psalm.* 36. 10.) Author ר׳ שמול סרסא R. Schemuel Sirsa, qui floruit Anno 1490. Eum Christianus Gerson in suo Talmud Judaico (liber est Germanicè scriptus) sæpissimè adducit. Audio esse Commentarium super Aben Esræ commentaria. Impressus est Mantuæ in fol.

מקור חכמה *Mekor chochma*, Fons sapientiæ (*titulus ex Prov.* 18. 4.) Vide suprà in אמרי בינה.

מקרא קֹדֶשׁ *Mikra kodesch*, Convocatio sanctitatis. Liber quo scopus & intentio omnium festorum allegoricè explicatur. Author R. Joseph Samigah, Venetiis.

מראה כהן *Mare cohen*, Visio sacerdotis. Index præcipuorum capitum libri Sohar. Cracov. in 4°.

מראות אלהים *Maros elohim*, Visiones Dei (*titulus ex Ezech.* 1. 1.) Citatur sæpè in Caphtor. Dicitur esse commentarius super רבות.

מַרְאוֹת הַשְּׁתֵן *Maros haschtan*, Colores urinæ,

 Cita-

Citatur in Schalſcheles fol.40. col.1. Et Abarbinel in Danielem fol.70. col. 1. adducit ex eo, שהלובן אינו מראה אבל הוא שלילת המראות כלן quòd albedo non ſit color, ſed negatio omnium colorum. Authorem vocat יצחק הישראלי Iſaacum Iſraëlitam, qui vixit circa annum 1310. ut eſt in Tzemach David. Agit de inſpectione & coloribus urinarum.

מראות הצובאות *Maros hazzóveos*, Specula militantium, (*titulus ex Exod.* 38.8.) Commentarius in prophetas poſteriores per Moſen Elſchich. Venet. apud Johan. de Gara in fol.

מרדכי גדול *Mordecháj gádol*, Mardochæus magnus. Compendia librorum Talmudicorum ſcripſit R. Mordochai ſive Mardochæus qui fuit diſcipulus R. Moſis de Kotzi, qui tandem martyrio fuit affectus Norinbergæ, Anno 1310. Excuſus Rivæ de Triento, & Cracoviæ Anno 358. Chriſti 1598. in folio. Extat etiam קצור מרדכי Compendium Mardochæi.

מרכבת יחזקאל *Markéves Jecheskel*, Currus Ezechielis. Commentarius in primum caput Ezech. Author Rabbi Joſeph Gecatilia, Cabaliſta celeberrimus.

מרכבת המשנה *Markéves hammiſchne*, Currus ſecundanus (*titulus ex Gen.* 41.43.)

מרפא לנפש *Marpe lenéphesch*, Medicina animæ. Liber Ethicus & moralis. Citatur ſæpè in

in libro Caphtor. Venetiis in 4°. Author esse fertur R. Raphael מנורצי. Invenio etiam מרפא הנפשות R. Joseph Barsellonii, qui translatus ex Arabico in Hebræum. Itidem liber moralis.

מרפא לשון *Marpe laschon*, Medela linguæ (*titulus ex Prov.* 15. 4.) Libellus Grammaticalis est, in cujus secunda parte genera metrorum explicantur. Author ר׳ משה בן חביב Rabbi Moses ben Chavif. Venetiis apud Danielem Bombergum, Anno 1546. in 8°.

משכן העדות *Mischkan haëdus*, Tabernaculum Testimonii (*titulus ex Numer.* 1. 50.) Conscriptus à R. Schem Tof, Lugduno-Gallo.

משל הקדמוני *Meschal hakkadmoni*, Proverbium antiqui. Liber est rhytmicus, continens fabulas & apologos, conscriptus להודיע כח לשון הקדש ad ostendendum usum, elegantiam, & virtutem linguæ sanctæ, ut author Juchasin scribit. Dividitur in quinque partes, 1. Agit de laude intelligentiæ & sapientiæ, 2. De laudibus pœnitentiæ. 3. De consilio & prudentia. 4. De humilitate. 5. De timore. Author R. Isaac filius Salomonis, qui obiit Anno 1268. Liber rarus, in quarto.

משלי שלמה *Mischle Schlomo*, Proverbia Salomonis. Explicantur in eo omnis generis somnia. Author R. Gedalja, qui conscripsit cum Immolæ in Italia, Anno 1557.

משלי שועלים *Mischle schualim*, Adagia vul-

 pium,

pium, Fabulæ vulpeculæ. Similis eſt præcedenti משל הקדמוני. Liber fabularum, ad virtutem & prudentiam comparandam directus. Author ר׳ ברכיה ברנטונאי הנקדן R. Berachja Barentonius punctator. Editus Mantuæ, Anno 317. Chriſti 1557. Liber rariſſimus.

משמיע ישועה *Maſchmia jeſchúah*, Prædicator ſalutis (*titulus ex Jeſa.* 52. 7.) Explicantur in eo omnes Prophetiæ, quæ non poſſunt accipi de Templo ſecundo, vel ſpiritualiter, ſed tantùm de redemptione futura. Author Abarbinel.

משנה vel משניות *Miſchna*, vel pluraliter, *Sepher hammiſchnájos.* Liber traditionum ſive Legis ſecundæ oraliter traditæ. Hunc collegit R. Jehudah hakkádoſch, ut in recenſione Talmud dictum. Separatim liber excuſus eſt ſine Commentariis & cum Commentariis. Commentati in eum ſunt Rambam, cujus explicationes Operi Talmudico poſt ſingulos libros inſertæ ſunt. Deinde, רבי עובדיה מברטנורא R. Obadjas de Bartenora, quæ expoſitio excuſa in fol. An. 1606. Simpliciter appellatur à Judæis Bartenora, & vehementer commendatur. Editæ ſunt hæ Miſchnajos cum utriusque Rambam & Bartenoræ commentario, elegantiſſimis typis & charta, Venetiis apud Sanetum, Anno 366. Chriſti 1606. in folio. Tertiò ex-

cuſæ

cusæ sunt Mischnajos in 8°. cum brevibus Scholiis, valdè commodè & utiliter: vide suprà in כף נחת.

משנה תורה *Mischne torah*, Repetitio Legis. Liber in folio magni pretii & magnæ Authoritatis, Authore Josepho Karro. Continet Traditiones Talmudicas & Legem oralem. Venetiis, Anno 337. id est, 1577.

משנה תורה להר"מבם *Mischne torah leharambam*. Est liber יד *Jad* Majemonidis, de quo suprà.

משפט צדק *Mischpat zédek*, Judicium justitiæ. Commentarius in Jobum R. Obadjæ Saforno.

משפטי שבועות *Mischpete schevûos*, Consuetudines juramentorum. Author ר' האיי גאון R. Haj Gaon. Venetiis.

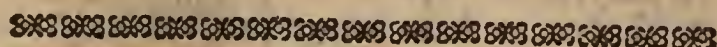
משקל *Mischkal*, vel, *Sepher hammischkal*, Liber ponderis. Author R. Schem Tof, Lugdunensis Gallus, qui obiit Anno 1293. Videtur esse Prosodia, vel Poëticus liber.

מתוק לנפש *Masok lannéphesch*, Dulcedo animæ (*titulus ex Proverb.* 16.24.) Liber mysteriorum de anima, Paradiso, inferno, &c. Venetiis Anno 367. in 8°.

מתנות *Mattânos*, vel, *Sepher hammattânos*, Liber donorum. Author R. Ascher.

מתנות כהונה *Mattânos cehunnah*, Dona Sacerdotii. Commentarius super Rabbos, de quo libro vide suprà in בראשית רבה.

מתורגמן *Mesurgeman*, Interpres. Lexicon Chaldaicum Eliæ Levitæ, impressum Coloniæ apud Birkmannum, Anno 1560.

נ

נובלות חכמה *Novelot chochmah*, Decidui fructus sapientiæ. Liber Cabalisticus: Author R. Joseph del Medico ex Candia. In 4°. Anno 1631.

נוה שלום *Neve schálom* (*titulus ex Jesa.* 32. 18.) Liber Philosophicus, Theologicus, Physicus, Metaphysicus, complectens doctrinam ex omnibus scientiis collectam, & innumeras quæstiones ex Aristotele tractans, partim eas refutans, partim explicans. Sæpissimè citatur in libro Caphtor. Author ר׳ אברהם שלום R. Abraham Schalom. Impressus Venetiis apud Johannem de Gara, Anno 335. Christi 1575. Hoc me nuper donavit Thomas Erpenius, amicus meus è primis, Arabicæ linguæ & aliarum Orientalium in Academia Leydensi Professor, cujus studiis & laboribus Deus benedicat.

ספר הנוח *Sepher hannúach*, Liber quietis. Est liber Grammaticus, cui tres alii adjuncti, quibus, ceu quatuor partibus, Grammatica absolvitur. Hic agit de literis quiescentibus. Alter est ספר הכפל *Sepher hakképhel*, Li-

Liber duplicationis. Hic videtur agere de verbis duplicantibus ſecundam radicalem. Tertius, ספר הנקוד *Sepher hannikkud*, Liber punctationis. Videtur agere de vocalibus, & vera punctatione vocum. Quartus, ספר הרקחה *Sepher harkachah*, Liber condimenti ſeu conditurae. Author R. Jehuda, Arabs Feſſanus, cognominatus חיוג Chijug, Aben Eſrae, & R. David Kimchio ſæpè laudatus, & appellatus ראש המדקדקים.

נחלת אבות *Nachalas ávos*, Hæreditas patrum (*ex Proverb.* 18. 14) Liber Pirke avos cum commentariis Rambam, & Don Iſaac Abarbinelis. Venetiis in 4°.

נחמת בואיציאו *Nechámas Boëzio*, Conſolatio Boëtii. Libellus Boëtii de Conſolatione Philoſophiæ, elegantiſſimè, ut audio, in linguam Hebræam tanſlatus à R. Samuele ben Banſchat.

נפוצות יהודה *Nephuzos Jehúdah*, Diſperſiones Jehudæ (*titulus ex Jeſa.* 11. *v.* 12.) Conciones LII. R. Joſephi Muſcati. Venetiis in 4°.

נפש החכמה *Nephes hachachamah*, Anima ſapiens. De anima ejusque facultatibus, & ſtatu poſt hanc vitam. Baſileæ apud Waldkirch. in 4°.

נופת צופים *Nophes zúphim*, Stillatio favorum (*ex Pſal.* 19. 11.) Conſtantinop. in 4°.

נצח ישראל *Nezach Jiſráel*, Æternitas Iſraelis (*titu-*

(*titulus ex* 1 *Sam.* 15. 29.) Liber agens de certitudine & neceſſitate redemptionis Iſraelitarum ex præſenti captivitate, de adventu Meſſiæ, de dignitate Iſraelitarum, & ipſorum perpetuitate. Author vocatur R. Juda.

נצחון *Nizzáchon*, Victoria, Liber victoriæ. Plures ſunt hujus nominis libri, contra Chriſtianos, & hiſtoriam Evangelicam. *Primus* eſt antiquior, ultra trecentos & amplius annos antiquitatis, cujus Author vocatur ר׳ מתתיה R. Mattatiah. Hunc ex Bibliotheca Oſiandri nactus, edere ac ſimul refutare inceperat Vir laudatiſſimæ memoriæ D. Wilhelmus Schikhardus amicus olim noſter è primis: ſed mors præmatura laborum perfectionem nobis invidit. *Alterius* Author eſt R. Lipman Mülhuſinus, circa annum Chriſti 1459. Hunc Munſterus olim habuit, & ex eo plurima tranſcripſit, & refutavit in Evangelio ſuo Hebraico. Ejus exemplar, in pergameno manuſcriptum, & nos ante aliquot annos nacti ſumus. Hic expreſsè contra Hiſtoriam Evangelicam eſt directus.

ספר הנקוד *Sepher hannikkud.* Liber punctationis, ſeu, de punctandi arte per vocales. Vide ſuprà in נות. Eſt & *alius* hujus nominis Cabaliſticus, quem ſcripſit magnus ille Cabaliſta רבינו אהרן, caput Academiæ בבל.

נר מצוה *Ner mizvah*, *Lumen preceptum* (*ex Proverb.* 6. 22.) Liber concionum. Venet.

נורא

נורא תהלת *Nora tehillos*, Venerandus laudibus (*ex Exod.* 15. 11.)

נשמת אדם *Nischmas ádam*, Anima hominis, (*ex Prov.* 20. 27.) Tractatus de anima & ejus facultatibus. Hanoviæ in 4°.

ס

סאה סלת *Sea soles*, Sea similæ. Liber ethicus. Author ejus fertur esse R. Raphael מנורצי. Ven. in 4°.

סבוב העולם *Sibbuf haólam* Circuitus mundi. Itinerarium est Pesachjæ Ratisbonensis, quod Hebraicè & Germanicè excusum Pragæ in 4°. Hebraicum unà cum Itinerario Benjamini, donavi antehac Josepho Scaligero.

סדר הגדה של פסח *Seder haggádah schel Pesach*, Ordo rituum festi Paschatis, Venet. Anno 369. id est, 1609. in fol.

סדר היום *Seder hajom*, Ordo diei. Ritus Judæorum Turcicorum in Synagogis suis.

סדר העבור *Seder haibbur*, Ordo intercalationis. Author ר' דוד אבודרהם R. David Avudraham, qui scripsit eum Anno 1341.

סדר עולם רבא *Seder olam rabba*, Ordo mundi major, id est, Chronicon mundi majus. Tractatur Historia mundi usque ad tempora Adriani, qui bello subegit Cosibam, Mesſiam

ſiam falſum, quod 52. annis poſt excidium templi accidit. Author libri putatur ר׳ יוסי בן חלפתא Rabbi Moſe ben Chilpheta, qui circa annum Chriſti 130. vixit, fuitque præceptor R. Judæ ſancti, Authoris libri Miſchnajos. Videtur ſeipſum in fine libri prodere, dum inquit, אמר רבי יוסי Inquit R. Joſe.

סדר עולם זוטא *Seder olam ſuta*, Chronicon mundi minus. Author ejus incertus. Ex principio libelli videtur, Authorem vixiſſe circa annum Chriſti 1124. Scribit enim: *A vaſtatione Templi usque nunc effluxerunt Anni* 1053. quibus ſi addantur anni præcedentes à nato Chriſto, erit prædictus numerus. At iſti repugnat finis libri, in quo definit Author in Hiſtoria Mar Sutræ, qui aſcendit in terram Iſraelis Anno à vaſtato Templo quadringenteſimo quinquageſimo ſecundo, qui eſt Annus Chriſti quingenteſimus vigeſimus ſecundus. Poſt Mar Sutram ponit adhuc octo generationes. Interſunt ergo inter priorem numerum & ultimum, ſexcenti duo anni, quos nullo modo octo illæ ætates poſt Mar Sutram exhibere poſſunt, & ſi diutiſſimè producantur, vix dimidium iſtorum annorum conſtituent. Præterea, quod ſi prædicto Anno 1134. vixit & ſcripſit, ſuprà modum mirandum eſt, quod nullarum perſonarum recordetur, qui præcedentibus ſeculis

culis vixerunt, quales fuerunt Doctores, quos Geonim appellarunt, item Rabbi Scherira, Rabbi Saadia, & alii plures, quorum fama per totum mundum exiverat. Est autem moris Historicorum, ut Historiam scribant usque ad sua tempora. Videtur ergo Hebræis, ista verba in principio libri ab aliquo istius temporis, ad marginem ascripta fuisse, quæ postea per imprudentem Historicum in textum relata.

סוד התורה *Sod hattórah*, Secretum Legis. Liber Cabalisticus, Authore R. Abraham Aben Esra, cujus meminit Reuchlinus lib. 1. Cabalæ.

סוד יי *Sod Adonaj*, Secretum Domini. Cabalisticus: Author R. Bechaj.

סוד המרכבה *Sod hammercávàh*, Secretum quadrigæ. Liber Cabilisticus, in quo currus Ezechielis cabalisticè explicatur, ac simul multa mysteria continet de Paradiso & inferno. Manuscriptus extat apud Danielem Schwenterum, virum in his literis doctissimum, Altorfii Professorem.

סוד שם המיוחד *Sod schem hamjúchad*, Secretum nominis, Dei proprii. Exat manuscriptus.

סור מרע *Sur meráh*, Recede à malo (*titulus ex Psalm.* 34. 15.) Libellus parvus de lusu, formâ duorum cölloquentium conscriptus, quorum alter lusum defendit, alter repre-

reprehendit & condemnat, lectu jucundus. Venet. apud Johannem de Gara, Anno בשמחה 355. Christi 1595. in 8°.

סליחות *Selichos.* Liber precum quarundam sic appellatur, quibus utuntur in festis principalibus, & appellantur סליחות, quia pro misericordia & remissione peccatorum tantùm sunt institutæ. In omnibus formis liber excusus est, quia ejus magnus usus. Est & cum brevibus glossis editus. Scaliger manuscriptum in membranis reliquit. In tale exemplar incidi & ego his diebus, in quo amarulenta quædam contra Christum & Christianos deprehendi, quæ in impressis omissa. In folio impressus est Pragæ, & ibidem etiam Hebræo-Germanicè.

סמדר *Semadar.* Elias citat eum in præfatione tertia Masoreth.

ספר מצות גדול *Sepher mitzvos gádol*, Liber præceptorum magnus, qui vulgò etiam dicitur סמ״ג, ut est in Abbreviaturis positum. Author ר׳ משה מקוצי R. Moses Kotzensis, Venet. in fol. An. 1522.

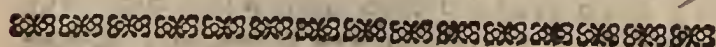
ס״מק *Semak*, id est, *Sepher mitzvos katon*, Liber præceptorum parvus. Vide עמורי גולה.

ספרי / ספרא *Siphra*, *Siphre.* Duo libri antiquissimi sunt incertorum Authorum. Majemon in præfatione sua in Talmud, Abarbinel in præfatione libri sui נחלת אבות, item Author libri שבילי אמונה authorem faciunt

Raf,

Raf, qui fuit diſcipulus R. Chajæ, & R. Judæ Kadoſch. R. Abraham in libro Juchaſin fol. 60. ſcribit, authorem ejus eſſe R. Jehudam filium אלעאי Elaj, qui aliquot annis iſtum Raf anteceſſit. Probabile eſt, R. Jehudam doctrinæ authorem eſſe, quæ à diſcipulis accepta, paulò poſt per Raf peculiari libro publicata eſt, ut ſæpè diſcipuli præceptorum labores in publicum edere ſolent. Eſt autem *Siphra* Commentarius in Leviticum, & aliâs vocatur תורת כוהנים *Toras cohanim*, Lex Sacerdotum: *Siphre* Commentarii in librum Numerorum & Deuteronomion, ut ſcribit R. Samuel hannagid, in מבוא הגמרא Introductione in Gemaram, quæ libro *Halichos olam* adjuncta. Similiter ſcribit Baal Aruch in ספר ſecundo; ספרא וספרי פי׳ ספרא נקרא תורת כוהני׳ שהוא ספר ויקרא לבדו ספרי הוא וישלחו שהן שני חומשין hoc eſt, ספרא & ספרי: *Siphra* vocatur *Toras cohanim*, Liber nempe Levitici ſolus: *Siphre* eſt וישלחו / duo ſcil. libri Pentateuchi. *Exiſtimo autem hunc locum eſſe corruptum: neſcio enim quid ſibi velint hæ duæ voces* והוא וישלחו *ſenſus tamen videtur liquere. An fortè ut primus* ספרא *vocatur etiam* תורת כהנים / *ſic alter* ספרי *etiam vocatur* וישלחו? *Quibus librorum illorum copia eſt, ſententiam ferre poterunt.* Mentio horum duorum librorum fit in Talmud Kidduſchin cap. 2. fol. 49. col. 2. ad quem locum R. Salomo-

lomonis glossa est; ספרא וספרי הן הלכות של מדרש של ספר ויקרא *Siphra* & *Siphre* sunt commentationes allegoricæ libri Levitici. Author *Siphre* statuitur R. Schimeon ben Jochai, unde in Juchasin fol. 36. scribitur, פ׳תם ספרא ר״ל תורת כוהנים רבי יהודה סתם ספרי רבי שמעון Absolutè *Siphra*, id est, *Toras cohanim*; intelligitur R. Jehuda: absolutè per *Siphre*, intelligitur R. Schimeon ben Jochaj. In libro הליכות עולם fol. 6. author statuitur R. Jischmaël, discipulus R. Jehudah sancti. Quicquid sit, à discipulis istius Rabbi Judæ uterque provenit 220. annis circiter post Christum. Impressi sunt Venetiis in fol.

ע

עבודת הלוי *Avódas hallévi*, Ministerium Levi. Explicatio 613. præceptorum Mosaicorum. Author fertur esse הרמ״בן.

עבודת הקדש *Avódas hakkódesch*, Ministerium sanctum. Author ejus רש״בא / qui vixit Anno 1280. & complures libros scripsit. Est & *alius* liber ejusdem nominis, impressus Cracoviæ, Anno 337. id est, Christi 1577. in folio min. & Mantuæ Anno 305. in 4°. Distinguitur in quatuor partes, de Deo ejusque Unitate: 2. de cultu Dei: 3. de fine hominis

hominis totiusque creationis: 4. de secretis legis Divinæ. Amicus quidam ad me scribit, se multa & notatu digna de Trinitatis mysterio in eo invenisse, & authorem præferre, הרב האלהי כמה״רר מאיר ן׳ נבאי זלה״ה.

עיבור *Ibbur*, vel, *Sepher haibbur*, Liber intercalationis. Author ר׳ אברהם הנשיא R. Abraham princeps, Astronomus insignis. Est & *alius* ejusdem argumenti עיבור שנים *Ibbur schanim*, Intercalatio annorum.

עברונות *Evrónos*, Intercalationum liber. De solstitiis, æquinoctiis, de lunæ motu, & mensibus, & totius Calendarii ratione agit. Impressus Rivæ de Triento, Anno שׁ״כא 321. Christi 1561. in 4°.

עגלות רעיונות. Liber quem composuit Ismaëlita quidam, continens responsionem ad quæstiones septem Philosophicas ab amico ei propositas. Extat Arabicè & Hebraicè.

עדן גן אלהים *Eden gan elohim*, Eden hortus Dei. Cabalisticus, cujus author ר״מבן.

עזר *Eser*, vel, *Sepher haéser*. Liber auxilii. Author R. Meir de Trinketalia.

עזר האמונה *Eser haemúnah*, Auxilium fidei: author R. Moses sacerdos ex Torsilia. Floruit anno Christi 1375.

עט סופר *Et sópher*, Stylus scribæ (*ex Psalm. 45. vers. 2.*) Libri Grammatici nomen, cujus author R. David Kimchi. Meminit ejus Elias in fine libri Masóret.

עיטור *Ittur*, vulgò *Baal Ittur*, Author libri Ittur. Compoſuit eum R. Iſaac bar Abba Marſilius, Anno Chriſti 1182. Juchaſin fol. 132. 1. Scripſit & alium, qui vocatur עיטור סופרים Coronatio ſcribarum.

עטרת זקנים *Atéres ſékenim*, Corona ſenum (*ex Prov.* 17. 6.) Commentarius eſt ſuper illum locum: *Ecce ego mitto angelum meum coram te, &c.* Exod. 23. ỳſ. 20. Author Don Iſaac Abarbinel. Impreſſus Savionetæ, Anno 317. Chriſti 1557. in 4°.

עיון *Ijun*, vel, *Sepher haijun*. Liber contemplationis. Cabaliſticus eſt, cujus meminit Reuchlinus lib. 1. Cabalæ. Author ר׳ עמאי R. Ammai. In fine libri Jezirah attribuitur R. Bechai.

עין הקורא *En hakkóreh*, Oculus lectoris (*ex Judic.* 15. 19.) Liber Grammaticus eſt, quem laudat Elias in fine libri ſui Maſoreth, inter Abbreviaturas, in יח״בי/ ubi vide. An impreſſus ſit, neſcio: manuſcriptum habeo.

עין יעקב *En Jaacob*, Oculus Jacobi, vel, *Fons Jaab? ant. 6.* עין ישראל *En Iſraël*, Oculus Iſraëlis. Liber celebris eſt, cujus altera pars בית יעקב *Bes Jaacob*, Domus Jacobi. Complectitur hiſtorias Talmudicas jucundiores, cum duplici Commentario. Venetiis in fol. apud Marcum Antonium Juſtinianum, Anno ש״ז 307. Chriſti 1547. quæ editio elegans. Deinde auctior rebus & notis, in urbe פרוסטיץ Pro-

Proftitz, quæ in Auftria vel finibus Moraviæ, ut puto, fita.

עיני משה *Ene Mofche*, Oculi Mofis. Commentarius in librum Ruth. Author R. Mofche Alfchich, Venet. apud Joh. de Gara in 4°.

עיני העדה *Ene haëdah*, Oculi cœtus. Author R. Jochanan Alleman. Eft autem Commentarius in Legem.

עיר גבורים *Ir gibborim*, Civitas fortium (*ex Prov.* 21. 22.) Homiliæ fünt fuper Legem. Author R. Ephrajim, caput Synagogæ Lemburgenfis, Bafileæ, Anno 1580.

עיר דוד *Ir David*, Urbs Davidis. Commentarius in Legem: Author R. David Provincialis. Meminit ejus R. Afarias in מאור עינים fol. 151. 1.

עולת יצחק *Olas Jitzchak*, Holocauftum Ifaaci. Liber novus decifionum Juridicarum. Pragæ, Anno 368. Chrifti 1608. in 4°.

עולת שבת *Olas Schabbas*, Holocauftum Sabbathi (*ex Num.* 28. 10.) Commentarius in Pentateuchum: author ejus fertur effe .רי בן שועיב Conftantinopol.

עולת תמיד *Olas Tamid*, Holocauftum juge. Commentarius eft in totam legem פילוסופיי Philofophicus. Venetiis in fol. An. 286. Chrifti 1526. Author R. Mofche אלבילדה Albilda.

עמודי גולה *Ammúde gólah*, Columnæ exilii.

Eſt liber præceptorum parvus, unde vulgò appellatur ס"מק/ id eſt, ספר מצות קטן *Sepher mitzvoś káton.* Author ר' יצחק בר יוסף מקורבייל Rabbi Jizchak filius R. Joſeph Corbelenſis. Impreſſus primùm Cremonæ in Italia, & poſtea Cracoviæ Anno 1596. Additæ ſunt Concordantiæ Biblicæ, Talmudicæ, ex Arba turim, ex Rambam, ex R. Moſche Mikkotzi: item Notæ & explicationes variæ. Obiit Anno Chriſti 1270.

עמודי שלמה *Ammude Schlómoh*, Columnæ Salomonis. Commentarius eſt in librum Præceptorum magnum: Author R. Salomon Luria.

עמק ברכה *Emek beráchah*, Vallis benedictionis (*titulus ex* 2 *Chron.* 20. 26.) Cracoviæ in 4°.

עמוקי הלכה *Amúke halachah*, Profunditates halachæ. Explicatio halacharum difficiliorum in Talmud.

עסיס רמונים *Aſis rimmonim.* Expreſſus ſuccus malogranatorum (*titulus ex Cantic.* 8. 2.) Compendium libri Cabaliſtici *Pardes rimmónim*, utile pro incipientibus in Cabala. Author ר' מנחם עזריה מפאנו *R. Menachem Aſarias Mippano*, Mantuæ, Anno 1623. in 4°.

עץ חיים *Etz Chajim*, Lignum vitæ. Explicantur in eo omnes quæſtiones de revivificatione mortuorum: Author R. Gedalja.

עקידת יצחק *Akédas Jitzchak*, Ligatio Iſaaci. Com-

Commentarius in Legem & quinque libellos, Philoſophico-Theologicus, refutans Ariſtotelem de mundi æternitate, & in multis aliis quæſtionibus. Plurima quoque ex libris Ethicorum adducit. Liber excellens, & multiplicis doctrinæ. Author ר׳ יצחק בן עראמה R. Iſaac ben Aramah, Anno 1490. cujus nepos poſtea ſcripſit Peruſch in Jeſajam & Jeremiam, quem adduximus in litera א. In quibusdam libris ſcribitur ערמאה Armáa. Liber excuſus primùm Venetiis, apud Johannem de Gara, An. של״ג 333. Chriſti 1573.

עקרים *Ikkárim*, Liber fundamentorum, ſcil. fidei. Liber admodum celebris eſt, fundamenta Religionis Judaicæ tractans, & Chriſtianos ſæpè refutans. Author ר׳ יוסף אלבו R. Joſeph Albo, Hiſpanus, Philoſophus divinus, ut eum vocant, qui floruit Anno 1425. Excuſus primò Venetiis apud Bombergum, Anno 281. id eſt, 1521. in 4°. poſtremò Lublini in Polonia, Anno שנ״ז 357. Chriſti 1597.

ערוגת הבשם *Arúgas habboſem*, Area aromatica (*ex Cantic. 6. 2.*) Author R. Moſes Aben-Eſra, qui obiit Anno 1080. Eſt & alius ejus nominis Liber Grammaticus, cujus Author R. Samuel Arcuvolto, impreſſus Venetiis apud Johan. de Gara, Anno 362. id eſt, 1602. in 4°.

ערוך *Aruch*. Lexicon Talmudicum &

Chaldaicum. Author R. Nathan, qui florere cœpit Anno Christi 1050. & obiit Romæ Anno 1106. Discipulus fuit R. Mosis Haddarschan, Narbonensis. Impressum in Italia, & ultimò Basileæ, sed Judæorum sumptibus.

ערוך הקצור *Aruch hakkázur*, Aruch breve. Majoris Aruch compendium est, sed Author ejus sæpè meliores explicationes affert, quàm in majori sunt, sæpè etiam Germanicè interpretatur. Authoris nomen non appositum, sed apparet, Germanum fuisse. Impressus primùm Constantinopoli, deinde Cracoviæ, Anno שנ"ב 352. Christi 1592. Liber pro incipientibus multò utilior, quàm Aruch magnum.

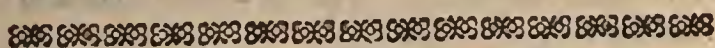
עשר ספירות *Eser sephiros*, vel, פירוש עשר ספירות Decem numerationes Cabalisticæ. Explicatio decem numerationum (ut vocant) quibus Cabalistæ maximam suæ doctrinæ partem comprehendunt. Plurima de his scripserunt, & plures extant hujusmodi libri. Reuchlinus Authorem hujus vocat R. Tedacum Levi.

ספר העשירית Similis liber Cabalisticus, cujus Author R. Bechai.

עשרת דברות *Aséres devàros*, vel, *hammaamáros*, Decem verba sive præcepta. Author Rabbi Isaac bar Abba, Marsilius. Est & alius ejusdem tituli Cabalisticus, alterius Autho-

thoris. Eſt etiam פי׳ על י׳ הדברות Explicatio decem præceptorum, impreſſa Cremonæ in 4°.

עתים *Ittim*, vel, *Sepher haittim*, Liber de Temporibus. Author ר׳ יהודה בר ברזילי qui ſimpliciter apud Authores vocatur אלברזלוני Albarſelonius. Liber Aſtronomicus, ut apparet, Temporum diſcrimina computans ratione motuum cœleſtium.

פ

פאה *Peah*, Liber anguli. Author R. Moſes Ab Tibbon.

פחד יצחק *Pachad Jitzchak*, Pavor Iſaaci (*titulus ex Geneſ.* 31.42.) Author R. Iſaac caput Synagogæ Pragenſis, ubi floruit Anno 1584. & aliquot librorum Author eſt. Lublini in 4°.

פטירת אהרן *Petiras Aharon*, Diſceſſus, Obitus Aharonis. Excuſus Venetiis apud Bombergum in 8°.

ספר הפליאה Cabaliſticus liber, qui à nonnullis attribuitur etiam Kannæ, Cabaliſtæ illi celebri.

פלח הרמון *Pelach harimmon*, Fragmentum malogranati. Liber Cabaliſticus ex R. Moſche Carduero deſumptus. Author R. Immanuel ברעץ באיטלייא Veñet. in 8°. An. 353. Chriſti 1593.

פני יצחק *Pene Jitzchak*. Facies Isaaci. Author idem qui præcedentis פחד יצחק.

ספר פנינים *Sepher peninim*, vel, רב פנינים *Rof peninim*. Copia Carbunculorum (*ex Proverb.* 20. 15.) Expositio Proverbiorum Salomonis, Authore Mosche Elschich. Venetiis apud Johannem de Gara in 4°.

פסקים *Pesákim*, sive פסקי הרא״ש *Píske harosch*, id est, Decisiones R. Ascher, Jurisconsulti celeberrimi, quæ singulis libris Talmudicis subjectæ sunt.

פסקי ר״יש דמודינא *Piske R. Schimeon de Modena*, Decisiones R. Simeonis de Modena.

פסקי הלכות רבינו מנחם מריקנטי *Piske haláchos Rabbénu Menachem merikanati*, Decisiones juris Rabbenu Menachem de Rikanat, sive Ricinensis.

פסיקתא *Pesikta.* Commentarius antiquus in Legem aut Leviticum tantùm: item פסיקתא זוטרתא *Pesikta sotárta*, Pesikta minus, conscriptus, Anno 1104. Impressus Venetiis in fol. Vide Schalscheleth fol. 33.2.

פרדס רמונים *Pardes rimmónim*, Paradisus sive hortus malogranatorum (*ex Cantic.* 4. 13.) Liber Cabalisticus celeberrimus. Author Rabbi Moses Corduarius. Impressus Saloneci in 4°. & Cracoviæ, Anno 352. In Juchasin fol. 164. 1. scribitur; Fuerunt R. Salomoni Jarchi duo celebres discipuli, unus R. Samuel מבונעירנוק / qui fecit librum פרדס

Par-

Pardes: alter R. Schimeon, qui fecit librum לקט *Leket* collectionis.

פרח שושן *Perach ſchuſchan*, Flos lilii (ex 1 *Reg*. 7. 27.) Author R. Moſes ben Chaſif. Grammaticus videtur, & citatur ſæpè à R. Abrahamo Balmeſio.

פרקי אבות *Pirke avós*, Capitula Patrum. Continet Apopthegmata, moralia & alia piè dicta patrum Eccleſiæ Judaicæ, quæ collegit ר׳ נתן הבבלי *R. Naſan habbáveli*, R. Nathan Babylonius, qui vixit circa Annum Chriſti 130. Inſertus eſt liber corpori Talmudico. Separatim excuſus Iſnæ, & explicatus à Paulo Fagio, recenter etiam à Johanne Druſio, ut & alibi dictum. Vide & ſuprà נחלת אבות.

פרקי אליהו *Pirke Eliáhu*, Capitula Eliæ. Libelli Grammaticales Eliæ Levitæ ſunt. Capitulum primum eſt פרק השירה *Perek haſchira*, Capitulum cantici, quia per varia genera carminum rem grammaticam tractat, de literis, de vocalibus, de matribus lectionis אוי: de literis quieſcentibus יהויא: de Chatephkametz & Kametzchatuph: de Chatephſægol & Chatephpatach earumque differentia. Capitulum ſecundum dicitur, פרק המינים *Perek hamminim*, *Capitulum ſpecierum*, in quo explicat tredecim ſpecies Nominum. Capitulum tertium, פרק המדות *Perek hammiddos*, *Caput proprietatum*, de genere & numero

mero Nominum, eorumque differentiis. Capitulum quartum פרק השמושים *Perek ha-ſchimmuſchim*, *Caput Miniſteriorum*, ubi miniſteria literarum ſervilium explicantur. Omnia Latinè reddita per Munſterum, & excuſa Baſileæ apud Frobenium.

פרקי אליעזר *Pirke R. Elieſer*, Capitula R. Elieſaris. Vocatur à Rabbinis ר׳ אלעזר גדול R. Elieſer magnus Hircani filius. Vixit paulò poſt Templum ſecundum, & Rabban Gamalielis ſecundi (de quo vide in Abbreviaturis ſub initium literæ ר) ſororem pro uxore habuit. Eſt autem liber complectens hiſtoriam mundi uſque ad iſta tempora Gamalielis ſecundi, unde colligunt, hunc Elieſarem, qui eo tempore vixit, hujus libri quoque Authorem eſſe. Sunt tamen qui aliter ſentiant, ut dixi in abbreviatura רש״בי. Liber celebris eſt. Venetiis impreſſus, Anno Chriſti 1544. in 4°.

פרקי התשובה *Pirke hatteſchúvah*, Capita pœnitentiæ. De præſtantia & utilitate pœnitentiæ.

פירוש *Peruſch*, Commentarius. Multi libri hoc nomen in fronte gerunt, quos hoc tempore omnes perſequi non lubet.

פירוש אלשיך *Peruſch Alſchich*, Commentarius Alſchechi in univerſa Biblia, Venet in 4°.

פירוש איוב *Peruſch Ijob.* Commentarius in Jobum R. Iſaac ben Arama.

פירוש

פירוש על תרגום יונתן ותרגום ירושלמי *Peruſch al Targum Jonathan vetargum Jeruſchalmi*, Commentarius brevis ſuper Targum Jonathanis, & Targum Hieroſolymitanum in V. libros Moſis, Targum item ſecundum libelli Eſther. Impreſſus Pragæ Anno 369. Chriſti 1609.

פורת יוסף *Poras Joſeph*, Ramus fœcundus Joſephi. Author R Joſeph Samiga.

פתח דברי *Pétach devarái*, Initium verborum meorum. Grammaticus eſt, & primò excuſus in Hiſpania, tum Venetiis, apud Danielem Bombergum, cum tribus aliis opuſculis Grammaticis, Anno 306. id eſt, 1546. in 8°.

פתח תקוה *Pétach tíkvah*, Oſtium ſpei. Vide ſuprà אגרת תימן.

פתרון חלומות *Pitron chalómos*, Liber de Interpretatione ſomniorum, collectus ex Talmud, Zohar, & aliis Authoribus, Joſepho juſto, Daniele, Rabbenu Haj Gaon, & Ethnicis ſcriptoribus. Author ר׳ שלמה אלמולי. Impreſſus ſecundò Conſtantinopoli, & tertiò Cracoviæ in 8°. ſub rege Stephano. Rabbenu Hai *Interpretatio ſomniorum* edita eſt Venetiis in 8°.

צ

צאנה וראינה *Zeéna ureéna* (quod Judæi pronunciant *Zennorenna*, Exite & ſpectate (*titulus ex Cantic.* 3. 11.) Liber Hebræo-Germanicus recens, Commentarius in Legem. Cracoviæ in fol.

צדה לדרך *Tzédah laddérech*, Viaticum pro via. Liber Juridicus & ritualis, in quo etiam quædam Medicinalia reperiuntur. Author R. Menachem Aben Serach, Gallus, qui obiit Anno 1375. Compoſuit eum in gratiam Don Samuelis Abarbenelis, Juchaſin fol. 133. 2. Sæpè citatur ab hiſtoricis.

צדק עולמים *Tzédek olamim*, Juſtitia æterna. Liber eſt complectens tres ſermones: primus, de mundo hoc corruptibili: ſecundus, de mundo animarum, Paradiſo & inferno: tertius, de reſuſcitatione mortuorum, & extremo judicio. Author Abarbinel. Hic liber periit, ut ipſemet conqueritur cap. 4. libri נחלת אבות. Vide Præfationem libri מעייני הישועה.

צורת הארץ *Tzuras haáres*, Figura terræ. Sphæra mundi eſt, deſcribens figuram terræ, diſpoſitionem orbium cœleſtium & motum ſtellarum. Author, ר׳ אברהם ב״ר חייא הספרדי R. Abraham, filius Rabbi Hajæ, Hiſpanus. Latinè reddita per Oſwaldum Schreckenfuchſium, & notis illuſtrata à Sebaſtia-

baſtiano Munſtero, Baſil. apud Henricum Petri, Anno 1546.

צורת בית המקדש *Tzúras bes hammikdaſch*, Figura vel Forma domus ſanctuarii, tertii ſcil. quod deſcribitur à Propheta Ezechiele. Pragæ in 4°.

צורת העולם *Tzuras haólam*, Figura mundi, Aſtronomicus. Author R. Iſaac ben Lattaph, inſignis Philoſophus.

צח שפתים *Tzach ſephatajim*, Nitor labiorum. Citat Elias in Præfatione tertia Maſoreth.

צחות *Tzáchus*, vel, ספר צחות *Sepher tzáchus*, Liber elegantiarum. Liber Grammaticus, de ſermone benè informando. Author R. Abraham filius R. Meir Hiſpanus, qui cognominatur Ben Eſra. Venetiis in 8°. cum tribus aliis Grammaticis opuſculis, Anno 306. id eſt, 1546. apud Danielem Bombergum.

ציוני על התורה *Tzijoni al hattorah*, Tzijonius ſuper Legem. Explicatio Pentateuchi Cabaliſtica. Author R. Menachem Tzijonius. Cremonæ, Anno 320. Chriſti 1560. in 4°.

צמח דוד *Tzemach David*, Germèn Davidis. Liber Chronologicus & Hiſtoricus, ab initio mundi usque ad Annum Chriſti 1592. Author David Gans. Pragæ, Anno 1592. in 4°. Deinde vocavit etiam David de Pomis Lexicon ſuum Hebraicum, צמח דוד, impreſſum

pressum Venetiis, apud Johannem de Gara, Anno 1587.

צניף מלוכה *Tzeniph melúchah*, Cidaris regia (*titulus ex Jesa.* 62. 3.) Liber Cabalisticus; quem composuit R. Jacob ben R. Meir, ex Provincia גיאן / Fil. senis R. Nissim.

צפוני ראקאנטי *Tzephune Racanati*, Recondita Rakanati. Cabalisticus M. S.

צרי היגון *Tzeri hajagon*, Opobalsamum lassitudinis. Liber consolatorius contra molestias, ærumnas & calamitates temporis. Cremonæ, in 4°.

צרור החיים *Tzeror hachajim*, Fasciculus vitæ.

צרור הכסף *Tzeror hakkéseph*, Fasciculus argenti. Author utriusque R. Chajim, discipulus הרשבא / de quo sæpius. Meminit Juchasin fol. 133.

צרור המור *Tzeror hammor*, Fasciculus myrrhæ (*titulus ex Cantic.* 1. 13.) Commentarius in Legem celebris. Author R. Abraham Hispanus, qui floruit circa Annum Christi 1510. vulgò dictus אברהם סבע Abraham Seba. Venetiis apud Danielem Bombergum, Anno 1513. in folio.

ק

קב ונקי *Kaf venaki*, Nomen Authoris, qui succincta scripsit Commentaria in Proverbia Salomonis & Psalmos.

קבלה *Kabbálah*, vel, *Sepher kabbálah*, Liber Kabalæ. Liber Chronologicus & Historicus, ab initio mundi, usque ad annum Christi 1161. quo librum absolvit. Author, ר׳ אברהם בר דיאור Rabbi Abraham bar Dior. Quidam appellant eum R. Abraham bar David, quos errare dicit Author Tzemach. Nam David ille alius fuit, & scripsit Novellas quasdam expositiones in Talmud, & השגות Animadversiones in Majemonem, & librum בעלי נפש *Baale nephesch*, Anno Christi 1195. & deinceps. Impressus Venetiis apud Marcum Antonium Justinianum, Anno 305. Christi 1545. in 4°.

קהלת יעקב *Kehillas Jaakof*, Cœtus Jacobi, (*titulus ex Deuter.* 33.4.) Citatur in Caphtor fol. 175. Author R. Moses Galante.

קול אלהים *Kol Elohim*, Vox Dei. Vide suprà in מאור עינים.

קול בוכים *Kol bóchim*, Vox flentium (*titulus ex Jobi* 30. 31.) Commentarius est in Threnos Jeremiæ. Author R. Moses Alschich, cujus plures libri commemorati. Venet. in 4°.

קול הקורא *Kol hakkore*, Vox clamantis vel legen-

legentis. Libellus parvus eſt, continens regulas de ratione lectionis & punctationis; ex Eliæ Cantico in libro Bachur. Author R. Joſeph bar Elchanan. Cracoviæ in 8°.

קול יהודה Vide ſuprà in כוזרי.

קול יי׳ בכוח *Kol adonaj baccóach*, Vox Domini cum robore, (*ex Pſalm.* 29. 4.) Liber Cabaliſticus, cujus Author Rabbenu Haj Gaon.

קול מבשר *Kol mevaſſer*, Vox Evangelizantis, Prædicantis.

ספר הקומה *Sepher hakkómah*, Liber ſtaturæ. Liber Cabaliſticus MS.

ספר הקמיצה *Sepher hakkemizah*. Liber itidem Cabaliſticus Rabbenu Haj Gaon.

קנה בינה *Keneh binah*, Compara ſcientiam, (*ex Proverb.* 4. 5.) Liber Cabaliſticus antiquus, qui ante hæc tempora lucem non vidit. Citatur in libris *Avódas kódeſch*, qui ante trecentos annos ſcriptus, *Toláas Jaacob*, *Pardes rimmónim*. Author קנה אבן גדור Kánna filius Gadur, de ſtirpe & familia R. Nechonja ben Hakkana, qui eſt Author libri *Bahir*, de quo ſuprà in litera ב. Hic fortaſſe eſt ille ספר הקנה liber Kanæ, quem R. Gedalja aliique citant, & attribuunt patri R. Nechonjæ, ut ibidem citavimus. Mihi, dum hunc ipſum Catalogum ſcriberem, à Judæo quodam fuit donatus, ſed præ feſtinatione præli non licuit accuratiùs perluſtrare. Excuſus Pragæ Anno 1610. in 4°.

קנינים

קנינים *Kinjánim*, vel, *Sepher hakkinjánim*, Liber possessionum. Author R. Mosche Aben Tybbon, qui Euclidem ex Arabico in Hebræum transtulit, Monspessuli in Gallia.

קערת כסף *Kaaras késeph*, Scutella argentea. Libellus parvus, continens sententias morales ad virtutem & pietatem: Author ר׳ יוסף האזובי R. Joseph Hyssopéus. Editus Parisiis cum interpretatione Latina Joh. Merceri, Anno 1559. in 8°.

קופת הרוכלים *Kuppas haróchelim*, Arca aromatariorum. Author R. Isaac Cordubensis, Hispanus, qui obiit Anno 1094.

קיצור זוהר *Kizzur Sohar*, Compendium libri Sohar.

קצורי אבן רשד *Kizure Aben Resched*, Compendia Aben Resched, octo librorum Aristotelis de Auditu naturali. Impress. Rivæ de Triento, Anno 320. Christi 1560. in 8°. Ita habuimus suprà ejus Compendium Organi Logici Aristotelici.

קיצור אברבנל על פרקי אבות *Kizzur Abarbinel al pirke ávos*, Compendium Commentarii Abarbinelis super Pirke avos (de quo libro antè dictum) item super historiam agni paschalis, Authore Jaacob bar Eliakim Heilpron. Lublini in Polonia, Anno Christi 1604.

קרית ארבע *Kirjas arba*, Civitas quadripartita, (nomen proprium Genes. 23: 2. &

Eſt liber præceptorum parvus, unde vulgò appellatur ס"מק/ id eſt, ספר מצות קטן *Sepher mitzvoś káton.* Author ר' יצחק בר יוסף מקורבייל Rabbi Jizchak filius R. Joſeph Corbelenſis. Impreſſus primùm Cremonæ in Italia, & poſtea Cracoviæ Anno 1596. Additæ ſunt Concordantiæ Biblicæ, Talmudicæ, ex Arba turim, ex Rambam, ex R. Moſche Mikkotzi: item Notæ & explicationes variæ. Obiit Anno Chriſti 1270.

עמודי שלמה *Ammude Schlómoh*, Columnæ Salomonis. Commentarius eſt in librum Præceptorum magnum: Author R. Salomon Luria.

עמק ברכה *Emek beráchah*, Vallis benedictionis (*titulus ex* 2 *Chron.* 20. 26.) Cracoviæ in 4°.

עמוקי הלכה *Amúke halachah*, Profunditates halachæ. Explicatio halacharum difficiliorum in Talmud.

עסיס רמונים *Aſis rimmonim.* Expreſſus ſuccus malogranatorum (*titulus ex Cantic.* 8. 2.) Compendium libri Cabaliſtici *Pardes rimmónim*, utile pro incipientibus in Cabala. Author ר' מנחם עזריה מפאנו *R. Menachem Aſarias Mippano*, Mantuæ, Anno 1623. in 4°.

עץ חיים *Etz Chajim*, Lignum vitæ. Explicantur in eo omnes quæſtiones de revivificatione mortuorum: Author R. Gedalja.

עקדת יצחק *Akédas Jitzchák*, Ligatio Iſaaci. Com-

Commentarius in Legem & quinque libellos, Philoſophico-Theologicus, refutans Ariſtotelem de mundi æternitate, & in multis aliis quæſtionibus. Plurima quoque ex libris Ethicorum adducit. Liber excellens, & multiplicis doctrinæ. Author ר׳ יצחק בן עראמה R. Iſaac ben Aramah, Anno 1490. cujus nepos poſtea ſcripſit Peruſch in Jeſajam & Jeremiam, quem adduximus in litera א. In quibusdam libris ſcribitur ערמאה Armáa. Liber excuſus primùm Venetiis, apud Johannem de Gara, An. של״ג 333. Chriſti 1573.

עקרים *Ikkárim*, Liber fundamentorum, ſcil. fidei. Liber admodum celebris eſt, fundamenta Religionis Judaicæ tractans, & Chriſtianos ſæpè refutans. Author ר׳ יוסף אלבו R. Joſeph Albo, Hiſpanus, Philoſophus divinus, ut eum vocant, qui floruit Anno 1425. Excuſus primò Venetiis apud Bombergum, Anno 281. id eſt, 1521. in 4°. poſtremò Lublini in Polonia, Anno שנ״ז 357. Chriſti 1597.

ערוגת הבשם *Arúgas habboſem*, Area aromatica (*ex Cantic.* 6. 2.) Author R. Moſes Aben-Eſra, qui obiit Anno 1080. Eſt & alius ejus nominis Liber Grammaticus, cujus Author R. Samuel Arcuvolto, impreſſus Venetiis apud Johan. de Gara, Anno 362. id eſt, 1602. in 4°.

ערוך *Aruch.* Lexicon Talmudicum &

Chaldaicum. Author R. Nathan, qui florere cœpit Anno Christi 1050. & obiit Romæ Anno 1106. Discipulus fuit R. Mosis Haddarschan, Narbonensis. Impressum in Italia, & ultimò Basileæ, sed Judæorum sumptibus.

ערוך הקצור *Aruch hakkázur*, Aruch breve. Majoris Aruch compendium est, sed Author ejus sæpè meliores explicationes affert, quàm in majori sunt, sæpè etiam Germanicè interpretatur. Authoris nomen non appositum, sed apparet, Germanum fuisse. Impressus primùm Constantinopoli, deinde Cracoviæ, Anno שנ״ב 352. Christi 1592. Liber pro incipientibus multò utilior, quàm Aruch magnum.

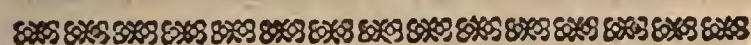
עשר ספירות *Eser sephiros*, vel, פירוש עשר ספירות Decem numerationes Cabalisticæ. Explicatio decem numerationum (ut vocant) quibus Cabalistæ maximam suæ doctrinæ partem comprehendunt. Plurima de his scripserunt, & plures extant hujusmodi libri. Reuchlinus Authorem hujus vocat R. Tedacum Levi.

ספר העשירית Similis liber Cabalisticus, cujus Author R. Bechai.

עשרת דברות *Aséres deváros*, vel, *hammaamáros*, Decem verba sive præcepta. Author Rabbi Isaac bar Abba, Marsilius. Est & alius ejusdem tituli Cabalisticus, alterius Autho-

thoris. Eſt etiam פי׳ על י׳ הדברות Explicatio decem præceptorum, impreſſa Cremonæ in 4°.

עתים *Itim*, vel, *Sepher haittim*, Liber de Temporibus. Author ר׳ יהודה בר ברזילי / qui ſimpliciter apud Authores vocatur אלברזלוני Albarſelonius. Liber Aſtronomicus, ut apparet, Temporum diſcrimina computans ratione motuum cœleſtium.

פ

פאה *Peah*, Liber anguli. Author R. Moſes Ab Tibbon.

פחד יצחק *Pachad Jitzchak*, Pavor Iſaaci (*titulus ex Geneſ.* 31.42.) Author R. Iſaac caput Synagogæ Pragenſis, ubi floruit Anno 1584. & aliquot librorum Author eſt. Lublini in 4°.

פטירת אהרן *Petiras Aharon*, Diſceſſus, Obitus Aharonis. Excuſus Venetiis apud Bombergum in 8°.

ספר הפליאה Cabaliſticus liber, qui à nonnullis attribuitur etiam Kannæ, Cabaliſtæ illi celebri.

פלח הרמון *Pelach harimmon*, Fragmentum malogranati. Liber Cabaliſticus ex R. Moſche Carduero deſumptus. Author R. Immanuel ברעץ באיטלייא Veſet. in 8°. An. 353. Chriſti 1593.

פני יצחק *Pene Jitzchak*. Facies Iſaaci. Author idem qui præcedentis פחד יצחק.

ספר פנינים *Sepher peninim*, vel, רב פנינים *Rof peninim*. Copia Carbunculorum (*ex Proverb.* 20. 15.) Expoſitio Proverbiorum Salomonis, Authore Moſche Elſchich. Venetiis apud Johannem de Gara in 4°.

פסקים *Pesákim*, ſive פסקי הרא״ש *Piske harosch*, id eſt, Deciſiones R. Aſcher, Jurisconſulti celeberrimi, quæ ſingulis libris Talmudicis ſubjectæ ſunt.

פסקי ר״ש דמודינא *Piske R. Schimeon de Modena*, Deciſiones R. Simeonis de Modena.

פסקי הלכות רבינו מנחם מריקנטי *Piske haláchos Rabbénu Menachem merikanati*, Deciſiones juris Rabbenu Menachem de Rikanat, ſive Ricinenſis.

פסיקתא *Peſikta.* Commentarius antiquus in Legem aut Leviticum tantùm: item פסיקתא זוטרתא *Peſikta ſotárta*, Peſikta minus, conſcriptus, Anno 1104. Impreſſus Venetiis in fol. Vide Schalſcheleth fol. 33.2.

פרדס רמונים *Pardes rimmónim*, Paradiſus ſive hortus malogranatorum (*ex Cantic.* 4.13.) Liber Cabaliſticus celeberrimus. Author Rabbi Moſes Corduarius. Impreſſus Saloneci in 4°. & Cracoviæ, Anno 352. In Juchaſin fol. 164. 1. ſcribitur; Fuerunt R. Salomoni Jarchi duo celebres diſcipuli, unus R. Samuel מבונעירנוק/ qui fecit librum פרדס

Pardes: alter R. Schimeon, qui fecit librum לקט *Leket* collectionis.

פרח שושן *Perach ſchuſchan*, Flos lilii (*ex* 1 *Reg.* 7. 27.) Author R. Moſes ben Chaſif. Grammaticus videtur, & citatur ſæpè à R. Abrahamo Balmeſio.

פרקי אבות *Pirke avós*, Capitula Patrum. Continet Apopthegmata, moralia & alia piè dicta patrum Eccleſiæ Judaicæ, quæ collegit רי נתן הבבלי *R. Naſan habbáveli*, R. Nathan Babylonius, qui vixit circa Annum Chriſti 130. Inſertus eſt liber corpori Talmudico. Separatim excuſus Iſnæ, & explicatus à Paulo Fagio, recenter etiam à Johanne Druſio, ut & alibi dictum. Vide & ſuprà נחלת אבות.

פרקי אליהו *Pirke Eliábu*, Capitula Eliæ. Libelli Grammaticales Eliæ Levitæ ſunt. Capitulum primum eſt פרק השירה *Perek haſchira*, Capitulum cantici, quia per varia genera carminum rem grammaticam tractat, de literis, de vocalibus, de matribus lectionis אוי: de literis quieſcentibus יהויא: de Chatephkametz & Kametzchatuph: de Chatephſægol & Chatephpatach earumque differentia. Capitulum ſecundum dicitur, פרק המינים *Perek hamminim*, *Capitulum ſpecierum*, in quo explicat tredecim ſpecies Nominum. Capitulum tertium, פרק המדות *Perek hammiddos*, *Caput proprietatum*, de genere & numero

mero Nominum, eorumque differentiis. Capitulum quartum פרק השמושים *Perek haschimmuschim*, *Caput Ministeriorum*, ubi ministeria literarum servilium explicantur. Omnia Latinè reddita per Munsterum, & excusa Basileæ apud Frobenium.

פרקי אליעזר *Pirke R. Eliéser*, Capitula R. Eliesaris. Vocatur à Rabbinis רי אלעזר גדול R. Eliesér magnus Hircani filius. Vixit paulò post Templum secundum, & Rabban Gamalielis secundi (de quo vide in Abbreviaturis sub initium literæ ר) sororem pro uxore habuit. Est autem liber complectens historiam mundi usque ad ista tempora Gamalielis secundi, unde colligunt, hunc Eliesarem, qui eo tempore vixit, hujus libri quoque Authorem esse. Sunt tamen qui aliter sentiant, ut dixi in abbreviatura רש"בי. Liber celebris est. Venetiis impressus, Anno Christi 1544. in 4°.

פרקי התשובה *Pirke hatteschúvah*, Capita pœnitentiæ. De præstantia & utilitate pœnitentiæ.

פירוש *Peruſch*, Commentarius. Multi libri hoc nomen in fronte gerunt, quos hoc tempore omnes persequi non lubet.

פירוש אלשיך *Peruſch Alſchich*, Commentarius Alschechi in universa Biblia, Venet in 4°.

פירוש איוב *Peruſch Ijob.* Commentarius in Jobum R. Isaac ben Arama.

פירוש

פירוש על תרגום יונתן ותרגום ירושלמי *Perusch al Targum Jonathan vetargum Jeruschalmi*, Commentarius brevis ſuper Targum Jonathanis, & Targum Hieroſolymitanum in V. libros Moſis, Targum item ſecundum libelli Eſther. Impreſſus Pragæ Anno 369. Chriſti 1609.

פורת יוסף *Poras Joſeph*, Ramus fœcundus Joſephi. Author R Joſeph Samiga.

פתח דברי *Pétach devarái*, Initium verborum meorum. Grammaticus eſt, & primò excuſus in Hiſpania, tum Venetiis, apud Danielem Bombergum, cum tribus aliis opuſculis Grammaticis, Anno 306. id eſt, 1546. in 8°.

פתח תקוה *Pétach tíkvah*, Oſtium ſpei. Vide ſuprà אגרת תימן.

פתרון חלומות *Pitron chalómos*, Liber de Interpretatione ſomniorum, collectus ex Talmud, Zohar, & aliis Authoribus, Joſepho juſto, Daniele, Rabbenu Haj Gaon, & Ethnicis ſcriptoribus. Author ר׳ שלמה אלמולי. Impreſſus ſecundò Conſtantinopoli, & tertiò Cracoviæ in 8°. ſub rege Stephano. Rabbenu Hai *Interpretatio ſomniorum* edita eſt Venetiis in 8°.

preſſum Venetiis, apud Johannem de Gara, Anno 1587.

צניף מלוכה *Tzeniph melúchah*, Cidaris regia (*titulus ex Jeſa.* 62. 3.) Liber Cabaliſticus, quem compoſuit R. Jacob ben R. Meir, ex Provincia גיאן / Fil. ſenis R. Niſſim.

צפוני ראקאנטי *Tzephune Racanati*, Recondita Rakanati. Cabaliſticus M. S.

צרי היגון *Tzeri hajagon*, Opobalſamum laſſitudinis. Liber conſolatorius contra moleſtias, ærumnas & calamitates temporis. Cremonæ, in 4°.

צרור החיים *Tzeror hachajim*, Faſciculus vitæ.

צרור הכסף *Tzeror hakkéſeph*, Faſciculus argenti. Author utriusque R. Chajim, diſcipulus הרשבא / de quo ſæpius. Meminit Juchaſin fol. 133.

צרור המור *Tzeror hammor*, Faſciculus myrrhæ (*titulus ex Cantic.* 1. 13.) Commentarius in Legem celebris. Author R. Abraham Hiſpanus, qui floruit circa Annum Chriſti 1510. vulgò dictus אברהם סבע Abraham Seba. Venetiis apud Danielem Bombergum, Anno 1513. in folio.

ק

קב ונקי *Kaf venaki*, Nomen Authoris, qui succincta scripsit Commentaria in Proverbia Salomonis & Psalmos.

קבלה *Kabbálah*, vel, *Sepher kabbálah*, Liber Kabalæ. Liber Chronologicus & Historicus, ab initio mundi, usque ad annum Christi 1161. quo librum absolvit. Author, ר׳ אברהם בר דיאור Rabbi Abraham bar Dior. Quidam appellant eum R. Abraham bar David, quos errare dicit Author Tzemach. Nam David ille alius fuit, & scripsit Novellas quasdam expositiones in Talmud, & השגות Animadversiones in Majemonem, & librum בעלי נפש *Baale nephesch*, Anno Christi 1195. & deinceps. Impressus Venetiis apud Marcum Antonium Justinianum, Anno 305. Christi 1545. in 4°.

קהלת יעקב *Kehillas Jaakof*, Cœtus Jacobi, (*titulus ex Deuter.* 33.4.) Citatur in Caphtor fol. 175. Author R. Moses Galante.

קול אלהים *Kol Elohim*, Vox Dei. Vide suprà in מאור עינים.

קול בוכים *Kol bóchim*, Vox flentium (*titulus ex Jobi* 30. 31.) Commentarius est in Threnos Jeremiæ. Author R. Moses Alschich, cujus plures libri commemorati. Venet. in 4°.

קול הקורא *Kol hakkore*, Vox clamantis vel

legentis. Libellus parvus eſt, continens regulas de ratione lectionis & punctationis; ex Eliæ Cantico in libro Bachur. Author R. Joſeph bar Elchanan. Cracoviæ in 8°.

קול יהודה Vide ſuprà in כוזרי.

קול יי׳ בכוח *Koladonaj baccóach*, Vox Domini cum robore, (*ex Pſalm.* 29. 4.) Liber Cabaliſticus, cujus Author Rabbenu Haj Gaon.

קול מבשר *Kolmevaſſer*, Vox Evangelizantis, Prædicantis.

ספר הקומה *Sepher hakkómah*, Liber ſtaturæ. Liber Cabaliſticus MS.

ספר הקמיצה *Sepher hakkemizah*. Liber itidem Cabaliſticus Rabbenu Haj Gaon.

קנה בינה *Kenéh binah*, Compara ſcientiam, (*ex Proverb.* 4. 5.) Liber Cabaliſticus antiquus, qui ante hæc tempora lucem non vidit. Citatur in libris *Avódas kódeſch*, qui ante trecentos annos ſcriptus, *Toláas Jaacob*, *Pardes rimmónim*. Author קנה אבן גדור Kánna filius Gadur, de ſtirpe & familia R. Nechonja ben Hakkana, qui eſt Author libri *Bahir*, de quo ſuprà in litera ב. Hic fortaſſe eſt ille ספר הקנה liber Kanæ, quem R. Gedalja aliique citant, & attribuunt patri R. Nechonjæ, ut ibidem citavimus. Mihi, dum hunc ipſum Catalogum ſcriberem, à Judæo quodam fuit donatus, ſed præ feſtinatione præli non licuit accuratiùs perluſtrare. Excuſus Pragæ Anno 1610. in 4°.

קניים

קנינים *Kinjánim*, vel, *Sepher hakkinjánim*, Liber possessionum. Author R. Mosche Aben Tybbon, qui Euclidem ex Arabico in Hebræum transtulit, Monspessuli in Gallia.

קערת כסף *Kaaras késeph*, Scutella argentea. Libellus parvus, continens sententias morales ad virtutem & pietatem: Author ר׳ יוסף האזובי R. Joseph Hyssopéus. Editus Parisiis cum interpretatione Latina Joh. Merceri, Anno 1559. in 8°.

קופת הרוכלים *Kuppas haróchelim*, Arca aromatariorum. Author R. Isaac Cordubensis, Hispanus, qui obiit Anno 1094.

קיצור זוהר *Kizzur Sohar*, Compendium libri Sohar.

קצורי אבן רשד *Kizure Aben Resched*, Compendia Aben Resched, octo librorum Aristotelis de Auditu naturali. Impress. Rivæ de Triento, Anno 320. Christi 1560. in 8°. Ita habuimus suprà ejus Compendium Organi Logici Aristotelici.

קיצור אברבנל על פרקי אבות *Kizzur Abarbinel al pirke ávos*, Compendium Commentarii Abarbinelis super Pirke avos (de quo libro antè dictum) item super historiam agni paschalis, Authore Jaacob bar Eliakim Heilpron. Lublini in Polonia, Anno Christi 1604.

קרית ארבע *Kirjas arba*, Civitas quadripartita, (nomen proprium Genes. 23: 2. &

Nehem. 11. 25) Liber magnus eſt, Authore R. Iſaac Pragenſe.

קרית חנה *Kirjas Chana*, Civitas Chanæ (*ex Jeſa.* 29. 1.) Commentarius in Pirke avos, ſive Capitula patrum. Author Elchanan ben Bezaleel אורי ליפמן. Pragæ Anno 372. Chriſti 1612. in 4°.

קרית ספר *Kirjas Sepher*, Civitas libraria. ספר דרשות id eſt, Liber homiliarum & concionum. Author R. Moſche מטרני Detrana ex Apulia.

קרית עוז *Kirjas os*, Civitas roboris. Author R. Binjamin. Mentio hujus fit in titulo libri שערי עץ חיים.

ר

ראש אמנה *Roſch amanah*, Caput fidei (*titulus ex Cant.* 4. 8.) Explicantur in eo præcipui fidei articuli. Author Don Iſaac Abarbinel. Venetiis apud Marcum Antonium Juſtinianum, Anno 305. Chriſti 1545. in 4°. Habemus etiam Interpretationem Latinam hujus libri ſed nondum impreſſam.

ראשית דעת *Reſchis dáas*, Principium ſcientiæ. Sunt דרשות Homiliæ ſuper Legem, R. Moſis Albelda.

ראשית חכמה *Reſchis chochmah*. Principium ſapientiæ. Hic liber duplex eſt, הארוך והקצור Ma-

Major & minor, seu, Prolixus & abbreviatus. Majoris Author est אליה די ויראש Elias de Vidas, Discipulus R. Mosis Corduarii, & impressus est Cracoviæ Anno 353. in 4°. Compendium inde factum, Authore כמה"ררי פו"יטו quod impressum Basileæ Anno 1603. in 8°. Continet locos communes Theologicos, quibus multa Philosophica, Ethica, & Physica asperguntur, quandoque etiam Cabalistica. Extat & aliud adhuc brevius ejus compendium, quod vide infrà in תוצאות חיים. *Deinde* reperitur etiam liber quidam manuscriptus, *Reschis chochmah*, agens בתכונה המשפטיירת de Astrologia judiciaria, cujus Author R. Abraham Aben Esra.

רבות *Rabbos.* Vide בראשית רבה. Opus excusum Thessalonicæ, Venetiis, & Cracoviæ.

רוח חן *Ruach chen*, Spiritus gratiæ. Physica Hebræa R. Aben Tybbon, Latinè reddita per Johannem Isaacum Levitam, Coloniæ per Maternum Cholinum, Anno 1555. Adjuncta est Epistola Hebraica Majemonidis ad Massaliotas, de Astrologia, Latinè reddita per eundem Isaacum. Invenio etiam in Catalogis nonnullis Hebraicis, רוח חן *Ruach chen*, impress. Cremonæ & Pragæ, in 4°. Nescio an idem ille sit, an alius.

רומות אל *Rumos el*, vel רוממות אל *Romemos el*, Exaltationes Dei (*ex Psal.* 149. 6.)

Commentarius in Psalmos, Authore R. Mosche Alschich. Venet. apud Johannem de Gara in 4°.

רזיאל *Rasiel.* Liber duplex est, minor & major. Uterque Cabalisticus & Magicus, *Continens nomina Angelorum & spirituum variorum, ac docens, quomodo tam boni quam mali sint conciliandi, quomodo cum sole & luna loquendum, quomodo morbi procreandi, iidemque iterum curandi, civitates evertendæ, terræmotus excitandi. Monstrat etiam vires herbarum, gemmarum, piscium, avium, quadrupedum, lignorum, florum: continet artem vaticinandi, & ex astris prædicendi: videndum exhibet baculum Mosis characteribus insignitum, quorum virtute signa & miracula ediderit, item characterum concursum, quem Magi Almandel Salomonis vocant, de quibus inter alia hæc expresse habet; si scripseris Almandel Salomonis, &c. Mira poteris experiri de mira incarnatione Messiæ, de qua si sæpius interrogationem institueris, gratus & acceptus eris superis ac inferis. Notatu dignum etiam est, quòd Nomina Divina Jah,* יהוה, *Adonaj, plerunque ter in incantationibus repetantur.* Hæc de hoc libro ad me perscripsit olim Vir Doctissimus D. Daniel Swenter, Professor Altorfiensis, qui utrumque habet. Meminit etiam Galatinus libro 1. Cabalæ, ubi scribit: *Nolo addere librum Salomonis sub nomine Razielis inscriptum, quia est fictio Magica.* Mentionem etiam facit libri רזיאל Aben Esra, Exod. 14. ad ver-

versum 19. 20. 21. qui singuli constant 72. literis, ad quas etiam Cabalisticè ascendit nomen Tetragrammaton יהוה. Hac occasione scribit; ובספר רזיאל הרוצה לעשות שאלת חלום יקרא בתחלת הלילה פסוק ויהי בשלשים שנה הוא ע"ב אותיות. Sic incipit versus primus Ezechielis, sed habet 74. literas, si rectè numerarim. Portò Rasielem fingunt Cabalistæ fuisse præceptorem Adami.

רלב"ג *Ralbag*, R. Levi ben Gerson Commentarius celebris in Legem. Venetiis apud Danielem Bombergum, Anno 307. Christi 1547. in fol.

רמבן *Ramban*, id est, R. Mosis ben Nachman Commentarius in Legem. Venet. apud Marcum Antonium Justinianum Anno 305. Christi 1545. in fol. sine textu Scripturæ.

ספר הרמון *Sepher harimmon*. Liber Cabalisticus, cujus Author etiam fertur רמ"בן.

רנת דודים *Rinas dodim*, Cantio amicorum. Commentarius in Canticum Canticorum, Authore Elia ben Lama, qui nunc est caput Synagogæ Hanovianæ. Impressus Basileæ apud Conradum Waldkirch. in 4°. Hic Basileam nuper transiens, retulit mihi, se conscripsisse Perusch in difficiliora loca R. Bechaj, quem propediem prælo dare cogitet.

רוקח *Rokeach*, vel, *Sepher harokeach*, Liber unguentarii, aromatarii. Author R. ר'

אלעזר מגרמייזא / Anno 1238. Uſus autem eſt hoc nomine in librorum ſuorum titulis, quia utrumque nomen אלעזר & רקח Gematricè continet 308. Vide Schalſcheles fol. 49. 1. & Juchaſin fol. 132. 2. Plura autem videtur ſcripſiſſe: invenio enim in Catalogis meis Judaicis, המש מגלות הרוקח Expoſitio V. Megilloth Unguentarii: item, רוקח על התורה *Rokeach* ſuper Legem: item רקח מקנת כ״ד ספרים *Unguentarii* peculium 24. librorum Biblicorum. Sed omnia iſta habentur duntaxat manuſcripta, & ſunt זרי המציאות בינותינו rariſſima inter nos, ſcribit ad me Judæus quidam.

רקמה *Rikma*, vel, *Sepher harikmah*, Opus phrygionicum. Liber Grammaticus R. Jonæ, primi Grammatici, Ephodeo ſæpiùs laudatus. Habetur manuſcriptus Conſtantinopoli inter Judæos. Idem ſcripſit etiam ספר השרשים Librum radicum.

רקנאט *Rakanat.* Author R. Menachem Rakanatenſis, qui ſcripſit librum Rakanat, & eſt Peruſch ſuper ſecreta Legis, quæ ſcripſit Rambam. Venetiis Anno 283. Chriſti 1523. in 4°.

ש

שאלות ותשובות *Scheélos uteſchúvos*, Quæſtiones & Reſponſiones. Tales libri plurimi editi ſunt diverſis temporibus. Veluti, שאלתות דרב אחא Quæſtiones Raf Achæ, de Anno Chriſti 750. Hic liber (ſcribitur in libro Kabalæ Abrahami) reperitur adhuc hodiè in manibus noſtris incorruptus.

ש"ת אלשקאר Q. & R. Alaſchkaris.

שו"ת Q. & R. רשב"א *Raſchba*, i. e. R. Salomonis ben Adras. Anno Chriſti 1280.

ש"ת Q. & R. Menachem Rekanatenſis, Anno 1290.

ש"ת ריב"ש Q. & R. *Rivaſch*, id eſt, R. Iſaac bar Scheſchet, Anno 1374.

ש"ת תשב"ץ Q. & R. *Taſchbatz*, id eſt, R. Simeonis bar Tzemach, Anno 1391.

ש"ת מהרי"ל Q. & R. *Maharil*, id eſt, R. Jacobi Levitæ, Anno 1427.

Q. & R. Rabbi Iſrael Germani, Anno 1460.

Q. & R. Rabbi Elia Miſrachi, id eſt, Orientalis, Anno 1490.

Q. & R. Rabbi Binjamin זאב *Seef*, id eſt, Lupi, Wolff/ Anno 1534.

Q. & R. Rabbi Meir Patavini, An. 1558.

Q. & R. Rabbi Joſeph Cracovienſis, Anno 1591.

Q. & R. ר' בצלאל R. Bezaleelis.

Q. & R. מה"רש לוריא Rabbi Salomonis Luria.

Q. & R. רבי וייל Rabbi Weil.

Q. & R. ר' עמנואל Rabbi Immanuel.

Q. & R. הרמ'בן Nachmanidis.

Q. & R. ר"ש דמודינא R. Simenonis de Modena.

Q. & R. Rabbi Joſeph ben Lebbi. Venet. in 4°.

Q. & R. גאלנטי Galanti, &c.

שארית יוסף *Scheeris Joſeph*, Reliquiæ Joſephi. Author R. Joſeph ben Virga. Introductio ad intelligendum Talmud, in quo ea explicantur, quæ in *Helichos olam*, & libro כריתות R. Simeonis prætermiſſa. Mantuæ, Anno שמ"חה 353. Chriſti 1593. Eſt & alius hujus nominis impreſſus Adrianopli, Anno 314. Chriſti 1554. in 4°.

שארית נפש MS. in 4°.

שבט יהודה *Schevet Jehuda*, Tribus Judæ. Liber hiſtoricus, de variis calamitatibus, martyriis, diſperſionibus, accuſationibus, ejectionibus ipſorum: item de diſputationibus aliquot in Hiſpania & Italia inter ipſos & Chriſtianos habitis: item quomodo olim princeps in Iſraele ſit electus & inauguratus: quomodo Sanctuarium olim fuerit extructum, & quomodo Sacerdos maximus in eo ſacra peregerit in die expiationum: quid actum fuerit, cùm agnus paſchalis offerretur,

tur, & plurima alia jucunda lectu. Hebræum exemplar excusum in Italia: Germanicum, quod habeo, Cracoviæ, Anno שנ״א 351. Christi 1591.

שבילי אמונה *Schevile emunah*, Semitæ fidei. Liber physicus & astronomicus, impressus Rivæ de Triento. Citatur in Tzemach David, folio 44. 2.

שבילי הלקט *Schevile halléket*, Semitæ collectionis. Liber juridicus & ritualis de licitis & vetitis Venetiis.

שוחר טוב *Schochad tof*, Munus bonum. Est Medrasch, unde etiam vocatur *Medrasch schochad tof.* Dicitur esse מדרש שמואל & מדרש משלי. Citatur in libro Caphtor, & in Chaskuni Genes. 5. ad initium, & ab Abarbinele in Danielem fol. 66. 1.

שחיטות ובדיקות *Schechitos ubedikos*, Mactationes & inquisitiones. Duo parvi libelli, in quibus ars mactandi describitur, & inquirendi, an aliquid vitii animalia habeant, nécne? Hos perfectè debent tenere ipsorum mactatores, nec licet ipsis mactare, nisi priùs à Rabbino examinati, & dato testimonio approbati sint. Vide Synagogam nostram cap. 17. Venet. in 8°. & alibi.

שיח יצחק *Siach Juzchak*, Oratio Isaaci (*respicitur ad Genes.* 24. 63.) Author R. Isaac, caput Synagogæ Pragensis, Pragæ in 4°.

שיר היחוד *Schir hajichud*, Canticum unitatis.

tis. Carmen admodum excellens & ſanctum eſt, de Deo ejusque unica & ſimplici eſſentia, laudibusque ipſi Uni & Soli debitis. Compoſuit illud R. Jehuda Cháſid, Ratisbonenſis, & Commentaria addiderunt plurimi, poſt quos addidit etiam notas quasdam טב יומי / quod fictum nomen, & vocavit ſe ita R. Lipman Mülhuſinus, Author libri Nizachon. Impreſſus liber Friburgi Briſgojæ.

שכל טוב *Sechel tof*, Intellectus bonus. Liber Grammaticus Authore R. Moſe Kimchi.

ספר השלחן *Sepher haſſchylchan*. Liber Cabaliſticus: Author R. Ruben Hiſpanus.

שלחן עריך *Schylchan áruch*, Menſa inſtructa. Liber eſt ex Arba turim excerptus per Joſeph Karro, & in formam theſium & concluſionum redactus. Adjectæ ſunt novellæ gloſſæ & obſervationes de jure, ritibus, & conſuetudine horum temporum, per ר׳ משה איסרלס R. Moſen Iſerles. Cracoviæ Anno שמ״חו 354. Chriſti 1594 in fol. Recenter etiam recuſus eſt cum additionibus quibusdam, charactere minuto, Hanoviæ in 8°. Anno ש״פו 387. Chriſti 1627.

שלחן ארבע *Schylchan arba*, Menſa quadrata. Liber in quo agitur de iis, quæ homo in menſa, & tempore cibi obſervare debet: ſub finem agitur etiam de Convivio pro juſtis præparato in ſæculo venturo. Author Rabbenu

benu Bechaj: excusus Venetiis, Anno 306. id est, 1546. & Lublini in Polonia, Anno 356. Christi 1596. in folio. Est & *alius* hujus nominis, cujus Author רמ״בן Ramban Hispanus Maronensis, Schalschelet fol. 55.

שלשלת הקבלה *Schalschéles hakkabálah*, Catena Cabalæ. Liber historicus & chronologicus est, ab initio mundi usque ad Authoris tempora deductus. Excusus Venetiis apud Johannem de Gara, Anno שמ״ז 1587. & Cracoviæ, Anno ש״נו 356. Christi 1596. in 4°. Author est ר׳ גדליה R. Gedaljah ben Jechaja, qui fol. 66. enumerat unum & viginti libros à se conscriptos, quorum ultimum incepit Anno Christi 1588. An omnes isti libri editi sint, ignoro. Præcipui illorum in hoc Catalogo suis locis propositi sunt. Videtur mirè ambitiosus homo.

שם המפורש *Schem hamphórasch*, Nomen Dei Tetragrammaton expositum. Expositum autem est à Cabalistis per alia nomina, quæ constant duodecim literis, quadraginta duabus literis, & septuaginta duabus literis, de quibus mira sunt somnia Cabalistarum. Munsterus meminit ejus in præfat. suæ in Sphæram Hebraicam, & Masius in Josuam.

רבינו שמואל לירמא *Rabbénu Schmúel Lirma*. Commentarius in Pirke ávos, in 4°.

שמים חדשים *Schamájim chadáschim*, Cœli novi. Liber de renovatione mundi, astruens ne-

necessitatem ejus, estque instar Commentarii super cap. 19. libri secundi More.

שמוש תהלים *Schimmusch tehillim*, Usus Psalmorum. Tractatus brevis est, additus Psalmis Davidis in 32°. excusis Venetiis, Anno אשל 331. Christi 1571. quo declaratur usus magis quàm superstitiosus Psalmorum, si toties vel toties recitentur, aut pergameno mundo inscripti de collo gestentur, addito nomine Angeli specialis, qui cabalisticè ex Psalmo exstructus est, & certâ preculâ ad Angelum directâ. Veluti, Psalmus primus, pergameno mundo inscriptus, cum nomine Angeli אלחד *Elchad*, abortum mulierum impedit. Nomen illud desumptum, א ex אשרי / ל ex לא כן / ח ex יצליח / ד ex דרך רשעים. Psalmus secundus testæ inscriptus, & in mare procellosum projectus, sedat omnem tempestatem. Pars etiam ejus pergameno inscripta, & capiti alligata, sedat dolores ejus. Idem faciunt versus Psalmi 119. à litera ש incipientes, si super oleo olivarum devotè recitentur, & eo caput inungatur. Psalmus 146. prodest, ne quis gladio vulneretur. Lutherus alicubi scribit, Judæum quendam voluisse Albertum Ducem Saxoniæ docere hujusmodi artem contra vulnera. Ille cùm miraretur, quomodo hoc fieri posset, cum Judæo ruri hac de re conferens, dixit: Ut certior sim, in te prius experimentum

ca-

capiam, & extracto gladio, Judæum ita læsit, ut neque per Schem hamphorasch, neque per appensum kaméa, id est, pergamenum sacris nominibus perscriptum, sanari potuerit. Sic fraus fraudem cepit. Ita deinceps totum Psalterium in magicum penè usum tractum est.

שמות דברים *Schemos devarim*, Nomina rerum, id est, Nomenclatura Hebraica, cujus Author Elias Levita. Paulus Fagius addidit ei Vocabula Latina. Libellus excusus Isnæ Anno 1542.

שערי אורה *Schaáre orah*, Portæ lucis. Liber cabalisticus valdè celebris. Author ר׳ יוסף בן גיקטיליא R. Joseph ben Gecatilia, Castiliensis, civis סאלרה Salemitanus, ut scribit Reuchlinus lib. 1. Cabalæ. Commentarium in eum scripsit מתתיה דלאקרט Mattatias delakart. Sine Commentario impressus est Mantuæ, Anno 321. i. e. 1561. in 4°. Cum Commentario dicto, Cracov. Anno 354. id est, 1594. Partem hujus libri Latinè transtulit Paulus Ricius, Imperat. Maximiliani Medicus, ad finem quarti libri de Cœlesti agricultura, qui extat inter Scriptores artis Cabalisticæ, Basileæ apud Henricum Petri excusos.

שער הגמול *Schaár haggemul*, Porta retributionis. Author רמ״בן. Vide infrà in תורת האדם.

שערי

שערי דמעה *Schaare dimah*, Portæ lachrymarum. Author Rabbi Moſes אלבילדה Albildah. Venetiis in 4°.

שערי דורא *Schaare Dura*. Portæ duræ. Liber de vetitis & licitis ciborum generibus, & vaſis ciborum. Author R. Iſaac Durenſis, quem renovavit Rabbi Salomon Luria. Impreſſus Baſileæ, apud Conradum Waldkirch. in 4°.

שערי צדק *Schaare zadek*. Portæ juſtitiæ. Liber Cabaliſticus, quem laudat Reuchlinus. Author R. Joſeph filius Carnitolis, qui claruit Anno Chriſti 1500. Impreſſus Tridenti in 4°. Liber utilis eſſe ſcribitur pro incipientibus in Cabala.

שערי ציון *Schaare Tzijon*, Portæ Tzijonis. Citatur ſæpè in שלשלת.

שער הרזים *Schaar haraſim*, Porta ſecretorum. Liber Cabaliſticus, de reconditis Pſalmi decimi-noni. Author R. Ama. Meminit ejus Galatinus lib. 1. Cabalæ.

שער השמים *Schaar haſſchamajim*, Portæ cœli. Liber Philoſophicus eſt, in quo plurima contra Ariſtotelem & alios Philoſophos diſputantur, etiam contra Rambam. Author ר׳ יצחק אבן לאטף R. Iſaac Aben Lataph. Eſt & *alius* liber ejusdem hujus nominis, cujus Author R. Joſeph bèn Gecatilia, & *alius* Authore R. Gerſom, Patre R. Levi.

שערי עץ חיים *Schaare ez chajim*, Portæ arbo-

boris vitæ. Sententiæ ethicæ & morales, rhythmicè conſcriptæ. Author ר׳ בנימין qui compoſuit librum קרית עוז. Pragæ in 4°.

שערי תשובה *Schaare teſchúvah*, Portæ pœnitentiæ. Liber ad pœnitentiam & probitatem vitæ hortans: author R. Jona Gerundenſis. Impreſſus Venetiis, Anno ר״ש 304. Chriſti 1544. & Cracoviæ in 4°.

שערי רב אלפס *Schaare Raf Alphes*, Portæ Alpheſi. Hic Alphes nepos fuit Rabbi Alphes illius magni, de quo in litera א. Floruit circa Annum 1200.

שפע טל *Schépha tal*, Abundantia roris. Liber Cabaliſticus recens & novus, clavis in librum Jetzirah, Zohar, Tikkunim, & Pardes rimmónim, qui libri fundamentum continent univerſæ Cabalæ. Author ר׳ שפעטל הורוויץ מפראג Rabbi Schephtel Horwitz Pragenſis. Impreſſus Hanoviæ; Anno שב״ע 372. id eſt, 1612.

שפת יתר *Sephas jéſer*, Labium excellentiæ, (*ex Proverb.* 17. 7.) Liber Grammaticus, cujus author R. Abraham Aben Eſra. Citatur ab Ephodeo capite 11. ſub finem.

שפתי כהן *Siphte cohen*, Labia Sacerdotis (*ex Malach.* 2. 7.) Continet Medraſchim in Legem.

שקל הקדש *Schekel hakkódeſch*, Siclus ſanctitatis. Eſt liber מבחר הפנינים *Miſchar happenínim*, verſibus metricis comprehenſus, autho-

re R. Josepho, filio R. Isaac Kimchi, patre scil. R. Davidis. Manuscriptus est, Constantinopoli dono mihi missus à R. Jacobo Romano.

שרש ישי *Schoresch Jischai*, Radix Isaj (*ex Jesa.* 11. *vers.* 10.) Expositio elegans libelli Ruth. Constantinopoli in 4°.

שורשים *Schoraschim*, *Radices*, vel, *Sepher Schoraschim* Liber radicum. Sic vocatur altera pars Michlol R. Davidis Kimchii, continens Lexicon vocum primitivarum, quas Hebræi Radices vocant. Editum primò Neapoli An. ר"נ 250. Christi 1490. Deinde Venetiis per Bombergum: demum per Marcum Antonium Justinianum, Anno הש"ין 312. Christi 1522. cui editioni accessére Animadversiones Eliæ, & significata vocum Latina margini apposita. Hæc editio optima.

שרשים מספרי קבלה *Schoraschim missphre kabbálah*, Radices sive fundamenta librorum Cabalisticorum. Citatur à Masio in Josuam.

שושנת עמקים *Schoschánnas amákim*, Lilium convallium (*titulus ex Cantic.* 2. 1.) Commentarius super Canticum Canticorum.

שתי ידות *Schette jádos* Duæ manus (*Exod.* 36. *vers.* 22.) Author R. Menachem. Ex iis quæ inde citari vidi, puto esse Commentarium criticum vel animadversiones in Legem. Constantinop. Liber recens.

ת

תבנית המשכן *Tasnis hammischkan*, Structura Tabernaculi. Cabalisticus. Author R. Schabbetai.

ספר התגין *Sepher hattagin*, Liber coronarum, vel, de coronis sive apicibus, qui superscribuntur literis libri Legis, & תגין vocantur. Citatur ab Augustino Justiniano, Episcopo Nebiensi, Psalmo 104. & 106. Authorem vocat R. Abrahamum Picum. Meminit ejus etiam Ephodeus in Grammatica sua, cujus testimonium vide in Lexico Chaldaico & Talmudico in voce תג.

תהלה לדוד *Tehilla leDavid*, Laus Davidis (*ex Psal.* 145. 1.) Constantinop. in 4°.

תהלים *Tehillim*, vel, *Tillim*, Psalmi. Liber Psalmorum Davidis variè editus est, sed de communibus editionibus monere necesse non est. In 8°. Venetiis excudit Johannes de Gara, Anno ש״ני 360. Christi 1600. cum Commentariis R. Davidis Kimchii, quæ editio commoda & utilis. In 4°. Venetiis editus Hebraicè & Germanicè, cum brevibus explicationum notis Kafvenaki, & biennio antè Cracoviæ. In 24°. Venetiis apud Johan. de Gara, cui formæ Argentinensis quædam Germanica adjungi potest. In 32°. Venetiis, quâ eadem formâ libelli precum Judaicarum excusi sunt, quos Judæi

ſic conjungunt, & circumferunt peregrinantes. In folio etiam excuſus cum Kimchii Commentariis, Iſnæ, Anno 1542.

תולדות אהרן *Toledos Aharon*, Generationes Aharonis (*titulus ex Numer.* 3. 1.) Index locorum totius Sacræ Scripturæ, quæ in Talmud adducuntur, additis librorum Talmudicorum capitibus, foliis & columnis. Author R. Aharon Piſaurenſis, qui eum collegit in uſum concionatorum. Impreſſus Friburgi per Ambroſium Frobenium, cum Concordantiis Hebraicis, Anno 1581. Idem liber, ſed ſuper Pentateuchum tantùm & V. Megillos, recentiùs excuſus eſt Venetiis apud Bragadinum Anno נש"א 351. Chriſti 1591. in qua editione addita ſunt præterea loca, ubi iidem verſus explicantur in libro *Sohar*, *Akedah*, & *Ikkarim*.

תולדות יצחק *Toledos Jizchak*, Generationes Iſaaci (*ex Geneſ.* 25. 19.) Author R. Iſaac Karro, circa annum 1510. quo auctor multa loca per univerſum Pentateuchum breviter explicat, multaque dubia diſſolvit, ſcribit Andreas Maſius.

תולדות ישו *Toledos Jeſchu*, Generationes Jeſu. Liber parvus merè blaſphemus & maledicus, continens hiſtoriam Chriſti, ſed plenam manifeſtis mendaciis & calumniis. Munſterus & quidam alii, ejus mentionem faciunt. Nos ejus exemplar nacti ſumus ab amico, qui illud aliquot

aliquot aureis Ungaricis à verpa quodam redemit. De eo fortè aliâs plura.

תוספתא *Tosiphta*, & pluraliter, תוספתות *Tosiphtos*, Additiones, scil. Talmudicæ. Sic omnium primò declarationes suas in librum Mischnajos appellavit ר׳ חייא R. Chaija. Ille enim & Rabbi Uschaja (de quo suprâ in בראשית רבא) fuerunt primi, qui librum istum publicè in Scholis explicarunt. Sequentium Doctorum commentatio in dictum librum vocata fuit ברייתא *Barajesa*, Declaratio. Post absolutum demum Talmud Babylonicum, cùm per quingentos ferè annos, partim calamitatibus publicis, partim gravibus & ambitiosis Doctorum dissidiis, studia literarum turbata fuissent, circa tempora R. Salomonis, fuerunt alii, qui etiam Additiones ad Talmud conscripserunt, quæ Rabbinis similiter dicuntur תוספות Tosephos, & alterum latus Talmudici textus occupant. Inde celebres sunt תוספות הר״אש Additiones R. Ascher, תוספות ה״רי Additiones R. Joseph.

תוצאות חיים *Tozeos chajim*, Egressus vitæ, (*titulus ex Proverb.* 4. 23.) Compendium est brevissimum libri *Reschis chochmah*. Cracoviæ in 8°.

תורת האדם *Toras haadam*, Lex hominis (*titulus ex* 2 *Sam.* 7. 19.) Liber docens, quomodo homo se gerere debeat in morbo, morte, & luctu, item de retributione hominis

poſt hanc vitam. Liber celebris & inſignis. Dividitur in triginta שערים portas ſive capita; 1. שער המיחוש Porta doloris (levioris:) 2. שער סכנה Porta periculi: 3. שער רפואה Porta medicinæ: 4. שער סוף Porta finis: 5. שער פטירה Porta diſceſſus ex hac vita: 6. שער קריעה Porta lacerationis (veſtimentorum ob mortem:) 7. שער מתו מוטל לפניו Porta de eo, coram quo mortuus aliquis (propinquus adhuc inſepultus) jacet: 8. שער הספד Porta planctus: 9. שער הוצאה Porta eductionis ſive elationis ad ſepulchrum: 10. שער קבורה De ſepultura: 11. שער כהנים De officio ſacerdotum: 12. שער אבל Porta luctus: 13. שער התחלה A' quo tempore luctus incipiat: 14. שער מלאכה Quamdiu in luctu àb opere ſit abſtinendum: 15. שער רחיצה Porta lotionis; quamdiu in luctu à lotione & unctione abſtinendum: 16 שער נעילת הסנדל Porta calceationis, quamdiu à calceis induendis abſtinendum: 17. שער תשמיש המטה quamdiu à concubitu abſtinendum: 18. שער דברי תורה quamdiu à lectione legis abſtinendum: 19. שער שאלת שלום quamdiu nemo ſalutandus nec reſalutandus: 20. שער עטיפת הראש quamdiu caput ſit obvelandum: 21. שער כפיית המטה quamdiu lectus non de novo cooperiendus vel ſternendus: 22. שער הנחת תפלין quamdiu tephillin non liceat induere: 23. שער תכבוסת quamdiu

non

non liceat lavare vestimenta: 24. שער תספורת quamdiu non liceat se tondere: 25. שער שמחה quàmdiu omnia gaudia sint interdicta: 26. שער אחוי הקרע quando lacerationem seu scissuram iterum liceat consuere: 27. שער שבתות וימים טובים Quomodo in sabbathis & festis dieb. quis se gerere debeat: 28. שער שמועה וליקוט עצמות De rumore, & collectione ossium; 29. שער אבלות ישנה De luctu antiquo, qui fiebat die nono mensis Abh. 30. שער הגמול Porta retributionis post hanc vitam à Deo Opt. Max. Et hæc pars est omnium præstantissima, unde sæpè citatur tamquam peculiaris liber. Author רמ"בן R Moses bar Nachman, qui cœpit libros suos conscribere anno Christi 1210. & obiit Hierosolymis Anno 1260. Juchasin fol. 132. 1. Impressus est hic liber Venetiis, An. 355. Christi 1595. in 4°. Nuper admodum eum dono accepi à Judæo.

תורה אור *Torah or*, Lex lux: (*titulus ex Prov.* 6.23.) Author Don Joseph Hispanus. Impressus Boloniæ, Ferraræ, Venetiis & Lublini. Hortatur ad studium Talmudicum, & dehortatur à studio Philosophiæ. Alibi invenio authorem vocari הרב אבן הכראי. Fieri potest, ut sint diversi ejusdem nominis. Andreas Masius scribit de hoc libro: *Tractat de ultimo animæ thesauro, id est, de vita vel beata, vel infelice; de Paradiso; de Gehenna; & de sæculo post*

mortem venturo. Doctus sanè libellus, in quo tamen plurimæ sunt Judaicæ nugæ & superstitiones. Ejus author est R. Joseph Davidis filius, Hispanus, & scripsit patrum nostrorum memoriâ.

תורת הבית *Toras habbajis*, Lex domus (*titulus ex Ezech.* 43. 12.) Talmudicus est, decisiones juris continens. Author רש"בא de quo sæpiùs. Liber duplex est ארוך *Aruch*, Prolixus, qui impressus Venetiis cum duplici Commentario, Anno 368. Christi 1608. & קצור *Kazur*, brevis seu parvus, qui impressus Cremonæ in 4°.

תורת החטאת *Toras hachattas*, Lex peccati (*titulus ex Levit.* 6.) Liber juridicus de cibis licitis & vetitis. Author R. Moses Iserles, Anno 1570. Cracoviæ Anno 337. Christi 1577. in 4°.

תורת חסד *Toras chesed*, Lex clementiæ vel misericordiæ (*ex Prov.* 31. 26.) Expositio elegans super Hagiographa & V. Megillos. Constantinop.

תורת כהנים *Toras cohanim*, Lex sacerdotum. Liber antiquissimus & celebris, in Levitici declarationem institutus. Idem & ספרא *Siphra* dicitur. Vide illic. Vocatur etiam simpliciter sic liber tertius Mosis. Vide in Abbrev. ת"כ.

תורת משה *Toras Mosche*, Lex Mosis. Commentarius in Legem, authore R. Mosche Alschich. Venet. Anno 365. id est, 1605. in folio.

תורת העולה *Toras haólah*, Lex holocausti (*titulus ex Levit.* 6. 2.) Author R. Moses Iſerles, qui & paulò antè nominatus. Agit בעניני הקבלה de rebus Cabalisticis, & nonnihil etiam de Astrologicis & Philosophicis. Impressus Pragæ, Anno 330. id est, 1570. & postea Basileæ apud Frobenium.

תחלת דברי שמואל *Techillas divre Schmúel*, Principium verborum Samuelis. Expositio super Targum Esther. Pragæ in 4°.

תלמוד *Talmud*. Talmud aliud est ירושלמי *Jeruschalmi*, sive Hierosolymitanum, quod collegit R. Jochanan, anno Christi 230. (appellatur etiam quandoque תלמודא דבני מערבא Talmud occidentalium) aliud בבלי *Baveli* sive Babylonicum, quod colligere cœpit רב אשי Raf Asche, anno Christi 367. & laboravit in eo per annos sexaginta. Ipsi successit מרימר Maremar, Anno 427. & tandem à רבי אבינא Rabbi Avina absolutum anno Christi 500. Hierosolymitanum excusum est in Italia, & ultimò Cracoviæ, cum glossis marginalibus utilibus, Anno 369. Christi 1609. in fol. Manuscriptum duobus magnis voluminibus, Josephus Scaliger legavit Academiæ Leydensi: item Compendium ejus in membranis excusum. Babylonicum excusum Venetiis apud Bombergum, Anno 280. id est, 1520. deinde Basileæ, An. 1581. apud Frobenium, quod castratum per Marcum Marinum, ex-

fectis illis, quæ contra Christum & Christianos erant directa. Ante paucos annos etiam Cracoviæ editum, quæ editio à Judæis non amatur propter minorem characterem. Sunt autem in eo restituta, quæ in Basiliensi exemplari expuncta.

תולעת יעקב *Tolaás Jaacob*, Vermiculus Jacobi (*ex Jesa.*41.14.) Liber Cabalisticus. Quidam scribit, esse פירוש התפלה על פי הקבלה Explicationem precum Cabalisticam. Cracoviæ in 4°.

ספר התמונה *Sepher hattemunah*, Liber imaginis vel similitudinis. Liber Cabalisticus de figura literarum, sed manuscriptus, non impressus.

תניא *Tanja*, vel, *Sepher tanja*. Liber ritualis. Author R. Jehudah filius Binjamin, anno Christi 1314. Cremonæ. Anno 325. Christi 1565. in 4°.

תנא דבי אליהו *Tena debe Eliahu*, Traditio domus Eliæ. Venetiis in 4°.

· תנחומא *Tanchuma*, Consolatio. Est Medrasch sive Commentarius vagus in quinque libros Mosis, satis celebris. Dicitur aliâs ילמדנו *Jelammedenu*, Docebit nos, quia frequenter eâ voce utitur, dum ex præcedentibus semper doctrinas certas proponit. Excusus Constantinopoli Anno 288. id est, 1528. in fol. Postea in Italia, & demum Veronæ, Anno 355. id est, 1595. cum quibusdam additamentis.

תענוג

תענוג נפש *Taanug nephesch*, Oblectatio animæ. Author R. Moses Kimchi, Davidis frater.

תפארת ישראל *Tipheres Jisráel*, Decor Israëlis (*ex Thren.* 2. 1.) Liber continens conciones & alia. Venetiis.

ספר התפוח *Sepher hattappuach*; Pomum. Est libellus formâ Dialogi conscriptus, inter Aristotelem & discipulos ipsius; in quo Aristoteles eos informat de felicitate animæ post mortem, & morte non metuenda, &c. In præfatione, quam fecit Abraham Hallevi Bar Chasdaj, dicitur esse compositus à Sapientibus Græcorum, & ex Arabica, in linguam Sanctam translatus. Vixit hic Abraham Hallevi tempore Majemonidis, vel paulò post, circa annum Christi 1200. Habeo antiquum exemplar in pergameno scriptum, sed minutissimo charactere. Audio impressum esse בריווא די דטריינטו Tridenti.

תפוחי זהב *Tappuche sahaf*, Pompa aurea. Idem liber qui suprà fuit יסוד שירים.

תפלה מכל השנה *Tephilla miccol hasschánah*, Liber precum totius anni, vel, סדר תפלות *seder tefillos*, ordo precum, &c. Sic libri precum inscribuntur, quibus quotidie, in sabbatho & aliis minoribus festis, utuntur. Nam in שלש רגלים *schalosch regalim* tribus principalibus festis utuntur præterea libris מחזור *Machsór*, & סליחות *Selichos*, ut suis locis dictum.

dictum. Hi libri in variis locis, & variis formis excusi sunt, diverso etiam ordine, quem alium atque alium habent Galli, Germani, Poloni, Itali, Hispani. Cum פירוש Peruſch ſive Commentario excuſus Cracoviæ, Anno ש"נז 357. Christi 1597. in 4°. Hebraicè & Germanicè Venetiis apud Johannem de Gara, Anno 359.

סדר תפלות כמנהג קהלות בני רומא Ordo precum ſecundum conſuetudinem Eccleſiarum Romæ ſive Italicarum, Venetiis apud Johannem de Gara, Anno 354. Chriſti 1594. in 16°.

סדר תפלות כמנהג הספרדים Diſpoſitio precum ſecundum conſuetudinem Hiſpanorum. Venetiis Anno 329. Chriſti 1569. in 16°. &c.

תפלה למשה *Tphilla lemoſche*, Oratio Moſis (*Pſalm.* 90. *verſ.* 1.) Liber homologeticus, continens דרשות in legem. Impreſſus Theſſalonicæ, & Cracoviæ, Anno 350. in 4°.

תקון סופרים *Tikkun ſopherim*, Ordinatio ſcribarum. Author R. Salomon, filius R. Schimeonis bar Tzemach.

תקוני הזהר *Tikkune haſſohar*, Correctiones libri Sohar. Mantuæ Anno 318. in 4°. & Cracov.

תקון שטרות *Tikkun ſchetáros*, Ordinatio contractuum, id eſt, de numeratione annorum à literis contractuum, quæ vocantur שטרות.

Author

Author R. Juda Barſelonius, circa annum Chriſti 1070. Sciendum, Judæos primò numeraſſe annos ſuos ab exitu ex Ægypto, deinde à regibus, tertiò ab Alexandro Macedone. Is cum egreſſus eſſet ad vaſtandam urbem Hieroſolymam, Schimeon juſtus ſacerdos magnus (non ille qui Chriſtum excepit) habitu ſancto ſacerdotali ipſi cum aliis ſacerdotibus obviam proceſſit. Rex, ſomno antea monitus, & majeſtate ſacrâ Schimeonis obſtupefactus, ab equo deſcendit, Schimeonem amiciſſimè & clementiſſimè excipit, ac fœdus pacis cum ipſo init. Urbem cum Schimeone ingreſſus, & Templi ſplendorem admiratus, Deo Iſraëlis benedixit. Petiit mox in ſui memoriam imaginem ſculptam erigi. Sacerdos ſummus id abnuens, quòd Legi Moſis eſſet contrarium; Hoc, inquit, in tui memoriam faciemus, ut omnes filii ſacerdotum, qui hoc anno naſcentur, de tuo nomine Alexandri vocentur. Hoc cùm Regi placeret, datâ magnâ ſummâ auri ad uſum Templi, exivit. Factum hoc trecentis duodecim plus minus annis ante natum Chriſtum. Hîc alii Hiſtorici Hebræorum addunt, ſacerdotem quoque promiſiſſe Regi, quòd velint ab iſto die & deinceps literas contractuum, quas שטרות *Schetaros* vocant, ſignare ab anno ingreſſus Alexandri in urbem. Hanc numeratio-

rationem vocarunt מנין שטרות *Minjan Schetaros*, Numerationem contractuum, & duravit usque ad R. Scherira, qui circa annum Christi millesimum vixit. Post eum cœperunt numerare annos à creatione mundi.

תקנות רבנו גרשום Constitutiones Rabbenu Gersom.

תרגום של חמש מגלות *Targum schel chamesch megillos*. Versio Germanica Paraphrasis Chaldaicæ quinque libellorum Cant. Ruth. Thren. Eccles. & Esther, unà cum explicatione Hebraica difficiliorum vocum Chaldaicarum. Author R. יעקב בר בונם / cognominatus R. Cappelman. Friburgi Brisgojæ apud Frobenium in 4°.

תרומה *Trúmah*. Liber ritualis & judicialis est. Impressum habeo Venetiis à Bombergo in parvo folio, Anno 1528. Author est R. Baruch מגרמיזא / filius R. Isaaci, ut in fine libri notatur. Scripsit eum anno Christi 1236. In Juchasin fol. 132. 1. scribitur R. Samuel Hispanus, filius R. Isaac, anno Christi 1225. scripsisse librum Truma magnum.

תרומת הדשן *Trumas haddeschen*, Ablatio cineris. Author R. Israël Germanus, Anno 1460. Excusus Venetiis apud Marcum Antonium Justinianum, Anno 306. Christi 1546. & apud Bombergum, Anno 283.

id

id eſt, 1523. Continet Quæſtiones & Reſponſiones in Legem Moſis.

תרומות *Trumos*, vel, *Sepher hattrúmos*, Liber oblationum. Juridicus totus eſt, de commodato & mutuo, uſuris, ac omnibus caſibus, qui ibi intercurrere poſſunt. Excuſus Pragæ, Anno 1605. in fol.

ספר התרשיש. Liber Cabaliſticus, quem compoſuit ר׳ נטרואני.

תשובות *Tſchúvos*, Reſponſiones. Reſponſionum libri plurimi ſunt. Celebres ſunt תשובות דרב שרירא Reſponſiones Raf Scheriræ, quem librum hiſtorici ſæpè citant. Claruit hîc Doctor anno Chriſti 967. *Tſchúvos hárosch*, Reſponſiones Rabbi Aſcher. Item, Reſponſiones R. Levi Aben Chavif, R. Jacob Weil, R. Joſeph Kalon.

תש״בץ *Taſchbatz*, id eſt, תשובות שמעון בר צמח Reſponſiones Simeonis bar Tzémach. Pro hoc poſtremo quidam ſcribunt Tzadok. Liber celebris eſt. Plures ſunt ſimiles libri, de quibus aliâs ſi D. V. diſtinctiùs agemus.

FINIS.

LEC-

LECTORI. S.

Noveris primò *nomina librorum Latinè scripta esse, ad formam pronunciationis Judaicæ, quibus Thau lene sive raphatum semper ut S effertur. Ideo fine, ut si quis eos à Judæis petat, sciat eos ipsorum more nominare.* Deinde *notandum, Judæos voces polysyllabas ferè semper efferre cum Accentu in penultima.* Tertiò, *Beth lene quandoque per V consonam; quandoque per F expressum: in harum enim potestatem incidit. Denique quæ hîc desiderantur, tu benevolus addito. Vale, vade.*

שכחה.

In Bibliotheca Rabbinica, in litera א adde;

אגרת חמודות *Iggéres chamúdos*, Epistola desiderabilium. Liber Cabalisticus. Citatur in præfatione libri Cosri.

ספר של רבי אנשל *Sepher schel Rabbi Anschel*, Liber R. Anschel. Lexicon est Hebræo-Germanicum, impressum Cracoviæ, Anno mundi 344. Christi 1584.

In ב;

ספר בכשרות *Baccoscharos*; Cum compedibus. *Titulus ex Psalm.* 68. 7. Liber Carminum Hebraicorum, divisus in duas partes; in prima continentur שירות ומירות Cantiones & psalmi lætiores; in altera; קינות Threni & cantiones lugubres. Author Rabbi Ephra-

Ephrajim filius Rabbi Joſeph. Impreſſus Cracoviæ Anno 368. Chriſti 1608. in 4°.

In litera Gimel adducitur ספר הגדרים / & in litera Mem, מכלל יופי / ubi nota, primum ejus nominis, & *Sepher haggedarim*, eſſe unum & eundem. Eſt liber, qui propriè vocatur *Michlal Jophi*, & continet expoſitiones ſive definitiones vocabulorum ſeu terminorum Philoſophicorum; Ethicorum & Politicorum, Logicorum, Mathematicorum, Phyſicorum, Theologicorum, Medicorum, qui paſſim apud Philoſophos & Theologos, præſertim in libro More Nevochim, occurrunt, idque ſecundum ordinem Alphabethicum, & in unaquaque litera termini iſti diſtinctè proponuntur. Author מנחם בר אברהם המכונה בונאפוס אברהם הפרפנייאני Menachem bar Abraham, cognominatus, Bonapus Abraham Parpanianus. Habeo manuſcriptum, ſed audio, etiam impreſſum eſſe.

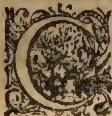
In litera Jod, ad יפה מראה nota; impreſſum eſſe Venetiis, Anno 350. Chriſti 1590.

SOLI DEO GLORIA.

APPENDIX
AD
BIBLIOTHECAM
RABBINICAM.

JOHANNES BUXTORFIUS F.
Lectori Benevolo S.

um paucis admodùm septimanis, post absolutam Bibliothecæ Rabbinicæ editionem, Catalogum illum librorum Hebraicorum, in Oriente maximè cognitorum & extantium, accepissem, cujus in Epistola Dedicatoria mentionem feci, nolui, vel curiosos hujus linguæ cultores illius fructu, vel ejus authorem debitâ suâ laude tamdiu privare, donec fortè de novo liber hic imprimatur, sed quamprimùm illum, in ordinem dispositum, juris publici facere, & Bibliothecæ nostræ annectere. Communicavit autem eum nobiscum D. Antonius Legerus, Pedemontius, Vir, ut verissimè ipsum alibi descripsimus, à Variarum linguarum usu, & Philosophiæ ac Theologiæ rara & recondita cognitione, cum pari pietate, insignis & eximius, nobisque jam à multis annis, singulari necessitudine conjunctissimus. Dum enim ille antehac per aliquot annos alia & magis ardua ob negotia Constantinopoli commoraretur, quibus non solùm summa sua cum laude, sed & insigni Reipublicæ Christianæ usu, & purioris Religionis propagatione, defunctus est; horis succisivis Judæo-

 rum

rum etiam familiaritatem contraxit, partim ut de rebus Religionis cum ipsis conferret, partim ut secretiora illorum mysteria penetraret, & quæ coram Christianis maximè occultant, ab eis cognosceret & extorqueret. Id quod tanto feliciùs ex voto et successit, quòd in tales inciderit, qui præter linguæ patriæ cognitionem, Latinæ quoque non imperiti essent, neque à Christiana Religione, ut communis fæx Judaica, ita prorsus abhorrentes & alieni. Inter alia, quæ inde secum reportavit, est etiam præsens, quem tibi exhibemus, Catalogus librorum in Bibliotheca nostra Rabbinica desideratorum. Accepit ipse eum Constantinopoli à Doctissimo Rabbino Jacobo Romano, qui Bibliothecâ Rabbinicâ Parentis visâ, statim ita ejus inventione delectatus est, ut constituerit eam augere, & in linguam Hebræam translatam, in suæ quoque gentis usum edere. Plures equidem continebat Catalogus ille à D. Legero nobis transmissus, sed illorum non paucos nos quoque jam antè observaveramus in secunda hac editione, trecentis circiter novis librorum titulis & descriptionibus à nobis aucta. Iis si hi quoque accedant, non dubito, quin maxima librorum Hebraicorum, editorum & manuscriptorum, pars nobis Christianis quoque jam cognita sit & patefacta. Quod si itaque aliquid utilitatis aut voluptatis ex præsenti appendice ad te redeat, Lector Benevole, ejus gratia non mihi, qui pauca de meo addidi, sed dicto D. Legero, maxima ex parte debebitur. Vale.

א

אבי אסף *Avi-ásaph.* Liber ritualis & juridicus R. Eliefer, filii Jacobi.

אביר יעקוב *Avir Jaacob*, Potens Jacobi (*titulus ex Gen.* 49. 24.) Liber Medicinæ R. Messer David, filii Messer Leon, MS.

* אגרת בעלי חיים] Recensetur liber hujus nominis in superiore Catalogo. Alterius etiam meminit D. Legerus, de quo scribit: *Ex Græco in Arabicum versus liber ab Abu Siphe, inde in Turcicam linguam translatus à Laami abi, Solymani Imperatoris Poëta*, *nec non in Hebraicam. Turcicè dicitur* Scheref Ulinsan. *Ostendit hominem esse animal prudentissimum, de cujus dominio cùm cætera animalia quererentur, & jugum excutere satagerent, judice diabolo vicit homo.*

אגרת החמדה *Iggéres hachemdah*, Epistola desiderii. Cabalisticus. Author R. Moses Gerundensis. MS.

אגרת שבת *Iggéres Schabbas*, Epistola Sabbathi, R. Abraham Aben Esræ, in qua, Sabbathum ipsi apparuisse fingitur, & conquestum, noctem sequentem à multis celebrari, non præcedentem, quam probat Sabbatho accensendam, MS.

אגרת השמד *Iggéres haschémed*, Epistola persecutionis. Author Rambam, in qua abnegationem fidei in periculo vitæ permittit

consulentibus ipsum ob Mahumedanorum persecutionem.

אגרות ר׳ משה נתן *Iggéros R. Mosche Nathan*, Epistola R. Mosis Nathanis, MS.

אהבה בתענוגים *Abavah betaanúgim*, Amor in deliciis (*ex Cantic.* 7. 6.) Liber R. Mosis Nathan, de articulis fidei, ut More Nevóchim, MS.

אהלי קדר *Ohole kedar*, Tentoria kédar, R. Salomonis Jeruschalmi Calendarium Arabicum.

ספר האורה *Sepcer haórah*, Liber lucis, R. Joseph Gecatiliæ, Cabalisticus.

אות הברית *Os habberis*, Signum fœderis, R. Menachem Rabbæ. Editus.

ספר האחד *Sepher haéchad*. Aben Esræ libellus, de virtute numerorum ab uno ad decem, MS.

איל משלש *Ajil meschillasch*, Aries triennis (*Gen.* 15. 9.) Liber manuscriptus, cujus author idem qui scripsit אף חכמתי רפואה.

אכלה ואכלה *Ochla veochla*. Masoræ initium hoc erat, ideò hoc titulo seu nomine sæpissimè citatur. Innumeri autem sunt libri Masoræ MSS.

ספר האמונות *Liber rerum credendarum*. R. Meir de Rotenburg. Cabalisticus. MS.

ספר האמונה *Sepher haémunah*, Liber fidei. R. Joseph Kimchi Disputatio contra Christianos.

אמרי נואש *Imre noaſch*, Verba deſperati (*titulus ex Jobi 6. verſ. 26.*) Liber R. Salomonis Piera de rhythmis Hebraicis, ſeu poëticorum verborum copia. MS.

ספר האסופורת *Sepher haaſúphos*, Liber collectaneorum, R. Eliæ Carcaſſonæ, Liber ritualis aut juridicus.

אף הכמתי רפואה Liber Medicus.

אוצר יי *Ozar Adonaj*, Theſáurus Domini. R. Joſeph Caſpi Expoſitio in Pentateuchum MS. *Alius* hujus nominis Cabaliſticus, Rabbi Moſis Gerundenſis.

אורח סלולה *Orach ſelulah*, Via ſtrata. (*ex Prov. 15. 19.*) De Calendario, feſtis, &c. Author R. Iſaac Alchadeb. MS.

אורחות עולם *Orchos olam*, Viæ mundi. Fertur eſſe Geographiæ Epitome, & Venetiis editus. Forſan eſt ille, qui in noſtra Bibliotheca vocatur אגרת אורחות העולם.

ארון העדות *Aron haédus*, Arca teſtimonii, R. Judæ Barſellonii Conciones.

ספר האשכול *Sepher haeſchkol*, Liber botri. Juridicus, R. Abraham, filii Iſaaci.

אשכול הכופר *Eſchkol haccópher*, Bacca cypri (*Cantic. 1. 14.*) Liber ritualis R. Moſe Chaļana. MS.

ב

בית־אל *Bef-el*, Domus Dei. R. Davidis de Stella. MS.

בן ארבעים לבינה *Ben arbaim lebinah*, Filius quadraginta annorum ad prudentiam (*titulus ex Pirke Avoth cap.* 5.) Liber Aſtrologicus R. Abraham Sachuth. MS.

בן זקנים *Ben ſekynim*, Filius ſenectutis (*Geneſ.* 37. 3.) R. Judæ Levi verſus frigidi & inepti.

בן משלי *Ben miſchle*, Filius proverbiorum. Verſus ſunt antiquiſſimi Poëtæ, R. Samuelis Hannagid, qui ante 700. annos ſcripſit, & librum ſuum משלי inſcripſit. Alii eum tribuunt R. Jehudæ Aben Tybbon.

בעלי אסופות *Baale aſuphos*, Domini collectionum vel collegiorum (*ex Eccleſ.* 12. *verſ.* 11.) Miſcella variorum eſt collectio. MS.

בעלי החלומות *Baale hachalómos*, Domini ſomniorum. Rabbi Jacob Corbeil de reſponſis in ſomniis. MS.

ספר הברית. Præter eum, quem recenſuimus in Bibliotheca Rabbinica, eſt & alius ejuſdem nominis, qui continet diſputationem contra Chriſtianos, R. Joſeph Kimchi. MS.

בתי הנפש והלחשים *Batte hannéphesch vehallechaſchim*, Pectoralia & inaures (*titulus ex Jeſa.* 3. 20.) R. Levi liber, de ſcientiis omnibus car-

carmine tractans, in quo sunt versus, ut æquent numerum, quem conficiunt literæ istius tituli. Hic antiquus Philosophus scripsit etiam לוית חן. Extat MS.

ג

ספר הגאולה *Sepher haggeúllah*, Liber redemptionis. Author Gerundensis, & est Cabalisticus. MS.

גאון יעקוב *Geon Jaakof*, Excellentia Jacobi R. Mose Alaschkar (i. e. Rubri, Rufi: nam Aschker Arabibus Ruber.) MS.

גביע הכסף *Geviah hakkéseph*, Calix argenteus (*ex Gen.* 44. 22.) Perusch sive Expositio super More nevóchim R. Joseph Caspi. MS.

גבעת מורה *Gifas More*, Collis More (*ex Judic.* 7. 1.) Expositio super librum More. MS.

ספר הגלוי R. Joseph Kimchi Disputatio contra Christianos. MS.

ספר הגן *Sepher haggan*, Liber horti. Expositio Pentateuchi. MS.

גנזי המלך *Ginse hammélech*, Thesauri regis (*ex Esth.* 3. 9.) Tractatus Philosophici R. Isaac ben Latif. MS.

ד

דברי שלמה *Dibbre Schelomoh*, Verba Salomonis. Sunt Draſchos ſive Conciones R. Schlómoh lebes hallevi.

דור הפלגה *Dor haphlagah*, Ætas diviſionis Linguarum. Author R. David Provincialis. Citatur à R. Aſaria in Meor enajim.

דעות הפילוסופים *Déos happiloſophim*, Sententiæ Philoſophorum. Compilatio librorum Ariſtotelis, quos ex Arabico omnes Hebraicè convertit R. Schem Tof Phalkira. MS.

דרך אמונה *Derech emunah*, Via fidei. Eſt *quidam* hujus nominis R. Meir Gabbai Magneſienſis, Cabaliſticus, editus Conſtantinop. *Alter* eſt R. Abraham Bivaſch Arragonienſis, Philoſophicus, etiam Conſtantinop. editus.

דרך חיים *Derech chajim*. Præter eum, qui jam in Bibliotheca Rabbinica eſt recenſitus, extat adhuc alius R. Menachem Lonzano, carmina moralia continens, editus Venetiis.

דרכי משה *Darke Moſcheh*, Viæ Moſis. Liber ritualis R. Moſe Iſerlen.

דרכי התלמוד *Darke hattalmud*, Viæ Talmudis. R. Iſaac Campanton, Caſtilienſis Judæi, Regulæ ad intelligendum Talmud. Editus.

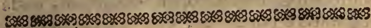
ה

ה

הגדות התלמוד *Haggádos hattalmud*, Fabulæ Talmudicæ, Legendæ Talmudicæ. Author R. Jacob ben Bivas.

הליכות עולם *Halichos olam*. Præter eum, qui in Bibliotheca Rabbinica recensetur, est adhuc alius hujus nominis, cujus author Rabbi Joseph Jeschua.

השגות. *Aliæ* sunt adhuc הר"אבד / id est, R. Abraham ben David, in librum ritualem Ramban, Venetiis editæ. *Aliæ* item R. Eliæ Misrachi, i. e. Orientalis, Constantinopolitani, in R. Mose de Kotzi. Hic Misrachi Constantinopoli vulgò dicitur אלרב *Elrab*, Magnus. Aliæ etiam sunt R. Mosche Haccohen, in eundem Ramban, MS.

ו

ועד לחכמים *Vaad lachachámim*, Conventus Sapientum. Conciones R. Samuel Aripol. Venet. Nihili fiunt ab Hebræis Constantinopolitanis doctioribus, omnes istius Aripol libri, tamquam nugarum pleni.

ז

זה ינחמנו *Se jenachamenu*, Iſte conſolabitur nos, (*ex Geneſ.* 5.29.) R. Abraham Bivaſch conciones Philoſophicæ variæ.

זוהר. Legerus ſcribit; In antiquiſſimis MSS. exemplaribus multa extare fidei Chriſtianæ faventia, quæ ab incredulis Judæis librorum corruptoribus in cæteris detracta, ut ipſemet vidiſſe teſtatur in variis exemplaribus R. Leonis Sia, Medici, qui poſtea veram Chriſtianæ Religionis profeſſionem amplexus, & in Tranſſylvaniam profectus, ibidem in Sereniſſimi Principis Ragotzi Aula Medicinam exercuit, & fortè etiamnum exercet. Ab hoc R. Leone Sia, & nos ante aliquot annos unam & alteram epiſtolam Conſtantinopoli accepimus, unde cognoſcere potuimus, eum à Chriſtiana religione non valdè eſſe alienum.

זכות אדם *Sachus Adam*, Meritum Adami, vel, Juſtitia, Innocentia Adami. Excuſare imò negare conatur author hujus libri impius, & propterea meritò ignotus, peccatum Adæ. MS.

זכרון טוב *Siccaron tobh.* Expoſitio in Pentateuchum.

ח

חוות יאיר *Chaffos Jair*, Villæ Jair. Liber continens פרפראות seu, minutas ac subtiles expositiones Cabalisticas variarum vocum, secundum ordinem Alphabeticum, inprimis ex fundamento ראשי תיבות / & נוטריקון. Author, R. Abraham, filius R. Jechiel Porto. Venet. apud Petrum Aloisium, & Laurentium Bragadinum, Anno 1628. in 4°.

חזה התנופה *Chase hattenuphah*, Pectus agitationis (*titulus ex Exod.* 29. 27.) Compendium quæstionum ritualium R. Mosche.

חזוק אמונה *Chissuk emunah*, Confirmatio, vel, Fortalitium fidei. Disputatio contra Christianos, R. Isaac ben Abraham. MS. extat Constantinopoli apud R. Zachariam, Caraitam, & R. Ezechiam Romanum, Rabbanitam.

ספר החכמה *Sepher hachochmah*, Liber sapientiæ. Cabalisticus R. Baruch. MS.

חכמת שלמה *Chochmas Schelómoh*, Sapientia Salomonis. Rabbi Salomonis Luriæ Correctio errorum, qui in Talmudis editione deprehenduntur.

חומש *Chumasch*, sive Pentateuchus. Suprà variæ editiones Pentateuchi sunt recensitæ. Mentionem facit Legerus etiam alterius, editi tempore Solymani, Turcarum Imperato-

ratoris, Constantinopoli, Anno 5307. unà cum Haphtaros & quinque Megillos, Hebraicè, Græcè, & Hispanicè, addito etiam Targum Onkeli, & Commentario R. Salomonis. Nam (scribit idem) Constantinopolitani Judæi, ex iis oriundi, qui ante multa sæcula eò migrarunt, Græcè Sacram Scripturam legunt, & sunt ferè Caraitæ: qui autem non ita pridem eódem ex Hispania sedes transtulere (qui plerique omnes Rabbanitæ sunt) Hispanicè Sacram Scripturam lectitant. In Taurica verò Chersoneso Theodosiæ habitantes, Turcicè Sacros libros legunt, ut Arabizantes Arabicè, & in Perside *Persicè*. *Ubique* tamen in peregrinis linguis exprimendis Hebraico charactere abuti consueverunt. Iste autem Raschi, cujus Commentarius additur, R. Selomo Isaac Trevirensis esse videtur, non R. Selomo Jarchi, qui illo recentior.

חסדי יי *Chasde Adonaj*, Benignitates Domini. Præter eum qui in nostra Bibliotheca commemoratur, scribitur esse alius hujus nominis, continens Conciones R. Joseph Jabes, edit. Constantinopoli.

חוקות הדיינים *Chykkos hadaijanim*, Statuta Judicum, quomodo Judices se gerere debeant in judiciis. Author existimatur esse R. Meir de Rotenburg. MS.

חוקות הפסח *Chykkos happésach*, Statuta Paschatis.

ſchatis. Expoſitio Haggadæ Paſchalis, R. Moſe Piſante. Conſtantinop.

חוקות התורה *Chykkos hattorah*, Statuta Legis. Cabaliſticus R. Judæ. MS.

חשב האפוד *Cheſchef haëphod* Cingula Ephod, ſeu pectoralis (*Exod.* 28.) Liber Geometricus Ephodei, qui ſe vocat, אבי פריפיטו דורנטו, ex quorum vocabulorum initialibus literis contrahitur אפר. MS.

חשן המשפט *Choſchen hammiſchpat*, Pectorale judicii. Præter eum, quem jam recenſuimus, ſunt adhuc duo alii hujus nominis. *Primus*, Rabbi Joſeph Carru, Conſtantinopolitani Judæi, edit. Venet. & alibi. *Alter*, R. Abraham Conte Grammatica MS. ſed poſtea ab uxore ejus edita.

ט

טהרת הקדש *Tohoras hakkódeſch*, Mundatio ſanctitatis (*ex* 2 *Chron.* 30. 19.) Author R. Samuel Sarſa. MS. Nihili eſt.

טוב שם *Tof ſchem*, Bonum nomen (*titulus ex Eccleſ.* 7. 3.) Liber agens, quâ ratione quis per ſtudium verbi Dei, & bona opera, bonum nomen acquirere debeat in hac vita, ut etiam hæres fiat vitæ æternæ. Urget autem potiſſimùm argumentum à conſideratione & contemplatione Mortis, &c. Author

Rabbi Eljakim f. Rabbi Naphtali. Venetiis, apud Isaacum Gersonem, Anno 367. Christi 1607. in 4°.

טומאה וטהרה *Tumah Vetohorah*. Immunditia & munditia. Author R. Saadia Gaon.

טעמי מצוות *Taame Mitzvos*, Rationes Præceptorum. Præter eum, qui jam recensitus est, plures extant, hujus nominis & argumenti, libri; ut, R. Jehudæ Levi, R. Menachem Babylonii, & R. Naphtali.

י

יד יוסף *Jad Joseph*, Manus Josephi. Author ejus Rabbi Joseph Tzorphati, Gallus. Citatur à Menasse ben Jisrael in Conciliatore p. 148.

ספר היסוד *Sepher hajesod*, Liber fundamenti. Libellus Aben Esræ de linguæ Hebreæ mysteriis. MS.

יסוד האמונה *Jesod haëmunah*, Fundamentum fidei. Cabalisticus R. Barachiel. MS.

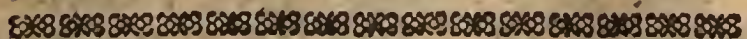
יסוד מורא In Bibliotheca Rabbinica scribitur, videri esse librum Grammaticum. Legerus scribit, esse librum de capitibus fidei, & de præceptis, nec non de rebus Philosophicis, ac probari in eo, Sacram Scripturam priùs esse tenendam, antequam ad Talmud accedatur. Impressus etiam est Constantinop.

יפה עינים *Jephe enájim*, Pulcher oculis. Deraſchim, ſive Conciones R. Samuelis Japhe.

יקוו המים *Jikkavu hammájim*, Congregentur aquæ. (*ex Geneſ.* 1.) Liber Philoſophicus, de aquis & mari, in quo rationibus Philoſophicis demonſtrare conatur, cur aquæ terram non obruant. Author R. Samuel ben Tybbon. MS.

ישועות משיחו *Jeſchuos Meſchicho*. In Bibliotheca Rabbinica adducitur ex præfatione libri מעייני הישועה, ignorari, quónam hic liber devenerit. D. Legerus ſcribit, Manuſcriptum ejus exemplar habere R. Jacobum Romanum, Conſtantinop.

ספר הישר D. Legerus ſcribit, ſic etiam vocari Expoſitionem Aben Eſræ in Pentateuchum, edit. Venetiis.

כ

ספר הכבוד *Sepher haccávod*, Liber gloriæ. Cabaliſticus R. Joſeph Gecatiliæ. MS.

כבוד אלהים *Kevod elohim*, Gloria Dei. Præter eum, qui in Bibliotheca Rabbinicá extat, duo ſunt adhuc alii hoc titulo. *Primus*, R. Joſeph Aben Schem Tof, Philoſophicus. *Alter*, R. Abraham Aben Megas, conciones quaſdam in Legem complectens. Uterque editus Conſtantinopoli.

ספר הכולל *Sepher haccolel.* Liber continens rationes præceptorum Mosaicorum, R. Mose ben Tybbon, filii R. Samuelis. MS.

כלי יקר *Keli jakar.* Unus hujus nominis adductus est in Bibliotheca Rabbinica. *Alius* est, Commentarius in Legem, R. Ephrajim, qui etiam scripsit עוללות אפרים.

כליל יופי *Kelil Jophi*, Perfectus pulchritudine. Logica R. Misser Leon. Alter est ejusdem nominis, R. Aharonis Karaitæ Grammatica MS.

כליל תכלת *Kelil techéles*, Totum hyacinthinum (*Exod.* 28. 31.) R. Menachem Rabba Conciones in Legem. MS.

כללי התלמוד *Kelle hattalmud*, Regulæ, Canones Talmudici. Author R. Joseph, filius R. Ephrajim Caro. MS.

כלימת הגוים *Kelimmas haggojim*, Opprobrium gentium. Ephodei liber contra Christianos. MS.

כנפי יונה *Kanfe jonah*, Alæ columbæ (*ex Psal.* 68. 14.) Liber Cabalisticus recens, R. Menachem Asariæ Mippano. MS.

כסא דוד *Kisse David*, Solium Davidis. Liber Philosophicus, Misser David, filii Misser Leonis.

כסף מזקק *Keseph mesykkak*, Argentum purgatum. Author R. Josia Pintus. Citatur à Menasse ben Israël in Conciliatore, p. 128.

כסף נבחר *Keseph nischar*, Argentum selectum. Ejus-

Ejusdem R. Josiæ Pinti Conciones in Pentateuchum, edit. Venetiis.

כפות כסף *Kappos keseph*, Cochlearia argentea. R. Joseph Caspi Expositio Threnorum. MS.

ל

לב אבות *Lef avos*, Cor patrum. R. Isaac lebeth hallévi Expositio super Pirke avoth. Edit. Thessalonicæ.

לב האריה *Lefhaarjeh*, Cor Leonis. Tractatus de memoria artificiali, R. Juda de Modena. Venetiis, ubi author vivit.

לב חכם *Lef cháchám*, Cor Sapientis. R. Samuelis Arepol expositio in Ecclesiastem. Constantinopoli.

לבנת הספיר *Lifnas hassaphir*, Later saphiri. Est etiam hujus nominis Commentarius quidam cabalisticus in legem, ignoti authoris. MS.

לוית חן *Lifjas chen*, Additamentum gratiæ (*Proverb.* 1.9.) Grammatica R. Immanuelis, Ben Giunto Aben venuto, edita Mantuæ. Alter extat ejusdem nominis, R. Levi conciones in capita quædam Legis complectens. MS.

לחם דמעה *Lechem dimah*, Panis lachrymarum. R. Samuelis Uzedæ Expositio in Threnos. Venetiis.

לחם סתרים *Lechem ſeſarim*, Panis abſconſionum (*ex Prov.* 9. 17.) Commentariolus breviſſimus in Danielem & quinque libellos, quæſtiones ſeu dubia nonnulla in ſingulos libros proponens & diſſolvens. Author R. Joſeph טאיטצק Taitzak. Venetiis apud Johannem de Gara, Anno 368. Chriſti 1608. in 4°.

לקח טוב *Lekach tof*, Doctrina bona. Præter eum, qui in Bibliotheca Rabbinica recenſetur, ſunt adhuc duo alii ejusdem nominis. *Primus*, R. Jom Tof Saalon Expoſitio in libellum Eſther, edita Conſtantinop. *Alter*, R. Moſe Nager expoſitio in Pentateuchum, edita ibid.

לקט שכחות *Leket ſchekéchos*, Collectio rerum oblivioni datarum, perditarum, amiſſarum. Author R. Moſe ben Tybbon. MS.

לשון הזהב *Leſchon haſſáhaf*, Lingua aurea, (*Joſ.* 7. 21.) Hic in Bibliotheca Rabbinica adducitur, ſed ſine expoſitione argumenti. Eſt autem tractatus de nominibus Menſurarum, quæ in Sacra Scriptura extant, R. Iſaac Alchadeſi, id eſt, Gibboſi. MS.

מ

מאה דברים *Meah devárim*, Centum verba. Rabbi Iſaac Nathan Inſtitutio ſeu diſciplina filiorum. MS.

ספר מאה דפים *Sepher meah dappim*, Liber centum foliorum. Medicus liber, ex Talmudicis libris collectus, ubi in iis de Medicina quid occurrit.

מאה שערים *Meah schearim*, Centum portæ. Liber Cabalisticus R. Isaac, bar Abba, MS. *Alter* est, R. Mosche Alschich, Conciones continens in Paraschas Mosaicas, ordine habitas. MS.

ספר מאורות *Sepher meoros*, Liber luminarium. R. Serachia Scholia in Raf Alphes, edit. Savionetæ.

מאזני צדק *Mosne zedek*, Bilances justæ. Liber moralis Arabicè ab Abuamat Algazelo scriptus, & Hebraicè conversus à R. Abraham bar Chasdai. MS.

מאירת עינים *Meiras enajim*, Illuminans oculos. Præter eum qui adductus est in Bibliotheca Rabbinica, sunt adhuc duo homonymi. *Primus* Liber ritualis & juridicus, editus Cracoviæ. *Alter* est Expositio arcanorum Cabalisticorum, quæ occurrunt in R. Mosis Nachmanidis Commentariis in Legem.

מאמר מרדכי *Maamar Mordechaj*, Sermo Mardochei. R. Schem tof Expositio in libellum Esther. Venetiis.

מבצר יצחק *Mifzar Itzchak*, (*allusio ad locum Habac. 1. vers. 10.*) Munitio Isaaci. Disputatio contra Christianos R. Isaac Nathanis, qui Concordantias conscripsit. MS.

מבקש יי' *Mevakkeſch Adonaj*, Quærens Dominum. R. Iſaac Gerſon Conciones, editæ Venetiis.

ספר המבקש *Sepher Hammevakkeſch.* R. Schem tof Phalkeira Quæſitor ſeu Inveſtigator ſcientiarum, proſâ & verſu.

מגדל דוד *Migdal David*, Turris Davidis (*Cant.* 4. 4.) Titulus hic adducitur in Bibliotheca Rabbinica, ſed ſine argumento. Sunt autem plures. *Unius* author eſt R. Mordechaj ראטו Dato, in quo oſtendit & docet, magnam habuiſſe cauſam Iſraëlitas, expectandi liberationem ex præſenti captivitate, & reſtaurationem Templi, Anno ש"לה 335. Chriſti 1575. Mentionem ejus facit R. Aſarias in מאור עינים fol. 139. col. 1, *Alius* eſt R. Davidis Stellæ, conciones in Legem continens. MS. *Alius* itidem, Grammatica R. David Provincialis.

מגדל עוז *Migdal os.* Adducitur in Bibliotheca Rabbinica, ſed ſine argumento. Legerus ſcribit, eſſe expoſitionem in R. Alphes. Alius eſt ejus nominis, R. Almoſnini Expoſitio libri, Cawanoth Algazeli, qui invitus Arabicè ſcripſerat deſtructionem Cawanoth, id eſt, opinionum Philoſophicarum, quo tempore Caliphæ retinuerant uſum Philoſophiæ. Contra ipſum poſtea Averroës ſcripſit Deſtructionem deſtructionis.

מגלה עמוקות *Megalle amukos*, Revelans pro-

profunda (*ex Jobi* 12. *verſ.* 22.) Author R. Moſe Cohen. MS. *Alius*, R. Levi. *Alius*, Epiſtola Rambami. *Alius*, R. Salomonis El Conſtantin, i.e. Conſtantinopolitani, Expoſitio Philoſophica in Legem. MS.

מגלת המגלה *Megillas hammegilla*, Volumen voluminis. Author R. Abraham bar Chija hannaſi. Citatur à R. Aſaria in מ"ע fol. 139. 2. & ab Abarbenele in Danielem, cap. 11.

מגלת סתרים *Megillas ſeſarim*, Volumen occultorum. R. Samuel Motot Expoſitio in Aben Eſram ſuper Pentateuchum, edit. Venet.

מגן אבות *Magen avos*. Mentio ejus in Bibliotheca Rabbinica. Legerus ſcribit, eſſe Diſputationem contra Mahumetanos, Karraitas, & Chriſtianos, notans errata Alkorani, &c.

מגן אלהים *Magen Elohim*, Clypeus Dei, vel, Clypeus Dominus. MS.

מגן דוד *Magen David*, Clypeus Davidis. Grammatica R. Eliſa, i.e. Græci, Apologiam continens pro R. Davide Kimchi contra Ephodeum, qui eum in Opere ſuo Grammatico ſæpiſſimè refutat. Conſtantinopoli. *Alius*, ℥ Miſſer David ſpeculationes in quædam capita Legis, MS. *Alius* R. Davidis Cohen. MS. *Alius* Cabaliſticus R. David ben Simra, qui citatur à Menaſſe ben Iſraël in Conciliatore p. 41.

מגן ורמח *Magen varomach*, Clypeus & Lan-

cea. Diſputatio contra Chriſtianos R. Cain ben Mouſa Haccohen, MS.

מדות אהרן *Middos Aharon*, Proprietates Aharonis. R. Aharon ben Chajim, recentis ſcriptoris, Expoſitio 13. מדות ſeu modorum, quibus Lex explicatur. Venetiis.

מורה אהרן *More Aharon*, Doctor Aharon, R. Aharon Karraïtæ refutatio nugarum Talmudicarum. MS.

מורה הנבוכים. Verſibus expreſſus extat à R. Mattatia Cartin. MS.

מזרק כסף *Miſrak Keſeph*, Pelvis argentea. Author R. Joſeph Caſpi. MS.

מחנה אלהים *Machane Elohim*, Caſtra Dei. Liber Philoſophico-Theologicus, ut liber More, R. Moſis ben Chaſif. MS.

מחברות איתיאל *Mechabberos Ithiel*, Collectiones vel Compoſitiones R. Ithiel Chariri, conſcriptæ Arabicè, quas deinde Chariſi Hebraicè tranſtulit, & תַּחְכְּמֹנִי vocavit, de nomine illius heroïs, de quo 2. Sam. 23. 8. Utrâque linguâ, tum Arabicâ, tum Hebræâ, eſt eloquentiſſimus liber. Chariri enim Arabicè æmulatus eſt eloquentiam Alcorani. Chariſi verò hujus facundiam Hebraicis carminibus ſuperaſſe fertur. Emanuel ipſe, homo glorioſiſſimus, hunc Chariſi, tanquam ſummum & incomparabilem Poëtam, commendat in מחברות עמנואל cap. 9.

מטה

מטה משה *Matte Mosche*, Baculus Mosis. Liber Juridicus.

מכלכל מחלה *Mechalkel machalah*, Sustentans infirmitatem. Liber Medicus, Rabbi Abraham Caslari.

מכלל יפי Præter adductos in Bibliotheca Rabbinica, feruntur adhuc esse alii: Liber Philosophicus Misser Leonis: & alius Aben Esræ.

מכתב אליהו *Michtaf Elijahu*. Scriptum, vel, Epistola Eliæ. Rabbi Eliæ Alpheghi Astrologia. MS.

ספר המלואים *Sepher hammilluim*, Liber Supplementorum. Unus hujus nominis ponitur in Bibliotheca Rabbinica. Sed plures sunt. *Alius* enim est R. Isaac Israëli, Supplementum libri ipsius יסוד עולם. MS. *Alius* R. Joseph Esobionis seu Hyssopei.

מלחמת מצוה *Milchamas mitzvah*, Bellum præcepti. Disputatio R. Joseph Kimchi contra Christianos, MS. *Item* R. Schelomoh bar Tzemach Expositio libelli Esther, edit. Venet.

מלחמת יי *Milchamas Adonaj*, Bellum Domini. R. Mose bar Nachman Gerondensis Annotationes in Raf. Alphes. *Alius*, liber Philosophicus R. Levi.

מלחמות יי *Milchamos Adonaj*, Bella Domini. R. Jacob bar Ruben Disputatio contra Christianos. MS.]

מילי

מילי דאבות *Mille deávos*, Verba patrum. Commentarius in Pirke avoth. Author, R. Josephus Hivanus. Impressus Cracoviæ in 4°. & Venet.

ספר המלמד *Sepher hammalmad*, Liber stimuli. R. Simeonis Grammatica & Logica. MS.

מלמד התלמידים *Malmad hattalmidim*, Stimulus discipulorum. Deraschim sive Conciones in Legem R. Jacob ben Machir. Commendat in eo Philosophiæ studium, unde ejus authoritate se tuebantur philosophantes in Concionibus. MS.

מנהג בתי אבות *Minhag batte avos*, Ritus familiarum paternarum. Venetiis.

מנהגי קראים *Minhâge karraïm*, Ritus Karraïtarum. Venetiis.

מנהיג הרופאים *Manhig harophcim*, Dux, Rector medicorum. Regulæ sunt medicinales R. Isaac Israëli. MS.

מנחת קנאות *Minchas kenáos*, Oblatio zelotypiarum (*ex Numer.* 5.) R. Abbamari bar Mose. Cùm anathema decretum esset in eos, qui Philosophiæ studebant ante trigesimum ætatis annum, Rabbi Salomonem ben Adret, hujus licentiæ authorem, & discipulos atque asseclas ejus, hos Philosophantes refellit hic Abbamari in hoc libro, in quo Epistolas collegit super hoc argumento scriptas elegantissimè. Manuscriptum habet Constantinopoli R. Jacob Romanus.

ספר

ספר המספר *Sepher hammiſpar*, Arithmetica R. Abraham Aben Eſræ. MS.

ספר המוסר *Sepher hammuſar*, R. Iſaac Creſpin Diſciplina ſeu Moralis inſtitutio, proſâ & verſu. MS.

ספר מסרות *Sepher Meſaros*, Liber Maſorarum. Oſtenditur in eo, non fruſtrà aut fortuitò, in Scriptura hanc vel illam vocem aut phraſin, toties reperiri, ut in Maſora notatur, ſed certâ intentione & certis de cauſis illud ita factum eſſe, ut exemplis illic demonſtratur, & illuſtratur. Editus eſt liber à Joſeph filio R. Samuelis ben Rej ſive Regis, Venetiis apud Johannem de Gara, An. 367. Chriſti 1607. in 4°.

מסורת הברית *Maſſores habberis*, Maſora fœderis (*ex Ezech.* 20. *verſ.* 37.) Liber Maſorethicus R. Meir Angel.

ספר מעלות *Sepher maalos*. R. David Conciones in Legem. MS.

מענה רך *Maane rach*, Reſponſum molle (*ex Prov.* 15. 1.) Author R. Menachem rabba. Venetiis.

מעשה חשב *Maaſe choſchebh*, Opus ſupputantis, calculantis. Opus Arithmeticum ſeu Geometriæ R. Iſaac Alchadef. MS.

מעשה נסים *Maaſe niſſim*, Opus miraculorum (q. d. Opus R. Niſſim.) Expoſitio R. Niſſim in Pentateuchum. MS.

מפה על השלחן *Mappa al haſſchylchan*, Mappa ſeu

ſeu Tegumentum ſuper menſam. R. Moſis Iſerle Scholia in librum *Schylchan Aruch*, edita Venetiis.

מקדש מעט *Mikdaſch meat*, Sanctuarium parvum (*titulus ex Ezech.* 11. 16.) Expoſitio quarundam ceremoniarum Talmud. MS.

מקוה ישראל *Mikve Iiſrael*, Exſpectatio, Spes Iſraëlis (*ex Jerem.* 14. 8.) Liber ritualis R. Iſraël, edit. Venet. *Alius* Cabaliſticus R. Juda ben Schemajah. MS.

מקור חיים *Mekor chajim*, R. Schelomoh ben Gavirol. Philoſophia. MS. Vide & Bibliothecam Rabbinicam.

מראות אלהים *Maros elohim*, Viſiones Dei. Expoſitio eſt מרכבה ſeu currus Ezechielis, cujus author eſt R. Chanoch Conſtantinopolitanus. MS. Vide & Bibliothecam Rabbinicam.

משא מלך *Maſſa melech*, Onus Regis. R. Joſeph Aben Eſræ quæſtiones rituales, editæ Venetiis. Recens eſt ſcriptor.

משובב נתיבות *Meſchovef netivos*, Reſtituens ſemitas (*titulus ex Jeſa.* 58. 12.) Liber Cabaliſticus R. Samuel Motot, MS. *Alius* R. Moſe Cohen, MS.

משבית מלחמות *Maſchbis milchamos*, Ceſſare faciens bella (*titulus ex Pſalm.* 46. 10.) Ritualis R. Iſraëlis. edit. Venet.

משכיות כסף *Maskijos Keſeph*, Figuræ Argenteæ (*ex Prov.* 25. 11.) R. Joſeph Caſpi Expoſitio in More Nevochim. MS.

משפטי

משפטי שמואל *Mischpete Schemuel*, Judicia Samuelis. R. Samuel Alcali expoſitio in loca quædam Talmudica, edit. Venetiis.

משרא קטרין *Meschare Kitrin*, Solvens nodos (*titulus ex Dan.* 5. 12.) R. Abraham Levi, de ſupputatione ſeptimanarum Danielis, edit. Conſtantinopoli, ubi probatur Judæis ibi agentibus.

משרת משה *Meschâres Moſche*, Miniſter Moſis. R. Calonymi, pro R. Moſe Ægyptio Conciones ſeu Orationes. MS.

נ

נהר פישון *Nehar Piſchon*, Fluvius Piſchon. Conciones Rabbi Iſaac Avuhaf, editæ Conſtantinopoli.

נחל ערנים *Nachal adânim*, Torrens voluptatum (*ex Pſal.* 36. 9.) Liber ignoti argumenti, Miſſer David.

נימוקי יוסף *Nimmuke Joſeph*, Obſervationes vel Annotationes Joſephi. R. Joſeph Chavif annotationes in R. Alpheſi. Hujus pars tantùm minima edita eſt Savionetæ & Cracoviæ: longè plura habentur in Manuſcriptis, quale exemplar habet R. Jacob Romanus, Conſtantinopoli.

נפש ארם *Nepheſch Adam*, Anima hominis. Liber ignoti argumenti, Rabbi Joſeph Moubner. MS.

נפש

נפש דוד *Nephesch David*, Anima Davidis. Itidem ignoti argumenti liber Misser Davidis. MS.

נופת צופים *Nophes tzuphim.* Adducitur in Bibliotheca Rabbinica, sed sine expositione argumenti. Est Rhetorica Misser Leonis, edita Coloniæ. *Alia* edita Constantinopoli, R. Isaac Alfuel, varia & vana.

ספר הנצחון *Sepher hannizzáchon.* Præter duos in Bibliotheca Rabbinica commemoratos, extat tertius, etiam disputationem continens contra Christianos, authore R. Joseph Kimchi, patre R. Davidis. MS.

נקודות הכסף *Nekuddos hakkeseph*, Puncta argentea (*ex Cantic.* 1. 11.) Explicatio Cantici Canticorum, R. Abraham Laniado, edita Venet.

נר מצוה *Ner mizvah.* Adducitur in Bibliotheca Rabbinica. Sunt Conciones R. Samuelis Cohen. *Alius* ejusdem nominis, est Index in libros Talmudicos, editus Constantinopoli.

נורא תהלות *Nora tehillos.* Adducitur in Bibliotheca Rabbinica sine authore & argumento. Est Commentarius in Psalmos, R. Joel ben שועיב / edit. Constantinopoli.

ס

סגלת מלכים *Segyllas melàchim*, Peculium regum. (*ex Eccles.* 2. 8.) Grammatica צ״ל Misser David. MS.

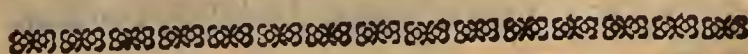
סדר אליהו *Seder Elijàhu*, Ordo, i. e. Chronologia Eliæ. R. Eliæ Capsali Historia universalis sui temporis, MS.

ספר הסוד *Sepher hassod*, Liber arcani. R. Joseph Caspi Expositio in Pentateuchum. MS.

סוד הסודות *Sod hassodos*, Arcanum arcanorum, vel, consiliorum. Fertur esse liber de Consiliis, Consiliariis, &c. ab Aristotele Alexandro missus, olim ex Græco in Arabicum, postea ex Arabico in Hebræum translatus. MS.

סיג לתורה *Sejag lethorah*, Sepes Legis. Massora R. Meir Hallévi. MS.

סמיכת זקנים *Semichas sekénim*, Fulcimentum senum. Disceptatio duorum Rabbinorum de quibusdam præceptis ritualibus, edit. Venetiis.

ע

עובר לסוחר *Over lassocher*, Transiens apud mercatorem (*ex Genes.* 21. 16.) Arithmetica R. Menachem Tzijon Port. Venetiis apud

Petrum Aloysium & Laurentium Bragadinum, An. 387. Christi 1527. in 4°.

עדות לישראל *Edus lejisraël*, Testimonium Israëli (*ex Psal.* 122. 8.) R. Schelomoh ben Menachem, in librum Cosri, Expositio. MS.

עין הקורא *En hakkore*. *Unus* hujus nominis liber adducitur in Bibliotheca Rabbinica. *Alius* est R. Jose ben Schem Tof, (qui pater ejus qui exposuit librum More.) Regulæ concionatoribus observandæ. MS.

עיר דוד *Ir David*. Præter adductum in Bibliotheca Rabbinica, est adhuc alius Misser Davidis, ignoti argumenti.

עוללות אפרים *Olelos Ephrajim*, Racemationes Ephraimi, (*ex Judic.* 8. 2.) Liber Sermonum sive Concionum. Author R. Ephrajim. Liber est editus.

עולם קטן *Olam katon*, Mundus parvus, Microcosmus. Philosophia R. Joseph antiquissima, scripta ante Mosen Ægyptium. MS.

עמוד הכסף *Ammud hakkeseph*, Columna argenti. R. Joseph Caspi Expositio in quosdam Sacræ Scripturæ libros.

עמק החרוץ *Emek hecharutz*, Vallis excisa (*ex Hos.* 1. 5.) Grammatica Hebræa manuscripta.

עמק רפאים *Emek rephaim*, Vallis gigantum (*ex Jos.* 15. 8.) Liber R. Cain Gallipapa, de Messiæ adventu, ut nonnulli referunt.

עמק השדים *Emek hassiddim*, Vallis Siddim, (*ex*

(*ex Genes.* 14. 8.) Author R. Abraham Levi Aben Megas. MS.

עץ חיים *Ez chajim*, Lignum vitæ. Hujus nominis unus adductus est in Bibliotheca Rabbinica: sed plures sunt. *Alius* enim est R. Aharonis Karaïtæ, De Articulis fidei; juxta mentem Karraïtarum, qui mortuorum tamen resurrectionem profitentur. *Alius*, R. Abraham Bivasch, Philosophicus, MS. *Alius*, R. Ezechiæ Romani, Constantinopolitani Rabbini, Grammaticus. MS.

עצמות יוסף *Azmos Joseph*, Ossa Josephi. Quæstiones & responsiones rituales R. Joseph ben Esra, recentis authoris Thessalonicensis, edit. Venet.

ערוגת המזמה *Arrugas hammesimmah*, Area cogitationum. R. Abraham Aben Esræ Tractatus de Anima, obscurissimus, brevissimus & eloquentissimus. MS.

עשרה מאמרות *Asarah maamaros*. Decem tractatus R. Menachem Asariæ Mippano. Sunt Conciones vel sermones Philosophici & Cabalistici. Venet.

פ

פני משה *Pene Moscheh*, Facies Mosis. R. Mosis Almosnino expositio in Pentateuchum. MS.

פרפראות ר׳ יעקב *Parperáos R. Jacof*, Obſervationes ſive expoſitiones minutæ Cabaliſticæ, ex Gematriæ, & aliarum Cabalæ ſpecierum myſteriis.*

פרקי היכלות *Pirke hechalos*, Capitula de Templis. Liber Cabaliſticus maximæ authoritatis, MS.

פרקי ר׳ ברכיאל *Pirke R. Berachiel*, Capitula R. Barachielis. Cabaliſticus. MS.

פרקי משה *Pirke Moſche*, Capitula Moſis. R. Moſis Almoſnino Expoſitio in פרקי אבות edita Theſſalonicæ. *Alius* eſt Epitome librorum Galeni, facta à Moſe Ægyptio Arabicè, deinde Hebraicè & Latinè verſa, nominéque Florum Galeni in lucem edita.

פורת יוסף Adducitur in Bibliotheca Rabbinica, & attribuitur R. Joſeph Samigæ. *Alius* eſt R. Iſaac Onkeniræ Diſputatio contra Chriſtianos, edit. Conſtantinop. Sed nihili æſtimatur, etiam ab ipſis Judæis Conſtantinopolitanis.

פתחי יה *Piſche Jah*, Portæ Jah. Enchiridion Cabaliſticum R. Iſaſchar Bår / breviter decem capitibus explicans decem Sephiros ſive Numerationes Cabaliſticas. Impreſſus Pragæ. An. 354. Chriſti 1594. in 4°. Vide in Bibliotheca Rabbinica in אמרי בינה.

צ

צורת הארץ *Tzuras haarez*, Figura terræ. Præter eum, qui in Bibliotheca Rabbinica ponitur, *alius* adhuc extat, Geographia R. Abraham bar Chija. MS.

ציץ הזהב *Tziz hassahaf*, Lamina aurea. Expositio R. Abraham ben Chajim in Canticum Canticorum. MS. *Alius* ejus nominis est, continens Expositionem in libellum Ruth.

צמח צדיק *Tzemach zaddik*, Germen justum. Libellus moralis R. Juda de Modena, editus Venetiis.

צפנת פענח *Tzophnath-Paaneach*, Revelator arcanorum (*ex Genes.* 40.45.) Est Declaratio in loca difficiliora Aben Esræ in Legem, facta à R. Schem Tof Schprot. MS. *Alius*, est ritualis de animalium occisione ritè peragenda, authore R. Onkenira.

צרי הנפש *Tzori hannéphesch*, Balsamum animæ. Liber ignoti argumenti R. Joseph Moubner. MS.

צרי הגוף *Tzori hagguph*, Theriaca corporis. Medicina R. Nathan Phalakeira. MS.

צרור הכסף *Tzeror Hakkeseph*, Fasciculus argenti. R. Joseph Caspi Logica. MS.

ק

ספר קבוצים *Sepher kibbutzim.* Liber collectaneorum, vel collectionum, dictorum scil. sapientum. Citat eum Galatinus lib. 3. cap. 5. & adducit ex eo testimonium de Messia ex Psalm. 110. Hic liber quoque à Judæis occultatur coram Christianis: interim, extare adhuc inter ipsos, testatur Christoph. Helvicus, in fine Tractatus sui de Paraphrasibus Chaldaicis.

קבוצת כסף *Kebhuzas keseph.* Collectio argenti (*ex Ezech.* 22. 20.) Liber Algazi Cretensis; qui hunc, tanquam cæterorum suorum librorum epitomen, conscripsit. MS.

קדש ישראל *Kodesch Jisrael*, Sanctitas Israëlis. Liber ignoti authoris & argumenti. MS.

קדש קדשים *Kodesch kodaschim*, Sanctum Sanctorum. Tractatus Don Vidal ben Lavi, contra Hieronymum de Sancta Fide, Christianum ex Judaismo conversum, qui librum contra Judæos edidit.

קהלת יעקב *Kehillas Jaakof*, Congregatio Jacobi. Recensetur in Bibliotheca Rabbinica; sed sine argumento. Est autem Commentarius in Ecclesiasten. *Alius* est R. Baruch Aben Jaziah, itidem Commentarius in Ecclesiasten, edit. Venetiis. Hic citatur à Menasse ben Jisrael in Conciliatore p. 64.

קול יי׳ בכח *Kol adonaj baccóach.* Unus hujus

nominis

nominis adducitur in Bibliotheca Rabbinica. *Alius* eſt ὁμώνυμ⊙ Miſler Davidis, MS. *Alius* item R. Moſe ben Chavif, MS.

קול תודה *Kol todah*, Vox gratiarum actionis. R. Joſeph Moubner de utilitate 248. membrorum, & 248. mandatis, quæ ſingula ſingulis membris applicantur, MS.

קמחא דאבישונא *Kimcha daaviſchóna*, Farina electa. Eſt Peruſch ſeu expoſitio in librum מחזור Machſor, R. Jochanan de Treves, Venetiis.

ספר הקץ *Sepher hakkez*, Liber finis, vel, de fine. R. Moſis bar Nachman liber, de tempore adventus Meſſiæ, fine mundi, &c. Citatur in מאור עינים fol. 139. 2.

קיצור עקידת יצחק *Kizzur akédas Jitzchak*, Compendium libri Akédas Jitzchak, R. Samuelis Japhe. Conſtantinopoli manuſcriptum habet R. Jacob Romanus.

קרבן אהרן *Korban Aharon*, Sacrificium Aharonis. Rabbi Aharon ben Chajim Expoſitio in librum Siphra, edit. Venetiis.

קרית ספר. Unus hujus nominis adducitur in Bibliotheca Rabbinica. *Alius* ὁμώνυμ⊙ extat R. Davidis Stellæ, MS. argumenti ignoti. *Alius* item, Liber Maſorethicus, authoris ignoti, MS.

ספר הקירוב והישור. *Sepher hakkirubh vehajiſchur.* Liber manuductionis & directionis. Grammatica eſt R. Jonah ben Ganach,

ſcripta Arabicè, & in linguam Hebræam tranſlata à R. Jacobo Romano, Conſtantinopoli.

קרית ארבע *Kirias arba.* Unus hujus nominis adductus eſt in Bibliotheca Rabbinica, ſed ſunt adhuc alii. *Unus*, Rabbi Menachem Rabba, MS. *Alius*, R. Moſis de Trana, Conſtantinopolitani Judæi, MS.

ר

ראשי בשמים *Raſche beſámim*, Præſtantiſſima aromata; (*ex Cantic.* 4. 14.) Grammatica R. Menachem Tamar, ſcripta Anno 5284.

ראשית חכמה. Duo hujus nominis commemorantur in Bibliotheca Rabbinica. Fertur adhuc eſſe tertius, R. Joſeph ben Phalkeira, de Philoſophia Platonica & Ariſtotelica, MS.

רב פעלים *Raf peálim*, Magnus factis. R. Iſaac ben Latif Philoſophia varia, MS. *Alius* eſt, Grammatica R. Joſeph Zarki.

רבע ישראל *Revah Jiſraël*, Quadrans Iſraëlis (*ex Numer.* 23. 10.) R. Jacob ben Machir, de quadrante Aſtrolabii, MS.

שארית יוסף *Scheeris Joseph.* Unus hujus nominis liber recensitus est in Bibliotheca Rabbinica. Fertur esse *alius*, R. Joseph ben Josuæ Calendarium, astrologica de natalitiis, &c. complectens, editum Thessalonicæ, cum expositione R. Daniel Cohen. *Alius* est R. Joseph Caro in Talmud.,

שבח הנשים *Schévach hannáschim*, Laus fœminarum, Missér Davidis.

שבתות יי׳ *Schabbetos adonaj*, Sabbatha Domini. R. Samuel Aben Schusen Conciones Sabbathinæ.

שלחן הפנים *Schylchan happánim*, Mensa facierum. Ritualis R. Isaac Abuhaf, MS.

שלטי הגבורים *Schilte haggibbórim*, Clypei fortium (*ex Cantic.* 4. 4.) R. Abraham Ariæ Mutinensis liber, quo accuratissimè exponit ea omnia, quæ extabant in domo Sanctuarii, rationem suffitus, ritus sacrificiorum, de personis Cantorum, janitorum, eorum numero, ordine, &c. & aliis quæ in Templo erant. R. Menasse ben Israel in Conciliatore suo hunc librum citans, vocat eum *Opus ingeniosum*, authorem R. Abraham Haróphe.

שמן המור *Schemen hammor*, Oleum myrrhæ. Liber Masorethicus, MS.

שמן ששון *Schemen Sáson*, Oleum lætitiæ,

Itidem liber Maſorethicus, R. Joſeph Saſon, MS.

שער שם החדש *Schaar ſchem hechádaſch*, Porta nominis ſancti. Liber Cabaliſticus.

שערי ציון *Scháare Tzijon*, Portæ Tzijonis. Liber eſt in quo exponitur, quot in ſingulis Sectionibus Moſaicis præcepta extent. Author R. Iſaac de Latas.

שפה ברורה *Sapha berúrah*, Labium purum, clarum. R. Abraham ben Eſræ Grammatica, edita Conſtantinopoli. Doctus habetur Scriptor. Grammaticam etiam ſub hoc titulo pollicetur Menaſſe ben Jiſraël.

שפתי דעת *Siphte daas*, Labia ſcientiæ. Liber ignoti authoris & argumenti.

שר שלום *Sar-ſchalom*, Princeps pacis. Samuelis Arepol Expoſitio in Eccleſiaſten. Venet. edita.

שרשים *Schoraſchim*. Adducuntur in Bibliotheca Rabbinica Radices R. D. K. *Aliæ* ſunt R. Jonah ben Ganach, converſæ ex Arabico in Hebræum. *Alias* R. Judæ Chajus, Tertius, R. Gecatiliæ. Quintus, Menachem Sarruc. 6. Salomonis Almuli, vel Ilmule.

שרשות גבלת *Scharſchos gaſlus*, Catenæ terminatæ, (*ex Exod.* 28. 22.) q. Radices determinatæ. R. Selomoh Almouli Collectio omnium auctorum, qui de linguæ Hebraicæ radicibus ſcripſerunt, Conſtantinop. Editum hoc

תקון יששכר *Tikkun Jiſaſchar*, Correctio vel Ordinatio Jiſsaſchar. Eſt R. Iſaſchar ben Suſan Correctio vel ordinatio Calendarii. edita Venet.

תקון מדות הנפש *Tikkun middos hannepheſch*, Correctio morum animæ, R. Schelomoh ben Gavirol. Moralis eſt, Venetiis editus.

תקון סופרים *Tikkun Sopherim*, Correctio Scribarum. Præter eum, qui in Bibliotheca Rabbinica adducitur, eſt *alius* hujus nominis, continens inſtructionem Scribarum ſeu Notariorum, de forma inſtrumentorum civilium, Venditionis, Donationis, Teſtamentorum, Libelli contractuum, &c. à R. Moſe Almoſnino ſcriptus liber. Extat MS.

תרשיש. Adducitur in Bibliotheca Rabbinica, & adſcribitur R. Natronæo. Eſt *alius*, qui continet verſus Rabbi Moſis Aben Eſræ, tot numero, quot literæ iſtius vocis conficiunt.

I N-

INDEX AVTHORVM BIBLIOTHECÆ RABBINICÆ.

A

Tza-

Gans.

G.

H.

I.

O 2 *Dura.*

Petrum Aloysium & Laurentium Bragadinum, An. 387. Christi 1527. in 4°.

עדות לישראל *Edus lejisraël*, Testimonium Israëli (*ex Psal.* 122.8.) R. Schelomoh ben Menachem, in librum Cosri, Expositio. MS.

עין הקורא *En hakkore*. *Unus* hujus nominis liber adducitur in Bibliotheca Rabbinica. *Alius* est R. Jose ben Schem Tof, (qui pater ejus qui exposuit librum More.) Regulæ concionatoribus observandæ. MS.

עיר דוד *Ir David*. Præter adductum in Bibliotheca Rabbinica, est adhuc alius Misser Davidis, ignoti argumenti.

עוללות אפרים *Olelos Ephrajim*, Racemationes Ephraimi, (*ex Judic.* 8.2.) Liber Sermonum sive Concionum. Author R. Ephrajim. Liber est editus.

עולם קטן *Olam katon*, Mundus parvus, Microcosmus. Philosophia R. Joseph antiquissima, scripta ante Mosen Ægyptium. MS.

עמוד הכסף *Ammud hakkéseph*, Columna argenti. R. Joseph Caspi Expositio in quosdam Sacræ Scripturæ libros.

עמק החרוץ *Emek hechárutz*, Vallis excisa (*ex Hos.* 1.5.) Grammatica Hebræa manuscripta.

עמק רפאים *Emek rephaim*, Vallis gigantum (*ex Jos.* 15.8.) Liber R. Cain Gallipapa, de Messiæ adventu ? ut nonnulli referunt.

עמק השדים *Emek hassiddim*, Vallis Siddim, (ex

(*ex Genes.* 14. 8.) Author R. Abraham Levi Aben Megas. MS.

עץ חיים *Ez chajim*, Lignum vitæ. Hujus nominis unus adductus est in Bibliotheca Rabbinica: sed plures sunt. *Alius* enim est R. Aharonis Karaïtæ, De Articulis fidei; juxta mentem Karraïtarum, qui mortuorum tamen resurrectionem profitentur. *Alius*, R. Abraham Bivasch, Philosophicus, MS. *Alius*, R. Ezechiæ Romani, Constantinopolitani Rabbini, Grammaticus. MS.

עצמות יוסף *Azmos Joseph*, Ossa Josephi. Quæstiones & responsiones rituales R. Joseph ben Esra, recentis authoris Thessalonicensis, edit. Venet.

ערוגת המזמה *Arrugas hammesimmah*, Area cogitationum. R. Abraham Aben Esræ Tractatus de Anima, obscurissimus, brevissimus & eloquentissimus. MS.

עשרה מאמרות *Asarah maamaros*. Decem tractatus R. Menachem Asariæ Mippano. Sunt Conciones vel sermones Philosophici & Cabalistici. Venet.

פ

פני משה *Pene Moscheh*, Facies Mosis. R. Mosis Almosnino expositio in Pentateuchum. MS.

פרפראות ר' יעקב *Parperáos R. Jacof*, Observationes ſive expoſitiones minutæ Cabaliſticæ, ex Gematriæ, & aliarum Cabalæ ſpecierum myſteriis.*

פרקי היכלות *Pirke hechalos*, Capitula de Templis. Liber Cabaliſticus maximæ authoritatis, MS.

פרקי ר' ברכיאל *Pirke R. Berachiel*, Capitula R. Barachielis. Cabaliſticus. MS.

פרקי משה *Pirke Moſche*, Capitula Moſis. R. Moſis Almoſnino Expoſitio in פרקי אבות edita Theſſalonicæ. *Alius* eſt Epitome librorum Galeni, facta à Moſe Ægyptio Arabicè, deinde Hebraicè & Latinè verſa, nominéque Florum Galeni in lucem edita.

פורת: יוסף Adducitur in Bibliotheca Rabbinica, & attribuitur R. Joſeph Samigæ. *Alius* eſt R. Iſaac Onkeniræ Diſputatio contra Chriſtianos, edit. Conſtantinop. Sed nihili æſtimatur, etiam ab ipſis Judæis Conſtantinopolitanis.

פתחי יה *Piſche Jah*, Portæ Jah. Enchiridion Cabaliſticum R. Iſaſchar Bär / breviter decem capitibus explicans decem Sephiros ſive Numerationes Cabaliſticas. Impreſſus Pragæ. An. 354. Chriſti 1594. in 4°. Vide in Bibliotheca Rabbinica in אמרי בינה.

צ

צורת הארץ *Tzuras haarez*, Figura terræ. Præter eum, qui in Bibliotheca Rabbinica ponitur, *alius* adhuc extat, Geographia R. Abraham bar Chija. MS.

ציץ הזהב *Tziz hassahaf*, Lamina aurea. Expoſitio R. Abraham ben Chajim in Canticum Canticorum. MS. *Alius* ejus nominis eſt, continens Expoſitionem in libellum Ruth.

צמח צדיק *Tzemach zaddik*, Germen juſtum. Libellus moralis R. Juda de Modena, editus Venetiis.

צפנת פענח *Tzophnath-Paaneach*, Revelator arcanorum (*ex Geneſ.* 40.45.) Eſt Declaratio in loca difficiliora Aben Eſræ in Legem, facta à R. Schem Tof Schprot. MS. *Alius*, eſt ritualis de animalium occiſione ritè peragenda, authore R. Onkenira.

צרי הנפש *Tzori hannéphesch*, Balſamum animæ. Liber ignoti argumenti R. Joſeph Moubner. MS.

צרי הגוף *Tzori hagguph*, Theriaca corporis. Medicina R. Nathan Phalakeira. MS.

צרור הכסף *Tzeror Hakkeſeph*, Faſciculus argenti. R. Joſeph Caſpi Logica. MS.

ק

ספר קבוצים *Sepher kibbutzim.* Liber collectaneorum, vel collectionum, dictorum scil. sapientum. Citat eum Galatinus lib. 3. cap. 5. & adducit ex eo testimonium de Messia ex Psalm. 110. Hic liber quoque à Judæis occultatur coram Christianis: interim, extare adhuc inter ipsos, testatur Christoph. Helvicus, in fine Tractatus sui de Paraphrasibus Chaldaicis.

קבוצת כסף *Kebhuzas keseph.* Collectio argenti (*ex Ezech.* 22.20.) Liber Algazi Cretensis, qui hunc, tanquam cæterorum suorum librorum epitomen, conscripsit. MS.

קדש ישראל *Kodesch Jisrael*, Sanctitas Israëlis. Liber ignoti authoris & argumenti. MS.

קדש קדשים *Kodesch kodaschim*, Sanctum Sanctorum. Tractatus Don Vidal ben Lavi, contra Hieronymum de Sancta Fide, Christianum ex Judaismo conversum, qui librum contra Judæos edidit.

קהלת יעקב *Kehillas Jaakof*, Congregatio Jacobi. Recensetur in Bibliotheca Rabbinica; sed sine argumento. Est autem Commentarius in Ecclesiasten. *Alius* est R. Baruch Aben Jaziah, itidem Commentarius in Ecclesiasten, edit. Venetiis. Hic citatur à Menasse ben Jisrael in Conciliatore p. 64.

קול יי׳ בכח *Kol adonaj baccóach.* Unus hujus nominis

nominis adducitur in Bibliotheca Rabbinica. *Alius* eſt ὁμώνυμος Miſler Davidis, MS. *Alius* item R. Moſe ben Chavif, MS.

קול תודה *Kol todah*, Vox gratiarum actionis. R. Joſeph Moubner de utilitate 248. membrorum, & 248. mandatis, quæ ſingula ſingulis membris applicantur, MS.

קמחא דאבישונא *Kimcha daavischóna*, Farina electa. Eſt Peruſch ſeu expoſitio in librum מחזור Machſor, R. Jochanan de Treves, Venetiis.

ספר הקץ *Sepher hakkez*, Liber finis, vel, de fine. R. Moſis bar Nachman liber, de tempore adventus Meſſiæ, fine mundi, &c. Citatur in מאור עינים fol. 139. 2.

קיצור עקידת יצחק *Kizzur akédas Jitzchak*, Compendium libri Akédas Jitzchak, R. Samuelis Japhe. Conſtantinopoli manuſcriptum habet R. Jacob Romanus.

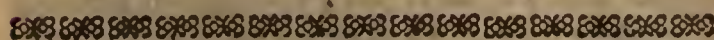
קרבן אהרן *Korban Aharon*, Sacrificium Aharonis. Rabbi Aharon ben Chajim Expoſitio in librum Siphra, edit. Venetiis.

קרית ספר. Unus hujus nominis adducitur in Bibliotheca Rabbinica. *Alius* ὁμώνυμος extat R. Davidis Stellæ, MS. argumenti ignoti. *Alius* item, Liber Maſorethicus, authoris ignoti, MS.

ספר הקירוב והישור. *Sepher hakkirubh vehajiſchur*. Liber manuductionis & directionis. Grammatica eſt R. Jonah ben Ganach,

ſcripta Arabicè, & in linguam Hebræam tranſlata à R. Jacobo Romano, Conſtantinopoli.

קרית ארבע *Kirias arba.* Unus hujus nominis adductus eſt in Bibliotheca Rabbinica, ſed ſunt adhuc alii. *Unus*, Rabbi Menachem Rabba, MS. *Alius*, R. Moſis de Trana, Conſtantinopolitani Judæi, MS.

ר

ראשי בשמים *Raſche beſámim*, Præſtantiſſima aromata; (*ex Cantic.* 4. 14.) Grammatica R. Menachem Tamar, ſcripta Anno 5284.

ראשית חכמה. Duo hujus nominis commemorantur in Bibliotheca Rabbinica. Fertur adhuc eſſe tertius, R. Joſeph ben Phalkeira, de Philoſophia Platonica & Ariſtotelica, MS.

רב פעלים *Raf peálim*, Magnus factis. R. Iſaac ben Latif Philoſophia varia, MS. *Alius* eſt, Grammatica R. Joſeph Zarki.

רבע ישראל *Revah Jiſraël*, Quadrans Iſraëlis (*ex Numer.* 23. 10.) R. Jacob ben Machir, de quadrante Aſtrolabii, MS.

שארית יוסף *Scheeris Joseph.* Unus hujus nominis liber recensitus est in Bibliotheca Rabbinica. Fertur esse *alius*, R. Joseph ben Josuæ Calendarium, astrologica de natalitiis, &c. complectens, editum Thessalonicæ, cum expositione R. Daniel Cohen. *Alius* est R. Joseph Caro in Talmud.

שבח הנשים *Schévach hannáschim*, Laus fœminarum, Misser Davidis.

שבתות יי׳ *Schabbetos adonaj*, Sabbatha Domini. R. Samuel Aben Schusen Conciones Sabbathinæ.

שלחן הפנים *Schylchan happánim*, Mensa facierum. Ritualis R. Isaac Abuhaf, MS.

שלטי הגבורים *Schilte haggibbórim*, Clypei fortium (*ex Cantic.* 4. 4.) R. Abraham Ariæ Mutinensis liber, quo accuratissimè exponit ea omnia, quæ extabant in domo Sanctuarii, rationem suffitus, ritus sacrificiorum, de personis Cantorum, janitorum, eorum numero, ordine, &c. & aliis quæ in Templo erant. R. Menasse ben Israel in Conciliatore suo hunc librum citans, vocat eum *Opus ingeniosum*, authorem R. Abraham Harophe.

שמן המור *Schemen hammor*, Oleum myrrhæ. Liber Masorethicus, MS.

שמן ששון *Schemen Sáson*, Oleum lætitiæ,

 Itidem

Itidem liber Maſorethicus, R. Joſeph Saſon, MS.

שער שם החדש *Schaar ſchem hechádaſch*, Porta nominis ſancti. Liber Cabaliſticus.

שערי ציון *Scháare Tzijon*, Portæ Tzijonis. Liber eſt in quo exponitur, quot in ſingulis Sectionibus Moſaicis præcepta extent. Author R. Iſaac de Latas.

שפה ברורה *Sapha berúrah*, Labium purum, clarum. R. Abraham ben Eſræ Grammatica, edita Conſtantinopoli. Doctus habetur Scriptor. Grammaticam etiam ſub hoc titulo pollicetur Menaſſe ben Jiſraël.

שפתי דעת *Siphte daas*, Labia ſcientiæ. Liber ignoti authoris & argumenti.

שר שלום *Sar-ſchalom*, Princeps pacis. Samuelis Arepol Expoſitio in Eccleſiaſten. Venet. edita.

שרשים *Schoraſchim*. Adducuntur in Bibliotheca Rabbinica Radices R. D. K. *Alia* ſunt R. Jonah ben Ganach, converſæ ex Arabico in Hebræum. *Alias* R. Judæ Chajus, Tertius, R. Gecatiliæ. Quintus, Menachem Sarruc. 6. Salomonis Almuli, vel Ilmule.

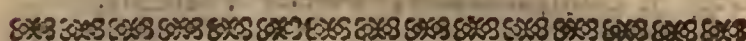
שרשות גבלת *Scharſchos gaflus*, Catenæ terminatæ, (*ex Exod.* 28. 22.) q. Radices determinatæ. R. Selomoh Almouli Collectio omnium auctorum, qui de linguæ Hebraicæ radicibus ſcripſerunt, Conſtantinop. Editum hoc

hoc Lexicon uſque ad literam ב: cætera vix reperiuntur, ſed periiſſe putantur.

שרשות כסף *Scharſchos keſeph*, Catenæ argenti, q. Radices Caſpi. R. Joſeph Caſpi de Radicibus linguæ Hebraicæ, MS.

שש כנפים *Scheſch kenaphájim*, Sex alæ. R. Salomonis Thalmid Ephemerides; ſex tabulis comprehenſæ; MS.

שושן סודות *Schuſchan Sódos*, Lilium ſecretorum. Rabbi Moſis bar Nachman liber, in quo tot explicantur arcana Cabaliſtica, quot Arithmeticè conficiunt literæ ששון / nempe 656. MS.

ת

תגמולי הנפש *Tagmule hánnephesch*, Retributiones animæ. Articuli fidei R. Elel ben Schachar, id eſt, Luciferi, MS.

תהלה לדוד *Tehillah ledávid*, Laus Davidis. Præter adductum in Bibliotheca Rabbinica, eſt *Alius* De Articulis fidei, Miſſer Davidis Mantuani, editus Conſtantinopoli, ubi magni fit à Judæis.

תהלי תהלים *Tehille tehillim*, Pſalmi Pſalmorum. Liber Pſalmorum, in Hebraicum rhythmum, quo nunc utuntur Hebræi, converſus à R. Chanania Aben Jakar. Manuſcriptus extat Conſtantinopoli, ubi non ita pridem confectus.

תוכחת

תקון יששכר *Tikkun Jisaschar*, Correctio vel Ordinatio Jissaschar. Est R. Isaschar ben Susan Correctio vel ordinatio Calendarii. edita Venet.

תקון מדות הנפש *Tikkun middos hannephesch*, Correctio morum animæ, R. Schelomoh ben Gavirol. Moralis est, Venetiis editus.

תקון סופרים *Tikkun Sopherim*, Correctio Scribarum. Præter eum, qui in Bibliotheca Rabbinica adducitur, est *alius* hujus nominis, continens instructionem Scribarum seu Notariorum, de forma instrumentorum civilium, Venditionis, Donationis, Testamentorum, Libelli contractuum, &c. à R. Mose Almosnino scriptus liber. Extat MS.

תרשיש. Adducitur in Bibliotheca Rabbinica, & adscribitur R. Natronæo. Est *alius*, qui continet versus Rabbi Mosis Aben Esræ, tot numero, quot literæ istius vocis conficiunt.

I N-

INDEX AUTHORUM BIBLIOTHECÆ RABBINICÆ.

A

Tza-

Gans.

Mattat-

Schal-

de

LAUS DEO.

